

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку
керівників та фахівців соціальної сфери

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
16 грудня 2024 року**

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №7 від 26 грудня 2024 р.)*

Рецензенти:

Фурман Анатолій Анатолійович - доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук Національного університету "Одеська політехніка"

Пєнов Вадим Васильович - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізіології здоров'я і безпеки людини та природничої освіти Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у закладах освіти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 208 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

АНДРУШКО Алла Володимирівна

КОНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ЗАСАД ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Конституційні цінності як основоположні ідеї, блага, що забезпечуються засобами правового захисту, покладні в основу трудового права і визначають його подальший розвиток для досягнення соціального призначення галузі. Саме Конституція України [1] закріплює низку фундаментальних цінностей, які покликані уособити соціальні ідеї, сенс та призначення трудового права як галузі права, та власне відображають його філософію вагомості та значимості в системі права в цілому.

Глибинна сутність конституційних цінностей полягає в упорядкуванні ідей, засад, закономірностей, у встановленні і збереженні гармонічних та домірних явищ, процесів, понять, категорій. Саме конституційні цінності допомагають виділити в трудовому праві інваріанти, своєрідні точки опори, зашифровані у генетичному коді трудового права, сакральна сутність якого полягає у його соціальній спрямованості, основоположною, відправною точкою якої є пріоритет прав та законних інтересів працівника. Крім того, конституційні цінності є найважливішим чинником стабілізації національного трудового права та законодавства, адаптації до міжнародних стандартів. Відтак можна стверджувати, що конституційні цінності, як фундаментальні керівні засади, що виражають соціальну цінність та сутність трудового права відіграють роль об'єднуючого чинника в системі правового регулювання, зокрема через призму права на працю, права на відпочинок, права на оплату праці, свободу трудового договору, єдності та диференціації трудових прав та обов'язків, заборони дискримінації у трудових відносинах та реалізуються в контексті соціального призначення галузі, як її внутрішньо-притаманної органічної властивості.

Реалізація трудових цінностей повинна здійснюватися у відповідності з однаковими конституційними принципами і мати одні і ті ж пріоритети, встановлені функціонуванням механізму правового регулювання і здійснення ефективної соціально-правової політики. Відтак тестування трудових відносин на предмет дотримання конституційних цінностей передусім відображає симбіоз між правовою вагою (значенням) цих цінностей та їх правовим забезпеченням. В цій концепції, безумовно, увиразнюється соціальне призначення трудового права, яке має орієнтир на охорону і захист трудових прав та інтересів працівників поряд з роботодавцями та державою, а його змістовна наповненість просякнута соціальним духом, який є безумовним пріоритетом. Водночас у складових змістовної наповненості конституційних трудових цінностей мають відображатися ідеї справедливості та верховенства права, задля його стабільності та прогнозованого розвитку.

Особливу роль у реалізації конституційних цінностей відіграє Конституційний Суд України, унікальний публічно-владний суб'єкт, який покликаний оцінити правове регулювання та правозастосовчу практику й окреслити напрямки нових доктринальних підходів до їх розуміння. Вирішуючи конкретні справи щодо тлумачення норм трудового законодавства Конституційний Суд України вказує на обов'язок держави створювати належні умови для реалізації громадянами права на працю, оптимізації балансу інтересів сторін трудових відносин, що відповідало б засадам справедливості, добросовісності, розумності, як складовим конституційного принципу верховенства права та не порушувало б балансу прав і законних інтересів працівників, роботодавців та держави. Тому конституційні цінності відіграють важливу роль при визначенні співвідношення між різними групами інтересів як основоположних умов для доступу працівників до певних соціальних благ. Зокрема, Конституційний Суд України в основі критеріїв вирішення своїх справ часто вбачає забезпечення балансу інтересів. Наприклад, у ч. 6 п. 22 Рішення від 15 жовтня 2013 року № 9-рп [2] у справі за конституційним зверненням громадянина Дзьоби Ю. В. щодо офіційного тлумачення положення ч.2 ст. 233 КЗпП України, Конституційний Суд України вказує на обов'язок держави створювати належні умови для реалізації громадянами права на працю, оптимізації балансу інтересів сторін трудових відносин, зокрема, шляхом державного регулювання оплати праці. У ч.6 п.2.3. цього ж Рішення зазначається, що право працівника на звернення до суду... відповідає засадам справедливості, добросовісності, розумності, як складовим конституційного принципу верховенства права та не порушує балансу прав і законних інтересів працівників і роботодавців. На прикладі зазначеної справи спостерігаємо кореляцію між конституційними цінностями та засадами трудового права, оскільки філософія вказаного рішення базується, власне, на забезпеченні гідності працівника, що імпліцитно передбачає баланс інтересів (у цьому випадку — роботодавця та працівника). Таким чином, у важелях правосуддя безумовно важливу роль відіграють трудові цінності як у межах конкретного, так і абстрактного конституційного нормоконтролю.

Отже, основоположні засади трудового права під призмою конституційних цінностей покликані відображати їх сутнісне верховенство, стабільність, соціальну спрямованість та справедливість.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Рішення Конституційного Суду України від 15.10.2013 р. № 9-рп у справі за конституційним зверненням громадянина Дзьоби Ю. В. щодо офіційного тлумачення положення ч.2 ст. 233 КЗпП України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-13>.

БАБЧУК Олена Григоріївна

DISTANCE LEARNING AS ONE OF THE INNOVATIVE APPROACHES

Today, distance learning opens up opportunities for creating systems of mass continuous self-learning and information exchange without being tied to time or place. Thanks to the use of a personal computer and access to the Internet, you can acquire the necessary knowledge and skills regardless of your location. You can study at home, at work, in online classes of distance learning centers or anywhere where there is an Internet connection. This is a key advantage of distance learning compared to traditional approaches [3].

The distance education system provides equal opportunities for everyone, regardless of social status or profession (schoolchildren, students, military personnel, civilians, unemployed, etc.), allowing the realization of the right to education and access to information. This applies to both residents of different regions of the country and those who are outside its borders. Like any other form of education, distance learning has its own component composition: goals determined by the social order and common to all forms of education; content, which largely depends on the current programs for a particular type of educational institution; as well as methods, organizational forms and means of learning. The last three components in distance education are determined by the specifics of the technologies used, such as exclusively computer telecommunications, their combination with printed materials or the use of case technologies.

Today, the most common forms of distance learning are those based on interactive television, computer telecommunication networks (regional and global) with various didactic capabilities depending on the configurations used (text files, multimedia technologies, video conferencing), as well as on the combination of various technologies with the Internet [2].

The advantage of interactive television-based learning is the ability to provide direct visual contact with an audience that may be at a considerable distance from the teacher. However, its disadvantage is that such classes are often conducted in a traditional lesson format, although they may include modern pedagogical technologies. This format is justified mainly for demonstrating unique techniques, conducting laboratory experiments, or when participants have the opportunity to participate in the implementation of new knowledge and technologies in their field and join discussions. The interactivity of this form makes it promising for systems of advanced training and specialist training, but currently such technologies remain extremely expensive [1].

Another way of organizing distance learning involves the use of computer telecommunications through e-mail, teleconferencing, and access to information

resources of regional networks and the Internet. This is the most common and cost-effective approach to distance learning, which is based on the implementation of modern telecommunications technologies.

Distance learning using computer telecommunications can have the following forms of classes:

1. Chat classes are educational activities conducted using chat technologies in synchronous mode, when all participants have access to the chat at the same time. Many distance learning institutions operate chat schools, where the work of distance teachers and students is organized through special chat rooms.

2. Web classes are distance learning lessons, conferences, seminars, business games, laboratory work, workshops and other forms of training that are conducted using telecommunications and various Internet capabilities. Specialized educational web forums are used to conduct web classes. This is a format of user interaction that involves discussing a specific topic or problem through posts left on a site with a special program.

3. Teleconferences, which are mostly conducted through mailing lists using email, are characterized by their focus on achieving educational goals, which makes this format effective for learning.

Today, there are six main models of distance learning [2, 3, 4].

The first model is external study. This form is focused on meeting school or university (examination) requirements and is designed for students who, for various reasons, are unable to attend full-time educational institutions.

The second model is training on the basis of one university. This is an education system for students who study not in a full-time form, but at a distance: in absentia (open forms) or remotely, using the latest information technologies, in particular computer telecommunications. Such programs are often used to obtain various educational certificates.

The third model is training based on cooperation between several educational institutions. This model involves the joint development of unified distance learning programs for several institutions covering leading disciplines, and is carried out in different regions of the country and abroad. Joint work on programs allows to improve their quality and reduce costs. The long-term goal of this program is to provide citizens of the Commonwealth countries with the opportunity to receive education without leaving their country and home, through colleges and universities operating in these countries.

The fourth model is autonomous educational institutions, specially created for open or distance learning, where students can obtain education in various areas. These institutions specialize in the development of multimedia courses. Education in such institutions is funded by organizations and companies where students work. One of the largest such institutions is the Open University in London, which in recent

years has provided the opportunity for distance learning to a large number of students, not only from the UK, but also from other Commonwealth countries.

The fifth model is autonomous learning systems. Within such systems, learning is carried out entirely through video recordings or radio programs, as well as with the help of additional printed manuals.

The sixth model is non-formal, integrated distance learning based on multimedia programs. These programs are aimed at educating an adult audience, including people who, for various reasons, were unable to complete their school education.

Distance learning is accessible to everyone, as there are no age, territorial, educational or professional restrictions; there are practically no restrictions on health status. Distance learning students can be not only traditional students, but also schoolchildren, as well as employees of organizations undergoing corporate training to improve their skills.

Among those wishing to obtain education, there are several groups for whom distance learning is preferable to traditional learning. The greatest efficiency in distance learning can be achieved by using blended learning methods. The term "blended distance learning" means that the training program includes elements of both synchronous and asynchronous learning methods. The synchronous distance learning method involves communication between the student and the teacher in real time - on-line communication. In turn, the asynchronous distance learning method is used when it is impossible to establish real-time communication between the teacher and the student - such learning takes place through off-line communication.

Thus, distance learning is a powerful means of educational navigation, one of the important aspects of which is communication between participants in the educational process, including mandatory teacher consultations. This communication takes place remotely through telecommunications, computer and Internet technologies, as well as through interactive television.

The effectiveness of each of the distance learning models depends on the organization of the educational process and the methodological quality of the materials used, as well as on the qualifications of the teachers participating in this process.

References:

1. Антощук С.В., Гравіт В.О. Основи організації дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті: наук. посіб. Суми: НІКО, 2015. 180 с.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
3. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології : колект. монографія/ АПН України, Ін-т засобів навчання. Київ : Атіка, 2005. 250 с.

4. Навчально-методичний посібник для викладачів щодо організації дистанційної форми навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації / За ред. Ісаєнка В.М., Кашина Г.С., Ніколаєв К.Д., Павлюченко Л.С. Київ: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. 100 с.

БАЛАКІРЄВА Вікторія Анатоліївна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сьогодні постає нагальна потреба в формуванні медіаосвіти в майбутніх учителів початкової школи, які у свою чергу в своїй майбутній професійній діяльності мають поставити перед собою одне із головних завдань, запобігання вразливості молодших школярів до медіа-насильства і медіа-маніпуляцій, втечі від реальності до віртуального світу, поширенню медіа-залежностей. Розглядаючи проблеми впливу сучасних медіа на молоде покоління ми приділяємо основну увагу вихованню майбутніх учителів початкової школи та вважаємо медіа-освіту одним із провідних елементів соціокультурного виховання, адже в умовах сучасності з новою гостротою виникає проблема формування національно свідомих, морально стійких, патріотично налаштованих фахівців, здатних до соціокультурної комунікації в умовах полікультурного простору.

Актуальність звернення до проблеми формування медіа-освіти у майбутніх учителів початкової школи, зумовлена, зокрема такими чинниками, як: насиченістю сучасного суспільства засобами масової інформації, високим рівнем споживання медіа продукції, ідеологічним значенням медіа, впливом на свідомість суспільства, швидким зростанням кількості медіа інформації, ускладненням механізмів управління медіа простору, зростанням значення візуальної комунікації та інформації в усіх галузях життя людини, поширенням національних й міжнародних процесів приватизації інформації, прогностичною функцією медіаосвіти, що полягає у всебічній підготовці здобувачів освіти будь-якого рівня з урахуванням вимог майбутнього.

Медіа-технології проникли у всі сфери людської діяльності: науку, виробництво, управління, освіту, культуру. Створення медіа-технологій насамперед не було направлене на освіту, але вони зробили на неї високий вплив. Нові засоби масової комунікації проникають у всі сфери людського життя завдяки інноваційним технологіям, що стимулює особистість бути активним користувачем медіа.

На сьогодні, спеціаліст початкової освіти – це фахівець з професійною підготовкою для роботи у мультимедійному середовищі, який здатний мислити, уміє виділяти головні події та відповідним чином реагувати на них, уміє працювати з різними інформаційно-комунікаційними технологіями та орієнтуватися в інформаційному просторі. Відтак пріоритет медіа засобів для вчителя початкової школи, вбачається в тому, щоб допомогти здобувачам початкової освіти одержати з медіа максимум користі.

Відомо, що становлення Нової української школи відбувається саме на засадах компетентнісного підходу, гуманізму, дитиноцентризму, інтеграції, індивідуалізації та медіаінформатизації освітнього процесу, про що засвідчують фундаментальні положення розвитку сучасної початкової освіти. З даного приводу слушною є думка О. Савченко, яка у своєму науковому доробку привертає нашу увагу до того, що очевидним є імплементація нових форм, технологій, методик навчання, нової системи контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів. Зміна цілей та цінностей в освіті потребує оновлення її змісту, а це тривалий процес, який передбачає дослідження багатьох теоретичних і практичних питань [2, с. 20].

Так у період розбудови Нової української школи питання підготовки фахівців початкової школи сучасної формації набуває особливої уваги. Як засвідчує аналіз наукових досліджень, модернізація початкової ланки освіти повною мірою впливає на процес підготовки майбутніх учителів початкової школи, зокрема до застосування медіазасобів в освітньому процесі, що передбачає формування у них здатності здійснювати педагогічну діяльність спираючись на сучасні знання, уміння, власний досвід, загальнолюдські та соціально-ціннісні орієнтації.

Особливої уваги в дослідженні потребує актуалізація питань формування медіаграмотності в майбутніх учителів початкової школи в соціокультурному середовищі, оскільки, у вимогах до обов'язкових результатів учнів початкової школи, які зазначено у Державному стандарті початкової освіти (2018), закладено ті, які відображають формування інноваційної, інформаційно-комунікаційної, соціальної, культурної та інших компетентностей.

Для вчителя важливо бути обізнаним у сфері медіа, Г. Васянович, Л. Герганов та Т. Бешок, медіаграмотність пояснюють, як «стиль життя сучасної людини, що потребує практичних навичок у використанні основних видів медіаосвітніх технологій». Саме тому, науковцями було присвячено своє дослідження формуванню та діагностиці рівнів сформованості медіаграмотності майбутніх учителів початкових класів. Робота визначила, що досягнення позитивного результату дослідження відбувалось шляхом створення таких педагогічних умов застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів як: формування позитивної мотивації у студентів щодо застосування навчально пізнавальних

медіатекстів; упровадження спецкурсу «Медіаграмотність майбутніх учителів», розроблення та використання методики застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів; проведення тренінгів, майстеркласів медіаосвітньої проблематики [1, с. 119].

Для вчителя початкової школи, медіаграмотність – це грамотність у сфері медіа, до складу якої належать знання основних видів медіаосвітніх технологій, змісту, форм і методів їх застосування в майбутній професійній діяльності, уміння критично сприймати, аналізувати, оцінювати інформацію, отриману з різних медіа, навички добирати та створювати навчальнопізнавальні медіатексти [1, с. 112].

Практика показує, що в сучасних умовах не лише підлітки та дорослі цікавляться всім, що пов'язано з комп'ютером, мережею Інтернет та взагалі засобами масової інформації, а й молодші школярі. Тому майбутнім учителям початкової школи необхідно вміти застосовувати медіаосвітні технології для пробудження інтересу здобувачів початкової освіти, підвищення їхньої активності до навчання, а головне, запобігати вразливості до медіанасильства, медіаманіпуляцій та медіазалежності.

Список використаних джерел:

1. Васянович Г. П., Герганов Л. Д., Бешок Т. В. Діагностика рівнів сформованості медіаграмотності майбутніх учителів початкових класів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 76., № 2. С. 108–125.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.

БАРТЄНЄВА Ірина Олександрівна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питання щодо використання інноваційних технологій і методів у сучасній вищій освіті залишаються актуальними, оскільки посилилась тенденція до гуманізації змісту освіти, ліцензовано нові навчальні дисципліни, як наслідок, потреба в науково-педагогічних працівниках, які б могли забезпечити інноваційний підхід до реалізації цих тенденцій під час освітнього процесу. Показово, що викладачі отримали можливість створювати та втілювати власні інноваційні методики.

Аналіз наукової літератури показав, що найбільшу кількість публікацій присвячено аналізу ігрових інтерактивних технологій і методів навчання, зокрема, дослідження таких учених, як: Н. Бібік, Р.Гуревич, М.Кадемія, А.Павленко, С.Стешенко [2]. В працях науковців наголошується на

вдосконаленні традиційного педагогічного процесу (модернізація, модифікація, раціоналізація). Однак питання ефективного застосування ігрових інтерактивних методів навчання у закладах вищої освіти залишається недостатньо вивченим.

Мета дослідження полягає у формуванні професіоналізму майбутніх учителів ігровими інтерактивними методами викладання як основи їх успішного розвитку; розкритті ролі та значень інтерактивну, зокрема, рольових та ділових ігор у сучасній вищій освіті; визначення їх як найбільш ефективних методів навчальної роботи під час вивчення педагогічних дисциплін.

У дослідженні розглянемо характерні ознаки різних видів ігрових методів, зокрема, рольових і ділових. Так, науковці (О.Пометун, П.Щербань) зазначають, що ознаками рольової гри є: існування моделі керуючої системи; наявність ролей; різні рольові установки учасників; взаємодія ролей; існування загальної мети в ігровому колективі; багатоальтернативність рішень; існування системи групового або індивідуального оцінювання діяльності учасників; наявність керованого емоційного напруження [3].

Ділова гра має такі основні ознаки: наявність учасників гри, загальним завданням яких є аналіз ситуації та прийняття рішень відповідно до призначеної ролі-посади; наявність керівника гри; створення умов для досягнення цілей гри; обов'язкова наявність невизначеності, а подекуди й конфлікту; неможливість цілковитої формалізації ситуації; динамічність зміни ситуації та залежність її від попередніх рішень учасників гри; існування проблеми чи об'єкта управління; наявність системи стимулювання або мотивів, що спонукають учасників гри діяти «як у житті» [1].

На основі узагальнення ознак виділимо відмінності між рольовою та діловою грою. Ознаки рольової гри:

- існування моделі керуючої системи;
- різні рольові установки учасників;
- у спільній діяльності акцент на спілкування;
- переважають взаємовідносини;
- міжособистісне спілкування з елементами внутрішньоособистісного;
- націленість на внутрішньоособистісні зміни;
- багатоальтернативність рішень;
- стосовно до ділової гри виступає як частина до цілого.

Ознаки ділової гри:

- учасники гри об'єднані загальним завданням (аналіз ситуації та прийняття рішень відповідно до призначеної ролі-посади);
- наявність керівника гри;
- у спільній діяльності акцент на навчання;
- переважає взаємодія;

- міжособистісний рівень спілкування з елементами міжгрупового;
- націленість на зміни в поведінці;
- наявність невизначеності, а подекуди й конфлікту;
- динамічність зміни ситуації від попередніх рішень учасників гри;
- включає в себе рольову гру як складову частину [3]..

Проаналізувавши спільне та відмінне між рольовими та діловими іграми, зазначимо, що рольова гра – це форма розігрування ситуацій або імітація реальної ситуації на ігрову, яка проводилася, аби здобувачі вищої освіти набули навичок взаємного спілкування, прийняття рішень тощо. Вона сприяла ефективнішому оволодінню педагогічними знаннями та вміннями. Така гра давала можливість проявляти свої творчі здібності, індивідуальність, розвивала вміння входити в іншу роль, краще розуміти співучасників, власну поведінку та поведінку товаришів.

Наприклад, наведемо зразок проведення рольової гри «Телеміст між провідними педагогами XVIII-XX ст.» (модуль «Історія педагогіки», навчальна дисципліна «Педагогіка») Було дано завдання здобувачам вищої освіти: підготуватися до телемосту між провідними педагогами XVIII-XX ст. (опрацювання педагогічних поглядів К.Ушинського, А.Макаренка, В.Сухомлинського, Г. Ващенко). На «прес-конференцію» зібралися журналісти, видатні педагоги-особистості, кореспонденти. Здобувачі освіти отримали ролі, які давали можливість проявити свої творчі здібності, адже на «прес-конференції» вони відповідали на проблемні питання: «Спільне у виховному ідеалі Г.Ващенко й сучасним його трактуванням»; «Ідея колективу А.Макаренка, обґрунтувати її новачі й слабкі сторони»; «У чому полягає розвиток В.Сухомлинським ідеї колективу А.Макаренка?».

Хочемо наголосити, що у ході організації та застосування ділових ігор у освітньому процесі закладів вищої освіти слід дотримуватися таких основних принципів:

- ділова навчальна гра є дидактичним засобом розвитку творчого професійного мислення. Це досягається конструюванням (на етапі розробки) та реалізацією (у процесі гри) системи проблемних ситуацій і пізнавальних задач;
- предметним змістом гри виступає імітація конкретних умов і динаміки діяльності майбутніх учителів;
- ділова навчальна гра за цільовою спрямованістю є двоплановою діяльністю, яка сприяє досягненню як ігрових, так і педагогічних (навчальних) цілей із домінуючою роллю останніх;
- ділова гра конструється та проводиться як спільна діяльність учасників освітнього процесу в ході постановки професійно важливих цілей і їх досягнення відбувається шляхом підготовки та прийняття відповідних індивідуальних і групових рішень. Виконання учасниками ігрових правил

підпорядкування «нормам» професійних відносин і дій, стають обов'язковими умовами розгортання повноцінної гри за умов, наближених до практики.

Основним засобом включення учасників у спільну діяльність та одночасно способом створення та розв'язання ігрових проблемних ситуацій є багатостороннє спілкування, що забезпечує можливість приймати індивідуальні і групові рішення, досягнення проміжних і кінцевих результатів гри.

Реалізація цих принципів дозволяла усвідомлено конструювати та застосовувати ділові ігри як засіб навчання майбутніх учителів, формувати у них як особистісні, так і ділові якості, зокрема, професійну та комунікативну компетентності.

Наприклад, наведемо зразок проведення ділової гри «Формування позитивної мотивації здобувачів освіти до читання» (розділ «Теорія виховання», тема «Методи виховання», навчальна дисципліна «Педагогіка»).

Мета: розвиток у майбутніх учителів умінь та навичок, ціннісних орієнтацій щодо розвитку інтересу учнів до читання, використовуючи різні методи виховання (особистий приклад, переконування тощо). Для проведення гри ми використовували надзвичайно популярну сучасну форму книжкової реклами – буктрейлер. Ознайомили здобувачів вищої освіти з буктрейлером – коротким відеороликом за мотивами книжки; з основним його завданням – яскраво та образно розповісти про видання, заінтригувати читача, спонукати до читання.

Намітили шляхи створення буктрейлера - це вміння працювати зі спеціальними програмами, додержуючись таких етапів: обрати книгу для реклами; створити сценарій до буктрейлера (продумати сюжет і написати текст). Ми зазначали, що сюжет повинен бути основою відеоролика, обговорювали, що важливо внести інтригу та вибудувати сюжет таким чином, щоб читачеві неодмінно захотілося дізнатися, що ж буде далі. Занотовували правила: відеоролик має бути не довшим ніж на три хвилини, це оптимальний час, щоб утримати увагу глядача – потенційного читача.

Здобувачам вищої освіти було запропоновано: дібрати картинки, відсканувати ілюстрації, зняти власне відео або ж знайти відео за тематикою в Інтернеті; записати озвучений текст, якщо це передбачено за сценарієм (для запису і редагування звуку можна було використовувати програму Sound Forge); для роботи з відео вибрати програми Windows Movie Maker, CapCut, InShot (з їх допомогою можна обробляти відеофайли з цифрової відеокамери, створювати із зображень слайд-шоу, додавати до відео заготовки, титри, звук, вирізати необхідні фрагменти й склеювати їх, створюючи при цьому ефектні переходи між ними).

Запропонували в ютубі ознайомитись з різними видами буктрейлерів: мальованим скрайбінгом, анімаційним скрайбінгом, аплікаційним скрайбінгом, онлайн-скрайбінгом та відеороликами-буктрейлерами.

Потім здобувачів вищої освіти поділили на групи (3-5 осіб), кожна з яких розробляла свій варіант буктрейлера щодо формування позитивної мотивації до читання учнів молодших, середніх і старших класів, пошуку оптимального шляху виховної взаємодії, що сприяла б швидкому досягненню поставленої мети. До кожної групи здобувачів освіти призначалися рецензенти.

Гра проходила у формі засідання методичного об'єднання класних керівників, яке вів один із студентів – його «голова». Керівники груп захищали буктрейлери. Потім під керівництвом викладача за участю рецензентів і всіх присутніх організовувалася дискусія, у процесі якої обирався кращий варіант.

Інноваційна освітня діяльність – це складний процес, що потребує гнучкого, конструктивного застосування. Реальне впровадження ігрових інтерактивних методів навчання суттєво змінює освітній процес, що дає змогу вирішувати проблеми розвивального, особистісно-орієнтованого навчання, диференціації, гуманізації, формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти [3].

Отже, ефективний освітній процес може відбутися тільки за умови поступової активної взаємодії здобувача вищої освіти й викладача, які є рівнозначними суб'єктами процесу та мають спільну ідею щодо їхніх знань і вмінь. Інтерактивні методи навчання сприяють оптимізації освітнього процесу. Вони покликані привести в дію механізми мотивації та підвищити ефективність навчання, забезпечити кращу професійну підготовку. До переваг використання інтерактивних методів у процесі навчання майбутніх учителів у закладах вищої освіти можна віднести максимальне наближення до реальних умов професійної діяльності, самостійність, прийняття рішень в умовах творчого змагання та розвиток навичок швидкого прийняття рішень під час надзвичайних ситуацій, сприяння розвитку організаційних, комунікативних навичок тощо.

Безперечно, матеріал дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, що розглядається. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо ефективності підготовки майбутніх учителів у процесі інтерактивного навчання

Список використаних джерел:

1. Лисенко М.В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства. Київ, 2013. С.11.
2. Пометун О.І., Пироженок Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ: Видавництво А.С.К, 2004. 192 с.
3. Швай Р.І. Психологія та педагогіка творчості: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 200с.
4. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2004. 207 с.

БЕРЕЖНИЙ Сергій Дмитрович

ОСОБЛИВОСТІ САНКЦІЇ Ч. 2 СТ. 115 КК УКРАЇНИ

Розуміючи надзвичайно важливу роль покарання у протидії злочинності, законодавець у КК 2001 р. по новому підійшов до побудови системи покарань, розташувавши покарання за принципом «від менш суворих до більш суворих» та значно розширивши перелік їх видів. Проте якою б досконалою не була система кримінальних покарань, її ефективність у боротьбі зі злочинністю визначається не лише власними перевагами та якостями, а й тим, наскільки науково обґрунтовано, оптимально й якісно реалізовано систему покарань у кримінально-правових санкціях закону, а також тим, наскільки професійно грамотно й відповідно до закону ці кримінально-правові санкції реалізуються в судовій практиці при розгляді конкретних кримінальних справ.

У науці кримінального права закономірностям побудови системи санкцій присвятили свої праці такі українські вчені, як В.Т., Дзюба, А.А. Музика, Н.В. Шепелева, М.І. Хавронюк та інші.

Не дивлячись на значну кількість наукових праць, присвячених питанням покарання, в теорії кримінального права досі не вироблено єдиної «теорії санкцій», хоча спроби зробити це і мали місце. З досліджень, проведених різними науковцями, ми виділили наступні принципи, якими керується (або має керуватись) законодавець при конструюванні санкцій у будь-яких кримінально-правових нормах.

1. Чільне місце серед загальних засад побудови кримінально-правових санкцій займає наступний принцип: будь-яка санкція кримінального закону має бути соціально справедливою. У науковій літературі справедливою визнається, що це санкція, яка не тільки відповідає тяжкості передбаченого у законі злочинного діяння, але й узгоджується з санкціями, передбаченими за вчинення інших кримінальних правопорушень.

2. Санкція має відповідати типовому ступеню суспільної небезпечності діяння. Якщо за кримінальні правопорушення передбачені однакові покарання, можна зробити висновок про приблизно однаковий ступінь типової суспільної небезпеки таких посягань.

3. Тип санкції, види і розміри покарання за кримінальне правопорушення з кваліфікованим складом повинен базуватись на основі санкції за кримінальним правопорушенням без обтяжуючих обставин, і змінюватись пропорційно підвищенню суспільної небезпечності вчиненого відповідними кваліфікуючими ознаками.

4. Вид санкції, набір видів покарань та діапазон меж між мінімумом і максимумом покарання, повинен залежати від ступеню формалізованості ознак складу кримінального правопорушення. Згідно із санкцією ч. 2 ст. 115 КК

вчинення умисного вбивства за наявності ознак, які передбачені в диспозиції ч. 2 цієї статті, карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті. Кваліфіковані різновиди вбивства, ознаки яких передбачені в ч. 2 ст. 115 КК, мають єдину санкцію. Вони є альтернативними різновидами одного і того ж кваліфікованого складу вбивства. Фактично це означає, що встановлення у вчиненому діянні ознак одного з цих різновидів вбивства достатньо для кваліфікації за відповідним пунктом ч. 2 ст. 115 КК, а отже – й для призначення покарання, передбаченого в санкції ч. 2 ст. 115 КК. Таким чином, за вчинення умисного вбивства з корисливих мотивів санкцією ч. 2 ст. 115 КК передбачається можливість призначення позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічного позбавлення волі, з конфіскацією майна. Із вказаного робимо висновок, що санкція ч. 2 ст. 115 КК побудована нетипово – можливість призначення додаткового покарання пов'язується з кваліфікацією за конкретним пунктом ч. 2 ст. 115 КК, тобто з інкримінуванням конкретної кваліфікуючої ознаки. Враховуючи, що відповідним пунктом є п. 6, у якому передбачена як обтяжуюча обставина вбивства наявність корисливого мотиву, а додатковим покаранням – покарання у виді конфіскації майна. Науковцями вже неодноразово критикувалися санкції ст. 115 КК, зокрема, ч. 2 цієї статті. І якщо нижня межа покарання у виді позбавлення волі на певний строк не викликає зауважень, то верхня межа, на думку окремих науковців, має бути переглянута. Так В.Т. Дзюба пропонує передбачити в санкції ч. 2 ст. 115 КК покарання у виді позбавлення волі на строк від 10 до 25 років позбавлення волі або довічне позбавлення волі [1, с.78]. Н.В. Шепелева пропонує доповнити ст. 115 КК частиною третьою, в якій передбачати особливо кваліфікуючі обставини умисного вбивства. Санкція даної частини, на її думку, має передбачати покарання у виді позбавлення волі на строк від 15 до 25 років або довічного позбавлення волі [2, с.58-59]. Слід відмітити, що з огляду на сукупність обтяжуючих умисне вбивство обставин, які додатково характеризують різні елементи складу умисного вбивства, можна стверджувати, що деякі із них істотно відрізняються за ступенем суспільної небезпечності. Таким чином обтяжуючі умисне вбивство обставини необхідно викласти як кваліфікуючі і особливо кваліфікуючі, передбачивши останні в ч.3 ст. 115 КК. Така диференціація відповідальності за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах повинна знайти відображення у відповідній санкції.

Список використаних джерел:

1. Дзюба В.Т. Деякі питання кримінальної відповідальності за вбивство за кримінальним законодавством України // Кримінально – правова охорона життя та здоров'я особи: Матер. наук. – практ. конф. Харків 22-23 квітня 2004

р. / Редкол,: Сташис В.В. (голов. ред.) та ін. –К.-Х.: „Юрінком Інтер”, 2004.- с.72-78.

2. Шепелєва Н.В. Про систему обставин, що обтяжують відповідальність за умисне вбивство // Кримінально – правова охорона життя та здоров'я особи: Матер. наук. –практ. конф. Харків 22-23 квітня 2004 р. / Редкол,: Сташис В.В. (голов. ред.) та ін. –К.-Х.: „Юрінком Інтер”, 2004.- с.57-59.

БЕРЕЗОВСЬКА Людмила Іванівна

FORMATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

Among the many issues actively discussed in the educational community is the problem of using (or not using) computers in teaching children. This topic sparks heated discussions, as opinions among experts and practitioners often diverge. Some believe that integrating computer technologies into the educational process is an important step in preparing children for life in a digital world, emphasizing the advantages of such technologies for the development of cognitive abilities, creative thinking, and information literacy. On the other hand, there are those who fear the excessive influence of digital means on the physical and psychological well-being of children, especially in the early stages of development. The issue lies not so much in the mere fact of using a computer, but in finding the right balance between traditional and digital teaching methods. The use of information and computer technologies can become a powerful tool for increasing motivation, individualizing learning, and accessing interactive resources, but it also requires clear methodological approaches and regulations to prevent negative consequences. Children's interest in computers is enormous, and it is the responsibility of adults to guide this interest in a constructive direction, making computer tools familiar and natural for a child's everyday life through the acquisition of basic computer literacy. In this context, there is a need to introduce children to the computer world as early as possible, particularly during preschool age. Thus, we should not focus on how to take the computer away from a child, but rather on how to teach them to navigate the information flow

Thus, a certain contradiction arises. On the one hand, children show significant interest in computer games, while on the other hand, preschool educational institutions and educators face difficulties related to the low level of computer literacy and technical unpreparedness for implementing information technologies in the educational process. The lack of proper equipment and insufficient technical resources limit the possibilities for the effective implementation of educational programs based on the use of computer technologies.

An important aspect of solving this problem is raising the level of information competence among future preschool educators, which involves systematic, purposeful training of teachers to use modern technologies in the educational process. Only with the preparation of competent specialists who are able to effectively use information and computer technologies can we expect the successful implementation of innovative methods in preschool education.

The problem of forming information and communication competence in future educators is the focus of research by L. Artemovli, H. Belenka, A. Bohush, N. Gavrysh, L. Zaitseva, S. Ivanova, O. Kovshar, T. Ponymanska, I. Timofeeva, and others. The studies emphasize the importance of integrating information and communication technologies into the educational process, which enables future educators to develop the skills to effectively use modern technologies for children's development and to improve their own professional activities. Therefore, an essential condition for the professional training of future educators is their readiness to effectively apply information and communication technologies in the educational process of preschool institutions.

In the Basic Component of Preschool Education, the educational area "The Child in the Sensory-Cognitive Space. Computer Literacy," digital competence is viewed as the ability to use information and communication and digital technologies to meet personal needs and solve educational and play tasks, based on acquired basic knowledge and skills, as well as a positive attitude toward computer and digital technology. In this context, an important aspect is the process of preparing future preschool educators who possess a high level of information and communication competence [1].

According to O. Kovshar, the information and communication competence (ICC) of future educators is an integrated, personal new formation aimed at acquiring knowledge, skills, and abilities for the effective use of information and communication technologies in preschool institutions [2].

I. Timofeeva views the phenomenon of "information and communication competence of future preschool educators" as the ability of a specialist to search for and process acquired information using ICT tools, critically evaluate it, draw conclusions, make decisions, and plan professional activities within the educational space [3].

In the study, information and communication competence of future preschool educators is understood as their ability to use information and computer technologies to meet their own educational needs and solve professional tasks in working with children, as well as to increase their interest in the learning process.

The informatization of education is an important stage in the development of modern society and the preparation of competent specialists capable of effectively implementing innovative methods and information and computer technologies in their future professional activities. It also helps meet individual needs, fosters self-

improvement, and encourages self-development in their profession. To achieve this, higher education institutions (HEIs) need to create conditions that promote the effective formation of future preschool educators' information competence. This includes actively using innovative teaching methods and technologies, game-based and mobile-oriented digital resources for learning, project-based methodologies with the creation of multimedia presentations, problem-based learning methods, and practical assignments using digital tools (such as developing games, exercises, and tasks for preschool children). It is important to note that current trends in preschool education involve modernizing and enriching its content with innovative educational and interactive technologies for working with children, which can ensure their digital literacy. We are convinced that the active use of digital technologies in the educational process of HEIs will enable students to master new digital resources, modernize the educational process, increase learning effectiveness, create conditions for active interaction with higher education seekers, develop their intellectual and creative abilities, cognitive activity, and motivational focus for learning. It will also help form practical skills through the completion of professionally-oriented tasks and ensure their active integration into the digital information space.

To assess the levels of information and communication competence (ICC) among students of the specialty 012 "Preschool Education," a survey was conducted with the participation of students from the 2nd to the 4th year. The results of the survey revealed predominantly satisfactory (38%) and low (23%) levels of ICC formation among future preschool educators. A high level of ICC was demonstrated by 16% of students, while 23% showed a sufficient level.

During the experimental research, the working programs of courses related to ICT were analyzed. The content analysis revealed that most of these programs are focused on developing students' ICC at the user level, rather than being practically oriented toward the future profession of an educator.

To enhance the levels of ICC formation during the study of the course "Methods of Developing Basic Mathematical Concepts in Preschool Children," ICT tools were incorporated into the work with students. Specifically, multimedia presentations were created for each lecture using online services such as Canva, Prezi, Google Presentations, Piktochart, Projeqt, and others. This allowed the students to explore the capabilities of these online services for creating multimedia presentations, enriching them with various materials, photos, videos, ready-made templates, infographics, animations, slides, and more. This significantly facilitated the educator's work in presenting the material.

In practical sessions, students created interactive games for children, developed quizzes, and designed quests using online platforms such as Kahoot, LearningApps.org, and Matific, based on the topics outlined in the educational program of the course. The tasks created by the students were actively implemented during lessons with children as part of their pedagogical practice.

In seminar sessions, students practiced conducting webinars on topics such as: "Modern Approaches to Developing Logical-Mathematical Competence in Preschool Children," "Project Activities in Lessons on Developing Basic Mathematical Concepts in Children," and "Mathematical Jokes, Puzzles, Riddles, and Mazes in Developing Logical-Mathematical and Research Competence in Older Preschool Children." Students worked in groups, with each group positioning the webinar topic and creating presentation materials on the suggested online platforms. They used slides with links to YouTube videos and audio, conducted surveys and tests, demonstrating learning results through charts, created questionnaires in Google Forms, and held video conferences on topics for independent study.

The independent work of students involved creating an informational website for parents titled "Developing Logical-Mathematical Competence in Preschool Children" and developing lesson plans using ICT.

At the final stage of the experimental study, a follow-up online survey was conducted to determine the levels of ICC formation among students. The results showed positive changes. Specifically, 36.7% of students demonstrated a high level of ICC (up from 16%), 29.5% achieved a sufficient level (up from 23%), 24.6% showed a satisfactory level (down from 38%), and 9.3% of students remained at a low level (down from 23%).

In the context of the digital informatization of society, there is a growing need for future preschool educators to master information and communication technologies for teaching. The use of ICT in the educational process of higher education institutions diversifies the work with educational information, involves students in active cognitive and research activities, and enhances material comprehension through visualization. It also helps develop practical skills in creating online tasks, fosters creativity, initiative, and perseverance, and promotes self-directed learning.

The organization of the educational process in modern conditions must ensure the active use of ICT in working with students, future preschool educators, as the formation of their information and communication competence (ICC) will determine how effectively digital resources are used in working with preschool children.

References:

1. Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (2021). [About the statement of the Basic component of preschool education]. Retrieved from: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
2. Kovshar, O. V. (2023). Osoblyvosti formuvannia informatsiino-komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity [Features of forming information and communication competence in future preschool educators]. *Visnyk nauky ta osvity*. 8 (14), PP. 551-558. [in Ukrainian].
3. Tymofieieva, I. B. (2017). Formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv

[Formation of information and communication competence of future preschool educators] : *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

БОНДАРЕНКО Ольга Вадимівна
БОНДАРЕНКО Оксана Андріївна

ОСОБЛИВОСТІ ТРЕНУВАННЯ ГІМНАСТОК У ГРУПАХ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті проведено аналіз особливостей тренування гімнасток у групах початкової підготовки. Проаналізовано наявні програми тренувань для дітей, оцінено їх ефективність у розвитку основних фізичних і технічних навичок.

Актуальність. Сучасний спорт характеризується значним, неухильним зростанням спортивного результату. Займаючись дослідженнями, на перший погляд, наука на сучасному рівні, майже не залишила невирішених проблем. До деякого моменту потреби по створенню нових способів рішення завдань, які виникають перед нею, діють за рахунок існуючих наукових досліджень і знань. Початкова підготовка є основою для успіхів у гімнастиці, сприяючи розвитку фізичних, технічних і психологічних навичок. З огляду на зростання популярності гімнастики серед дітей і її позитивний вплив на здоров'я, питання організації безпечного й ефективного тренувального процесу стає особливо важливим. Гармонійний фізичний розвиток, індивідуалізація тренувань та створення позитивної мотивації — ключові аспекти, які забезпечують успішний старт у спорті.

Метою даного дослідження є аналіз особливостей організації тренувального процесу гімнасток у групах початкової підготовки, а також визначення ефективних методичних підходів для розвитку базових фізичних і технічних навичок, а також психологічної стійкості у дітей на ранніх етапах спортивної підготовки. Це включає вивчення фізіологічних, психологічних та соціальних аспектів тренування молодших гімнасток, а також розробку рекомендацій для оптимізації навчального процесу, враховуючи індивідуальні особливості дітей.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

1. Провести аналіз наукової літератури та методичних матеріалів, що стосуються тренування дітей у спортивній гімнастиці. Вивчити існуючі методики та підходи до підготовки гімнасток у групах початкової підготовки, а також розглянути фізіологічні та психологічні особливості дітей молодшого віку.

2. Визначити особливості фізичного розвитку дітей на початковому етапі підготовки. Дослідити основні характеристики фізичного розвитку, такі як

сила, гнучкість, координація та витривалість, які є критично важливими для успішного освоєння елементів спортивної гімнастики.

3. Оцінити ефективність тренувальних програм для початкових груп підготовки. Проаналізувати наявні програми тренувань для дітей, оцінити їх ефективність у розвитку основних фізичних і технічних навичок, а також вивчити можливості для їх вдосконалення.

4. Дослідити психологічні аспекти тренувань на початковому етапі. Вивчити вплив психологічних факторів, таких як: мотивація, емоційна стійкість і впевненість у собі, на процес підготовки гімнасток молодшого віку. Розглянути роль тренера у формуванні позитивного емоційного клімату та впевненості дітей у своїх силах.

Виклад основного матеріалу. Мета тренувань у групах початкової підготовки полягає у всебічному фізичному розвитку, формуванні стійкої мотивації до занять спортом і удосконалення техніки базових елементів гімнастики. Тренувальні завдання включають розвиток основних фізичних якостей: гнучкості, сили, координації та витривалості. Також опрацьовуються базові елементи, такі як шпагати, мости, оберти, що стають фундаментом для виконання складніших вправ.

Фізичні навантаження підбираються відповідно до вікових особливостей дітей. Основний акцент робиться на гнучкості та координації, які найкраще розвиваються саме в молодшому віці. Тренування включають спеціальні вправи, адаптовані для розвитку фізичних якостей у дітей 4-7 років: динамічні та статичні вправи на розтяжку, роботу з власною вагою, вправи на рівновагу і початкові елементи акробатики.

Окрім фізичних навичок, важливу роль відіграє технічна підготовка. Діти освоюють основні рухи і пози, які надалі стануть частиною більш складних вправ. Тренування спрямовані на розвиток правильної постави, стабілізації корпусу та координації рухів, що допомагає виконувати базові гімнастичні елементи з точністю та легкістю.

Зважаючи на вік дітей, тренувальний процес часто містить ігрові методики, які стимулюють мотивацію та роблять тренування цікавими. Гра допомагає знизити емоційне навантаження і полегшує освоєння рухових навичок, а також сприяє соціалізації та розвитку комунікативних навичок. Ігровий підхід допомагає зберігати інтерес до занять, що є критично важливим для підтримки регулярності тренувань і поступового прогресу.

Психологічна підготовка спрямована на формування у дітей впевненості у своїх силах, здатності до концентрації та дисциплінованості. Тренер виступає як наставник, підтримує позитивний емоційний фон та розвиває мотивацію до регулярних тренувань. Важливим є створення доброзичливої атмосфери, де діти почуваються комфортно і впевнено, що допомагає знижувати рівень стресу і страху перед помилками.

Особливу увагу приділено індивідуальному підходу до кожної дитини, враховуючи її фізичні можливості, рівень підготовки та психоемоційні особливості. Це дозволяє адаптувати навантаження і складність вправ відповідно до індивідуального рівня розвитку, уникаючи травм і перевантажень.

Важливим чинником є залученість батьків, які сприяють підтримці дитини у її тренувальному процесі. Вони забезпечують дотримання режиму, підтримують позитивний настрій і допомагають формувати здорові звички. Співпраця тренера з батьками дозволяє підтримувати стійкий інтерес дитини до занять.

Ефективна підготовка гімнасток у групах початкової підготовки є результатом комплексного підходу, який охоплює фізичні, технічні, психологічні та соціальні аспекти розвитку. Використання ігрових методик і надання психологічної підтримки сприяє гармонійному розвитку юних спортсменок, допомагаючи їм закласти основу для успіхів у майбутньому. Також робота підкреслює важливість індивідуального підходу і співпраці з батьками.

Аспект аналізу	Опис	Методи збору даних	Отримані результати
Мета дослідження	Визначення особливостей і ефективності тренувань на початковому етапі	Аналіз літератури, опитування тренерів	Виявлено основні вимоги до тренувань для новачків у гімнастиці
Вікові особливості	Врахування фізичних і психологічних особливостей вікової групи	Спостереження, опитування	Дітям 6-9 років притаманні гнучкість, рухливість та швидка стомлюваність
Основні напрямки тренувань	Розвиток гнучкості, координації, сили, витривалості	Аналіз тренувальних програм, опитування	Найбільш пріоритетними є вправи на гнучкість і баланс, поступове збільшення навантажень
Технічні навички	Формування базових технічних навичок (стрибки, повороти, балансування)	Відеоаналіз, спостереження	Основні навички повинні засвоюватися з особливою увагою до правильності виконання

Методи мотивації та психологічної підтримки	Створення позитивного середовища, підтримка мотивації	Анкетування тренерів, опитування гімнасток	Виявлено потребу в позитивному підході та індивідуальній підтримці кожної гімнастки
Методика оцінювання прогресу	Відстеження досягнень і розвитку фізичних якостей	Тестування, контрольні нормативи	Прогрес оцінювався через регулярні тести на гнучкість, силу, координацію
Рекомендації для тренерів	Рекомендації щодо покращення ефективності тренувань	Експертне опитування, аналіз даних дослідження	Зроблено акцент на важливості поєднання фізичної підготовки з психологічною підтримкою
Висновки дослідження	Узагальнення основних висновків, ефективність підходів	Систематизація даних	Підтверджено важливість індивідуального підходу та поступовості у тренуваннях на початковому етапі
Пропозиції для подальших досліджень	Вивчення додаткових аспектів, таких як вплив харчування та відпочинку	Аналіз актуальних публікацій та досліджень	Запропоновано більш детальне вивчення факторів, що впливають на результативність юних спортсменок

Ця таблиця надає комплексний огляд аспектів, важливих для дослідження тренувань гімнасток початкової підготовки, та може бути основою для розробки рекомендацій тренерам.

Висновки. Отже, дослідження підтвердило, що початковий етап підготовки є критично важливим для формування базових технічних навичок, фізичних якостей і морально-вольових характеристик, які закладають основу для подальшого спортивного зростання. Виявлено, що ефективність тренувального процесу на цьому етапі значною мірою залежить від індивідуального підходу, врахування вікових особливостей та поступового збільшення навантажень.

Основна увага в тренуванні має бути зосереджена на розвитку гнучкості, координації, витривалості та сили, а також на вдосконаленні базових елементів техніки. Особливий акцент зроблено на важливості психологічної підтримки юних гімнасток, що допомагає зберегти їхню мотивацію та позитивне ставлення до тренувань. Важливим висновком стало визначення необхідності комплексного підходу, який включає гармонійне поєднання фізичної підготовки з емоційним комфортом, що сприяє максимальному розкриттю потенціалу юних спортсменок.

Список використаних джерел:

1. Блохін, В. А. Спортивна гімнастика: теорія та методика тренування. Київ: Видавництво «Спорт», 2018. С.118.
2. Григор'єва, О. В. Психологічні аспекти тренування спортсменів молодшого віку. Журнал спорту та фізичного виховання, 3(1), 2020. С.45-50.
3. Єфімова, Т. М. Особливості фізичного розвитку дітей в процесі занять гімнастикою. Науковий вісник НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15. Фізична культура і спорт, 1, 2017. С. 22-27.
4. Лисенко, І. І. Тренування дітей в гімнастиці: наукові аспекти. Вісник спортивної науки, 2(1), 2016. С.12-16.
5. Мельник, О. С. Системний підхід до тренування молодих спортсменів. Сучасні тенденції фізичного виховання, 4(2), 2021. С.34-39.
6. Яковенко, Т. В. Здоров'я дітей та молоді: роль фізичної активності.

БУЗДУГАН Олена Анатоліївна

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СХІДНИХ МОВ

Глобалізаційні процеси у світі та посилення економічних зв'язків України та країн сходу значно підвищили практичне значення оволодіння східними мовами. Азіатські країни, зокрема Китай, Японія та Південна Корея є лідерами у сфері технологій та наукових досягнень, тому знання їхніх мов відкриває двері до нових бізнес-можливостей, співпраці та культурного обміну. Кожна мова несе в собі багату культуру та історію, долучитися до яких можливо через вивчення східних мов, що відкриє нові перспективи і розширить світогляд. Нині країни Сходу прагнуть популяризувати свої мови та культури у світі, у такий спосіб вирішуючи питання міжнародної комунікації, та поширити власний вплив на міжнародній арені, у т. ч. й засобами освіти. Разом з тим характер міжнародного спілкування на сучасному етапі диктує нові вимоги до фахівця-схodoзнавця як «медіатора культур». У цих умовах проблема якісної підготовки майбутніх учителів східних мов набуває важливого значення.

Україна, обравши курс на інтеграцію в європейський освітній простір та активну співпрацю з європейськими країнами, стикається з новими викликами та можливостями у сфері освіти та професійної підготовки. Важливим аспектом цього процесу є підвищення попиту на фахівців, які не лише вільно володіють іноземними мовами, але й добре розуміють культуру іншомовного спілкування. Країни Європи та Америки, на тлі зацікавленості у Сході, починають все більше досліджувати та співпрацювати з азійськими країнами, такими як Китай, Японія, Південна Корея, що створює нові можливості і для українських спеціалістів. А оскільки країни Європи та Америки почали активний процес вивчення, донедавна невідомого та загадкового Сходу, то ситуація, що складається в світі безпосередньо впливає на Україну. Історичні умови розвитку України у взаємодії з орієнтальними народами зумовили географічні та політичні передумови розвитку інтересу до цих народів і поширення науки сходознавства [3, с. 301]. За даними Міністерства освіти і науки України, з кожним роком зростає кількість студентів, які обирають східні мови для вивчення в українських університетах. У зв'язку з цим підготовка майбутніх учителів східних мов є важливим напрямком розвитку освітньої політики країни. Однак підготовка таких спеціалістів має свої особливості та виклики, які вимагають ретельного аналізу та вирішення. Тому аналіз проблеми підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів східних мов та фахівців сходознавства, визначення змісту цього процесу є актуальним і необхідним для прогнозування шляхів вдосконалення професійної освіти у цьому напрямі.

Одним із таких викликів є нестача кваліфікованих викладачів східних мов та обмеженість ресурсів навчання. Це пояснюється тим, що підготовка вчителів східних мов потребує високого рівня володіння мовою та знання особливостей методики викладання. Як стверджує Л. Смовженко, головною метою підготовки викладача східної мови у соціально-економічних умовах стає не здобуття ним кваліфікації у вибраній вузькоспеціальній сфері, а набуття та розвиток певних компетентностей, які мають забезпечити йому можливість адаптуватися в умовах динамічного розвитку сучасного світу. Це потребує впровадження відповідних змін у змісті професійної підготовки майбутніх фахівців і, в першу чергу, майбутніх викладачів [2, с. 120]. Методика викладання східних мов суттєво відрізняється від викладання західних мов. Наприклад, для навчання китайської чи корейської мов потрібно враховувати специфіку ієрогліфічної писемності, що вимагає зовсім інших підходів до навчання письма та читання. Однак, не всі педагогічні програми готують майбутніх фахівців до цих особливостей, що призводить до проблем у викладанні. Матеріально-технічне забезпечення для викладання східних мов часто є недостатнім. Наприклад, підручники, аудіовізуальні засоби та інші дидактичні матеріали можуть бути застарілими або непристосованими для

сучасних освітніх потреб. Також часто бракує адаптованих методичних посібників для викладання східних мов у різних культурних і соціальних контекстах.

Подолання культурних бар'єрів стає ще однією специфічною проблемою, яка впливає на якість освіти та розвиток цієї галузі. Майбутні вчителі східних мов повинні не тільки знати мову, але й добре розуміти культуру країни, мова якої вивчається. Важливо передавати учням не лише лексичні й граматичні знання, але й культурні аспекти, оскільки мова нерозривно пов'язана з культурою. Проте недостатній рівень занурення в культуру або обмежені можливості для навчання за кордоном ускладнюють цей процес. Як зазначає А. Пак, «глибоке занурення у культурний код носія мови в процесі мовного навчання є однією за найважливіших умов здійснення мовної інтеграції власної мови та мови, обраної для вивчення. Дане явище пов'язано з тим, що мова безпосередньо є носієм певного культурного простору та водночас є і формою його буття. Тому навчання мові у відриві від культурного коду її носіїв суттєво обмежує як безпосередньо можливості навчання, так і глибину проникнення у певний культурний простір» [1, с. 301].

Недостатня кількість програм стажування за кордоном та невпорядкована система сходовознавчих дисциплін [3, с. 302], які б забезпечували оптимізацію навчального процесу є ще однією важливою проблемою підготовки майбутніх учителів східних мов, для яких дуже важливо здобувати практичний досвід у країнах, де ці мови є рідними. Однак кількість таких програм для стажування за кордоном сьогодні є обмеженою через фінансові або організаційні причини, що ускладнює процес глибокого занурення у мовне середовище.

Саме педагогічні заклади вищої освіти відіграють провідну роль у модернізації освітньої системи, адже вони визначають методологічні, змістовні та технологічні основи освіти на всіх її рівнях, а також формують педагогічне мислення і професійні якості майбутніх фахівців. Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів східних мов підкреслюють важливість розуміння того, що суспільні перспективи значною мірою залежать від особистісних якостей здобувачів вищої освіти, які розвиваються в процесі їхнього професійного навчання. Тому, для забезпечення ефективної підготовки фахівців необхідно вдосконалювати освітні програми, підвищувати кваліфікацію викладачів, розвивати матеріальну базу і підтримувати міжнародне співробітництво. Ці заходи дозволять підготувати висококваліфікованих учителів, здатних ефективно навчати східних мов і забезпечувати якісну освіту для сучасних учнів.

Список використаних джерел:

1. Пак А. Міжкультурний підхід у навчанні корейської мови студентів педагогічних вузів. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного

педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 61. Том 2. С. 300-305.

2. Смовженко Л. Відбір та організація змісту курсу «Методика викладання східних мов у вищій школі» (культурологічний аспект). Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов». Випуск № 1125. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. С. 116-122.

3. Федина В. Психолого-педагогічні аспекти процесу формування професійної компетентності фахівців-сходознавців. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна, 2007. Вип 22. С. 99-105.

БУЛГАКОВА Олена Юрївна

FACTORS OF SUCCESSFUL IMPLANTATION OF INNOVATIVE TEACHING APPROACHES IN HIGHER EDUCATION

The introduction of innovative teaching approaches in higher education is extremely important in today's rapidly changing world. Globalisation, technological developments and labour market demands pose new challenges to higher education institutions. In order to train competitive professionals who are able to adapt to changing conditions, it is necessary to revise traditional teaching methods and introduce new, more effective approaches. The modern world needs professionals who have not only theoretical knowledge but also practical skills, creative thinking, self-learning and teamwork. Innovative approaches help to develop these competences. However, the issues of developing the innovative potential of higher education institutions, in particular, the innovative competence of teachers as the main resource that determines the readiness of institutions to implement innovations, remain insufficiently covered.

The intensification of innovation processes in education is associated with the growing dynamics of social innovations, as well as their socio-economic significance in modern society. As a result, educational innovations are increasingly becoming the object of an interdisciplinary scientific field - innovation, which integrates the knowledge of social humanities, engineering and natural sciences [3].

In the context of intensifying globalisation processes, there is a need to ensure personal and professional development as a key aspect of forming a competitive personality of a specialist with innovative potential. Among the effective ways of solving this problem is the use of socially oriented technologies, in particular,

reflective behaviour, communicative cooperation, effective decision-making, professional self-determination and competitive behaviour. Particular attention should be paid to modern approaches, methods and directions of personal and professional development of specialists, among which are pedagogical, social, psychological, economic, moral, physical, spiritual and cultural aspects [1]. The essence of innovative processes in education is, on the one hand, the study, generalisation and dissemination of best pedagogical practices, and, on the other hand, the implementation of the achievements of psychological and pedagogical science in educational practice. Both of these aspects should be addressed in an integrated approach [3].

In modern theory and practice, there is a considerable number of approaches to the organisation of the educational process. Despite their diversity, educational technologies have much in common in their goals, content, methods and means, which allows them to be classified into generalised groups. According to the factors of psychological development: biogenic (taking into account the physiological characteristics of human development); sociogenic (focused on the influence of the social environment); psychogenic (aimed at forming psychological characteristics); idealistic (based on spiritual, cultural and moral values). By focus on personal structures: informational (aimed at forming knowledge, skills and abilities); operational (focusing on the development of ways of thinking and mental actions); self-development technologies (promoting the development of self-regulating mechanisms of the individual); applied (forming practical skills for solving specific tasks).

Special attention is paid to personality-oriented technologies, where the student is the central figure in the educational process. Such approaches focus on creating comfortable and safe conditions for their development, supporting individual abilities and shaping the future specialist. The application of a systematic approach in psychological and pedagogical research allows us to reveal the essence of learning technologies through the prism of their content, structure and functions. This approach provides a holistic understanding of educational processes and allows us to improve working methods to achieve the best results.

The classification of educational technologies helps to organise the variety of approaches and tools, contributing to their effective use in educational activities. Regarding the advantages of using modern educational technologies, experts [3; 4] note the following: activation of cognitive activity, students are involved in the learning process through interactive tasks, which increases their interest; formation of

independent learning skills; individual approach, in which the teacher adapts educational technologies to the individual needs of students; development of critical thinking and creativity; use of technical means.

Thus, modern methods should harmoniously combine both traditional elements of learning - to create basic knowledge and values - and interactive methods - to stimulate creativity and personal development using technological means.

New teaching methods make the learning process more interesting and interactive, which helps to increase student motivation and engagement. Innovative approaches make the educational process more individualised and adapted to the needs of each student, which contributes to improving the quality of education. The introduction of innovative approaches helps universities increase their competitiveness in the global education market. Collaboration with other universities and organisations allows them to share experiences, get new ideas and implement best practices. The successful implementation of innovative approaches requires an appropriate material and technical base, which includes modern equipment, software and Internet access.

Implementation of innovative teaching approaches in higher education is a complex and multifaceted process that requires joint efforts of all participants in the educational process. However, the results of such changes can be significant and have a positive impact on the quality of training and the development of universities in general.

Referenses:

1. Аніщенко О. В. Технології особистісного і професійного розвитку у контексті формування інноваційного потенціалу особистості / Освіта дорослих : теорія, досвід, перспективи : зб. наук. праць. Київ; Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2014. Вип. 2 (9). С. 24-29.
2. Алексійчук В. Н. Організація інноваційного освітнього процесу в середніх закладах освіти. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. 2020. № 4. С. 165–170.
3. Дубасенюк О.А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: Зб. наук.-метод праць / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3-14.
4. Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навч. посіб. / І. В. Артёмов, І. П. Студеняк, Й. Й. Головач, А. В. Гусь. Ужгород: ПП «АУТ-ДОР-ШАРК», 2015. 360 с.

**ГРАМАТОВИЧ Юлія Василівна,
ШАПІНКО Віктор Олександрович**

ПРАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ КОМАНДИ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ

Успішна робота команди залежить не тільки від професійних навичок її учасників, але й від психологічної згуртованості, мотивації та здатності ефективно взаємодіяти. Психологічний аспект командоутворення полягає у створенні умов для оптимальної співпраці за допомогою різноманітних методів та інструментів створення команд, враховуючи індивідуальні риси кожного члена колективу. Відповідно ці інструменти мають значний вплив на створення сильної команди, здатної успішно реалізовувати спільні завдання та оперативно відповідати на виклики та загрози.

Вивчення практичних інструментів командоутворення є актуальним через зростаючу потребу в ефективних методах створення та функціонування команд, що стосується команд різних типів та форматів, оскільки вони стають надзвичайно важливими в сучасних швидкоплинних умовах.

Термін «командоутворення» походить від англійського слова «teambuilding», але між цими поняттями є певні відмінності. Командоутворення охоплює набір принципів, методів і технік для створення ефективної команди. Тімбілдинг в свою чергу часто сприймається як певний захід чи вправа, що допомагає поліпшити внутрішній клімат у колективі. Тімбілдинг фокусується на вирішенні поточних завдань групи, тоді як командоутворення спрямоване на досягнення стратегічних, довгострокових цілей. Крім того, тимбілдинг передбачає застосування спеціально розроблених активностей для об'єднання колективу [8].

Перш за все, важливо визначити, в яких ситуаціях виникає необхідність у командоутворенні. Різноманітні дослідження показують, що цей процес є важливим у наступних випадках:

- коли потрібно навчити співробітників працювати як єдина команда;
- для покращення комунікації між відділами організації та вирішення конфліктів;
- для підтримки позитивної атмосфери в колективі;
- коли необхідно допомогти членам команди краще пізнати один одного;
- для полегшення адаптації нових працівників у колективі;
- під час скорочень персоналу, об'єднання чи реорганізації компанії [5].

Важливо також чітко окреслити, що саме включає процес командоутворення. До його основних елементів належать:

Team skills – розвиток навичок роботи в команді, узгодження особистих цілей із цілями команди, прийняття відповідальності, здатність гнучко змінювати стиль керування відповідно до завдань, конструктивна взаємодія та прийняття командних рішень.

Team spirit – розвиток командного духу, що полягає у створенні згуртованості, відчутті єдності групи, довіри, прийняття й розуміння між учасниками, мотивації для спільної діяльності, а також підвищенні авторитету лідера і набутті досвіду спільної ефективності.

Формування команди – підбір учасників, оптимізація структури, розподіл ролей та функцій, ефективне використання сильних сторін кожного, створення сприятливої робочої атмосфери та налагодження внутрішніх зв'язків у колективі [7].

Дослідники, які займаються вивченням проблем командоутворення, відзначають, що цей підхід дедалі частіше використовують не лише комерційні організації, а й громадські об'єднання для підвищення ефективності своєї діяльності. Менеджери світового рівня давно усвідомили важливість професіоналізму та згуртованості всієї команди для досягнення успіху. Одним з найпопулярніших інструментів для цього є тімбілдинг – спеціально організований захід для розвитку командної взаємодії, підтримки та довіри між учасниками. Командоутворення може реалізовуватися в різних формах, вибір яких залежить від поставлених цілей [8].

Тімбілдинг виконує низку важливих функцій, серед яких можна виділити: розвиток навичок співпраці в команді, розподіл ролей, вирішення суперечливих питань, оптимальне використання ресурсів кожного члена команди, здатність знаходити спільну мову, формування дружніх стосунків, стимулювання ініціативності, адаптація нових учасників до колективу, зниження напруженості, врегулювання конфліктів, підвищення взаємопідтримки, посилення відповідальності за результат, підтримка командного духу, обмін досвідом, обговорення проблем, їх вирішення та аналіз помилок [8].

Одним із важливих завдань командоутворення є виявлення несумісних людей і навчання їх працювати разом без конфліктів. Це можна досягти через тімбілдинг, починаючи ще на етапі формування команди. Також тімбілдинг є корисним на стадіях становлення та нормування колективу, оскільки допомагає підвищити згуртованість і виявити лідерів. На етапах зрілості і самоуправління, особливо в великих організаціях, він теж ефективний. Для покращення командної роботи слід інформувати учасників про переваги тімбілдингу, навчати технологіям формування команд і проводити тімбілдинг-тренінги для досягнення поставлених цілей [4].

Командоутворення є важливим у різних сферах діяльності. Зокрема, у підготовці поліцейських, особливо в умовах війни, командна співпраця, розподіл ролей та вміння знаходити ресурси мають вирішальне значення для

виживання та виконання завдань. В Україні для працівників сектору безпеки та оборони проводяться тренінги з метою покращення командоутворення [3].

У педагогічній діяльності також важливо формувати справжні команди, оскільки не кожен колектив може називатися командою. Керівникам необхідно розуміти, що саме робить колектив командою. Дослідження показують, що основні ознаки команди включають спільне бачення, розподіл ролей, згуртованість, здатність швидко реагувати на зміни, мотивацію членів групи до досягнення спільних цілей, ідеологію команди та взаємодію всередині колективу [6].

Техніки командоутворення можна поділити на аналітичні, моделюючі та трансформаційні. Найбільш ефективним є соціально-психологічний тренінг, де команда працює в тісній взаємодії, спочатку отримуючи базові знання щодо ефективності командної роботи. Якщо часу небагато, використовуються інші методи: клуби, аналіз конкретних випадків, фокус-групи, дискусії, міні-лекції, які дозволяють оцінити динаміку розвитку групи та ефективність застосованих технік [2].

Командоутворення як педагогічна технологія об'єднує різні форми та методи активного навчання, серед яких можна виділити кілька основних підходів. Перш за все, це командні ігри, що спрямовані на розвиток згуртованості, колективного духу та ефективної командної взаємодії, а також на навчання навичкам прийняття рішень. У таких іграх використовуються різноманітні завдання, включаючи інтерактивні, логічні та творчі. Окрім того, важливе місце займають ексклюзивні ігри, що передбачають нестандартний підхід до організації командоутворення, де особливістю є те, що всі завдання можна вирішити лише завдяки спільним зусиллям команди. Не менш значущими є спортивно-розважальні ігри, що включають спортивні заходи, сіті-квести, тімбілдінг, які сприяють подальшому зміцненню команди і розвитку навичок командної роботи [1].

Отже, аналіз підходів до командоутворення показав, що цей процес є комплексом принципів, методів, методик та інструментів, які використовуються для формування ефективної команди. Теоретичні моделі та концепції на практиці потребують застосування конкретних інструментів командоутворення, серед яких важливу роль відіграє тренінг. Успіх командоутворення в будь-якій організації чи установі залежить від врахування психологічних особливостей членів конкретної команди. Тому перспективою подальшого розвитку є створення та впровадження інструментів командоутворення, що базуються на специфічних механізмах взаємодії та враховують індивідуальні характеристики, допомагаючи членам команди розвивати психологічні якості, необхідні для досягнення спільних цілей.

Список використаних джерел:

1. Баніт О. В. Командоутворення як продуктивна педагогічна технологія освіти. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії (Open Forum-ITME-CRS2019): збірник матеріалів Першого Всеукраїнського відкритого науково-практичного форуму (Київ–Одеса, 10-13 жовтня 2019 року). Одеса : Інститут комп'ютерних систем Одеського національного політехнічного університету. 2019. Вип. 1.221 с. С. 62–64.
2. Горбунова В.В. Психологія командотворення: ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. 380 с.
3. Доценко В.В. Командоутворення як метод удосконалення психологічної підготовки поліцейських в умовах війни. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану: зб. наук. пр. [конф. (м. Харків, 26 трав. 2023 р.)] / МВС України, Наук. парк «Наука та безпека»*. Вінниця: ХНУВС, 2023. С.81-83.
4. Макаrchук Н.О. Тімбілдинг як інноваційний метод в управлінській діяльності керівника ДНЗ. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційний менеджмент у закладах освіти»*. 2. 2017. С. 50-54.
5. Нікіфорова Л.О., Білоконь Я.В. Тімбілдинг як основа ефективного розвитку колективу. *Економічний простір*. Дніпропетровськ: ПДАБА, 2012. №59. С.218-225.
6. Пастух Л.В. Командоутворення як важливий напрям управління закладами загальної середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». *Актуальні проблеми психології*. Том І. Випуск 57. 2020. С.50-58.
7. Романовський О.Г., Шаполова В.В., Квасник О.В., Гура Т.В. Психологія тимбілдингу: навчальний посібник. За заг. ред. Романовського О.Г., Калашникової С.В. Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. 92 с.
8. Ярмолук Д.І., Хлуп'янець Д.І., Яблонська І.В. Тімбілдинг як один із ефективних методів управління персоналом. *Економіка та управління підприємствами*. Вип. 3(20). 2020. С.152-156.

ГРЕЧАНИК Олена Євгенівна

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Зазначимо, що поняття культури є багатограним. Культура є специфічним людським способом існування, що визначає весь спектр

практичної та духовної діяльності людини, її взаємодію з навколишнім світом та із самою собою. Духовність і духовна культура становлять основу професійної культури, яка відображається в професійній діяльності кожної працездатної особистості.

Педагогічна культура є інтегративною характеристикою педагогічного процесу, що включає єдність об'єкта, суб'єкта, змісту, механізму, системи та цілей. Педагогічну культуру можна розглядати як складову професійної культури, суб'єктом якої є професійні педагоги. Проте аналіз педагогічної культури не можна обмежувати лише професійною діяльністю; вона є більше широким явищем, що виходить за межі лише педагогічної практики.

Зазначимо, що класний керівник (КК) – визначальний центр усіх соціальних впливів на дитину в закладі загальної середньої освіти. Саме він фокусує безліч впливів, через призму життєвих цінностей. Саме тому в його діяльності важливо орієнтуватися на досягнення високого рівня педагогічної культури.

Формування й розвиток педагогічної культури КК відбувається у взаємодії в процесі становлення й розвитку його педагогічної майстерності. Відправною точкою її виникнення, становлення й удосконалення виступає отримання комплексу необхідних знань у межах професійної освіти.

У післядипломний період важливо не зупинятися на досягнутому й розвивати особистісно-професійні характеристики, у т. ч. і педагогічну культуру. Розвиток педагогічної культури класного керівника – це безперервний процес, який вимагає систематичної роботи над собою. Існує багато різних засобів, які можуть сприяти цьому процесу. Розглянемо деякі з них.

Перший засіб – самоосвіта та саморозвиток, що вбирає в себе:

- читання професійної літератури: педагогічні журнали, книги, статті допоможуть розширити теоретичні знання та ознайомитись із новими підходами в освіті;
- відвідування семінарів, тренінгів, конференцій: це чудова можливість познайомитися з досвідом інших педагогів, отримати нові знання та навички;
- ведення професійного щоденника: записуючи свої спостереження, успіхи та невдачі, класний керівник може аналізувати свою роботу та виявляти напрямки для подальшого розвитку;
- майстерки: спостерігаючи за роботою досвідчених колег, можна перейняти їхні методи та прийоми.

Другий засіб розвитку педагогічної культури КК – професійне спілкування, що передбачає:

- обмін досвідом із колегами: обговорення педагогічних проблем, спільні проекти, менторство – усе це сприяє професійному зростанню;

- участь у педагогічних радах, методичних об'єднаннях: обмін досвідом на таких заходах дозволяє розширити світогляд і отримати нові ідеї;
- співпраця з психологами, соціальними педагогами: ці фахівці можуть надати цінні поради та підтримку класному керівникові.

Наступний, третій, засіб – самоаналіз і рефлексія, що передбачають:

- аналіз власної педагогічної діяльності: регулярний аналіз уроків, виховних заходів дозволяє виявити сильні сторони та слабкі місця в роботі КК;
- отримання зворотного зв'язку: відгуки учнів, батьків, колег допомагають оцінити результати своєї діяльності та внести необхідні корективи.

Четвертий засіб – інноваційні методи, а саме:

- використання інтерактивних методів навчання: розвиток критичного мислення, творчих здібностей здобувачів;
- застосування інформаційних технологій: створення презентацій, використання онлайн-ресурсів, ведення блогів;
- проєктна діяльність: залучення здобувачів до спільних проєктів розвиває їхні комунікативні навички, уміння працювати в команді.

П'ятий засіб – розвиток особистісних якостей КК:

- читання художньої літератури: розвиває емоційний інтелект, розширює кругозір;
- заняття спортом, хобі: допомагають зняти стрес, підвищити енергійність;
- відвідування культурних заходів: сприяє естетичному вихованню.

Розвиток педагогічної культури – це тривалий процес, який вимагає систематичної роботи над собою. Кожен класний керівник має знайти для себе оптимальні засоби самовдосконалення. Проте неабияка роль у такому процесі належить керівникові ЗЗСО, який має управляти ним, реалізуючи управлінські функції (таблиця 1).

Таблиця 1

Функції педагогічного управління та їх зміст

з/п	Функції педагогічного управління	Зміст функцій
1	Інформаційно-аналітична	Професійна діяльність щодо збирання інформації, її оброблення за допомогою цільового аналізу
2	Мотиваційно-цільова	Професійна діяльність зі встановлення цілей
3	Планово-прогностична	Професійна діяльність щодо складання програми педагогічного управління
4	Контрольно-діагностична	Професійна діяльність із контролювання, здійснення моніторингу та подальшого діагностування

Отже, можна зробити висновок, що діяльність керівника ЗЗСО щодо розвитку педагогічної культури класних керівників є практичним втіленням

управлінських функцій. Нами розроблено кваліметричну модель оцінки управління розвитком педагогічної культури класного керівника (таблиця 2).

Таблиця 2

Кваліметрична модель оцінки управління розвитком педагогічної культури КК

Фактори	Вагомість	Критерії	Вагомість	Коеф. відп.
Результати розвитку ПК КК	m1=0,4	1. Рівень знань: чи зросли знання КК щодо сучасних педагогічних технологій, психології розвитку дитини, інноваційних методів навчання.	V1=0,17	K1
		2. Рівень умінь: наскільки КК вміють застосовувати нові знання на практиці? Як покращилася якість їхньої педагогічної діяльності?	V2=0,28	K2
		3. Рівень цінностей: чи змінилися ціннісні орієнтації КК щодо навчання, виховання, розвитку особистості учня.	V3=0,2	K3
		4. Рівень професійної рефлексії: чи вміють КК аналізувати свою діяльність, виявляти проблеми та шукати шляхи їх розв'язання	V4=0,35	K4
Якість управління розвитком ПК КК	m2=0,32	5. Чіткість цілей: Чи були чітко визначені цілі розвитку педагогічної культури КК.	V5=0,2	K5
		6. Адекватність заходів: чи відповідають заплановані заходи поставленим цілям.	V6=0,14	K6
		7. Системність: чи є процес розвитку педагогічної культури КК системним та послідовним.	V7=0,16	K7
		8. Залучення КК до виконання запланованих заходів: чи були КК активними учасниками процесу розвитку ПК.	V8=0,28	K8
		9. Зворотний зв'язок: чи організовано збирання зворотного зв'язку від КК щодо ефективності заходів	V9=0,22	K9
Зміни в освітньому процесі ЗЗСО	m3=0,28	10. Якість і результати освіти: чи підвищилася якість навчання, виховання, розвитку здобувачів, чи підвищилися результати навчання, сформованості ціннісних орієнтацій, компетентностей	V10=0,42	K10
		11. Мотивація здобувачів: чи зросла мотивація до навчання, оволодіння ключовими компетентностями, соціальними ролями	V11=0,26	K11
		12. Атмосфера в колективі: чи покращився соціально-психологічний клімат у колективі педагогів, здобувачів, взаєминах між ними й адміністрацією ліцею	V12=0,32	K12

У процесі розроблення моделі ми використовували ідеї кваліметрії, описані в наукових доробках В. Григораша, Г. Єльнікової, О. Касьянової, О. Мармази, З. Рябової, Т. Хлебнікової, В. Циби та інших. Зокрема, було встановлено ключові фактори та критерії, що визначають якість управлінської діяльності в контексті цієї проблеми. Методом Делфі визначено значущість

кожного з факторів і критеріїв. Розроблено технологію оцінювання, яка передбачає визначення коефіцієнта відповідності за кожним критерієм відповідно до запропонованої шкали з кроком у 0,25, де відповідно критерій відсутній, або слабо виражений, або виражений наполовину, або виявляється в більшості ніж 75 % випадків, або виражений яскраво. Обчислювання значення кожного фактору здійснюють за формулою:

$$\Phi_i = m_i (V_1K_1 + \dots V_iK_i), \quad (1)$$

де Φ – фактор, m – вагомість фактору, V – вагомість критерію, K – усереднений коефіцієнт відповідності, i – порядковий номер.

Загальну оцінку УРПК КК підраховують як суму значень усіх факторів. Далі визначають рівень управлінської діяльності з досліджуваного аспекту як дуже низький (до 0,49), низький (від 0,49 до 0,64), допустимий (від 0,64 до 0,74), достатній (від 0,74 до 0,89), високий (від 0,89 до 1).

Список використаних джерел:

1. Єльнікова Г. В. Адаптивні технології в освіті. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. 2017. Вип. 3 (5). URL: http://am.eor.in.ua/images/adapt/Vol.3ped5/17ped3_5yelnikova_r.pdf.
2. Нижник Н., Пашко Л. Управлінська культура: теоретичне поняття чи управлінська поведінка? *Політичний менеджмент*. 2005. № 5. С. 103-113. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/nyzhnyk_upravlinska.pdf.
3. Рожнова Т. Вплив управління закладом професійно-технічної освіти на засадах інноваційних технологій на професійну підготовку кваліфікованих робітників. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 10 (16). С. 714–729. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/6812/6849>.
4. Рябова З. В. Кваліметричний підхід до оцінювання якості надання освітніх послуг. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. 2018. Вип. 5 (9). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/107/74>.

ГУСАР Мальвіна Вікторівна

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ MICROSOFT TEAMS ЯК ІНСТРУМЕНТУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Пандемія через Covid-19 та війна породили гостру необхідність у пошуку різноманітних інструментів реалізації дистанційного формату навчання. За концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірнього, заочною та екстернатом, що

реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання (Удовиченко, 2021).

Одним із найпоширеніших інструментів реалізації дистанційної освіти є платформа Microsoft Teams, яка пропонує широкий спектр можливостей для ефективного викладання більшості навчальних дисциплін, англійської мови зокрема. Великий потенціал платформи надає можливість повноцінно розвивати у слухачів усі 4 мовні навички, а саме аудіювання, говоріння, письмо та читання.

У цій статті ми поділимося власним досвідом використання платформи MS Teams в організації дистанційного навчання на прикладі дисципліни «Англійська мова» для студентів 2 курсу вищого навчального закладу, розглянемо її основні функції, переваги та недоліки.

Як відомо, MS Teams пропонує великий вибір різноманітних інструментів, які дозволяють ефективно організувати роботу. По-перше, це створення команд для груп студентів, що у подальшому дозволяє швидко та ефективно вирішувати питання планування відеоконференцій, виконання і перевірки завдань, проводити різні дискусії, опитувати студентів, а також надавати спільний доступ до різноманітних файлів, текстових, відео та аудіо, що підвищує гнучкість навчання.

Наступним корисним інструментом платформи є «відеоконференції», що дає можливість проведення відеозанять, забезпечуючи вдосконалення розмовних навичок говоріння та аудіювання. Студенти задають питання у режимі реального часу, обговорюють теми у невеликих групах у "breakout rooms", що додає інтерактивності у процес навчання. Наявність таких інструментів як OneNote, Word, PowerPoint, Інтерактивна дошка та ін. дає змогу доступно пояснювати матеріал, реалізовувати такі завдання, як написання есе, створення презентацій, групова робота, що є важливим для вдосконалення навичок письма і читання, а також розуміння.

Ще одним корисним інструментом MS Teams є Google Forms, за допомогою якого можна створювати і задавати завдання з певними термінами виконання. З одного боку, таким чином можна відпрацювати новий граматичний матеріал або перевірити, як студенти зрозуміли попередню тему. А з іншого, використання тестів дозволяє покращити навички аудіювання, письма, читання і дає можливість опрацювати і закріпити лексичний матеріал. Більше того, можна додати інструкції, критерії оцінювання, а також коментарі для зворотного зв'язку. Це робить оцінювання прозорим та дозволяє студентам бачити свої результати та прогрес у навчанні.

При користуванні платформою Microsoft Teams для навчання англійської мови відзначені наступні переваги:

1. Гнучкість і доступність: за допомогою Microsoft Teams студент може навчатися, а викладач проводити заняття з будь-якого місця, де є підключення

до Інтернету. Наявність доступу до файлів і завдань вирішує питання доопрацювань, а також надає можливість студентам самостійно переглянути теоретичний матеріал і відпрацювати проблемні моменти.

2. Параметри налаштування навчання: система дозволяє викладачам змінювати зміст навчальної програми відповідно до рівня розуміння студента. Генерування різноманітних завдань, адаптованих до особистих потреб студента та мовних компетенцій забезпечує індивідуальний підхід у навчанні.

3. Стимулювання інтерактивності та комунікації: завдяки таким інструментам, як чати та відеоконференції MS Teams наявна чудова можливість удосконалення комунікативних навичок з англійської мови учасниками навчального процесу, зменшення мовного бар'єру та зміцнення впевненості у використанні іноземної мови.

4. Система оцінювання і зворотний зв'язок: Викладачі можуть прокоментувати виконане завдання у реальному часі або після завершення виконання, що є важливим для розвитку мовних навичок. Отримуючи коментарі до своїх робіт, студенти бачать свої помилки і та розуміють, що потрібно удосконалити.

5. Удосконалення навичок роботи з технологіями: окрім покращення мовних здібностей, MS Teams сприяє розвитку технічної майстерності студентів. Вони набувають навичок технології спільної роботи, що є ключовим для їхньої подальшої кар'єри.

Однак, незважаючи на численні переваги, використання MS Teams у навчанні англійської мови має й певні недоліки:

1. Залежність від технічної підтримки та підключення до Інтернету. Використання MS Teams вимагає надійного Wi-Fi та таких пристроїв, як комп'ютери чи смартфони, що може виявитися проблемою для учасників навчального процесу. Навички користування платформою також важливі.

2. Мотивація і контроль. Під час онлайн-навчання може бути складно спонукати студентів до активної участі та контролювати їхню активність. Доводиться використовувати додаткові методи мотивації, включаючи діалоги та інтерактивні завдання.

3. Складність дотримання індивідуального підходу. У великих групах важко забезпечити персоналізовану увагу кожному студенту, що є особливо важливим для мовних курсів. Потрібно розробляти персоналізовані стратегії з додатковими вправами та поодинокими консультаціями.

Таким чином, платформа MS Teams є потужним інструментом для викладання англійської мови у вищих навчальних закладах. Завдяки широкому спектру функцій та можливостей, платформа дозволяє проводити заняття у зручний спосіб, забезпечувати доступ до навчальних матеріалів та підтримувати ефективний зворотний зв'язок. Однак для досягнення максимальних результатів викладачам потрібно враховувати недоліки,

пов'язані з використанням MS Teams, і використовувати платформу комплексно, поєднуючи традиційні методи з інтерактивними технологіями.

Список використаних джерел:

1. Удовиченко, І.В. (Ред.). (2021). Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності: методичні рекомендації. НВВ КЗ СОППО.

ДІХТЯРЕНКО Станіслава Вадимівна

**ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК У
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ ДО ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Актуальною є проблема залучення дітей дошкільного віку до експериментальної діяльності в закладі дошкільної освіти, ефективність якої залежить від професійної готовності майбутніх вихователів до проведення дослідно-експериментальної роботи. Тому, нагальною потребою є підготовка першого педагога дитини – вихователя, який буде обізнаний із видами освітніх технологій, що дозволяють організовувати експериментальну роботу.

Натепер інновація є важливою рисою суспільства, що надає йому конкурентоспроможності. Завдяки впровадженню інноваційних технологій, у тому числі й у сфері освіти, можна досягти ідеалів суспільного благополуччя та процвітання у професійній діяльності. Сучасна система освіти потребує постійних інновацій, які нині є не тільки проявом промислового прогресу, а й вимушеною необхідністю. Одним із завдань освіти в Україні є забезпечення високої якості здобуття знань на всіх її рівнях: від дошкільної до закладів вищої освіти. Зазначимо, що найпершою й найважливішою ланкою освіти є дошкільна освіта, адже вона закладає підґрунтя для забезпечення наступності, перспективності й неперервності навчання упродовж усього життя людини. Саме тому процес підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти потребує від сучасного педагога нових підходів у викладанні основних і вибіркокових дисциплін, оскільки від того, наскільки професійно майбутній вихователь оволодіє професійною компетенцією, залежить майбутнє дітей, країни та нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нормативно-правове поле функціонування освітніх технологій складають такі документи: Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про дошкільну освіту», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»); Національна доктрина розвитку освіти України; Указ Президента України «Про забезпечення дальшого розвитку вищої освіти в Україні»; Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні»; Концептуальні засади та напрями

розвитку вищої освіти в Україні (роз'яснення Міністерства юстиції України). Акцентуємо, що з-поміж основних шляхів реформування змісту фахової підготовки у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») було передбачено широке використання новітніх педагогічних, інформаційних технологій та впровадження модульної побудови навчального матеріалу, а одним із напрямів реформування професійної освіти є вдосконалення освітньо-виховного процесу в закладах професійної освіти на ґрунті впровадження нових педагогічних технологій, інформатизації, органічної єдності навчання із продуктивною працею здобувачів у реальних умовах виробництва; а також здійснення дослідно-експериментальної роботи щодо впровадження педагогічних інновацій, нових методик виробничого навчання, створення на базі окремих професійних освітньо-виховних закладів експериментальних майданчиків [3].

Проблема застосування освітніх технологій організації освітньо-виховного процесу в закладах вищої освіти розглядається у дослідженнях багатьох учених (Л. Березовська, А. Богуш, Л. Буркова, І. Зязюн, Н. Кузьменко, О. Пехота, Т. Постоян, І. Прокопенко, О. Янкович та ін.)

Мета статті полягає у визначенні сутності поняття «освітня технологія», розкритті її змісту, видів, впливу та специфіку використання у практиці закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У термінологічних джерелах дефініцію «освітня технологія» потрактовано як технологія, що відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору [9, с.120].

Вперше ідея впровадження інноваційного навчання в закладах вищої освіти, за словами І. Єнгаличевої, була висунута американським психологом Дж. Дьюї, який стверджував, що процес навчання має стимулювати у студента професійну свідомість щодо дотримання вимог суспільства, в якому він перебуває [4, с.102].

Учені (М. Артюшина, О. Саркісова) розглядають поняття «освітня технологія» як певну системну організацію процесу освітньої діяльності, навчання чи викладання, спрямовану на досягання відповідних освітніх (освітніх, управлінських чи виховних) цілей, яка включає використання певних інструментів, технік, прийомів, засобів, ґрунтується на сучасних науково-технічних досягненнях та забезпечує високу результативність, ефективність освітньо-виховного процесу [1]. В. Єремєєва зазначає, що поняття «технологія в освіті» у процесі розвитку трансформувалось у стійке словосполучення «освітня технологія» - напрям педагогіки, що має на меті підвищення ефективності освітнього процесу, гарантоване досягненнями тими, кого навчають, запланованих результатів навчання. Учена пояснює, що термін «освітня технологія» вживається досить широко: побудова освітньої галузі, напрям у педагогіці, технологічно розроблена освітня чи виховна система,

система роботи певного педагога [5]. На думку О. Янкович, натеper існує близько 300 визначень поняття «освітні (педагогічні) технології». Автор виокремлює кілька підходів щодо тлумачення цих термінів, з-поміж них:

- ✓ освітня технологія як новітній технічний засіб;
 - ✓ освітня технологія як відкрита система, що складається із взаємопов'язаних елементів: цілей, змісту, форм, методів, засобів взаємодії учителя й учнів та результату;
 - ✓ освітня технологія як сукупність дій чи діяльність, спрямована на досягнення результату, що відповідає визначеній меті;
 - ✓ освітня технологія як проєкт (модель) освітнього процесу, в якому чітко сформульовані цілі та відбувається орієнтація на результат;
 - ✓ освітня технологія як галузь науки, або педагогічного знання чи наука [10, с.12].
- Як бачимо, запропоновані вченим визначення є безсумніву провідними, оскільки всі вони підтверджують різнобічність та багатоаспектність освітньої технології, а також її чільне місце в освітньо-виховному процесі закладу вищої освіти. Н. Кузьменко визначає поняття «освітня технологія» як відкриту педагогічну систему, яка складається з концептуально-цілових (мета, що відповідає освітнім концепціям), змістових (зміст технології), процесуальних (технологічний процес: форми, методи, засоби взаємодії суб'єктів та об'єктів технології), результативно-аналітичних (результат і його аналіз) компонентів [7, с.24]. Слугує на увагу позиція ученої, що без оволодіння освітніми і педагогічними технологіями неможливо бути грамотним, і конкурентоспроможним фахівцем освітньої сфери, оскільки застосування освітніх технологій (інформаційної, моделювальної та проєктивної, кооперованого навчання тощо) у викладацькій діяльності допоможе і викладачеві і студентам продуктивно використовувати час і поглибити знання з тієї чи тієї навчальної дисципліни [7, с.23]. Учена виокремлює основні етапи реалізації освітньої технології, з-поміж них: цілетворення (точне визначення бажаного результату як сукупності дій); діагностика (виявлення вихідного рівня окремих дій); рецептування або проєктування (створення програми спільної роботи учасників освітнього процесу); здійснення технологічного процесу (забезпечення умов для втілення програми); оцінка й корекція результатів (зіставлення результатів із визначеним еталоном) [7, с.24]. Серед різноманітних напрямів педагогічних технологій найбільш універсальними, за словами Н. Кузьменко, є навчання у співпраці або коопероване навчання, метод проєктів, ігрові технології та диференційований підхід у навчання тощо. Наголосимо, що означені ученою технології слугують на впровадження у практику закладів вищої освіти, оскільки дозволяють розв'язувати різні завдання, як-от: розвиток пізнавальних навичок студентів (учнів), умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного і творчого мислення [7, с. 24].

За І. Зязюном, освітні технології «беруть на себе» загальну стратегію розвитку єдиного державного освітнього простору. Учений виокремлює основні функції освітніх технологій, з-поміж них: прогностувальна, проєктивна, оскільки технології безпосередньо пов'язані з плануванням освітніх цілей і результатів, основних етапів, способів й організаційних форм освітнього і виховного процесів, спрямованих на підготовку висококваліфікованих кадрів. За словами вченого, критеріальні параметри опису технологій відображено в доктринах, концепціях розвитку і стандартах (спрямованість уміння, зміст і структура освіти, вимоги до програм і умов їх реалізації, навантаження й обсяг навчального матеріалу, предметні сфери, освітні рівні, атестація) [6]. Підтримуємо позицію учених (С. Вдович, О. Палка) у тому, що сучасні освітні технології збагачують освітній процес за рахунок впровадження активних, аналітичних, комунікативних засобів навчання, забезпечують зв'язок теорії і фундаментального підходу в науці з практикою і прикладними дослідженнями, змінюють уявлення викладачів і студентів щодо освітньої діяльності, формують сучасні компетенції у майбутніх фахівців, що відповідають вимогам ринку праці, забезпечують становлення аналітичних, організаційних, проєктних, комунікативних навичок, здатності прийняття рішень у невизначених ситуаціях, уміння будувати і керувати індивідуальними освітніми програмами, є ресурсом для зміни змісту освіти і структури освітнього процесу відповідно до міжнародних вимог і Болонської угоди [2, с.8]. На думку вчених, освітня технологія відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначення освітніх технологій, за словами вчених (С. Вдович, О. Палка), полягає у розв'язанні стратегічних для системи освіти завдань: прогнозування розвитку освіти, проєктування і планування цілей, результатів, основних етапів способів, організаційних форм освітнього-виховного процесу. Такими освітніми технологіями, за словами вчених, є: концепція освіти, освітні закони, освітні системи. Крім того, вчені зауважують, що у сучасній Україні такими освітніми технологіями є гуманістична концепція освіти, Закон України «Про освіту», система безперервної освіти (дошкільний, шкільний, вишівський, поствишівський та ін.) [2, с.12].

Слугує на увагу запропонована С. Сисоевою класифікація освітніх технологій, з-поміж них: методологічні технології (на рівні педагогічних теорій, концепцій, підходів); стратегічні технології (на рівні організаційних форм взаємодії); тактичні технології (на рівні методики, метода, прийому). До основних методологічних технологій учена відносить: теорію поетапного формування розумових дій; типи навчання: проблемне, програмове, розвивальне, особистісно зорієнтоване і особистісно-діяльнісне, проєктивне, модульне (модульно-рейтингове), диференційоване (індивідуально-диференційоване), контекстне, ігрове, концентроване, активне, дистанційне [8, с.128].

Висновки. Отже, проаналізувавши численні дослідження, під «освітньою технологією в закладі вищої освіти» будемо розуміти освітній інструмент, який дозволяє не тільки успішно організовувати освітньо-виховний процес (проведення лекційних, практичних занять, круглих столів, конференцій, семінарів тощо) у закладі вищої освіти, а й сприяє досягненню певного результату під час здійснення дослідно-експериментальної роботи. Перспективами подальшого дослідження вбачаємо у розроблені освітньої технології з організації дослідно-експериментальної діяльності в закладі дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Артюшина М., О. Саркісова. Сучасні освітні технології у теорії та практиці підготовки здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/16912/24246>
2. Вдович С., О. Палка. Сучасні освітні технології мовної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4599/1/Vdovych_Palka_2013.pdf
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. №986. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
4. Єнгалічева І. В. Застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки* № 2 (35). 2020. С. 100-105.
5. Єремєєва В. М. Розроблення та впровадження педагогічної технології підготовки майбутніх учителів до індивідуалізації навчання учнів // Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-Во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 190-213. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/13364/1/%d0%84%d1%80%d0%b5%d0%bc%d1%94%d1%94%d0%b2%d0%b0%20%d0%92.pdf>
6. Зязюн І. А. Технологізація освіти як історична неперервність. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/6145/1/%D0%B7%D1%8F%D0%B7%D1%8E%D0%BD4.pdf>
7. Кузьменко Н. Освітні технології у викладацькій практиці – важливий інструмент якості освіти у вищій школі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 1(17). 2023. С. 23-28.
8. Сисоєва С. О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогічний процес: теорія та практика*. 2006. № 2. С. 127–131.
9. Термінологічний словник з основ підготовки науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В.

Гузій, В. П. Ляхоцькій та ін.; за наук. ред. Є. Р. Чернишової. К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти». 2014. 230 с.

10. Янкович О. І. Освітні технології в історії вищої педагогічної освіти України (1975-2008): монографія. Тернопіль. Підручники та посібники. 2008. 320 с.

ЗАДОРІНА Ольга Миколаївна

АВТОМАТИЧНЕ СТВОРЕННЯ ТЕСТІВ ТА ЗАВДАНЬ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

У сучасному світі інформаційних технологій процес навчання зазнає суттєвих трансформацій. Інтеграція штучного інтелекту (ШІ) у навчальний процес дозволяє вирішувати низку задач, зокрема створення адаптивних тестів і завдань для навчання математики. Математика, як фундаментальна наука, вимагає точності, адаптивності та творчого підходу до формування навчальних матеріалів. Автоматизація цього процесу дозволяє зменшити навантаження на педагогів, підвищити якість навчання та забезпечити індивідуальний підхід до учнів [1].

Метою цієї роботи є аналіз можливостей автоматичного створення тестів і завдань з методики навчання математики за допомогою ШІ, висвітлення переваг та недоліків цього підходу, а також визначення перспектив його використання у сучасній освіті.

Штучний інтелект вже активно використовується у різних аспектах навчання: автоматичне оцінювання робіт, персоналізовані рекомендації навчальних матеріалів, адаптивні тренажери. У контексті навчання математики, ШІ може створювати завдання, перевіряти відповіді, генерувати пояснення до розв'язків та навіть розробляти адаптивні траєкторії навчання для учнів [2].

Однією з основних технологій, які використовуються для автоматичного створення тестів, є обробка природної мови (NLP). Ця технологія дозволяє аналізувати навчальні матеріали, формулювати нові задачі, враховуючи рівень складності, та генерувати варіанти відповідей. Наприклад, моделі GPT-4 та подібні використовуються для створення текстів задач, пояснень і навіть інтерактивних матеріалів.

Процес автоматичного створення тестів включає кілька етапів:

1. **Аналіз джерел:** моделі ШІ аналізують текстові, графічні та відеоматеріали для виявлення ключових понять і типових задач.

2. **Генерація завдань:** створюються нові задачі, які відповідають різним рівням складності, з урахуванням індивідуальних потреб учнів.

3. Перевірка точності: моделі проходять тестування, щоб уникнути помилок у завданнях або відповідях.

4. Адаптація до користувача: ІІІ враховує прогрес учня, щоб коригувати рівень складності завдань.

Наприклад, автоматизовані системи можуть створювати алгебраїчні рівняння, задачі на геометричне доведення чи завдання на логічне мислення. Крім того, вони можуть генерувати пояснення до рішень, що важливо для формування глибокого розуміння матеріалу.

Наведемо приклади ресурсів, які дозволяють створювати тести з предмету «Методика навчання математики»:

1. Quizlet

- Платформа для створення флеш-карток і тестів.
- Підходить для автоматичного створення тестів на основі введеного матеріалу.
- Містить функції, що дозволяють генерувати тести різних форматів: вибір правильної відповіді, відповідність, письмові завдання.

Посилання: quizlet.com

2. Google Forms

- Простий інструмент для створення опитувань і тестів.
- Має функцію автоматичного оцінювання відповідей (завдяки використанню ключів відповідей).
- Підходить для створення як закритих, так і відкритих завдань.

Посилання: forms.google.com

3. Moodle

- Освітня платформа з функціоналом для створення тестів, опитувань і навчальних курсів.
- Дозволяє використовувати адаптивне навчання та створювати тести різного рівня складності.
- Інтеграція зі штучним інтелектом можлива через додаткові плагіни.

Посилання: moodle.org

4. Kahoot!

- Інтерактивний сервіс для створення вікторин і тестів у гейміфікованій формі.
- Часто використовується для залучення учнів до активного навчання.
- Можливе автоматичне генерування питань на основі раніше введених даних.

Посилання: kahoot.com

5. Testmoz

- Платформа для швидкого створення тестів із автоматичною перевіркою.

- Простий інтерфейс дозволяє генерувати питання різних типів: відкриті, закриті, множинний вибір.
- Підходить для базових освітніх цілей.

Посилання: testmoz.com

Переваги використання ІІІ у створенні тестів:

Економія часу: автоматизація процесу створення тестів зменшує витрати часу викладачів.

Індивідуальний підхід: завдяки аналізу результатів навчання ІІІ може пропонувати задачі, адаптовані до рівня знань учня.

Масштабованість: системи можуть одночасно створювати завдання для великої кількості учнів.

Об'єктивність оцінювання: автоматичні перевірки виключають людський фактор у процесі оцінювання.

Різноманітність форм завдань: генерація задач може включати як текстові, так і графічні матеріали, інтерактивні елементи.

Недоліки та виклики:

Можливі помилки у завданнях: навіть передові моделі можуть генерувати некоректні задачі або відповіді.

Обмеженість у творчості: ІІІ здебільшого працює за алгоритмами, тому його завдання можуть бути менш креативними порівняно з тими, які створює педагог.

Залежність від технологій: для використання таких систем необхідні якісні технічні ресурси.

Етичні аспекти: надмірна автоматизація може зменшити роль викладача у процесі навчання.

Наведемо приклад тесту створеного за допомогою ChatGPT.

Тест: Загальна методика навчання математики

1. Що є основною метою навчання математики в школі?

- А) Формування уявлень про природні явища
- Б) Розвиток критичного мислення, логіки та навичок вирішення задач
- В) Ознайомлення з економічними основами суспільства
- Г) Вивчення історії математичних відкриттів

Правильна відповідь: Б

2. Який метод навчання математики передбачає активну участь учнів у відкритті нових знань?

- А) Репродуктивний
- Б) Проблемно-пошуковий
- В) Ілюстративно-демонстраційний
- Г) Лекційний

Правильна відповідь: Б

3. Як називається принцип навчання, що передбачає рух від простого до складного?

- А) Принцип науковості
- Б) Принцип доступності
- В) Принцип свідомості й активності
- Г) Принцип систематичності

Правильна відповідь: Б

4. Що таке інтерактивні методи навчання математики?

- А) Методи, які виключають взаємодію між учителем і учнем
- Б) Методи, що передбачають застосування ІТ-технологій у навчанні
- В) Методи, що передбачають активну участь учнів через спільну діяльність і обговорення
- Г) Методи, які застосовуються лише в дистанційному навчанні

Правильна відповідь: В

5. Який з перерахованих видів завдань сприяє розвитку творчих здібностей учнів у математиці?

- А) Розв'язування стандартних вправ за зразком
- Б) Математичні задачі на логіку та комбінаторику
- В) Виконання тестів із закритими питаннями
- Г) Вправи на повторення основних формул

Правильна відповідь: Б

Автоматизація створення тестів і завдань є перспективним напрямком для сучасної освіти. З розвитком моделей ШІ зростає їхня точність і адаптивність, що дозволяє створювати дедалі якісніші матеріали. У майбутньому такі системи можуть стати невід'ємною частиною освітнього процесу, забезпечуючи індивідуальне навчання для кожного учня.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку систем, які не лише генерують завдання, але й забезпечують якісний зворотний зв'язок. Особливу увагу слід приділити питанням інтеграції ШІ у вже існуючі освітні платформи та навчальні програми.

Висновки. Автоматизація створення тестів і завдань за допомогою ШІ є ефективним інструментом для оптимізації навчального процесу. Вона дозволяє значно зменшити навантаження на викладачів, підвищити якість навчання та забезпечити адаптивність до потреб учнів. Проте для успішного впровадження таких систем необхідно враховувати як технологічні, так і педагогічні аспекти.

Результати дослідження показують, що використання ШІ у навчанні математики сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу та розвитку логічного мислення учнів. Подальший розвиток технологій відкриває нові горизонти для покращення якості освіти.

Список використаних джерел:

1. Задоріна О.М., Качан Т.В., Задорін В.В. «Організація навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями засобами штучного інтелекту», Журнал «Перспективи та інновації науки», № 2(36) 2024, С.182-194.
2. Задоріна О., Терещук В., Заверуха Ю. «Інтеграція штучного інтелекту в освітні технології: комплексний огляд поточних тенденцій і майбутніх перспектив». Horizons of Innovation: Conference on Multidisciplinary Trends in Science 2024. (pp. 8-11). Futurity Research Publishing. <https://futurity-publishing.com/horizons-of-innovation-conference-on-multidisciplinary-trends-in-science-2024-2/>
3. Живцова Л. І., канд. техн. наук., доц. Штучний інтелект: сутність та перспективи розвитку. Український журнал будівництва та архітектури, № 3 (015), 2023 р. С. 66 – 71. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/10733/1/ZHYVTSOVA.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).
4. Л. М. Гуназа. Штучний інтелект у сучасній освіті: трансформація ролі вчителя, підвищення якості навчання та нові можливості для учнів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, №90, 2023 р. С. 46 – 53. URL: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/90/10.pdf> (дата звернення: 15.11.2024).

ІВАНОВА Світлана Володимирівна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ПРОЄКТУВАННЯ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Одним з основних напрямків актуальних досліджень є підвищення якості вибіркового освітніх компонент для студентів ЗВО. Саме вибіркові освітні компоненти дають можливість, значною мірою оперативно, забезпечити відповідність фахової підготовки здобувачів освіти змінам, які відбуваються у суспільстві, загалом, і в освіті, зокрема.

У зв'язку з цим потребують вирішення питання:

- встановлення та наукового обґрунтування тематики вибіркового дисциплін;
- проєктування таких дисциплін на основі розробок систем моделей (цільової, змістової та процесуальної), які мають повністю їх визначати.

Вирішення вказаних питань вимагає значних інтелектуальних зусиль і часових витрат викладачів-розробників. Необхідно зауважити, що під час створення вибіркового дисциплін крім творчої складової треба виконати значні

за обсягом рутинні завдання. Вважаємо, що реалізацію таких завдань доцільно оптимізувати за допомогою технології штучного інтелекту (ШІ).

Як правило, робота над вибірковою дисципліною починається з визначення та обґрунтування її актуальності, мети і завдань. Паралельно проводиться робота щодо встановлення змісту та його структуризація за окремими навчальними темами. Такі розробки потребують організації пошуку і подальшого ознайомлення із значним обсягом інформаційних джерел. На даному етапі можна використовувати безкоштовні додатки на основі ШІ: Semantic Scholar, Connected Papers, Research Rabbit, Iris.ai та ін.

Наприклад, під час розробки вибіркової дисципліни “Технологія “Інтелект-карти” у навчанні математики” для здобувачів освіти спеціальності 014 “Середня освіта (Математика)” нами було знайдено і опрацьовано більше 50 джерел інформації. Автор технології “Інтелект-карти” Тоні Б’юзен – відомий англійський психолог і популяризатор наукових досліджень з питань розвитку інтелекту та психології навчання написав значну кількість цікавих книг, серед яких “Навчить себе міркувати”, “Підключай свою пам’ять”, “Книга інтелект-карт: розгалужене мислення” та ін. Безперечно проєктувати навчальну дисципліну щодо використання технології “Інтелект-карти” у навчанні математики без ознайомлення з цими виданнями було неможливо. Застосування технології ШІ значно полегшило опрацювання такого масиву інформації при тому, що її частину було викладено англійською. ШІ дає можливість швидко створити переклад значного обсягу інформації.

Наступний етап проєктування вибіркової дисципліни рекомендуємо розпочати із створення або таблиць, або інтелект-карт цільової та змістової моделей навчальної дисципліни. Такі інтелект-карти розробляються поступово: за мірою уточнення складових кожної з тем. На даному етапі доцільно використовувати чат-боти ChatGPT, Gemini, Copilot, Perplexity, Claude та ін.

Так, під час проєктування вибіркової дисципліни “Технології розвитку логічного і просторового мислення” для здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (Логопедія), нами було створено інтелект-карту змістової моделі цієї дисципліни, яка містила такі складові:

- основні характеристики та етапи розвитку логічного і просторового мислення;
- сутність і специфічні особливості використання сучасних педагогічних технологій у навчальній та корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають порушення мовлення;
- опис специфічних особливостей вправ на кмітливість для розвитку логічного і просторового мислення та систематизації цих вправ за різними основами.

Поступово до цих складових було додано теми щодо розробки систем методичної допомоги дитині під час розв'язування вправ на кмітливість, використання ігрової технології та інформаційних технологій.

Далі переходимо до етапу розробки робочої програми навчальної дисципліни. На основі створеної цільової та змістової моделей формулюється пояснювальна записка, програма і структура навчальної дисципліни, а питання щодо тематики практичних занять, самостійної роботи студентів, навчально-дослідних завдань визначаються відповідно до процесуальної моделі вибіркової дисципліни. Процесуальна модель конкретизується значною мірою під час розробки силабуса навчальної дисципліни у її технологічній карті.

Наступний етап — підготовка лекцій та практичних занять вибіркової дисципліни. На цьому етапі також доцільно використати ШІ для створення презентацій лекцій і практичних занять, інтелект- карт, опорних конспектів, тестових завдань тощо.

Висновки. Проєктування вибірових дисциплін доцільно виконувати на основі розробок їх цільової, змістової та процесуальної моделей, які взаємообумовлені і повністю визначають дані дисципліни.

Під час проєктування вибірових дисциплін корисно виокремити такі етапи:

- обґрунтування актуальності, мети та завдань з паралельним визначення змісту та його структуризація за окремими навчальними модулями і темами у першому наближенні;
- створення або таблиць, або інтелект-карт цільової та змістової моделей навчальної дисципліни;
- розробка робочої програми навчальної дисципліни на основі її цільової і змістової моделей, паралельно із визначення процесуальної моделі;
- підготовка до лекцій та практичних занять з вибіркової дисципліни.

На кожному з вказаних етапів корисно використовувати технології ШІ для оптимізації процесу проєктування вибірових дисциплін, а саме чат-боти чат-боти: ChatGPT, Gemini, Copilot, Perplexity, Claude і додатки для роботи з джерелами інформації: Semantic Scholar, Connected Papers, Research Rabbit, Iris.ai та ін.

Список використаних джерел:

1. Ivanova, S., Dimitrov, L., Ivanov, V., Urum, G., & Olefir, O. (2023, May). Mind Maps for Key Points of a Reverse Engineering Project. In International Conference “New Technologies, Development and Applications” (pp. 170-181). Cham: Springer Nature Switzerland

2. Іванова С. В., Панасюк Т. М. Вибіркова дисципліна “Технологія “Інтелект-карти” у навчанні математики”: особливості змісту. Актуальні проблеми теорії та методики навчання математики : збірник наукових праць за

матеріалами VI Міжнародної наукової конференції, 6 – 7 жовтня 2023 р. Київ, 2023. С. 134 — 137.

3. Іванова С. В. Робоча програма навчальної дисципліни ВБ 1.03 “Технологія “Інтелект-карти” у навчанні математики” для магістрантів спеціальності 014 “Середня освіта (Математика)”, Університет Ушинського, Одеса, 2023, 14 с.

4. Іванова С. В. Робоча програма навчальної дисципліни “Технології розвитку логічного і просторового мислення” для здобувачів освіти спеціальності 016 “Спеціальна освіта (Логопедія)”, Університет Ушинського, Одеса, 2024, 15 с.

КАЛЮЖНА Юлія Іванівна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПОЛІТОЛОГІЇ: ДОСВІД ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ

Сучасна політика, яка характеризується винятковою динамічністю, всеосяжним впливом цифрових технологій та посиленням нелінійних процесів, вимагає від політолога володіння широким спектром компетенцій, що відповідає професійним вимогам й викликам часу. Здатність глибоко аналізувати політичні процеси, використовувати інструментарій політичного моделювання та прогнозування в умовах високої невизначеності, а також постійна готовність до професійного розвитку є ключовими факторами успішної кар’єри сучасного політолога.

Щоб успішно працювати з великими масивами даних, будувати політичні моделі та прогнозувати розвиток політичних процесів, сучасні політологи повинні вміти застосовувати теоретичні знання на практиці. Проєктна робота дозволяє здобувачам вищої освіти спеціальності 052 Політологія розвивати аналітичні навички, вчитися працювати в команді, опрацьовувати цифрові навички та реалізовувати власні дизайн проєкти, що є незамінним досвідом для майбутньої професійної діяльності.

Серед основних переваг проєктного навчання для здобувачів вищої освіти спеціальності «052 Політологія» можна відзначити:

- ***Глибоке розуміння сучасних політичних процесів***

Проєктна діяльність, пов’язана з аналізом реальних політичних ситуацій, є незамінним інструментом для формування практичних навичок у майбутніх політологів. Занурюючись у дослідження актуальних політичних проблем, студенти-політологи не тільки закріплюють теоретичні знання, але й розвивають широкий спектр компетенцій, необхідних для успішної професійної діяльності, зокрема вміння ідентифікувати ключові політичні тренди та

визначати ризики. Приклади проєктів можуть бути структуровані за рівнем складності та охоплювати такі напрямки:

- *інституційний аналіз* (дослідження роботи парламентів, урядів, органів місцевого самоврядування, політичних партій та громадських організацій на різних рівнях (місцевому, національному, міжнародному); застосування методів порівняльного аналізу, аналізу політичних документів, інтерв'ю з експертами тощо);
- *електоральні дослідження* (комплексний аналіз виборчих кампаній, включаючи дослідження програм політичних партій, іміджевих стратегій, технологій PR; аналіз медіадискурсу; вивчення поведінки виборців та ін.);
- *кейс «політична криза»* (дослідження причин, перебігу та наслідків політичних криз, оцінка ефективності політичного інструментарію та розробка сценаріїв виходу з політичної кризи, моделювання стратегій посткризової політики тощо);
- *«міжнародний барометр»* (моніторинг діяльності міжнародних організацій; вивчення змісту та впливу міжнародних договорів на міжнародні відносини; аналіз способів врегулювання міжнародних конфліктів; дослідження кейсів зміни клімату, міграції, тероризму, кібербезпеки та їх впливу на міжнародну політику та ін.).

- ***Розвиток практичних навичок***

Проектна діяльність дозволяє здобувачам вищої освіти відпрацьовувати навички збору та аналізу даних, побудови моделей, розробки стратегій, ухвалення рішень, написання аналітичних звітів, презентації результатів дослідження та ін. Для досягнення навчальних цілей можуть бути запропоновані такі види проєктної роботи:

- *збір та аналіз даних* (опрацювання різноманітних джерел інформації для формулювання релевантних висновків (статистичні дані, текстові документи, аналітичні звіти, метрики тощо); дослідження громадської думки на основі даних соціологічних опитувань; аналіз медіадискурсу; моніторинг політичних подій у соціальних мережах та ін.);
- *політичне моделювання та розробка стратегій* (розробка стратегій виборчих кампаній; моделювання та дизайн політичних рішень; розробка сценаріїв розвитку політичних процесів; планування комунікаційної стратегії при вирішенні політичних конфліктів; розробка стратегічного плану розвитку певної громади тощо);
- *аналітичні доповіді та презентація результатів* (підготовка аналітичних доповідей та презентація результатів пілотних досліджень, візуалізація складних політичних процесів, участь у дебатах, форумах, засіданнях політичного клубу та ін.).

- ***Розвиток критичного мислення та цифрової компетентності***

Проектна робота сприяє розвитку у студентів-політологів здатності генерувати нестандартні підходи до вирішення складних політичних завдань, а також сприяє глибокому аналізу та стандарту верифікації джерел. Виконуючи проектні завдання, здобувачі вищої освіти навчаються аналізувати великі обсяги інформації, працювати з різними ресурсами й джерелами, оцінювати достовірність даних, виявляти тенденції та закономірності щодо роботи з інформацією. Нешаблонне мислення, необхідне для розробки альтернативних сценаріїв вирішення проектного завдання, стимулює здобувачів освіти до пошуку нових рішень та виходу за рамки стандартних підходів.

Паралельно з розвитком критичного мислення, проектна діяльність в рамках навчального процесу сприяє формуванню цифрової грамотності й цифрових компетентностей. Використання сучасних інструментів і програмного забезпечення, таких як статистичні пакети (R, Python), геоінформаційні системи (GIS) та інструменти для візуалізації даних (Tableau, Power BI), дозволяє студентам-політологам ефективно обробляти великі обсяги даних, будувати моделі та візуалізувати результати досліджень. Ці навички є незамінними для аналізу політичних процесів, прогнозування розвитку подій та розробки ефективних політичних стратегій. Проекти можуть бути сфокусовані на різних аспектах політології та включати:

- *аналіз виборчих даних* (використовуючи GIS, можна створити карти розподілу голосів виборців, виявити географічні патерни підтримки різних кандидатів або партій; статистичні пакети допоможуть провести детальний аналіз соціодемографічних характеристик виборців та їхніх політичних переваг тощо);
- *дослідження громадської думки* (аналізуючи дані соціологічних опитувань за допомогою статистичних пакетів, можна виявити тенденції в громадській думці, оцінити рівень підтримки різних політичних сил та ідей);
- *моделювання політичних процесів* (за допомогою статистичних моделей можна прогнозувати результати виборів, оцінювати вплив різних факторів на політичну поведінку людей, моделювати сценарії розвитку політичних конфліктів тощо);
- *візуалізація політичних даних* (інструменти візуалізації даних дозволяють створювати яскраві та інформативні графіки, діаграми та карти, що полегшують розуміння для студентів складних політичних процесів).

• ***Розвиток лідерських якостей та вміння співпрацювати в команді***

Робота в команді над спільними проектами сприяє розвитку навичок ефективної комунікації, співпраці, мережування, мотивації та розподілу відповідальності, а також розвитку навичок управління конфліктами, вміння ухвалювати конструктивні рішення та брати відповідальність за результат.

- **Дизайн мислення та креативність**

Проектна діяльність заохочує студентів-політологів мислити нестандартно та шукати інноваційні рішення. Студенти навчаються генерувати нові ідей, використовуючи різноманітні методи, такі як мозковий штурм, прототипування, ітеративне вдосконалення, асоціацій, синектики тощо.

Сучасна політологічна освіта вимагає від викладачів постійного пошуку нових методів навчання і проектна діяльність є одним з найбільш ефективних інструментів, який дозволяє здобувачам вищої освіти спеціальності 052 Політологія не тільки засвоювати теоретичний матеріал, але й розвивати практичні навички, необхідні для успішної професійної діяльності в динамічному політичному середовищі XXI ст. Вважаємо, що проектне навчання відкриває широкі можливості для формування в політологів набору компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності. Залучаючи майбутніх політологів до розробки та реалізації навчально-дослідницьких проектів, ми формуємо у них такі важливі компетенції, як аналітичні здібності, критичне мислення, дизайн мислення, цифрову грамотність, здатність приймати обґрунтовані рішення та працювати в команді. Проектна діяльність є не просто сучасним трендом у вищій освіті, а необхідністю, яка диктується потребами ринку праці та вимогами до підготовки сучасного фахівця.

КИНЄВА Поліна Петрівна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сьогодні освітня система зіткнулася з викликами та можливостями, включаючи нові технології, мінливі ринки праці, міграцію, конфлікти, екологічні та політичні зміни. Щоб досягти успіху в теперішньому та майбутньому середовищі, необхідно, аби майбутні фахівці мали доступ до якісної освіти. Це розвиває їх навички, знання, ставлення і цінності та дає їм змогу стати успішними, знайти продуктивну роботу, навчатися й перенавчатися, активно брати участь у різних спільнотах, приймати мудрі рішення.

Організація підготовки вчителя з фізичної культури з використанням інноваційних підходів забезпечує стійкий розвиток критичного та креативного мислення у студентів. Тому інноваційні підходи – це важливий елемент розвитку освіти, вони реалізуються у тенденціях трансформації різноманітних ініціатив та нововведень в освітньому процесі, що у сукупності призводять до покращення якості сфери освіти. Інноваційні зміни спричинені пошуком більш

перспективних форм та засобів педагогічної діяльності та закріплюються під час обміну та поширення інноваційного досвіду.

У світі, де розвиток технологій та зміна ринку праці вимагає від суспільства здатності до комунікації, співпраці і розвитку, стають все важливішими навички креативності, лідерства та міжособистісного спілкування – «soft skills»

Включення програм формування «soft skills» у підготовку викладачів фізичного виховання в українських вищих навчальних закладах може бути однією з модернізацій процесу навчання. Їх розвиток можна здійснювати за допомогою різних методів та підходів, зокрема:

1. Включення в навчальні програми спеціальних курсів (тренінги з комунікації, лідерства, співпраці, конфліктології та інші).
2. Організація семінарів, майстер-класів та тренінгів, на яких викладачі зможуть розвивати свої «soft skills» та обмінюватись досвідом з колегами.
3. Використання інтерактивних методів навчання, таких як рольові ігри, дискусії, проектні завдання, що допоможуть викладачам розвивати навички співпраці, комунікації та проблемного мислення.

Сучасні методи навчання в галузі фізичного виховання відіграють все більш важливу роль у підготовці висококваліфікованих фахівців. Вони дозволяють зробити навчальний процес більш інтерактивним, ефективним та адаптованим до потреб сучасного суспільства.

Основні особливості та переваги сучасних методів навчання:

Інтерактивність: активне залучення студентів до навчального процесу через дискусії, групові роботи, практичні завдання. Це сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку комунікативних навичок.

Індивідуалізація: можливість адаптувати навчальний процес до потреб кожного студента, враховуючи його рівень знань, інтереси та особливості.

Використання інформаційних технологій: широке застосування комп'ютерних програм, онлайн-платформ, мобільних додатків для створення інтерактивних навчальних матеріалів, проведення віртуальних екскурсій та симуляцій.

Проектна діяльність: залучення студентів до розробки та реалізації власних проектів, що сприяє розвитку творчих здібностей, навичок аналізу та вирішення проблем.

Міждисциплінарний підхід: інтеграція знань з різних галузей науки (фізіології, психології, соціології тощо) для забезпечення комплексного розуміння процесів, що відбуваються під час фізичних вправ.

Орієнтація на практику: акцент на практичних навичках, що дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання на практиці.

Зв'язок з реальним життям: використання реальних кейсів, ситуацій та проблем, що дозволяє студентам краще розуміти, як застосовувати отримані знання у професійній діяльності.

Приклади сучасних методів навчання:

Онлайн-курси та вебінари: доступ до якісних навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого місця.

Віртуальна та доповнена реальність: створення інтерактивних симуляцій спортивних тренувань, аналіз техніки виконання вправ.

Моделювання та симуляція: проведення експериментів у віртуальному середовищі, що дозволяє безпечно вивчати різні фізичні явища.

Гейміфікація: використання ігрових елементів для підвищення мотивації та залученості студентів.

Мікродійства: коротких навчальних модулів, що дозволяють студентам самостійно вивчати новий матеріал.

Переваги використання сучасних методів навчання для підготовки фахівців з фізичного виховання:

Підвищення якості освіти: забезпечення більш глибокого розуміння теоретичного матеріалу та розвитку практичних навичок.

Розвиток ключових компетентностей: формування креативності, критичного мислення, комунікативних навичок, здатності до самостійного навчання.

Підготовка фахівців, готових до роботи в динамічному середовищі: Створення умов для адаптації до нових технологій та викликів сучасного світу.

Збільшення мотивації до навчання: завдяки інтерактивним формам навчання та можливості самостійного вибору тем для дослідження.

Використання сучасних методів навчання є необхідною умовою для підготовки висококваліфікованих фахівців з фізичного виховання. Вони дозволяють зробити навчальний процес більш ефективним, цікавим та орієнтованим на потреби сучасного суспільства.

Модернізація процесу підготовки викладачів фізичного виховання вимагає впровадження внутрішнього контролю якості освіти, який забезпечує виконання стандартів та розвиток нових методик навчання.

Ключові слова: сучасні методи навчання, фізичне виховання, інтерактивність, інформаційні технології, проєктна діяльність, міждисциплінарний підхід.

Можливі напрямки для подальшого дослідження: аналіз ефективності різних сучасних методів навчання у підготовці фахівців з фізичного виховання. Розробка нових інтерактивних навчальних матеріалів та платформ. Дослідження впливу сучасних методів навчання на мотивацію та задоволеність студентів.

Список використаних джерел:

1. Котенджи Л. В., Дека І. П., Бойченко С. В. (2023). Модернізація процесу підготовки викладачів фізичного виховання у вищих навчальних закладах України: стандарти, інноваційні моделі. Академічні візії, (17). вилучено із <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/267>
2. Шавель Христина Євгенівна, Бойко Юлія Степанівна, & Соколенко Людмила Степанівна. (2023). Інноваційні моделі підготовки здобувачів вищої освіти в галузі фізичного виховання та спорту. Академічні Візії, 17. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7724404>
3. Сліпецький В. П. Розвиток комунікативних умінь та навичок студентів як майбутніх викладачів фізичної культури. Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Слов'янськ, Краматорськ, 18-19 березня 2020 р. Слов'янськ. Краматорськ, 2020. С. 302–308.

КОВИЛІНА Вероніка Геннадіївна

TRANSFORMING EDUCATION THROUGH DISTANCE LEARNING APPROACHES

In the rapidly evolving landscape of education, distance learning has emerged as a ground breaking solution that redefines the way knowledge is accessed and delivered. This innovative approach leverages modern technologies to provide flexible, inclusive, and efficient learning opportunities for individuals across the globe. By transcending traditional barriers such as geography, time constraints, and accessibility, distance learning has become a pivotal force in shaping the future of education [2].

UNPRECEDENTED ACCESSIBILITY

One of the most transformative aspects of distance learning is its ability to democratize education. Unlike conventional systems, it enables learners of all ages, professions, and backgrounds to access quality education. Whether you are a student, a working professional, or someone seeking personal growth, distance learning opens doors to academic and professional development without requiring physical presence at educational institutions. This inclusivity extends to rural and remote areas, ensuring that education is no longer a privilege limited to those in urban centers [1].

CORE COMPONENTS OF DISTANCE LEARNING

While distance learning shares some foundational components with traditional education—such as clearly defined goals, structured content, and effective teaching methods—it stands out in its application of advanced technologies. These technologies, ranging from computer-based telecommunications to multimedia tools

and interactive platforms, enhance the learning experience and provide diverse avenues for acquiring knowledge. This integration of technology creates a learning ecosystem tailored to the needs of modern students and professionals [3].

DIVERSE TECHNOLOGICAL FORMATS

Distance learning is supported by various technological frameworks, each designed to suit specific educational needs. These include:

1. Interactive Television:

This format allows real-time visual interaction between educators and learners across vast distances. It is particularly effective for live demonstrations, experiments, and collaborative discussions. However, its high implementation cost and reliance on traditional classroom structures may limit its accessibility [1].

2. Computer-Based Telecommunications:

This cost-effective method is the most widely used form of distance learning. By utilizing tools such as email, teleconferencing, and internet platforms, it provides flexible options for synchronous and asynchronous learning. Key formats include:

- Chat Classes: Real-time text-based interactions between students and teachers.

- Web Classes: Online workshops, seminars, and collaborative sessions conducted via specialized forums and interactive platforms.

- Teleconferences: Asynchronous discussions through mailing lists or emails focused on achieving specific educational objectives [2].

3. Hybrid Approaches:

Combining online tools with traditional media, hybrid learning integrates the best of both worlds, creating a versatile and effective educational experience [4].

MODELS OF DISTANCE LEARNING

Distance learning is implemented through various models, each designed to meet unique learner needs:

1. External Study:

Tailored for individuals who cannot attend traditional schools or universities, this model focuses on independent learning to meet academic requirements.

2. Single-Institution Programs:

Universities and colleges offer distance programs, allowing students to earn degrees or certifications using online platforms.

3. Collaborative Learning Networks:

Multiple institutions work together to develop unified programs, reducing costs while maintaining high educational standards. These networks often span different regions or countries [3].

4. Dedicated Distance Learning Institutions:

Organizations like the Open University specialize in distance education, providing diverse courses and leveraging multimedia for an enriched learning experience.

5. Autonomous Learning Systems:

These systems emphasize self-paced learning using video lectures, radio broadcasts, and printed manuals.

6. Integrated Non-Formal Education: This model targets adults and individuals without formal schooling, offering flexible multimedia programs tailored to their needs [4].

THE POWER OF HYBRID LEARNING

Hybrid learning combines synchronous and asynchronous methods, offering real-time interactions between teachers and students while enabling self-paced study. This approach enhances engagement, accommodates diverse learner needs, and ensures that education is accessible without compromising quality [2].

MAXIMIZING EDUCATIONAL OUTCOMES

The success of distance learning depends on its organization, the quality of instructional materials, and the expertise of educators. Effective communication between students and teachers remains a cornerstone of this approach, facilitated by tools such as video conferencing, email, and interactive forums. When implemented effectively, distance learning bridges educational gaps, empowers learners, and makes education truly universal [4].

CONCLUSION

Distance learning represents more than an alternative to traditional education—it is a revolutionary model that adapts to the dynamic needs of a fast-paced, interconnected world. By leveraging technology and innovative teaching strategies, it ensures that quality education is within reach for everyone, regardless of location, profession, or background.

References:

1. Антощук С.В., Гравіт В.О. Основи організації дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті: наук. посіб. Суми: НІКО, 2015. 180 с.
2. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
3. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології: колект. монографія / АПН України, Ін-т засобів навчання. Київ: Атіка, 2005. 250 с.
4. Навчально-методичний посібник для викладачів щодо організації дистанційної форми навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації / За ред. Ісаєнка В.М., Кашина Г.С., Ніколаєв К.Д., Павлюченко Л.С. Київ: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. 100 с.

КОЛБІНА Людмила Анатоліївна

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Актуальність проблеми формування ціннісного ставлення молодших школярів у процесі спілкування в інклюзивному освітньому середовищі виявляється на тлі демократичних перетворень в країні, а саме, зорієнтованість на гуманістичні та моральні цінності, згідно з якими особистість стає найвищою цінністю. Потреба у формуванні ціннісного ставлення молодших школярів у процесі спілкування в інклюзивному освітньому середовищі зумовлена необхідністю реалізації та втілення гуманістичного підходу, що ґрунтується на ціннісному ставленні до дітей і повазі до їхньої гідності, як умови особистісного становлення.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, яка ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема дитини з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього закладу [2, с. 44]

Вчені (І. Бех, В. Бондар, І. Зязюн, В. Синьов, О. Хохліна та ін.) відзначають, що період молодшого шкільного віку найбільш сприятливий для збагачення молодших школярів знаннями про однолітків з особливими освітніми потребами, про те, як ефективно вибудовувати відносини, бути толерантними по відношенню один до одного.

Молодший шкільний вік є найбільш сенситивним у плані виховання та формування ціннісного ставлення, оскільки в цей віковий період закладаються основи світобачення, світосприймання, активно формується моральна сфера, відбувається осмислення моральних та етичних цінностей, усвідомлюється необхідність етичних якостей, поведінки, дотримання етикетних норм тощо.

Діти з особливими освітніми потребами, Н. Сабат, пояснює означене поняття, яке «широко охоплює всіх дітей, чийі освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми. Воно стосується дітей із порушеннями психофізичного розвитку, зокрема дітей з інвалідністю, дітей із соціально вразливих груп (наприклад, вихованців дитячих будинків) та інших» [1, с. 43].

Ціннісне ставлення до іншої особистості має ґрунтуватися на основі гуманного ставлення і міжособистісної взаємодії на повазі до людського життя, усвідомленні його святості та визнанні його найвищої цінності. Це проявляється в альтруїстичному характері переживань і емоцій, а також постійному дотриманні людських принципів, стандартів і вимог у стосунках з людьми; визнання потреб та інтересів іншої особи та права цієї особи на ствердне

волевиявлення; орієнтація однієї особистості на позитивне в іншій; здатність до морального розвитку; постійна зосередженість на іншій людині, повага до її гідності; доброта та довіра; співчуття, своєчасна допомога; чесність і милосердя; глибоке почуття задоволення від безкорисливої турботи про людей; терпимість і толерантність до інших моральних поглядів.

Необхідно зазначити, що саме ціннісне ставлення до будь-якої особистості формується у відповідних діях, вчинках і поведінці дітей, у протистоянні несправедливості, байдужості, жорстокості та злу і в критичному ставленні до себе.

Формування ціннісного ставлення молодших школярів в умовах інклюзії до всіх однолітків, зокрема й тих, які мають особливі освітні потреби, батьків, учителів та взагалі оточуючих людей включає засвоєння моральних норм, етичних форм і правил культури спілкування. Більшість цих норм і правил виправдовується вимогами морального ставлення один до одного. До них належать ввічливість, чуйність, повага до людської гідності, справедливість, скромність тощо, ці якості мають особливе значення для дітей, які мають вирости достойними членами суспільства.

Ціннісне ставлення молодших школярів у процесі спілкування в інклюзивному освітньому середовищі, вважаємо, що має визначатися базовими гуманістичними цінностями, такими як: людяність (важлива моральна цінність, яка вказує на гуманне ставлення як до себе особистістю, так і до іншої людини як з типовим, так і з нетиповим рівнем розвитку. Ця цінність є мірою людського в людині, а саме її прагненні до гуманістичного ідеалу та усвідомлення свого буття з точки зору моральності; протистояти злу, насиллю, аморальності. І як відомо з цією цінністю не народжуються, вона формується у процесі життя, а саме у процесі виховання та отримання освіти – через турботу, любов до інших, співчуття, допомогу тощо); гідність (моральне ставлення людини до себе, яка у свою чергу проявляється в усвідомленні самоцінності та моральної рівності серед людей, у ставленні до інших. Основні ознаки гідності проявляються у повазі до людини, вимогливості по відношенню до себе та інших, емоційному переживанні щодо особистої гідності, визнанні прав людей, об'єктивній самооцінці, самокритичності, у прояві поваги до себе та інших; умінні відстоювати свою гідність моральними способами та визнавати чужі заслуги тощо); справедливість (визначають певний порядок у стосунках та житті дитини в дитячому колективі, сім'ї, визнанні її гідності тощо. взагалі справедливість – це об'єктивна оцінка відповідних знань, умінь та навичок молодших школярів, які відображають їхні права та обов'язки); толерантність (прояв терплячості до інтересів, переконань, вірувань, звичок та поведінки іншої людини. Толерантність проявляється тоді, коли відбувається прояв людини до людини ціннісного ставлення незалежно від переконань, національної приналежності, віросповідань тощо. Отже, толерантний

молодший школяр має такі моральні якості, як: чуйність, повага, доброзичливість, делікатність, тактовність, великодушність та ін., така дитина як правило вміє співпереживати, співчувати тощо); відповідальність (врахування потреб іншої людини, відповідальне ставлення до обов'язків, небайдужість, повага тощо), які відображають розмаїття ставлення у взаємостосунках [3].

Таким чином, аналіз наукових досліджень стосовно ціннісного ставлення молодших школярів в умовах інклюзивного освітнього середовища, дозволив зробити такий висновок, що до такого ставлення молодших школярів має спонукати багатогранна діяльність, як у процесі навчання, виховання, так і під час ігрової діяльності, виконанні сумісних завдань, у процесі повсякденних справ тощо. Для успішного результату, надзвичайно важливим є ефективна співпраця педагогів з батьками, особливо з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Сумісна участь педагогів та батьків у лекторіях, тренінгах, та інших практичних заняттях сприяє формуванню і удосконаленню не лише у дітей, а й батьків етичних і педагогічних знань, умінь і навичок, поліпшенню клімату сім'ї тощо

Отже, формуючи у молодших школярів ціннісне ставлення до однолітків як з типовим, так і з нетиповим рівнем розвитку в умовах інклюзії, ми виховуємо у них співчуття, потребу в турботі про інших, інтерес до неповторної індивідуальності кожної людини, вимогливість до себе, толерантність, моральні цінності, гуманність та інші подібні якості, тобто ми не тільки формуємо ставлення людини до оточуючих і до себе, а й закладаємо у структуру особистості, динаміку, яка матиме найсильніший вплив на виражене ставлення особистості до інших в навколишній дійсності.

Список використаних джерел:

1. Сабат Н. Соціально-педагогічний аспект інклюзивного навчання / Надія Сабат // Соціальний педагог. 2008. №3. С.42 – 46.
2. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник / Марія Швед. Львів : Український католицький університет, 2015. 360.
3. Юзик М. А. Тенденції розвитку системи підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах реформування освіти. Молодий вчений. 2017. №8. С. 314–318.

КОРГУН Лариса Миколаївна

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

В останні роки переважна кількість розвинутих країн декларують принцип побудови «суспільства для всіх». Цей принцип передбачає рівний доступ до якісної освіти всіх верств населення. Низка резолюцій Генеральної асамблеї ООН як пріоритетне завдання розглядає сприяння забезпеченню рівних можливостей для осіб з обмеженими можливостями здоров'я, що означає перенесення акцентів щодо цієї категорії осіб з питань медичної допомоги, опіки, надання їм допомоги в адаптації на реформування самого суспільства, де особа з обмеженими можливостями не почуватиметься неповноцінною, де вона зможе без обмежень задовольняти свої потреби, у тому числі потребу в якісній освіті. Якісна освіта передбачає, передусім, задоволення особливих освітніх потреб кожного індивіда без відриву такого індивіда від соціального оточення, сім'ї, друзів. «Освіта має пропонуватися в рамках можливого, у загальноосвітніх навчальних закладах, без будь-яких проявів дискримінації щодо дітей та дорослих інвалідів» - така офіційна позиція Європейського Союзу, яка була виражена Комісією ООН з прав людини та ЮНЕСКО.

Нині в Україні, як і у всьому цивілізованому світі, кожен індивід розглядається фахівцями не з точки зору наявності у нього тих чи інших особливостей розвитку, а з погляду можливостей, що залишилися неспотвореними. Основним у соціальній моделі є положення про те, що не особистість має пристосовуватися до суспільних, соціальних, економічних та інших відносин, а навпаки, суспільство має створити умови для задоволення особливих потреб кожної особи. Така модель суспільної поведінки передбачає, кожен індивід, незалежно від його особливостей, має право на: автономність; участь у громадській діяльності; створення системи суспільних зв'язків; прийняття суспільством усіх без винятку, кожного індивіда.

З самого початку існування незалежної української держави міжнародні договори, які стосуються прав людини і громадянина, включаючи право на освіту, стало невід'ємною частиною національного законодавства України. У 1994 році Україна ухвалила декларацію про принципи, політику та Рамки Дій стосовно освіти осіб з особливими освітніми потребами, що були зазначені рішенням Саламанкської конференції. Це був перший Міжнародний документ який дав тлумачення таким поняттям, як: «інклюзивне навчання», «інклюзивна школа», «особливі освітні потреби» та проголосив керівні принципи впровадження «освіти для всіх» на всіх її рівнях. Подальші продуктивні кроки розбудови інклюзивної освіти в нашої країні пов'язані з Постановою КМУ від 15 серпня 2011 р. N 872, якою вперше був затверджений Порядок організації

інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Саме в ці часи провідними фахівцями розробляються методологічні та дидактичні основи інклюзивного навчання, під впливом яких почав здійснюватися найбільш стрімкий розвиток та розбудова інклюзивної освіти, як системи, яка є невід'ємною частиною Нової української школи[7]. Згідно з діючою редакцією Закону України «Про освіту» держава не тільки створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти. (Ст.3, п. 6). Цей закон передбачає також, що «Держава забезпечує підготовку фахівців для роботи з особами з особливими освітніми потребами на всіх рівнях освіти» (ст.19, п.2). «Особам з особливими освітніми потребами освіта надається нарівні з іншими особами, у тому числі шляхом створення належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби таких осіб, визначені в індивідуальній програмі розвитку» [1].

Проблема подальшої соціалізації осіб з особливими освітніми потребами до життя у суспільстві, їх повноцінна адаптація без будь-яких перешкод потребує також створення діючої моделі залучення їх до загальноосвітнього простору у сучасних українських вищих. Така модель повинна враховувати всі труднощі, які зустрічає людина з обмеженнями життєдіяльності на шляху до освіти. Універсальний дизайн, який визначається «Законом про освіту», як: «дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг» повинен розповсюджуватися не тільки на архітектурну складову середовища, а й включати в себе технічне і навчально-методичне забезпечення, соціально-культурний та психологічний супровід, правову підтримку всіх учасників навчального процесу[1].

Разом з цим, нормативні документи наполягають на необхідності запровадження в навчальному процесі осіб з особливими освітніми потребами ще й розумного пристосування, під яким розуміють «запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами»[1];

При цьому особа з особливими освітніми потребами законом «Про вищу освіту» визначається, як «особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти» [2].

Розроблений на основі закону України «Про вищу освіту» кабінетом міністрів України «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» підкреслює, що «Заклади вищої освіти надають освітні послуги здобувачам освіти на рівній основі без дискримінації, незалежно від ... стану

здоров'я та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності усіх здобувачів освіти»[3].

Організація освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти, за означенням документом, передбачає: створення інклюзивного освітнього середовища та застосування принципів універсального дизайну в освітньому процесі.

Важливою складовою вимог держави до закладу вищої освіти є приведення території закладу вищої освіти, будівель, споруд та приміщень у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил [3].

Низка вимог Постанови, пов'язана з методичною складовою навчального процесу: це й забезпечення необхідними навчально-методичними матеріалами та інформаційно-комунікаційними технологіями; це також забезпечення в разі необхідності адаптацій та модифікацій навчального матеріалу; це й застосування в освітньому процесі найбільш прийнятних для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами методів і способів спілкування (шрифт Брайля, жестова мова) це й можливе залученням відповідних фахівців [3].

Запропонована також можливість навчання за індивідуальним навчальним планом, який повинен розроблятися за участю здобувача та враховувати його особливості[3].

Викликає деякий сумнів доцільність запропонованого Постановою спеціального навчально-реабілітаційного та соціального супроводу, який передбачає допомогу в організації освітнього процесу, написання та моніторинг виконання індивідуального навчального плану здобувача освіти з особливими освітніми потребами, організацію індивідуальних консультацій та системну діяльність, яка включає надання психологічної та педагогічної допомоги здобувачам освіти з особливими освітніми потребами під час освітнього процесу; заходи щодо створення умов для соціальної та соціально-побутової підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, в тому числі надання інформації та допомоги у влаштуванні в гуртожиток, отриманні технічних засобів реабілітації, організації волонтерської допомоги для підтримки таких здобувачів освіти [3].

Разом з тим, організовуючі освіту осіб з особливими освітніми потребами в закладі вищої освіти ми повинні розуміти, що вища освіта припускає не тільки одержання особою сукупності «систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей», а й підкреслює, що вони повинні бути за складністю вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти та відповідати змісту освітньо-професійних програм зі спеціальності. В свою чергу, освітньо-професійні програми розробляються відповідно до Законів України та являються «нормативним документом, який регламентує нормативні, компетентнісні, кваліфікаційні, організаційні,

навчальні та методичні вимоги у підготовці здобувачів певного рівня вищої освіти будь-якої галузі знань[2].

Отже, здобувачі вищої освіти бакалаврського рівня повинні оволодіти науковими та практичними знаннями та вміннями у сфері професійної діяльності, та демонструвати спроможність до комунікації з певним рівнем професійної аргументації, здатність до розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності. Вони повинні бути здатними до управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами, спроможні нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах.

Разом з тим, організаційно-методичні засади навчального процесу у загальноосвітніх навчальних закладах, в том числі й вищих, орієнтовані, більшою мірою, на осіб із типовим розвитком, та зазвичай не враховують особливостей пізнавальної діяльності здобувачів з особливими освітніми потребами. Невідповідність форм і методів взаємодії з такими студентами може створювати передумови для формування у них негативного ставлення до навчання, а в найважчих випадках - поведінка здобувача освіти буде порушуватися, може відбуватися його дезадаптація.

Потенціал вищої освіти для таких людей, на наш погляд, полягає в тому, що на базі вищих навчальних закладів різного рівня акредитації є можливим створення такої моделі комплексного супроводу студентів із інвалідністю, яка дозволить їм оволодіти всіма необхідними професійними компетентностями, отже буде сприяти забезпеченню їм в майбутньому достатньої автономності, соціалізації та адаптації у суспільстві.

Поставлені перед системою вищої освіти завдання, перш за все потребують, створення реально існуючого, а не декларативно зазначеного безбар'єрного середовища, максимально наближеною до можливостей всіх категорій студентів, незалежно від їх фізичних і сенсорних можливостей. Вирішення цього завдання вимагає не тільки обладнання пандусів, підйомників, спеціального обладнання місць для занять людині у візку, спеціального обладнання туалетів у всіх корпусах і гуртожитках для студентів з порушенням функцій опорно-рухового апарату, а також обладнання спеціальних стендів для сліпих з розкладом занять шрифтом Брайля, маркування кабінетів шрифтом Брайля, розмітки коридорів спеціальною фарбою і гумовими накладками для полегшення орієнтування в просторі студентам з порушенням зору, звукове сповіщення про початок занять для сліпих, додаткове освітлення робочого місця для них. Зрозуміло, що все вищеназване потребує додаткового ресурсу, у тому числі й матеріального.

По-друге, це надання ефективного комплексного супроводу студентам з обмеженнями життєдіяльності у системі вищої освіти, якій включає як створення центрів технічної допомоги, обладнаних комп'ютерним

тифлокомплексом з синтезатором української мови, принтером, якій використовує шрифт Брайля, приладами для підсилення звуку для нечуючих студентів, так і розробку банку лекцій з дублюючим рядком (або сурдоперекладом) для глухих, підготовку візуального матеріалу до курсів у вигляді схем, що полегшують розуміння досліджуваного матеріалу людьми, що нечують, створення для них підручників до предметів, максимально адаптованих до специфіки сприйняття словесного матеріалу. І це також потребує додаткового ресурсу.

Необхідно також введення в навчальне навантаження обов'язкових додаткових консультацій для студентів із сенсорними дефектами, і для студентів з обмеженими можливостями здоров'я, які обрали дистанційну форму навчання. Це потребує розробки інтерактивних навчально-методичних комплексів до дисциплін для маломобільних студентів для здійснення дистанційної форми навчання.

Забезпечення повноцінного навчально-реабілітаційного супроводу повинно призвести до розширення функціональних обов'язків психологічної служби університету в напрямку надання психологічної підтримки студентам з числа осіб з обмеженими можливостями здоров'я, що зажадає від її співробітників оволодіння знанням психологічних особливостей даної категорії і вміння працювати з клієнтом, що знаходяться в умовах сенсорної (або рухової) деградації.

Підготовка кадрів до роботи зі студентами з обмеженнями життєдіяльності та інформування всього професорсько-викладацького складу університету щодо психологічних особливостей студентів з обмеженими можливостями здоров'я та методів роботи з ними доцільно було б проводити за рахунок організації безкоштовних курсів для викладачів. Також доцільно, на наш погляд, введення в штат кожного університету ставки сурдоперекладача.

Окремого розгляду потребує соціально-культурний супровід студентів з особливими освітніми потребами на всіх етапах навчання у ЗВО.

Таким чином можна констатувати, що українське суспільство має змогу стати таким, де особа з особливими освітніми потребами буде повністю інтегрованою в університетський освітній простір, не відчуватиме себе дискримінованою, де вона зможе без обмежень задовольняти свої потреби, в тому числі і потребу забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти, якщо українські університети отримають від держави додатковий ресурс, спрямований на реалізацію вже прийнятих Законів щодо «освіти без обмежень».

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» 2145-VIII від 05.09.2017, ст. 19, ст. 20 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Закон України «Про вищу освіту» 1556-VII від 01.07.20214, ст.1, ст.3, ст. 4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Постанова КМУ від 10.07.2019 №635 Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-%D0%BF#Text>
4. Коргун Л.М., Дудра О.В. Соціально-психологічна адаптація дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Випуск 52 Том 1. С. 70-76.
5. Коргун Л.М. Формування психологічної готовності майбутніх вихователів ЗДО до роботи в умовах інклюзії. *Inclusion and inclusive education: European and national dimensions : Scientific monograph*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 268 p. С.111-134
6. Коргун Л.М., Булах А.А. Формування інклюзивної компетентності у студентів дошкільного факультету в особливих умовах. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Випуск 63 Том 2, С. 51-57.
7. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ: « А. С. К. », 2012. 308 с.

КОСТЯШКІН Іван Олександрович

СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО»

В сучасних умовах Україна постає перед глобальними викликами включаючи проблеми екологічної, продовольчої безпеки, що мають загальносвітовий характер. Водночас володіючи найкращими у світі земельними ресурсами виникає питання їх ефективного використання та охорони, що вимагає належного правового забезпечення та правозастосовної практики. Відтак формування сучасного правника неможливе без достатнього володіння теоретико-правовою матерією земельного права та особливостей її практичного застосування. Наведене вимагає більш детального дослідження сучасних форм та методів навчання які мають бути використані при викладанні курсу «Земельне право».

Серед засобів професійно спрямованого навчання, як відомо виділяють традиційні методи включаючи лекційні курси, семінарські та практичні заняття та інноваційні, так звані активні та інтерактивні методи що передбачають максимальне залучення студентів до професійних практик. Якщо активні методи навчання передбачають взаємний обмін інформацією між викладачем та студентом, то завдання інтерактивних методик спрямовані на вироблення активної позиції в процесі колективної, групової співпраці студентів при

вирішенні конкретних життєвих казусів. Отже, якщо у традиційному навчанні здобувачу вищої освіти відводиться пасивна та залежна роль, то при інноваційному навчанні здобувач вищої освіти перетворюється у важливий освітній суб'єкт, залучений до активної, творчої співпраці з викладачем, зацікавлений у здобутті глибоких і актуальних професійних знань [1]. До інтерактивних, зокрема, відносять навчальні судові процеси, ділові ігри, участь у роботі юридичних клінік та інтернатур, де студенти отримують професійні навички захисту інтересів клієнта у суді першої інстанції або в апеляційному суді, розв'язання спорів, консультування, ведення інтерв'ю та переговорів, розв'язання задач, дослідження фактів, організації правової роботи, керування нею при розробці законопроектів [2,с.189].

За таких умов саме використання здобутих знань та навичок в процесі «конкурентної боротьби» в умовах організації навчальних ділових ігор щодо вирішення окремих спорів сприятиме творчій активності, становленню професійних навичок та формуванню правника вже в стінах навчального закладу. Така робота дозволяє студентам проявити свою індивідуальність, лідерські якості та навчитися слухати партнера, враховувати його думку, отримувати нову інформацію й разом віднаходити спільне рішення проблеми [2, с.190]. Особливо прийнятною є імітація судового процесу коли сторони обґрунтовують позовні вимоги, витребовують необхідні докази, готують відзив а інші студенти модерують судовий процес виступаючи в ролі судді. Натомість викладач не просто здійснює контроль, а перш за все, виступає координатором і консультантом, виявляє труднощі, які виникають у студентів, прогалини у їхніх знаннях, реалізуючи індивідуальний та диференційований підходи до їхнього навчання [3]. Наявність земельних спорів на сьогодні обумовлена низкою приватизаційних процедур, запуском ринку земель та недоліками правового забезпечення у відповідній сфері, що спонукає до застосування запронованих форм та методів у навчальному процесі з урахуванням наявних правових позицій Верховного суду.

Враховуючи альтернативні можливості щодо розгляду земельних спорів вирішення окремих казусів можливе і через імітацію їх розгляду органами місцевого самоврядування в порядку визначеному Земельним кодексом України.

Водночас розв'язок окремих казусів завжди варто поєднувати з контрольним заміром знань теоретичного характеру та законодавчого забезпечення. Для цього варто використовувати тестові завдання, які крім демонстрації рівня теоретичної підготовки та засвоєння матеріалу, налаштовують студента до проходження конкурсних процедур для зайняття вакантних посад в судових та правоохоронних органах, органах державної влади та місцевого самоврядування.

Підводячи підсумки маємо відзначити особливу роль викладача, як у підборі сучасних форм та методів навчання, так і механізмах їх впровадження з метою поєднання ініціативності студентів із наявністю необхідних базових знань, їх узагальнення та застосування відповідно до змодельованих правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Нітченко А. Г. Інноваційні методи навчання в системі вищої юридичної освіти / А. Г. Нітченко // Актуальні проблеми юридичної науки та практики. – 2023. – No 1 (7). – С. 49-53
2. Луппа В. А. Інноваційні методи підготовки юристів у ВНЗ. Проблеми сучасної освіти. No 4. 2013. С. 188 – 193. URL: <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/download/8816/8337/>.
3. Азарова Н. Інтерактивні технології навчання майбутніх правників / Н. Азарова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gkobernik.at.ua/load/programka_konferenciji_18_11_2010/1-1-0-1

КРАВЕЦЬ Ірина Михайлівна

ЦІННІСТЬ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Освіта є ключовим елементом забезпечення соціально-економічного зростання країни. Саме освіта готує людину до складнощів сучасного світу, забезпечує їй свободу інтелектуального, професійного та соціального вибору.

Умовою й засобом розвитку особистості та сталого розвитку суспільства є вища освіта. Її головним завданням є забезпечення соціального відтворення, формування людського капіталу – важливого чинника інноваційної моделі розвитку економіки, постійного вдосконалення техніки та технологій, які використовуються при створенні матеріальних благ та наданні послуг, що задовольняють всезростаючі потреби людини з одночасною орієнтацією на збереження середовища існування.

Сьогодні є велика потреба в високоосвічених, висококваліфікованих фахівцях, які володіють значним людським капіталом, тобто корисними професійними, кваліфікаційними та духовними якостями та навичками особистості, які формуються в результаті значного обсягу витрат (грошей, часу, зусиль) і продуктивно використовуються у сфері матеріального та нематеріального виробництва.

Відповідно до чинного законодавства України вища освіта є сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних

цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [1]. З огляду на таке визначення вища освіта покликана виконувати важливу соціальну функцію у суспільстві – формувати освічених, гармонійних, всебічно розвинених особистостей, які на основі здобутих компетентностей, здатні виконувати складні завдання в умовах невизначеності, впливу внутрішніх та зовнішніх чинників у тій чи іншій сфері діяльності.

Вища освіта визнана засобом, що дозволяє людині більш активно використовувати різні ресурси, сприяє її соціальній мобільності, самореалізації та розвитку особистості, поліпшенню професійних і життєвих перспектив. Недаремно показник освіченості є одним із складових індексу людського розвитку, поряд з показниками тривалості життя та матеріального добробуту, запропонованого фахівцями ПРООН для оцінки можливостей розвитку людського потенціалу в різних країнах світу, і використовується у щорічних доповідях з 1990 року.

Цінність вищої освіти у її фундаментальності, оскільки вона забезпечує основи не тільки професійної, але і загальної культури сучасного фахівця, яка реалізується в його професійній та гуманітарній діяльності. Знання, які отримує людина, здобуваючи вищу освіту, перш за все, позначаються на її способі життя, ставленні до власного людського потенціалу, мають визначальний вплив на стан здоров'я, зокрема репродуктивного, на якість відтворення майбутніх поколінь.

Сучасне суспільство базується на знаннях, без яких неможливі соціальна адаптація, соціально-економічна інтеграція, соціальний захист і самозахист, забезпечення прав людей і реалізація соціальних гарантій, розбудова соціальної держави, формування конкурентоспроможної економіки.

Отже, завдання держави полягає у формуванні у суспільстві відповідального та свідомого ставлення населення до якісного здобуття освіти, особливо вищої.

Сьогодні вища освіта забезпечує студентоцентроване навчання - підхід до організації освітнього процесу, що передбачає заохочення здобувачів до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу.

Розвиток дістає інклюзивне освітнє середовище, як сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей [2].

У вищій школі важливу роль відіграє навчальний процес, як система організації навчально-виховної діяльності, в основу якої покладено органічну

єдність і взаємозв'язок викладання (діяльність викладача) та навчання (діяльність здобувача), які спрямовані на досягнення цілей навчання, розвитку особистості студента, його підготовки до професійної діяльності.

Сучасний світ є світом цифрової економіки, який вимагає формування певного набору знань, умінь, ставлень, необхідних для використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових медіа з метою виконання різноманітних завдань; вирішення практичних проблем; спілкування онлайн; управління інформацією; співробітництва; створення і поширення досвіду, створення необхідного знання [3].

Завдяки новітнім інструментам відкриваються можливості для опанування великих масивів інформації, що формують теоретичні знання без значних витрат часу.

Сучасні методи викладання у вищій школі передбачають застосування великого спектру навчальних робіт здобувачів (усні, письмові; аудиторні, самостійні, позааудиторні), які можуть виконуватись як у групах, так і індивідуально; роботи, які передбачають різний ступінь самостійності та різних характер участі студентів у освітньому процесі (активні, інтерактивні, пасивні); роботи, пов'язані з формуванням навичок і вмінь через опрацювання різних джерел одержання знань (розширеного матеріалу лекції, аналіз документа, роботу із законодавчою базою, використання статистичної бази, матеріалів інтернет-ресурсів тощо)). Значного поширення здобули методи опанування дисциплін через використання словесних, візуальних, практичних, репродуктивних, проблемно-пошукових інструментів, навчальних дискусій тощо.

Використання цих і цілого ряду інших методів є виправданим і дієвим при підготовці фахівців за будь-якою спеціальністю. Зокрема для формування компетентного фахівця у сфері соціального забезпечення необхідною є активізація перехресного навчання з метою пізнання професійної реальності здобувачами через їх ознайомлення з діяльністю підприємств, установ, організацій, у тому числі громадських, щодо надання соціальних послуг. Живе спілкування з отримувачами послуг та їх надавачами дозволяє глибше зануритись у проблеми людей, зрозуміти їх особливості і, відповідно, визначити завдання соціальних служб у напрямі їх задоволення.

Зазначене актуалізує необхідність більшого зацікавлення установ, які надають соціальні послуги, у посиленні співпраці із закладами вищої освіти щодо практичної складової підготовки фахівців у цій сфері з метою забезпечення ефективності діяльності соціальних служб. Це є важливим, оскільки підтримки соціальних працівників потребують майже всі: ветерани війни, які проходять реабілітацію; подружжя, які стикнулися з труднощами у стосунках; люди, що потрапили у складні життєві обставини; жінки та

чоловіки, що постраждали від торгівлі людьми або будь-хто, з ігровою залежністю, і, звісно ж, діти та люди похилого віку [4].

Загалом, сьогодні необхідним є формування самосвідомості здобувачів вищої освіти щодо опанування потрібних у професійній діяльності знань та навиків, зокрема у соціальній роботі, соціальному забезпеченні як її складовій, з огляду на затребуваність послуг соціальних працівників у воєнний та післявоєнний періоди в Україні. У цьому напрямі високі результати можуть бути досягнуті лише при взаємодії усіх ланок освітньо-професійного ланцюга (здобувача - закладу вищої освіти - установи, що надає соціальні послуги – держави), суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Закон України. Про вищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004) (Із змінами, внесеними згідно із Законами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України. Про освіту. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380) (Із змінами, внесеними згідно із Законами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Полянська А.С. Елементи диджиталізації в навчальному процесі. Круглий стіл: Інноваційні методи викладання у вищій школі: обмін досвідом та кращі практики: за ред. д.е.н., професора Полянської А.С. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2020. 19 с.
4. Роль та призначення соціальних працівників. Національна соціальна сервісна служба України (07.11.2023). URL: <https://nssu.gov.ua/news/rol-ta-pryznachennia-sotsialnykh-pratsivnykiv>

КРИМОВА Наталія Олексіївна

REFLECTIVE ENVIRONMENT AS A BASIS FOR THE IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE TEACHING METHODS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The topicality of the topic is due to several key aspects that determine the current stage of development of educational systems: firstly, in the conditions of rapid changes in socio-economic realities and technological innovations, higher education institutions are faced with the need to adapt to new challenges. Implementation of innovative teaching methods to improve the quality of education and training of specialists is an important condition for effective functioning in a dynamic labor market situation. Secondly, the reflective environment promotes the development of critical thinking and independence of students, which is the basis for the formation of professional identity and personal growth. Such an environment

stimulates a conscious attitude to the learning process, which allows students to analyze their own experience and integrate it with new knowledge. Thirdly, the relevance of the topic is reinforced by the concept of lifelong learning, which emphasizes the importance of self-development and self-education. A reflective environment creates conditions for the formation of such an approach, providing students with the necessary tools and resources for self-analysis and self-evaluation.

The integration of innovative learning methods, such as project learning, collective learning and the use of digital technologies, will require the creation of a favorable reflective environment that would support the active participation of students in the learning process and promote the development of their creative abilities.

Modern scientific research reflects a wide range of views and approaches that form the theoretical and practical basis for the implementation of this concept. Scientists are actively studying the impact of reflective practices on the quality of education and the development of students' professional competences. In particular, in the works of such researchers as M. M. Marusinets, attention is focused on the need to integrate reflective technologies into the educational process, which act «as a search initiation, «internal impetus», educational dialogue/political dialogue, didactic support, differentiation of the educational process» [2, p. 82], it is through reflection that the processes of cognition and self-knowledge of the individual are carried out. M. I. Naydenov in his research identifies mechanisms and patterns in the formation of a system of reflective management in organisations [3]. The works of N. Nychkalo, S. Nemchenko, O. Lebid are aimed at studying the practical aspects of the reflective environment in the context of pedagogical innovations, its role in the development of skills of reasonable thinking and behaviour, adaptation of students to new forms of education.

At the international level, the topic of reflective environments is actively developing in the context of constructivism and experiential learning theories. The research of J. Dewey, based on the concept of «learning through experience», is used in the context of modern reflective practices, as he emphasised the importance of awareness of one's own learning process, which is reflected in modern approaches to the organisation of the educational process. D. Schon's concept of «reflective practice» became the basis for understanding learning processes in the context of practical experience and reflection. K. Bain's works are devoted to innovative teaching methods and how a reflective environment can stimulate deep learning.

Thus, researchers' studies show the growing importance of a reflective environment in the context of introducing innovative teaching methods in higher education institutions. The formation of reflective cultures and environments contributes to the development of students' self-awareness, independence and readiness for change, which makes these developments relevant to the current challenges of the educational system. In addition, reflective environments of higher

education may include elements of digital technologies that facilitate the creation of interactive platforms for the exchange of experience. This is especially relevant in the context of the development of distance learning, where reflective practices can be effectively integrated through online tools.

Modern teaching methods include active, interactive and competence-based approaches that promote deeper learning and the development of students' skills. This applies to an individual approach, i.e., the learning process is adapted to the needs of students, moreover, teachers offer personalised ways of learning the material, and the development of elective programmes that allow students to choose courses according to their interests and professional goals, and the development of critical thinking, reflective practices, and the creation of a supportive and positive learning environment. In addition, the use of active learning methods (project-based learning, problem-based learning, integration of information technology into the learning process, and the establishment of a feedback system to assess students' progress, allowing them to see the dynamics and adjust their actions) provides learning environments that take into account students' needs, including social and cultural characteristics.

A reflective environment is a powerful catalyst for the implementation and development of innovative practices in education. It creates conditions in which participants in the educational process – both teachers and students – generate ideas and are open to new approaches. There are several ways in which a reflective environment supports innovative methods: stimulating creativity; a reflective environment encourages participants in the educational process to analyse information, ask questions, express doubts and justify their point of view; readiness for change, i.e., a reflective environment helps participants in the educational process to constantly improve; support for individuality, it is the reflective environment that allows each student to develop with due regard for individual characteristics, to choose their own learning path; cooperation and teamwork.

Using new approaches such as online learning platforms, virtual reality simulations and interactive learning tools and innovative teaching methods can help meet the diverse learning needs of learners and promote a more inclusive and accessible educational experience. Among the learning methods that are effectively implemented in a reflective environment, the following can be named: modular learning, in which students have the opportunity to choose modules according to their interests, which increases their motivation; micro-learning, that is, short learning modules that are easy to learn and allow students to quickly gain new knowledge; gamification, the use of game elements in education to increase the motivation and involvement of students; using online platforms for learning.

The introduction of a reflective environment as a basis for innovative teaching methods in higher education institutions is accompanied by a number of risks and obstacles that may negatively affect the effectiveness of this concept. For example,

certain material and technical resources are needed, including modern equipment, software, and time to prepare teaching materials. Funding constraints in many higher education institutions can be a serious obstacle to the implementation of this concept. Traditional approaches to teaching that do not include elements of reflection and active student engagement may hinder the introduction of new technologies and methods, as they are perceived as a threat to the existing system. Psychological barriers may arise, such as fear of assessment of reflections, reluctance to share their own thoughts and experiences, which can reduce the effectiveness of implementing methods based on active reflection, as students may not be ready to openly discuss their learning experiences. Therefore, it is important not only to identify these risks, but also to develop effective strategies to overcome them, which will maximise the potential of a reflective environment to improve the quality of education. The strategic direction of the development of innovative teaching methods in higher education institutions involves the integration of scientific and educational activities and interaction with the demands of reality, which allows to respond quickly to the needs of society and apply new knowledge to improve the learning process.

Thus, the study and implementation of a reflective environment in educational practice is not only relevant, but also a necessary condition for the successful implementation of innovative teaching methods in higher education institutions. This study can become the basis for developing new strategies and programmes that will meet the requirements of modern society and contribute to the formation of competitive professionals.

References:

1. Інтеграція цифрових технологій в освітній процес: виклики та перспективи: монографія / Н. С. Саєнко, Т. П. Голуб, Ю. Е. Лавриш, В. В. Лук'яненко, І. М. Литовченко. Київ : Вид-во «Центр учбової літератури». 2022. 220 с.
2. Марусинець М. М. Рефлексивна парадигма в координатах модернізації підготовки психологів. *Наука і освіта*. 2016. №10. 82-87.
3. Найдьонов М. І. Експериментальні дослідження рефлексивних процесів: вивчення феноменів складнокоординованості. *Психологічні перспективи*. 2009. Сп. вип. С. 39-53.
4. Немченко С. Г., Лебідь О. В. Створення рефлексивного середовища магістратури як умова ефективної підготовки майбутнього керівника навчального закладу. *Молодь і ринок*. 2013. № 12 (107). С. 63-67.
5. Liston D. P., Zeichner Z. M. Reflective teacher education and moral deliberation // *Journal of Teacher Education*. 1987. 38 (6), pp. 2-8.

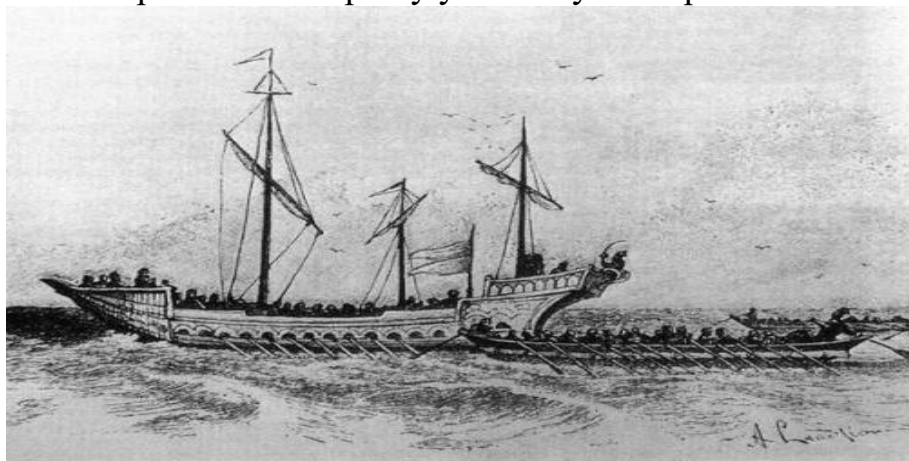
КУЧЕРУК Олег Олексійович

К ПИТАННЮ ПРО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ МОРСЬКОГО СУДНОПЛАВСТВА» В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Плюральність та універсальність освітнього процесу в нашій державі дозволяє вводити в навчальних закладах України різноманітні дисципліни, що присвячені вивченню історії становлення та специфіки розвитку певного професійного напрямку людської діяльності (історія педагогіки, історія музичного мистецтва, історія медицини тощо). Це обумовлено загальною стратегією освітнього процесу в напрямку багатостороннього та всебічного розвитку особистості, прищеплювання їй культурних надбань цивілізаційної еволюції та любові до історії виникнення та розвитку власної професії. Важливе місце в загальній сукупності специфічних історико-культурологічних дисциплін займає предмет «Історія морського судноплавства», що зазвичай впроваджується в фахових передвищих та вищих навчальних закладах України, що спеціалізуються на підготовці різноманітних фахівців цивільного морського транспорту. Унікальність цієї дисципліни базується на тому, що вона перебуває на стику історії, культурології та географії та являє собою, як загальноосвітню, так і спеціалізовану дисципліну, що присвячена особливостям зародження, розвитку та вдосконалення цивільного торгового флоту. Предмет Історія морського судноплавства, презентуючи історію мореплавства, з зародження найдавніших цивілізацій в Єгипті, Месопотамії, Індії та Китаю, через Середньовіччя та Новий час, через XIX, XX та XXI століття, намагається розкривати тонкощі суднобудування відповідних епох та описувати найяскравіші епізоди в історії відкриття нових земель, акваторій, заток, проток, річок тощо. Важливе місце в контексті вказаних знань мають біографічні дані про найбільш відомих мореплавців, як вітчизняної, та і світової історії. Також, треба зазначити, що вірним методичним підходом, в процесі викладання дисципліни, має бути гармонійний баланс розподілу уваги викладача щодо видатних мореплавців, технічних вдосконалень у суднобудівництві та географічних відкриттів відповідної епохи, що дозволяє цілісно та ґрунтовно розкривати сутнісний зміст цивілізаційних проривів, актуалізованих еволюцією морського судноплавства на певному історичному етапі. Курсанти (студенти) в результаті вивчення цієї дисципліни повинні мати уяву про мультикультурність світового історичного процесу, про циклічність, розквіт та занепад судноплавства в певних історико-географічних регіонах світу на певних історичних відрізках. К прикладу підводкою до вивчення грандіозного періоду Великих географічних відкриттів XV-XVI ст. може бути констатація щодо переваги в середньовічну добу неєвропейських народів, зокрема Арабського

халіфату та Китаю, над європейськими народами в сенсі довготривалості морських походів та техніки суднобудування. В цьому контексті дійсно прогресивними та історично важливими є перші подорожі та відкриття іспанських та португальських першопроходьців у XV-XVI ст., а згодом голландських, англійських, італійських та французьких мореплавців, що в свою чергу обумовило якісно новий революційний етап геополітичних та історико-культурних процесів, пов'язаних з подальшим розвитком глобалізації та культурної взаємодії між регіонами земної кулі. Курсанти мають відчувати подих історії, пишатися своєю приналежністю до європейської цивілізації та формувати в собі любов та повагу до майбутньої професії, що історично перебувала в авангарді глобальних соціально-економічних та політичних процесів.

Особливо значущими дидактичними елементами навчання, в зв'язку з необхідністю виховування у курсантів відчуття патріотизму та любові до вітчизняної історії, є включення в навчальний зміст дисципліни Історія морського судноплавства історичних епізодів пов'язаних з процесом зародження та розвитку вітчизняного судноплавства. Через найдавнішу історію слов'ян, героїчну козацьку добу, розбудову національного флоту під час Національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. до курсантів повинна бути донесена думка про автентичність, самотність та героїчність вітчизняної історії судноплавства. Особливо цікавим в зазначеному контексті буде розкриття історичних подробиць військових походів козаків під проводом Петра Конашевича-Сагайдачного проти Кримського ханства та Османської імперії у першій половині XVII ст. Не менш вагоме, а й акцентовано велике значення має лекційна розповідь про сучасних українських героїв, які приймали та приймають участь в морських баталіях проти агресора, після повномасштабного вторгнення в Україну у лютому 2024 р.

(на стародавньому зображенні козаки штурмують турецьку галеру)

Серед проблем стосовно розробки лекційного матеріалу з дисципліни Історія морського судноплавства слід в першу чергу вказати на невелику кількість українського авторського навчального контенту з цієї

дисципліни. Також треба звернути увагу на певну інформаційну диспропорцію в наявних інформаційних джерелах, в яких більше розкривається саме військова історія морського судноплавства в той час як історія цивільного торгового флоту представлена та розкрита в меншій мірі. В вітчизняній історіографії, стосовно зазначеного питання, також зберігається вказана тенденція. Безумовно це обумовлено й своєрідною специфікою історії цивільного флоту в тому сенсі, що ця галузь відокремлюється від військової і починає самостійно розвиватися в тому числі і в освітньому сенсі, ближче до XIX ст. Мова йде про розбудову суто цивільного флоту і підготовку суто цивільних офіцерських морських кадрів. Втім, торгівельний флот існував на протязі всієї цивілізаційної історії (хоча і був тісним чином пов'язаний з військовим) і слід підкреслити, що дослідження його минулого потребує нагальної уваги з боку професійних науковців особливо у вітчизняному історіографічному просторі.

Тим не менш, певний україномовний матеріал є в наявності і дає можливість розкривати питання дисципліни Історія морського судноплавства на відносно належному рівні. Зокрема, в першу чергу мова йде про праці О. Безлуцької «Історія мореплавства» [1], «Словник-довідник з історії мореплавства» та «Географія судноплавства», але треба сказати, що ці підручники вийшли невеликою кількістю примірників, що не дає можливість забезпечити ними в повній мірі морські навчальні заклади нашої держави. Також можна вказати на праці Н. Рижевої [5], Л. Петринка [4], М. Влаха [2], І. Гриценка [3] та В. Саричева [6]. В вказаних роботах приділяється вагома увага історії суднобудування на теренах України в різні історичні періоди, але знову зазначимо, що актуальними залишаються україномовні праці з історії цивільного (наука та відкриття, торгівля, пасажироперевезення) та торгівельного флоту, що мало вплив на зникнення «білих плям» на світовій мапі, й власне на сам процес вдосконалення цієї мапи за рахунок нових відкриттів і досліджень та й в решті решт на всесвітні історико-культурні та економічні трансформації, що змінювали глобальну цивілізацію, штовхаючи її до нових історичних реалій.

Список використаних джерел:

1. Безлуцька О. Історія мореплавства. Херсон: ХДМА, 2017. 363 с.
2. Влах М. Історія Географії. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 338 с.
3. Гриценко І. Український Державний Флот в 1917-1919 рр.: історія його становлення, військово-політичної боротьби та занепаду. Київ: Видавець Олег Філюк, 2015. 232 с.
4. Петринка Л., Зінкевич М. Великі та унікальні географічні відкриття. Київ: Астон, 2020. 232 с.
5. Рижева Н. Історія суднобудування на теренах України (від давніх до новітніх часів). Київ: ПП Сергійчук М. І., 2008. 476 с.

6. Саричев В. Три століття козацького флоту. Запоріжжя: Кераміст, 2015. 136 с.

ЛЕОНОВА Вероніка Іванівна

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ

Організація соціально-педагогічного тренінгу - допомогти майбутнім фахівцям соціономічної сфери розвинути відповідні якості, що характеризують компоненти професійної компетентності, допомогти усвідомити та реалізувати внутрішні можливості їхнього саморозвитку, водночас зруйнувавши усталені стереотипи мислення та поведінки; сприяти досягненню високих рівнів розвитку професійної компетентності, самоактуалізації; навчити майбутніх спеціалістів розробляти соціально-педагогічні тренінги, а також проводити їх з метою підвищення ефективності та якості роботи в системі соціальної освіти.

Тренінг - спеціальний тренувальний режим, тренування. Тренінг являє собою динамічну форму навчання, в ході якої відбувається активне засвоєння знань, умінь та навичок, яке відповідає умовам сучасного життя. Можливості тренінгу (діагностика, навчання, розвиток) все більше привертають увагу педагогів, психологів, соціальних працівників, психотерапевтів, менеджерів, керівного персоналу, спеціалістів кадрових служб. Наразі термін «тренінг» використовується для позначення широкого кола методик, які базуються на різноманітних теоретичних принципах. Єдиної класифікації поняття не існує. Виділяють тренінги, спрямовані на розвиток 5 навичок саморегуляції, комунікативні тренінги, тренінгові підходи, що стимулюють особистісний ріст, навчальні тренінги.

Соціально-педагогічний тренінг - це особлива форма групової роботи зі своїми можливостями, обмеженнями, правилами і проблемами. Він навчає новим навичкам, допомагає соціалізації особистості. Його особливість у тому, що навчає займати активну позицію, а засвоєння навичок відбувається в процесі переживання, особистого досвіду поведінки, відчуття, діяння. Соціально-педагогічний тренінг - це форма активного соціального навчання, яка дозволяє людині самоформувати навички й уміння в побудові продуктивних психологічних та соціальних міжособистісних відносин, аналізувати соціально-психологічні ситуації зі своєї точки зору і позиції партнера, розвивати в собі здібності пізнання і розуміння себе й інших у процесі спілкування. Він приваблює учасників атмосферою довіри, конфіденційності, ігровим характером, індивідуальною та груповою рефлексією, партнерством учасників тренінгу, постійним зворотнім зв'язком та ін. Велика кількість методичних прийомів тренінгової форми навчання (міні-

лекції, психогімнастичні вправи, рольові та ділові ігри, групові дискусії, мозковий штурм, способи зворотнього зв'язку тощо) характеризує тренінг як форму інтерактивного навчання [3].

Організація соціально-педагогічного тренінгу полягає у забезпеченні майбутніх соціальних педагогів вмінням надавати консультативну та організаційну допомогу з питань організації, підготовки та проведення соціально-педагогічного тренінгу різного соціального спрямування різним категоріям клієнтів соціальних служб. Навчальний курс охоплює такі важливі питання як теорії тренінгових форм навчання, специфіки їхньої організації та проведення, методики організації групового навчання, особливостей проведення соціально-педагогічного тренінгу як форми динамічного навчання, структури проведення тренінгового навчання, основних завдань тренінгу [3].

Соціально-педагогічний тренінг як форма навчання, спрямована на розвиток соціальних навичок, підвищення рівня обізнаності про соціальні проблеми та формування вміння працювати в групі. Він може бути корисним для різних категорій учасників, таких як вчителі, соціальні працівники, студенти, батьки та інші.

Основні елементи соціально-педагогічного тренінгу:

- теми тренінгу: розвиток комунікативних навичок; управління конфліктами; командна робота та співпраця; емоційний інтелект; соціальна відповідальність.
- методи навчання: групові дискусії: обговорення актуальних тем у малих групах; рольові ігри: симуляція реальних ситуацій для практики навичок; вправи на розвиток командної роботи: завдання, що сприяють зміцненню співпраці; кейс-метод: аналіз конкретних випадків і пошук рішень.
- структура тренінгу: вступ: знайомство учасників, визначення цілей тренінгу; основна частина: виконання вправ, обговорення, аналіз ситуацій; завершення: підведення підсумків, обмін враженнями, оцінка результатів.
- оцінка ефективності: проведення анкетування або усного зворотного зв'язку; оцінка змін у поведінці учасників після тренінгу.
- післятренінгова підтримка: можливість подальшого спілкування між учасниками (групи в соціальних мережах); рекомендації щодо самостійного розвитку.

Приклади тем для соціально-педагогічного тренінгу: «Ефективна комунікація в колективі»: навчання основам активного слухання, вираження думок і почуттів; «Управління стресом і емоціями»: техніки саморегуляції та управління емоційними реакціями; «Соціальна інтеграція молоді»: стратегії підтримки молодих людей у соціальному середовищі.

Соціально-педагогічні тренінги можуть бути дуже корисними для розвитку особистісних і професійних навичок, а також для покращення взаємодії між людьми в різних сферах життя.

Список використаних джерел:

1. Баніт О. В., Коваленко О. Г. Методика проведення тренінгів з розвитку професійної компетентності андрагогів : методичні рекомендації. Київ : ПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2022. 104 с.
2. Гавриловська К., Весельська А., Дем'янчук Ю., Долінчук І. Тренінгові техніки в системі інклюзивного навчання: метод. рек. з навч. дисц. : Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2022. 49 с
3. Шевчук О. М. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу : Навчальний посібник. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.

ЛИСИЧЕНКО Микола Леонідович

**ЗМІНА НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З
ЕНЕРГЕТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Одне із стратегічних завдань сучасної цивілізації – є необхідністю зближення людського (природного) та штучного інтелекту з метою переходу на значно вищий рівень можливості вирішення технічних і технологічних задач. Одним із напрямків досягнення сформульованої задачі є розробка різного роду, так званих, технологій побудованих на єдиній платформі *Smart Grid*. Реальна реалізація сформульованої задачі активно почалась із розробленням рамкової програми Європейського Союзу «Горизонт – 2020», загальний фонд фінансування якої склав близько 80 млрд євро, в тому числі за період 2014-2020 рр. було виділено майже 6 млрд євро на дослідження в області неядерної енергетики [1].

Особливо це актуально, з огляду на проблеми, які Україна отримала внаслідок військових дій, що привело до розрегулювання існуючої стаціонарної єдиної енергетичної системи в

, яка використовує інформаційні технології, дозволяє підвищувати ефективність, надійність, економічну вигоду, наряду із забезпеченням стійкості виробництва та розподілу енергії в режимі реального часу. З погляду енергобезпеки та сталого розвитку такі технології здатні забезпечити роботу енергомережі навіть у разі пошкодження або руйнування одного сегменту на шляху передачі електроенергії в мережі, а також надавати допоміжні послуги з прогнозування роботи енергосистеми та вчасного переключення країни. Для подолання в майбутньому планується проведення наукових досліджень, розширення конструкторсько-проектних робіт, підготовки спеціалістів з новим

мисленням, які будуть спроможні вирішувати складні інженерні задачі по створенню інтелектуальних мереж [2].

Технологія *Smart Grid* - це модернізація мережі електропостачання окремих її ділянок та живлення від резервних джерел енергії.

Очікується, що для споживачів, технологія *Smart Grid* дозволить зменшити середній час відключень електроенергії приблизно в 3-5 разів, скорочення технологічних втрат завдяки використанню «розумних лічильників» - *Smart Metering* енергії, в тому числі, наприклад, енергії згенерованої на власних сонячних панелях. Вони встановлюються вдома або в офісі та можуть передавати дані про споживання енергії в реальному часі, допомагаючи приймати рішення про отримані об'єми електроенергії в певний час доби, також відстежувати споживання енергії кожним пристроєм та обладнанням.

Так, технологія *Smart Grid*, як інноваційна освітня платформа професійної підготовки студентів, передбачає:

- об'єднання в єдину систему інтелектуального потенціалу викладачів та студентів;
- скорочення розриву між дослідженнями наукових лабораторій та впровадженням їх результатів; розширення співробітництва та забезпечення взаємовигідних відносин з підприємцями;
- інтеграція здобутків наукових лабораторій (ЗВО) України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу [2];
- максимальне наближення та організація освітнього процесу у ЗВО до потреб ринку праці та економіки в цілому;
- підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців енергетичної галузі, оскільки замовник-підприємець отримує не тільки технологію і технічне обладнання, а й кваліфікованих спеціалістів, які готові реалізовувати їх на практиці;
- покращення матеріально-технічної бази наукових лабораторій закладів вищої освіти;
- отримання додаткових коштів для здійснення конкретних наукових проєктів з урахуванням потреб підприємств-замовників кадрів.

Тобто, застосування технології *Smart Grid* – як інноваційної освітньої платформи професійної підготовки студентів у ЗВО за спеціальністю 141 – електромеханіка, електротехніка та електромеханіка, дозволить [3]:

- підготувати студентів у відповідності до сучасних запитів з боку суспільства і відповідатиме потребам економіки та світовим тенденціям;
- підвищити мобільність, конкурентоспроможність та рівень кваліфікації майбутніх фахівців енергетичної галузі;

- розвивати інноваційні технології, технічні рішення та сприяти впровадженню результатів наукових досліджень;
- розширювати масштаби виробництва високоінтелектуальної продукції;
- прискорить координації зусиль з модернізації (подолання технологічного розриву) та інноваційного розвитку в українській та Європейській електроенергетиці.

Список використаних джерел:

1. H2020-EU.3.3. – SOCIETAL CHALLENGES – Secure, clean and efficient energy. URL: <https://cordis.europa.eu/programme/rcn/664321/en>
2. European Smart Grid. 2011. URL: <http://www.smartgrids.eu>
3. Закон України «Про вищу освіту». Документ 1556-VII, чинний, поточна редакція – Редакція від 16.01.2020, підстава – 392-IX: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

ЛИТВИНЕНКО Ірина Леонідівна

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА ТА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Після здобуття Україною незалежності її правова система почала бурхливо розвиватись, зокрема, з'явилась і така багатопланова категорія як конституційне право України. Поняття конституційного права традиційно розглядають в трьох значеннях: як *галузь права*, тобто сукупність правових норм, що регулюють певне коло суспільних відносин, як *науку*, що вивчає конституційно-правові норми та конституційно-правові відносини та як *навчальну дисципліну (освітній компонент)*, що акумулює досягнення науки та формує певне коло знань про конституційно-правові явища.

Конституційне право України як галузь права є невід'ємною, надзвичайно важливою складовою частиною системи національного права і, разом з тим, має характерні особливості, що дозволяють виокремити та відмежувати цю галузь від інших галузей права. Ці особливі риси, в першу чергу, проявляються у понятті та предметі правового регулювання відповідної галузі.

Визначення поняття галузі права пов'язано з окресленням певного кола суспільних відносин, які вона регулює. В науці та літературі не має одностайної точки зору на визначення поняття галузі конституційного права. Думки науковців варіюються від формулювання надзвичайного лаконічних визначень до максимально повних, а отже громіздких дефініцій. Прикладом короткого поняття є наступне – «*конституційне право України* – це система правових норм, що регулюють відносини владарювання у державі» [1, с. 73].

Або в іншій інтерпретації: *конституційне право України* – це система правових норм, що регулюють основні засади організації та здійснення публічної влади в Україні. Не можна не помітити, що таке визначення не відтворює усіх особливостей галузі конституційного права, може бути застосовано і до ряду інших галузей, наприклад, адміністративного права, не дає повного уявлення про предмет галузі.

Відповідно, ряд науковців намагаються конкретизувати наведені визначення і формулюють поняття галузі конституційного права, виходячи із змісту конституції держави приблизно наступним чином: *конституційне право України* – це система правових норм, що регулюють загальні засади конституційного ладу, конституційні права та свободи людини і громадянина, засади безпосередньої демократії та територіального устрою держави, правовий статус органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні. Залежно від точки зору того чи іншого автора це визначення може ще розширюватись та доповнюватись, включаючи в себе і інші складники, наприклад, перераховуються конкретні органи та посадові особи, статус яких визначається Конституцією України.

Виходячи з того, що поняття будь-якого явища має включати його основні системоутворюючі фактори, але з іншого боку, бути максимально конкретним, вважаємо, що спроба визначити поняття конституційного права не повинна базуватись на необхідності згадати у цьому визначенні всі розділи Конституції України.

Ряд науковців навпаки дистанціюються від змісту конституції держави і формулюють аналізоване визначення, виходячи з призначення, особливих ознак, ролі галузі конституційного права. Наприклад, наступне визначення: «*конституційне право України – це провідна галузь національного права, норми якої визначають і регулюють політичні та інші найважливіші суспільні відносини в економічній, соціальній, культурній (духовній) та інших сферах життя і діяльності суспільства і держави*» [2, с. 8]. У визначеннях поняття конституційного права можна також зустріти такі формулювання – «це галузь, яка закріплює і регулює суспільні відносини, що забезпечують організаційну та функціональну єдність суспільства як цілісної соціальної системи» [3, с. 13-14], «галузь, яка встановлює належність публічної влади (державної влади та місцевого самоврядування), її організації та гарантії основних прав і свобод людини і громадянина» [4], «галузь, що регулює базові (як варіант найважливіші) суспільні відносини, що виникають у різних сферах суспільного життя» [5] тощо.

Всі ці формулювання мають право на існування і характеризують надзвичайну важливість галузі конституційного права. Проте, важко не помітити що такі визначення хоч і підкреслюють особливе значення галузі конституційного права, проте, носять надто загальний характер та не

розкривають його предмету. З іншого боку, доцільною є вказівка у наведених визначеннях на таку особливість даної галузі як регулювання політичних, або краще – «політико-правових відносин». Політика і конституційне право дуже тісно взаємопов'язані. Адже політика – це система відносин між людьми та їх об'єднаннями з приводу влади, її отримання та збереження, з приводу формування інститутів держави, реалізації засад демократії. Проте, право регулює не всі політичні відносини, а лише ті, що мають юридичне значення, вимагають своєї легалізації, тобто закріплення у правовому законі.

Безумовно є виправданим наголошення у наведених визначеннях на тому, що галузь конституційного права є провідною. Адже на основі цієї галузі розвивається усе національне право, ця галузь закладає підвалини, вихідні положення розвитку правової системи України. З іншого боку, є досить поширеним, проте достатньо суперечливим використання формули «галузь конституційного права регулює найважливіші суспільні відносини», адже право взагалі, на відміну від традицій, звичаїв, навіть моралі – регулює найважливіші суспільні відносини. Відповідно можемо вести мову про те, що конституційне право регулює найважливіші з найважливіших суспільних відносин.

Таким чином, акумулювавши наведені визначення варто сформулювати наступне поняття галузі конституційного права України. Отже, *конституційне право України як галузь права* – це система правових норм, що регулюють політико-правові відносини, пов'язані з встановленням загальних засад конституційного ладу, правового статусу особи та засад організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

Визначення поняття конституційного права тісно пов'язано з проблемою його термінологічної назви. Дискусії тривають щодо доцільності та причин використання у практиці різних країн двох назв «конституційне право» та «державне право», які по суті регулюють одне і теж саме коло суспільних відносин. Переважна причина таких розбіжностей одна – різні історико-правові традиції відповідних країн. Відповідно, в таких країнах, як Австрія, Німеччина, Швейцарія тощо, використовується термін «державне право», а в Великобританії, Франції, Україні – «конституційне право». Аналізуючи ці дві назви науковці або вказують на їх синонімічність [3, с. 13-14], оскільки у всіх названих країнах відповідні галузі регулюють приблизно однакове коло відносин, або на певні принципові розбіжності. Зокрема, зазначається що «державне право» переважно встановлює та регулює державний лад, тобто систему організації та діяльності органів державної влади, а «конституційне право» має більш ширший предметний вплив і визначає також засади народовладдя, регулює соціально-економічні, культурно-духовні та інші сфери суспільного життя. Назву «конституційне право» також пов'язують з формуванням конституційного ладу в державі, який ґрунтується на підпорядкування усіх суб'єктів правовідносин конституції державі, а в

результаті – людині, забезпеченню пріоритету її прав та свобод. Разом з тим, є всі підстави стверджувати, що в країнах, де використовується термін «державне право», ідеали природного права, верховенства права і конституції можуть бути більш розвинуті, ніж в країнах, де застосовується поняття «конституційне право», проте держава ще розвивається і до цих ідеалів лише прагне.

Отже, вживання назв «конституційне право» або «державне право» не має принципового значення. Україна визначилась зі своїм вибором і провідна галузь національного права отримала назву «конституційне право України».

Сформульоване поняття конституційного права України як галузі права дає можливість визначити і дефініцію відповідної навчальної дисципліни (освітнього компоненту) як сукупності знань про засади конституційного ладу, правового статусу особи та її взаємовідносин з державою, засади організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Козюбра М.І. Конституційне право: галузь права чи особлива базова підсистема – стрижень національної системи права. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2019. Т. 3. С. 70-76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2019_3_11
2. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник. 4-те вид., переробл. та доопр.. К.: Видавництво «Ліра-К», 2012. 576 с.
3. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: підруч. К. : Юрінком Інтер, 2004. 536с.
4. Конституційне право України: провідна галузь національного права України. *Національна академія внутрішніх справ*. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/konst_pu/rozdil/rozdil1.html
5. Совгиря О. В. Предмет конституційного права України: аксіологічна складова на сучасному етапі. *Український часопис конституційного права*. - 2016. № 1. С. 41-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukjourcoml_2016_1_9

**МЕЛЬНИЧЕНКО Марина Василівна,
МЕЛЬНИЧЕНКО Віталій Григорович**

СТОСОВНО УЧБОВОГО РЕПЕРТУАРУ ЗДОБУВАЧІВ-ПІАНІСТІВ БАКАЛАВРАТУ

Виконання творів композиторів віденської класичної школи є однією з необхідних умов формування піаністичних навичок здобувачів бакалаврату. В творчості Й. Гайдна, В.А. Моцарта, Л. ван Бетховена присутня велика кількість творів для будь-якого рівня підготовки виконавця – від початківця до майстра. Проте задачі, які ставлять перед учнем або здобувачем композитори-

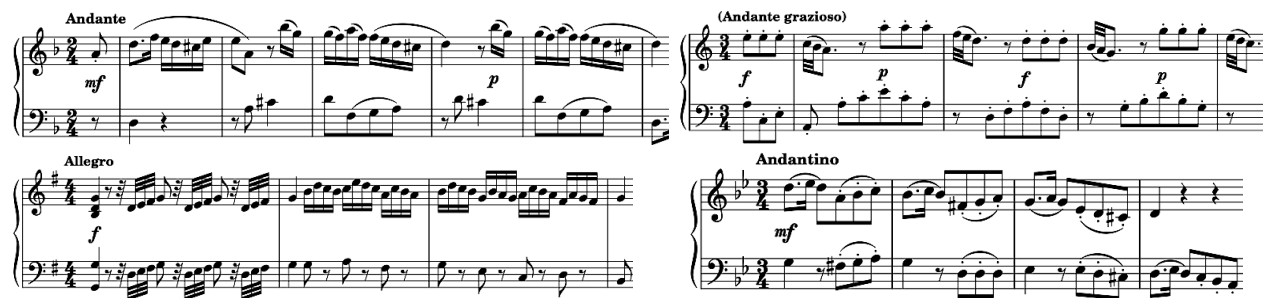
класицисти, складні (особливо в плані музичної форми, певних артикуляційних та технічних прийомів) та не всім по силах. Тим більшої значущості набувають твори сучасників віденських класиків, які простіші за задумом, його втіленням та музичною формою.

Середина та друга половина XVIII століття ознаменована такими важливими процесами в історії розвитку клавірного мистецтва, як становлення форми Сонатного Allegro та удосконалення винайденого на початку століття нового інструменту – фортепіано, що неухильно витісняв із концертних залів своїх попередників – клавикорд та клавесин.

Ці процеси різною мірою відбивалися у творчості композиторів тієї епохи. Яскравим прикладом цього можуть стати твори великої форми двох високо обдарованих музикантів, напевно, найяскравіших представників італійської клавірної музики другої половини XVIII століття Д. Чімароза (1749-1801) та М. Клементі (1752-1832).

Доменіко Чімароза в першу чергу оперний композитор, який створив у цьому жанрі велику кількість творів, популярних не тільки свого часу. Вони й зараз знаходяться в репертуарі багатьох театрів світу. Твори для клавіру (відомі його 32 сонати) були для композитора начебто «побічним» продуктом творчості. Процеси та тенденції у розвитку клавірного мистецтва, що зазначено вище, не дуже торкнулися творчості Д. Чімарози.

Він, як і раніше, писав свої сонати саме для клавесину і користувався старовинною сонатною формою (де розробка не є окремим розділом), ніби віддаючи данину попередній епосі. Але це ніяк не применшує достоїнств цих п'єс. Вони приваблюють своєю мелодійністю, часто нагадують то оперну арію чи вокальний дует, то увертюру чи музику балетного дивертисменту з оперної вистави.

Сонати Д. Чімарози одночастинні, невеликі за обсягом, фактурно достатньо прості, зручні для виконання. Їх написано яскравою музичною мовою і вони легко вчаться напам'ять.

Зупинимося на сонаті G-dur, яку можна рекомендувати до виконання здобувачам молодших курсів зі слабкою підготовкою. За образно-емоційним складом це картина народного свята.

Головна партія весела, стрімка:

Побічна партія більш плавна, звучить в тональності домінанти та нагадує танцювальні кружляння:

У заключній партії відчуються інтонаційні питання та відповіді:

Розробка як самостійний розділ відсутня. Замість неї – музичний матеріал, що нагадує головну партію своєю бадьорістю та енергією, але дещо драматизований застосуванням мінору. Далі одразу звучать побічна та заключна партії в основній тональності. Тобто в цьому творі в наявності типова старовинна сонатна форма.

Соната артикуляційно непроста. Переважний штрих – *poco legato*. Не треба забувати, що написана вона для клавесину, для якого характерне «точкове» звучання. В динаміці присутні різкі контрасти *f-p* (особливо для фраз, що повторюються), що знову ж таки притаманно клавесинній музиці з використанням двох динамічно різно налаштованих мануалів інструменту.

Дещо складні для виконання фрагменти з використанням подвійних терцій. Щоб впоратися з цією задачею, по-перше, терції не слід грати *legato*, а по-друге, потрібно обрати зручну аплікатуру:

Сонати Д. Чимарози музично дуже цікаві, свіжі (попри свій «вік» і «данину минулому») і, звісно, корисні, оскільки вчать артикуляційній та ритмічній точності, розумінню та дотриманню тонкощів фразувальних побудовань.

Поглядом у майбутнє можна назвати творчі прямуювання іншого видатного італійського музиканта Муціо Клементі, який у своїй діяльності втілював у життя прогресивні тенденції розвитку музичного, зокрема клавірного, мистецтва другої половини XVIII століття. Йдеться про винахід та удосконалення інструменту фортепіано та становлення форми Сонатного *Allegro* класичного зразка.

Діяльність Клементі багатогранна. Насамперед Клементі – це піаніст-віртуоз (відомо, що з 14-річного віку він уже активно виступав із концертами у різних країнах Європи). Клементі, який розумів переваги фортепіано та був його шанувальником та пропагандистом, брав участь у його вдосконаленні та навіть його виробництві (як співвласник фабрики музичних інструментів в Англії). Муціо Клементі вів також активну педагогічну діяльність. Він створив свою методику навчання гри на фортепіано, написав працю «Фортепіанна метода для початківців». Серед його учнів ми бачимо таких видатних віртуозів та композиторів, як Ф. Калькбреннер, І. Мошелес, І. Крамер, Дж. Фільд.

Як композитор Клементі віддавав безумовну перевагу фортепіано (хоча для симфонічного оркестру в його здобутку присутні деякі твори). Його перу належать 58 сонат, кілька опусів сонатин, варіації, рондо, три зошити етюдів *Gradus ad Parnassum*. Художня цінність творчої спадщини Клементі, звичайно ж, поступається «корисності» його творів. Прийнято вважати І. Гуммеля, М. Клементі та К. Черні інструктивним крилом фортепіанного мистецтва. Але скільки піаністичних «вітамінів» міститься у творах цих майстрів! Яким найтоншим технічним деталям гри на фортепіано вони навчили нас! З повною підставою можна сказати, що не виросло жодного піаніста, який зміг би обійтися без інструктивно-технічного вишколу цих блискучих знавців усіх без винятку прийомів піаністичної «кухні».

З усього здобутку фортепіанної музики М. Клементі Сонатини ор.36 – це твори, які безумовно можна рекомендувати для вивчення здобувачами молодших курсів бакалаврату. Під час роботи над цими Сонатинами можна відразу помітити вплив на творчий стиль Клементі музики Й. Гайдна і особливо В.А. Моцарта, з яким у 1771 році відбулося їхнє особисте знайомство.

Всі сонатини ор.36 дво- чи трьохчастні; всі перші частини цих творів написані у формі Сонатного Allegro типового зразку. Принципами музичного розвитку, фактурою та мелодикою Клементі дуже наслідує В.А. Моцарту. Звичайно, потрапити під вплив таких музичних геніїв, як Гайдн та Моцарт, не дивно. Але кінець кінцем, основна «корисність» Сонатин Клементі полягає саме в тому, що вони готують піаніста до виконання більш серйозних, глибоких за змістом, об'ємних за розмірами та більш складних за піанізмом творів віденських класиків.

Розглянемо 1 частину сонатини D-dur (ор.36, №6).

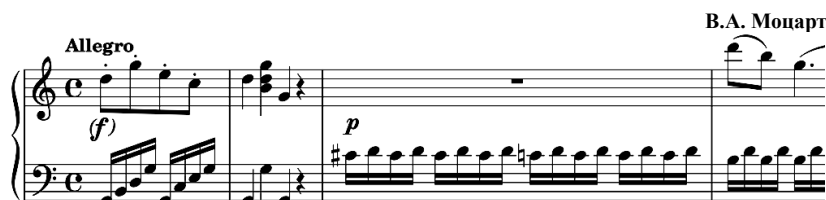
Першу частину сонатини написано у формі Сонатного Allegro з чіткими межами експозиції, розробки та репризи. В експозиції представлені всі партії: головна, зв'язуюча, побічна та заключна. Головна та побічна партії не контрастні, вони обидві ніжного, пісенного характеру.

Головна партія охоплює досить великий діапазон і завершується віртуозними пасажами, що приводять до зв'язуючої партії. За мелодикою ця основна тема нагадує головну партію сонати К.333 В.А. Моцарта.

Хочеться звернути увагу на звук *ля* другої октави в партії правої руки у другому такті, який у багатьох редакціях позначений *sf*. Його в жодному разі не можна форсувати, а слід «дістати» дуже ніжно і дещо мрійливо.

Зв'язуюча партія віртуозна, її бравурне закінчення раптово змінює ідилічна пісенна побічна партія. Перехід від зв'язуючої партії до побічної нагадує аналогічний фрагмент із сонати К.545 В.А. Моцарта. Збігається і акомпанемент (що ніби «джизчить») лівої руки обох побічних партій.

Заклучна партія віртуозна і подібна до інструктивного етюду. Не дивно, що на адресу Клементі часто звучали дорікання щодо сухості його мелодійної мови, прямолінійної етюдності пасажів. Як бачимо з прикладу цієї Сонатини, на тривалі і вишукані мелодійні лінії композитора начебто не вистачає і він постійно відхиляється у бік віртуозності. Деякі дослідники називають сонати та сонатини Клементі інструктивними етюдами у сонатній формі. Піаністи жартують, називаючи їх "спортивними".

Перехід від експозиції до розробки за образно-емоційним складом знову ж таки нагадує музику В.А. Моцарта, зокрема аналогічний епізод з сонати К.283.

У розробці ніжні, тріпотливі мотиви двічі змінюються на віртуозні фрагменти. Останній з них трохи драматизований. Розробка невелика, змінюється вона репризою, цілком традиційною.

Хочеться звернути увагу на розташовані в деяких редакціях сонатин ор.36 варіанти виконання різних фрагментів, які розраховані на піаністів з маленькою рукою. Однак, всі ці варіанти нелогічні, заплутані і, звичайно ж, програють основній версії тексту.

Також у деяких виданнях сонатин редактори від себе додають мелізми, які не завжди виправдані, а в деяких випадках просто зайві, як форшлагги в наведеному нижче фрагменті. Все ж М. Клементі вже практично відходить від клавесинної практики, що часто зловживала орнаментикою.

Тому під час роботи над сонатинами бажано орієнтуватися на Urtext.

Сонатини Клементі приваблюють учнів простотою тексту, невигадливою мелодикою, прозорістю фактури і, звичайно, своєю енергійністю та настроєм бадьорості, закладеними в них автором.

З погляду викладачів сонатини Клементі дуже важливі та корисні, тому що вчать справлятися з задачами творів великої форми, різним прийомом артикуляції, змінами фортепіанного туше, необхідними при переході від

пісенних фрагментів до віртуозних. Сонатини Клементі надзвичайно важливі та корисні як підготовка до розуміння та виконання творів великої форми великих віденських класиків.

Твори Д. Чимарози та М. Клементі містять також додаткові корисності для здобувачів. По-перше, вони дають чітку уяву про старосонатну і що важливіше – традиційну сонатну форму. Грані форми сонатин М. Клементі чіткі, тональний план традиційний (на відміну від творів композиторів віденської школи, які знаходяться в постійному пошуку вдосконалення змістовності та драматургічності цієї форми). По-друге, вплив оперної творчості Д. Чимарози на його сонати дає змогу здобувачеві опанувати прийоми кантиленності, які в подальшому йому знадобляться при роботі над творами В.А. Моцарта та композиторів ХІХ століття (зокрема, Ф. Шопена, Ф. Шуберта, Ф. Ліста). По-третє, використання цими композиторами нескладних поліфонічних прийомів та розповсюджених гармонічних зворотів допоможе краще зрозуміти матеріал деяких учбових дисциплін, наприклад «Стильова гармонія». І з точки зору розуміння еволюції музично-історичних процесів знайомство з творчістю цих майстрів теж буде корисним, адже італійська музика другої половини ХVІІІ століття асоціюється насамперед з оперною школою, а не з розвитком інструментального виконавства (хоч для Д. Чимарози, як зазначено, його сонати були похідними).

Таким чином, можна зазначити, що вивчення творів М. Клементі та Д. Чимарози сприятиме формуванню професійних навичок у здобувачів, готуватиме їх до виконання музики віденських класиків (і не тільки), а також надасть їм додаткові музично-теоретичні та музично-історичні знання, які допоможуть майбутнім фахівцям в їх подальшій виконавській та педагогічній діяльності.

МУЛИК Катерина Олександрівна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність означеної проблеми полягає у наявності діалектичних суперечностей між сформованими якостями особистості соціального працівника та об'єктивними сучасними вимогами, нормами, стандартами професійної діяльності, що зумовлює подальший розвиток особистості через інтеграцію її різних якостей. Вирішення цієї суперечності здійснюється в процесі фахової підготовки, яка в сучасних умовах потребує розв'язання

проблеми іншомовної підготовки майбутніх соціальних працівників, що спонукає розкрити зміст поняття «іншомовна підготовка».

Проведені наукові розвідки доводять, що проблема іншомовної підготовки майбутніх соціальних працівників залишається недостатньо розробленою в умовах фахової підготовки. Убачаємо необхідність проаналізувати наявні дослідження, які причетні до цієї проблеми.

Питання іншомовної підготовки фахівців проаналізовано у різних напрямках: - теоретичні підходи до процесу іншомовної підготовки майбутніх фахівців (Н. Глущаница, Н. Сура); - дослідження різних аспектів іншомовної підготовки немовних ЗВО (Р. Мартинова, Р. Гришкова, О.Тарнопольський, С. Кожушко, Л. Морська та ін.); - професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців різних галузей (К. Івасів, О. Нітенко, А.Палієнко, Н. Сура, Я. Булахова та ін.); - застосування інноваційних технологій у процесі іншомовної підготовки (М. Бовленко, С. Кубок, О. Полат, Г. Попова та ін.); - зарубіжний досвід іншомовної підготовки фахівців в умовах університетів (Н. Колесниченко, О. Нітенко, О. Федоренко, Н. Шеверун, Н. Шумейко).

Поняття «іншомовна підготовка» було введене в науковий обіг наприкінці ХХ століття, широко використовується в сучасних науково-методичних дослідженнях (О. Бігіч, І. Задорожна, Л. Кузьмина, О. Хоменко та ін.), натомість чіткої дефініції цього поняття не існує. Як зазначає О. Хоменко, нечіткість визначення терміна призводить до того, що під поняттям «іншомовна підготовка» розуміють звичайно навчання іноземних мов, оскільки іншомовну підготовку ототожнюють з іншомовною освітою, яка також зазвичай зводиться лише до характеристики процесу навчання іноземних мов, що передбачає реалізацію різних цілей на різних етапах розвитку суспільства: практичних цілей у плані розвитку усного мовлення та читання, освітніх цілей, зіставлення іноземної та рідної мов, опанування мовленнєвої діяльності, навчання іншомовного спілкування тощо [Хоменко, 2012:58]. Дослідниця О. Сніговська визначає «іншомовну підготовку» як процес становлення та розвитку складного інтегрального особистісного утворення фахівця, що дає змогу використовувати володіння іноземною мовою як засобом професійної реалізації та саморозвитку [Сніговська, 2016]. У свою чергу, О. Нітенко розуміє «іншомовну підготовку» як системне оволодіння іноземними мовами на основі міждисциплінарної інтеграції з урахуванням індивідуальних якостей особистості, спрямоване на досягнення такого рівня професійної іншомовної комунікативної компетентності, що забезпечить міжкультурне та міжособистісне спілкування для вирішення професійних завдань у полікультурному, мультилінгвальному глобалізованому суспільстві [Нітенко, 2015].

Необхідною умовою успішної життєдіяльності людини в епоху глобалізації є здатність оперувати кількома мовами, адже сам феномен глобалізації, зокрема передбачає взаємопроникнення матеріальних і духовних

компонентів різноманітних соціальних культур, а найважливішою умовою засвоєння інших культур є оволодіння основними формами, насамперед, їхніми мовами [Громов, 2020].

У свою чергу, О. Кузнецова зауважує, що у зв'язку із зростаючою взаємозалежністю економічних, політичних, культурних, наукових та освітніх процесів, сьогодні іношомовна комунікація є фактом реального мовного існування для переважної більшості людей у світі. Вона стає засобом соціалізації особистості, формує настанови емпатії та толерантності в результаті комунікативного процесу [Кузнецова, 2002].

Погоджуємось з думкою Н. Петриченко, що «погляду європейської мовної політики знання іноземної мови є потужним чинником життя в умовах зростаючої міграції населення і є одним з визначальних чинників для міжкультурного взаєморозуміння, вдалого працевлаштування для конкретних людей та конкурентоспроможності для всієї об'єднаної Європи» [Петриченко, 2017:62].

Вважаємо вагомими результати дослідження К. Павелків, яка представила найбільш детальний аналіз загальних характеристик чинників та принципів реалізації іншомовної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. Дослідниця окреслила специфіку вітчизняної теорії і методики іншомовної підготовки майбутніх фахівців; обґрунтувала провідні суперечності, що виникають у процесі іншомовної підготовки. Ключовими компетенціями, що формуються в процесі іншомовної підготовки, українська науковиця визначає такі, як: здатність вивчати, здатність до пошуку, здатність розвивати рівень своїх мисленнєвих процесів, навички співробітництва, здатність до діяльності, здатність до адаптації [Павелків, 2018]. Натомість зауважимо, що поза увагою вченої залишається переважна більшість питань іншомовної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Поділяємо думку дослідника Б. Чернявського, який вважає, що оскільки однією із стратегічних цілей в умовах інтеграції у світовий освітній простір стає розвиток активної особистості, здатної бути суб'єктом своєї діяльності, ефективно навчатися впродовж усього життя і взаємодіяти в професійній діяльності в мультилінгвальному і полікультурному суспільстві, іншомовна підготовка має стати обов'язковим складником фахової підготовки майбутніх фахівців [Чернявський, 2021].

Отже, цілком упевнені, що процес фахової підготовки майбутніх соціальних працівників має пропонувати якісну іншомовну підготовку на всіх своїх рівнях: - постійне підкреслення позитивної ролі навчання іноземної мови; - усвідомлення, що освітня система, яка не пропонує навчання іноземним мовам, породжує нерівність шансів; - застосовування інтегрованого навчання професійно-спрямованої іноземної мови з активним використанням інтерактивних засобів навчання; - впровадження мультикультурної комунікації,

опираючись на залучення закордонних викладачів та/або використання іноземних освітніх програм; - збільшення можливості систематичних мовних і культурних взаємних обмінів; - підтримка культурних зв'язків з об'єднаннями (асоціації, земляцтва) іммігрантів для полегшення процесу їхньої інтеграції (асиміляції) у процесі навчання мови країни що їх приймає; - залучання науково-педагогічних працівників до міжнародної мобільності; - розвиток у студентів справжньої культурної самоосвіти та самооцінювання.

Список використаних джерел:

1. Громов Є.В. Іншомовна підготовка майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у закладах вищої освіти Республіки Польща та Чеської Республіки / за науковою редакцією А.М. Коломієць. Вінниця: видавець «Друк», 2020. 438 с.
2. Кузнецова О.Ю. Розвиток мовної освіти у середніх і вищих навчальних закладах Великої Британії другої половини ХХ ст.: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Харків, 2002. 494 с.
3. Нітенко О.В. Іншомовна підготовка фахівців права в трицикловій системі вищої освіти: європейський досвід: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Нітенко Ольга Валеріївна; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. Київ, 2015. 40 с.
4. Павелків К.М. Іншомовна підготовка майбутніх фахівців соціального профілю: чинники та суперечності в реалізації. Молодь і ринок. 2018. №11 (166). С.79-85.
5. Петриченко Н.С. Європейський досвід впровадження плурилінгвізму в систему освіти. Нова парадигма. 2017. Вип. 132. С. 52-64.
6. Сніговська О.В. Іншомовна підготовка як засіб формування професійної компетентності майбутніх дипломатів. Зовнішні справи, 2, 2016. 44-47 с.
7. Хоменко О. Іншомовна підготовка як невід'ємний складник вищої освіти в умовах глобалізації та інформатизації суспільства. Вища освіта України. Вип. 2. 2012. С. 55–61.
8. Чернявський Б.Р. Формування іншомовної компетентності у майбутніх економістів в процесі інтегрованого навчання. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. 13.00.04. Запорізький національний університет. 2021. 260 с.

НЕПОМНЯЩА Ірина Миколаївна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Актуальність проблеми зумовлена глобальними трансформаціями у суспільстві, які відбуваються під впливом науково-технічного прогресу та цифровізації. У сучасному світі, де знання та навички швидко застарівають, саме інноваційні технології стають базовим інструментом для забезпечення конкурентоспроможності особистості майбутніх вихователів та її гармонійного розвитку. Використання інноваційних технологій у контексті підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є надзвичайно важливим, оскільки сучасна дошкільна освіта вимагає фахівців, здатних працювати з новими технологіями та інтегрувати їх у навчально-виховний процес.

Сучасні виклики, такі як необхідність адаптації до швидких змін, диджиталізація усіх сфер життя, перехід до дистанційної та гібридної форми роботи, створюють нові вимоги до особистісного розвитку майбутніх вихователів. Інноваційні технології стають ефективним засобом розширення доступу до знань, підвищення рівня професійної підготовки та розвитку soft skills, які є ключовими для успішної самореалізації майбутніх вихователів.

Теоретичні та методологічні основи підготовки педагогів до інноваційної діяльності розглянуті в роботах таких вітчизняних науковців, як І. Дичківська, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, С. Сисоєва, В. Паламарчук, І. Підласий, О. Пехота, О. Пометун та інших.

Дослідження Г. Смольникової та А. Семенко показало, що впровадження інновацій у дошкільну освіту можливе лише за умови наявності кваліфікованих педагогічних працівників, які мають сформовану інноваційну компетентність [3].

Перший етап реформування дошкільної освіти, що розпочався з затвердження Стандарту дошкільної освіти у 2021 році, визначив важливі напрямки змін. Наразі активно оновлюються освітні та освітньо-розвивальні програми для роботи з дітьми раннього та дошкільного віку. Отже, в результаті кожен вихователь буде змушений здійснювати інноваційну діяльність, використовуючи свій власний творчий потенціал [2].

О. Кудрявцева зазначає, що «для того, щоб здійснювати інноваційну діяльність, здобувачі вищої освіти повинні бути підготовлені до її здійснення, а результатом професійної підготовки має стати їх готовність до інноваційної діяльності у закладі дошкільної освіти» [1].

Смолук С.В. стверджує, що під час навчання здобувачі освіти мають отримати систему стійких уявлень про: роль і значення інноваційних педагогічних технологій в професійній освіті; зв'язок інноваційних

педагогічних технологій з дидактикою та методикою; історію розвитку інноваційних педагогічних технологій; основні принципи конструювання та проведення педагогічного дослідження з використанням інноваційних технологій; класифікацію, структуру та специфіку інноваційних педагогічних технологій і сучасні підходи до їх застосування; шляхи вдосконалення педагогічної майстерності та культури; основні форми організації, методи, прийоми та засоби управління інноваційними педагогічними процесами [4].

Таким чином, безперечно, зростає потреба у формуванні цифрової грамотності, критичного мислення та емоційного інтелекту, які стають основою для ефективного використання інноваційних інструментів. Гейміфікація, штучний інтелект, віртуальна реальність, онлайн-платформи для навчання не лише розширюють можливості традиційної освіти, але й сприяють педагогічній творчості, самостійній роботі над собою, особистісній рефлексії та досягненню балансу між професійним і особистим життям.

Цифрова грамотність є однією з ключових компетентностей сучасного вихователя, адже використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі дозволяє підвищити його ефективність, урізноманітнити форми роботи з дітьми та створити інноваційне освітнє середовище. Володіння цифровими інструментами сприяє оптимізації планування, обміну інформацією та комунікації з батьками.

Педагогічна творчість є основою успішної роботи вихователя, оскільки вона дозволяє враховувати індивідуальні особливості дітей, урізноманітнювати освітній процес і створювати середовище, яке сприяє гармонійному розвитку. Інноваційні технології відкривають широкі можливості для реалізації педагогічної творчості вихователя, інтегруючи сучасні інструменти у традиційні методики.

Гейміфікація як інструмент розвитку педагогічної творчості дозволяє перетворити навчання на гру, що стимулює інтерес і залучення дітей до освітнього процесу умовах закладу дошкільної освіти.

Інноваційні технології дозволяють зробити освітній процес більш цікавим, динамічним та орієнтованим на розвиток важливих компетенцій у дітей дошкільного віку. Інтеграція інновацій у практику підготовки майбутніх вихователів сприяє формуванню сучасного підходу до навчання, який враховує індивідуальні потреби та особливості дітей дошкільного віку.

Гейміфіковані підходи розвивають у дітей емоційну залученість, мотивацію до пізнання і формують позитивний досвід навчання.

Вихователі можуть експериментувати з ігровими методиками, створюючи авторські інтерактивні сценарії. Використання спеціалізованих навчальних додатків та онлайн-ресурсів для розвитку дітей дошкільного віку є важливим аспектом цифрової грамотності майбутніх вихователів.

Для організації освітнього процесу майбутні вихователі повинні засвоїти базові навички роботи з платформами, які застосовуються у дошкільній освіті, такими як: Google Workspace (Google Docs, Google Slides, Google Meet) для створення планів, презентацій, проведення вебінарів; ClassDojo або подібні платформи для організації комунікації між педагогами та батьками, а також для відстеження досягнень дітей.

Вихователі мають опанувати та використовувати освітні ігрові платформи (Kahoot, Quizlet) для створення завдань, які поєднують навчання та розваги, вітчизняні освітні ресурси (наприклад, платформи на кшталт «Всеосвіта»), які забезпечують доступ до навчальних матеріалів, курсів підвищення кваліфікації та методичної літератури.

Знання сучасних цифрових інструментів дозволяє вихователям створювати інтерактивні матеріали, які полегшують сприйняття інформації дітьми. Наприклад: використання програм для анімацій та інтерактивних завдань (PowerPoint, Canva, StoryJumper); розробка ігор для дітей дошкільного віку у середовищах типу LearningApps чи Kahoot; інтеграція аудіо- та відеоматеріалів для підтримки тем занять, що сприяє розвитку уваги та зацікавленості дітей; навчальні додатки Busy Shapes, ABCmouse, LEGO DUPLO World, які розвивають логіку, мовлення, пам'ять.

Використання інтерактивних казок, відео та аудіоматеріалів допоможе підвищити увагу дітей, розвинути мовлення та слухову пам'ять.

Додатки для малювання (наприклад, Procreate, SketchBook) дозволять створити ілюстрації та тематичні плакати, які можливо інтегрувати у навчання. У вихователів мають бути сформовані навички вільного користування інтернет-платформами для пошуку методичних матеріалів, таких як «Pinterest», «Освіторія», «Edutopia».

Цифрова грамотність передбачає також навчання вихователів основам кібербезпеки та етичного використання цифрових технологій. Необхідно забезпечувати надійний захист персональних даних дітей та батьків, використання ліцензійного програмного забезпечення, дотримуватися етичних норм у роботі з цифровими матеріалами.

Важливою складовою розвитку педагогічної творчості майбутніх вихователів є розвиток умінь самостійно опановувати нові цифрові інструменти. Викладачі педагогічних ЗВО повинні стимулювати студентів використовувати онлайн-курси («Coursera», «Prometheus», «EdEra»), а також брати участь у вебінарах, спрямованих на підвищення цифрової компетентності.

Необхідно зазначити, що зловживання цифровими інструментами містить в собі певні ризики та виклики. Воно може призводити до інформаційного перевантаження, зниження рівня концентрації уваги, цифрової залежності. Тому важливо формувати цифрову грамотність і навички саморегуляції.

Майбутні вихователі повинні вміти планувати освітній процес так, щоб технології сприяли соціальній взаємодії, а не замінювали її. Використання технологій повинно бути дозованим і збалансованим із традиційними методиками, не знижувати потребу в живому спілкуванні

Отже, майбутні вихователі повинні володіти основами роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), включаючи цифрові платформи для організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку, розробку інтерактивних матеріалів, використання навчальних додатків та онлайн-ресурсів.

Впровадження інноваційних технологій у підготовку майбутніх вихователів сприяє підвищенню якості освіти та виховання у закладах дошкільної освіти, формуванню сучасних фахівців, здатних забезпечити гармонійний розвиток дитини в умовах цифрового суспільства.

Інноваційні технології стають інструментом, який не лише трансформує середовище, а й стимулює особистість майбутніх вихователів до постійного педагогічного творчого розвитку, відкриваючи нові горизонти для самовдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Кудрявцева О. А. Компоненти та показники сформованості готовності майбутніх бакалаврів дошкільної освіти до інноваційної діяльності з дітьми раннього віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 46. С. 122–126.
2. Наказ Міністерства економіки України Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» від 19 жовтня 2021 р. № 755-21. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (Дата звернення 20.12.2024 р.)
3. Смольникова Г. В., Семененко А. А. Особливості інноваційної діяльності в закладах дошкільної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2018. Вип. 30. С. 129–133.
4. Смолюк С.В. Використання інноваційних технологій навчання в процесі фахової підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Випуск 48. Т. 2. С. 223–226.

НОЗДРОВА Оксана Павлівна

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ ст. основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, для виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, орієнтуватися в безперервному потоці інформації. Розвиток творчого потенціалу обдарованої особистості, розробка з цією метою відповідних технологій і методів навчання посідає одне з пріоритетних місць у загальній стратегії оновлення всієї сучасної освіти. У цьому контексті організація проєктної діяльності майбутніх вчителів набуває особливого значення у реалізації завдань нової освітньої політики.

Проєктна діяльність майбутніх вчителів забезпечує пріоритет надпредметних соціально значущих знань і умінь, що найбільше відповідає парадигмі особистісно-орієнтованої освіти, тому що саме ці знання й уміння дозволяють молоді упродовж життя успішно реалізовуватись у професійній діяльності [1].

Роль проєктної діяльності, методу проєктів важко переоцінити, особливо в контексті щодо формування професійної компетентності майбутніх вчителів. Адже важливе місце в діяльності сучасного вчителя займає професійна компетентність, професіоналізм, що передбачають наявність професійних знань (суспільних, психолого-педагогічних, предметних, прикладних умінь та навичок), їх змістом є знання предмета, методики його викладання, знання педагогіки та психології.

Розвиток професійної компетентності майбутніх вчителів, створення умов для становлення творчої особистості здобувача вищої освіти – проблема, що надає безпосередній вплив на успішне функціонування закладу освіти. Розвитку професійної компетентності вчителя присвячені роботи О. Скворцової, Л. Лозової, Н. Кузьміної, Е. Карпової, Л. Коваль, А. Коломієць, О. Локшиної тощо [2].

Ми погоджуємося з науковцями (Т.Туркот, В.Ортинський, М.Гордієнко), що найбільш ефективними для формування професійної компетентності майбутніх вчителів є творчі проєкти, які надають можливість визначити теоретичну, практичну й психологічну готовність до навчання здобувача освіти у закладі вищої освіти. Проєктна діяльність створює умови для творчої самореалізації особистості, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей, самостійності, відповідальності, умінню

планувати, приймати рішення, оцінювати результати. Здобувачі вищої освіти набувають досвіду вирішення реальних проблем у майбутньому самостійному житті [2].

Тому мета дослідження - дослідити проблему проектної діяльності як засобу формування професійної компетентності майбутніх вчителів та довести доцільність впровадження методу проектів у освітній процес закладу вищої освіти.

Метод проектів - це розвиток самостійної активності майбутніх вчителів. У результаті творчої практичної діяльності вони створюють кінцевий продукт у вигляді знань і умінь. За допомогою методу проектів розвиваються вміння працювати з інформацією; знаходити необхідне джерело; застосовувати отриману інформацію з метою розв'язання поставлених завдань.

Проектне навчання стимулює та посилює позитивну мотивацію до навчання, тому що воно має особистісно-орієнтовану функцію.

Вивчення й узагальнення творчого досвіду вчених (Ю. Атаманчук, М. Солдатенко, А. Панасюк, М. Фіцула) засвідчує переваги занурення здобувачів вищої освіти саме у дослідницькі проекти (творчі, рольові, ігрові, інформаційні, прикладні, телекомунікаційні, інтернет-проекти, практико-орієнтовані). Проектно-дослідницька діяльність - ресурс процесу активізації інтересу майбутнього фахівця до інноваційної діяльності [4].

Досвід переконує, що дослідницькі проекти сприяють опануванню особистістю логіки дослідження; структура проектів, по суті за змістовим параметром, є подібною науковому дослідженню.

Сьогодні досить поширеним є педагогічний квест-проект (з англ. – подорож), тобто навчально-дослідницьке завдання електронного типу, для виконання якого здобувач вищої освіти має застосувати як власні науково-педагогічні знання й досвід, так і спілкуючись із іншими учасниками проекту. Такий проект активізує дослідницький потенціал, розвиває підприємницьку передбачуваність, творчість, вдосконалює вміння суб'єкта проектної діяльності роботи вибір щодо інноваційного підходу. До того ж така робота може тривати протягом навчального семестру, року тощо

Навчальний педагогічний квест – це інтелектуально-динамічна гра, що сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Квест-проект має змагальний характер, дає можливість вчитися захопливо та з користю. Для успішного проведення квесту слід підготувати сценарій, завдання для команд, забезпечити дидактичний супровід, розробити критерії визначення переможця.

Ми пропонуємо проведення педагогічного квест-проекту з гендерної проблематики на тему: «Ми різні, ми - рівні, ми – разом!» (навчальна дисципліна «Педагогіка», модуль «Теорія виховання», тема «Правове виховання»). Його метою було сприяння набуттю молоддю знань про поняття

«гендер», гендерні стереотипи, гендерну дискримінацію, її ознаки; створення умов для формування в майбутніх педагогів позитивного сприйняття іншої особистості, відмови від власних стереотипів щодо статей, вироблення вмінь рівноправного спілкування, партнерської взаємодії з усіма, незалежно від статі.

Для проведення педагогічного квесту створили 5 команд. Кожна команда збирала інформацію з проблеми гендерної рівності щодо: 1) соціальних ролей чоловіка й жінки в різних культурах світу; 2) гендерних стереотипів в українських ЗМІ, рекламі, фольклорі, афоризмах, текстах, естрадних піснях; особливостей самопрезентації чоловіків і жінок на сайтах знайомств та пошуку роботи; 3) порушення прав людини за ознакою статі щодо здобуття вищої освіти; стану безробіття серед жінок і чоловіків; випадків дискримінації під час працевлаштування; різної зарплатні осіб різної статі; обмеження права чоловіка виховувати дитину після розлучення; сексизму на роботі; 4) досягнень жінок у різних професійних сферах в Україні та за кордоном; 5) проєкту досягнення гендерного балансу у закладах вищої освіти.

Після презентації командами результатів роботи підбили підсумки квесту, обговорили здобутки й недоліки, визначили команду-переможця. Важливим моментом було повідомлення викладачем про створення за матеріалами квесту друкованої збірки (методичних рекомендацій щодо досягнень здобувачами вищої освіти нових життєвих компетентностей), щоб донести зібрану ними інформацію до якнайширшої аудиторії.

Таким чином, навчання у формі педагогічного квесту сприяло поліпшенню успішності, посиленню згуртованості у групі; створило відчуття партнерства, атмосферу довіри; зміцнило зацікавленість даною дисципліною.

Введення в гру гендерної тематики дозволило оновити зміст навчальної дисципліни «Педагогіка». Це сприяло розширенню світогляду майбутніх педагогів, формуванню в них складових критичного мислення: системи знань, ціннісних орієнтацій і мотивів діяльності на основі гендерної рівності, відповідних особистісних якостей (доброзичливість, неупередженість, толерантність, комунікабельність, чуйність), умінь спілкування з довколишніми на засадах партнерства, взаємної допомоги й підтримки, що стануть для здобувачів вищої освіти природними та реалізуватимуться в щоденному житті.

Висновки. Отже, під проєктною діяльністю майбутніх вчителів у закладах вищої освіти ми розуміємо спільну, обґрунтовану, сплановану й усвідомлену діяльність, що має загальну мету, узгоджені методи та спрямована на формування в здобувачів вищої освіти певної системи інтелектуальних, практичних умінь. Метод проєктів - це структурно-організаційна форма педагогічного процесу у закладі вищої освіти, що моделює професійну діяльність майбутніх вчителів і забезпечує інтегровану освіту [3]. Це використання різнобічних знань, розвиток і вдосконалення професійних навичок та вмінь; забезпечення переходу від традиційних освітніх технологій

до нового типу навчання: знаково-контекстного, що відтворює предметний та соціальний конструкти майбутньої професійної діяльності, посилює розвивальний характер вищої педагогічної освіти.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань окресленої проблеми. Спеціального дослідження потребує проблема щодо застосування методу проєктів на заняттях з педагогічних дисциплін з метою формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів.

Список використаних джерел:

1. Бистрова Ю.В. Креативна компетентність особистості: зміст та основні напрямки формування у вищій школі. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні. Харків, 2015. Т.1. С.396-407.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2004. 200 с.
3. Полторак В.І. Інтерактивні технології в системі особистісно-зорієнтованої освіти: збірник. 3-тє вид. Київ, 2016. 64 с.
4. Швай Р.І. Психологія та педагогіка творчості: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 200 с.
5. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2004. 207 с.

ПЛАХОТНИК Олена Олександрівна

СИМПТОМИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Високий професійно-особистісний рівень науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти є важливою умовою якості освітнього процесу, що є домінуючим фактором їх конкурентоспроможності. В умовах повномасштабного вторгнення, за відсутності «живого» спілкування в багатьох закладах освіти, де навчальні заняття проводяться за дистанційною формою, за навчанням у сховищах за великою кількістю повітряних тривог, за відсутністю електроенергії, за перенасиченням жахливими подіями тощо особливо актуальною й надзвичайно гострою проблемою є емоційне (психологічне) вигорання всіх учасників освітнього процесу, здобувачів та науково - педагогічних працівників. У таких екстремальних умовах посилилася загроза розвитку емоційного вигорання. Цей термін введено американським психіатром Дж. Фрейденбергом ще у 1974 році. Дж. Фрейденберг займався вивченням характеристик психічного стану людей, що перебувають у постійному спілкуванні в емоційно напруженій атмосфері. Саме професія науково-

педагогічного працівника характеризується активною міжособистісною взаємодією й відповідальністю.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я емоційне вигорання не є хворобою, а є професійним явищем. Тобто ця дефініція застосовується тільки в професійному контексті й не пов'язана з іншими сферами життєдіяльності. Емоційне вигорання можна розглядати як професійну кризу, що виявляється наростаючим емоційним виснаженням.

Емоційне вигорання характеризується такими симптомами як виснаження, песимізм, приниження своїх досягнень, здібностей, відсутність ресурсів щодо проведення ефективної діяльності, агресивність, зменшення інтересу до нового, втома, порушення сну, почуття тривоги, критика, апатія, деперсоналізація, нездатність зосередитися, відсутність участі у громадських заходах тощо. Основні причини, що сприяють емоційному вигоранню наведено на рис. 1.

Щодо зменшення рівня емоційного вигорання або його уникнення наведемо ряд рекомендацій:

- покращення особистого тайм-менеджменту;
- підвищення кваліфікації, участь у семінарах, тренінгах, конференціях,

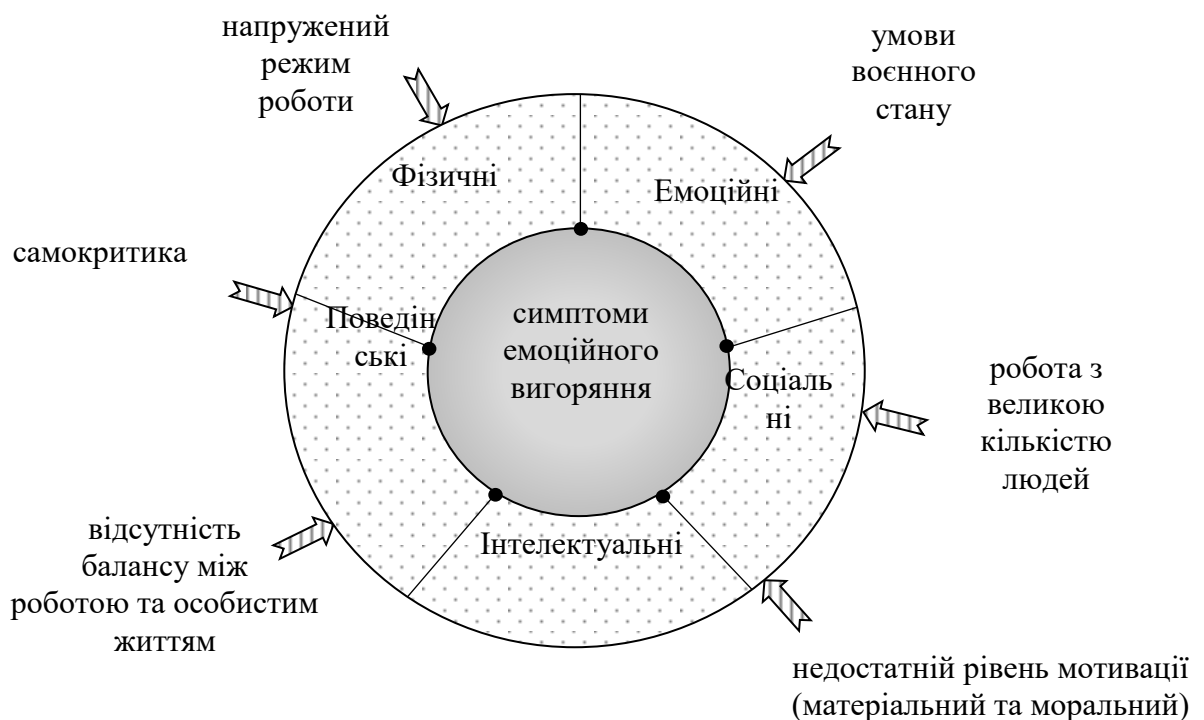

Рис. 1 – Симптоми та основні причини емоційного вигорання.

майстер – класах;

- самопрограмування;
- дні «інформаційного» відпочинку;
- перехід на автентичні екзистенційні установки;

- вибір фіксованого дня для відпочинку;
- психологічна профілактика;
- керування своїми емоціями;
- раціональне харчування й фізичне навантаження;
- медитація, аутотренінги, релаксація;
- ароматерапія.

Якщо є розуміння неможливості впоратися з емоційним вигоранням необхідно звернутися до спеціалістів з цього питання. Нагальним є функціонування психологічної служби в закладах вищої освіти, що забезпечує психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. Пріоритетним напрямом роботи психологічної служби має бути формування стресостійкості учасників, розвиток якої надасть можливість, наприклад, здобувачам сконцентруватися на процесі навчання, якісно здобувати певні теоретичні знання й оволодівати практичними навичками.

За сучасних умов зниження стресових чинників є складною задачею. Але використання напрацювань науковців – психологів надасть можливість мінімізувати вплив стресу, зменшити ризики емоційного вигорання в умовах воєнного стану.

РЕТЬМАН Михайло Сергійович

МЕТОДИ АГРАРНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

В умовах воєнного стану, з огляду на кризу в різних сферах життєдіяльності України, система освіти, зокрема аграрна, зазнала значних змін. Вища аграрна освіта, що історично забезпечує розвиток агропромислового комплексу країни, вимагає швидкої адаптації до нових умов. Під час війни важливо не тільки зберегти якість навчання, але й забезпечити стійкість освітнього процесу, особливо для студентів, які знаходяться в умовах фізичних, емоційних та соціальних потрясінь.

Аграрна освіта, що є важливою складовою національної безпеки, має на меті забезпечити країну кваліфікованими фахівцями, здатними вести ефективне господарювання в умовах криз. У зв'язку з цим, сучасні методи аграрної освіти мають враховувати необхідність інтеграції новітніх технологій, методів навчання та відновлення інфраструктури навчальних закладів.

Війна в Україні значно вплинула на інфраструктуру навчальних закладів, створюючи фізичні бар'єри для традиційного навчання. Враховуючи це, значна частина аграрних університетів перейшла на дистанційні форми навчання. Програми в режимі онлайн дозволяють студентам здобувати знання, не

залишаючи безпосередньо своїх домівок або переміщуючись до більш безпечних місць.

До основних методів дистанційного навчання належать:

- **Онлайн-курси та вебінари:** Використання платформ для проведення лекцій, семінарів і консультацій дозволяє здійснювати навчання в реальному часі та в зручному форматі.
- **Мобільні додатки для самостійного навчання:** Доступ до матеріалів через мобільні додатки та платформи дозволяє студентам вивчати теоретичні матеріали та виконувати завдання в будь-якому місці та в будь-який час.

Одним з основних напрямків сучасної аграрної освіти є впровадження інноваційних технологій, які дозволяють підвищити ефективність навчання та адаптувати його до потреб часу:

- **Симуляційні програми і віртуальні лабораторії:** Вони дають можливість студентам здобувати практичні навички в умовах обмежених ресурсів або навіть у відсутності реальних аграрних об'єктів. Віртуальні платформи для вивчення механізмів роботи аграрних підприємств, техніки або агробіотехнологій є важливими елементами навчального процесу.
- **Використання ШІ та аналітики для аналізу даних:** Технології штучного інтелекту використовуються для аналізу великих даних, що стосуються сільського господарства, екології та агробізнесу. Це дає можливість студентам аграрних спеціальностей опановувати новітні методи обробки та аналізу даних, що важливо для розвитку сучасного агропромислового комплексу.

Практична підготовка залишається важливою складовою аграрної освіти навіть у воєнний час. Студенти мають мати можливість застосовувати отримані теоретичні знання в реальних умовах:

- **Партнерство з аграрними підприємствами:** Під час війни багато аграрних підприємств намагаються зберегти свою діяльність і навіть адаптують виробництво до нових умов. Студенти можуть проходити практику безпосередньо на цих підприємствах, здобуваючи практичні навички в умовах реального виробництва.
- **Практичні проекти та дослідження:** В умовах воєнного часу, дослідження, спрямовані на підвищення ефективності агровиробництва або збереження екології, мають великий попит. Студенти можуть брати участь у таких дослідженнях, сприяючи вирішенню актуальних проблем у аграрному секторі.

Не менш важливим аспектом є підтримка психологічного здоров'я студентів. В умовах війни велика частина молоді переживає стрес, тривогу та інші психологічні труднощі:

- **Психологічні консультації та терапія:** Підтримка студентів, особливо тих, хто пережив труднощі воєнного часу або став внутрішньо переміщеною особою, є надзвичайно важливою. В університетах створюються служби психологічної підтримки, а також можливість для дистанційних консультацій.

- **Групова терапія та онлайн-платформи для підтримки:** Використання онлайн-форматів для проведення групових занять або терапевтичних сесій допомагає студентам впоратися з емоційним навантаженням та адаптуватися до нових умов навчання.

Виклики та перспективи розвитку аграрної освіти в Україні:

- **Фінансування та ресурсна база:** Один з найбільших викликів в умовах війни – це обмежене фінансування. Багато аграрних навчальних закладів стикаються з дефіцитом бюджетних коштів для модернізації технічної бази та закупівлі необхідного обладнання для практичної підготовки студентів.

- **Реінтеграція територій та інфраструктури:** Після завершення війни важливим завданням стане відновлення зруйнованих навчальних закладів, лабораторій та аграрних господарств, де студенти зможуть отримувати практичні навички.

У сучасних умовах війни аграрна освіта України стикається з численними викликами, але також має потенціал для розвитку через впровадження інноваційних методів та технологій. Дистанційне навчання, використання новітніх технологій, збереження практичної підготовки та психологічна підтримка студентів дозволяють зберігати високий рівень навчання навіть у складну пору. У майбутньому, по мірі відновлення інфраструктури та реінтеграції територій, аграрна освіта України зможе стати важливою складовою стратегічного розвитку аграрного сектору країни.

Список використаних джерел:

1. Агротехнології XXI століття: Інновації в аграрній освіті / Ред. М.І. Петров. – Київ: Вид-во “Аграрна освіта”, 2022. – 256 с.
2. Штучний інтелект в аграрній освіті / В.І. Семененко. – Харків: Видавничий дім “Майдан”, 2021. – 190 с.
3. Сучасні методи дистанційного навчання в аграрних вишах / В.В. Шевченко. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2023. – 142 с.
4. Психологічна підтримка студентів в умовах війни / Т.М. Ковальчук, С.А. Іванова. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. – 88 с.
5. Інклюзивне навчання в умовах війни: Стратегії та методи / І.І. Паращенко. – Київ: УНІАН, 2024. – 210 с.

РУЧКІНА Маріанна Миколаївна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЕКСПЕРТИЗИ В ОСВІТІ

Інтеграція України у світовий освітній простір потребує постійного вдосконалення національної системи освіти. Це передбачає пошук ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, впровадження інноваційних педагогічних систем, забезпечення реальної рівності доступу до якісної освіти для всіх громадян. Важливими аспектами є надання можливостей і свободи вибору в освіті, модернізація змісту освітніх програм і організаційних підходів відповідно до світових тенденцій та вимог ринку праці, а також розвиток державно-громадської моделі управління освітою.

Експертиза в освіті є важливим інструментом аналізу та оцінки освітніх процесів, програм і систем. Її основна мета – забезпечити об'єктивність і якість ухвалення рішень на основі науково обґрунтованих даних. Розгляд функцій, типів і методів експертизи дозволяє зрозуміти її багатогранну природу, визначити основні завдання, які вона виконує, типологізувати підходи до її проведення та окреслити способи досягнення найвищої ефективності оцінки в освітній сфері.

Питання експертизи в освіті висвітлюється у працях учених різних галузей, а саме: Н. Алексєєв, В. Докучаєва, І. Підласий, О. Іваницька, А. Панченко, Л. Калініна, О. Боднар, О. Величко, О. Половенко, В. Новосад, Р. Селіверстов, І. Артим А. Яблонський та ін.

Варто зазначити, що для застосування експертизи важливо враховувати три ключові висновки: більшість сучасних експертних процедур, включаючи методи статистичної обробки даних, базуються на класичних принципах, які передбачають кваліфікацію певної якості або виконання; розвиток експертизи як окремого виду діяльності не заперечує цих основ, але змінює їх функціональне значення, відбувається поступовий перехід від оцінювання якості до оцінювання виконання, що супроводжується модернізацією експертних процедур і впровадженням нових прийомів та засобів, орієнтованих на ширші завдання; необхідно визнати принципові обмеження традиційних логічних підходів до експертизи. Вони стають менш актуальними під час роботи з уже існуючими або вдосконаленими проєктами та технологіями. У зв'язку з цим виникає потреба подолати ці обмеження, розв'язуючи проблему подальшого вдосконалення та трансформації експертної діяльності. Ці аспекти підкреслюють важливість розвитку експертизи для досягнення її більшої ефективності та адаптивності до сучасних потреб [5, с. 16].

Потреба в експертизі виникає тоді, коли усвідомлюється, що проблему можна розв'язати кількома способами, і кожен з них має потенціал бути

правильним. Порівняльна ефективність цих способів визначається здатністю враховувати максимальну кількість побічних результатів. У цьому контексті експертиза зосереджується на порівняльному аналізі нецільових результатів усіх компонентів чинної системи. Вона стає необхідною тоді, коли об'єкт потребує оцінки з позиції тих практик і підходів, які не є його внутрішньою складовою.

О. Касьянова визначає умови реалізації педагогічної експертизи у закладах вищої освіти, серед яких: програма та ресурсне забезпечення експертної діяльності, дотримання внутрішньо-організаційних стандартів для підготовки процедур оцінювання, обробки та інтерпретації результатів; мотивація учасників освітнього процесу, спрямована на підвищення точності оцінювання якості освітнього процесу; правові, технічні та етичні норми, які регулюють взаємодію учасників педагогічної експертизи; високий статус організації, що здійснює експертизу; психологічна та організаційна готовність викладачів, студентів і керівників до співпраці; професійно підготовлені експерти, здатні якісно виконувати свою роботу.

Експертне пізнання має чітко практичний характер і виникає у відповідь на запити освітньої практики, реалізується безпосередньо в освітній діяльності, має своїм основним критерієм практичну успішність, сприяє розумінню та вирішенню проблем освітнього процесу. Цей підхід дозволяє забезпечити високий рівень якості освітнього процесу та його відповідність сучасним потребам суспільства [1].

Отже, рекомендується дотримуватися ряду вимог при організації зовнішньої експертизи, приділяючи особливу увагу ключовим елементам, які забезпечують її обґрунтованість, надійність і прийнятність, а також відповідають європейським підходам до забезпечення якості вищої освіти. До таких аспектів належать: залучення експертів з належними компетенціями та відповідними навичками для виконання завдань оцінювання; ретельний відбір експертів і організація їхнього консультування або навчання; участь міжнародних експертів та здобувачів освіти у процесі оцінювання; забезпечення процедур експертизи, достатніх для формування об'єктивних і адекватних висновків; проведення самооцінки, підготовка звіту, відвідування закладів вищої освіти, складання та публікація звітів, а також реалізація рекомендацій, зазначених у них.

Розглядаючи етапи здійснення експертизи, Д. Рупняк визначає наступні: підготовчий, основний та підсумковий. Підготовчий етап передбачає ухвалення рішення про необхідність проведення експертизи, формування експертної комісії, розробку плану проведення експертизи, включаючи визначення її цілей і завдань. Зміст основного етапу зосереджений на визначенні процедури проведення експертизи, установленні критеріїв оцінювання та показників, що будуть використовуватися для аналізу,

безпосереднє здійснення процесу оцінювання. Підсумковий етап – аналіз отриманих результатів експертної діяльності, формулювання висновків на основі проведеного аналізу, розробка рекомендацій і пропозицій для вдосконалення об'єкта експертизи, ухвалення остаточного рішення щодо підсумків експертизи. Ці етапи забезпечують системність і ефективність проведення експертизи, дозволяючи досягати об'єктивних і надійних результатів [4].

О. Касьянова визначає етапи проведення експертизи схожі з Д. Рупняком. Етапи дослідниці визначає так: перший – підготовчий, що відповідає за забезпечення всіх необхідних умов для проведення експертного оцінювання (нормативні документи (інструкції, протоколи), план-графік роботи експертів); другий – технологічний, на якому аналізують показники якості різних параметрів об'єкта оцінювання, проводять обробку отриманих даних, оформлюють висновки, що відображають результати оцінювання; третій – заключний, що передбачає обробку та інтерпретацію результатів експертного оцінювання, аналіз протоколів експертних оцінок для забезпечення їхньої коректності, розробку рекомендацій для доопрацювання, коригування або подальшого розвитку об'єкта оцінювання. На думку дослідниці, ці три етапи забезпечують послідовність і системність процесу експертного аналізу, що дозволяє отримати якісні та об'єктивні результати [2, с. 68].

На відміну від Д. Рупняка та О. Касьянової, О. Мармаза визначає шість етапів здійснення експертизи, а саме:

- вибір експертів та формування експертної групи (передбачає підбір фахівців, які мають необхідні компетенції, та створення команди, здатної ефективно виконати поставлені завдання);
- розробка плану та визначення умов експертної діяльності (визначаються цілі, завдання, етапи експертизи та оптимальні умови для її проведення, включаючи організаційні й технічні аспекти);
- з'ясування техніки оцінювання (вибір інструментів і способів збору даних, які забезпечать точність і об'єктивність експертного аналізу);
- вибір експертних методик (розробка або адаптація методик, які відповідатимуть природі та специфіці об'єкта експертизи);
- обробка даних (аналіз отриманої інформації, її систематизація та перевірка на відповідність встановленим критеріям);
- підсумковий етап (формулювання висновків, розробка рекомендацій та остаточна оцінка об'єкта експертизи) [3, с. 59].

Отже, під час проведення експертизи щодо надання освітніх послуг закладами освіти зазвичай оцінюється відповідність наступним вимогам: кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу для окремих напрямів підготовки чи спеціальностей відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів. Також

аналізується організація навчально-виховної роботи, якість підготовки здобувачів освіти, ефективність використання та розвиток матеріально-технічної бази, об'єктів соціально-побутової інфраструктури, а також стан фінансово-господарської й управлінської діяльності закладу, добираючи різні методи та інструменти.

Список використаних джерел:

1. Касьянова О. М. Експертиза якості навчально – виховного процесу у вищій школі як основа його оптимізації. <https://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/16616/4/kasjanova.pdf>
2. Касьянова О. М. Технологія здійснення педагогічної експертизи загальної середньої освіти регіону у системі його соціально-економічного і культурно-духовного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 22, С. 66-68.
3. Мармаза О. І. Експертиза закладу освіти та його об'єктів у контексті кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти зі спеціальності «Менеджмент». *Управління школою*, 2020. №22-24. С. 55-69.
4. Рупняк Д. М. Организационно-педагогическая деятельность методической службы района (города) по внедрению новых педагогических идей в школьную практику : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1991. 161 с.
5. Федорова Н. Про педагогічну експертизу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості* . № 4 (59), 2017. С. 14-22.

САВЧЕНKOBA Марія Вікторівна

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN EDUCATION

In modern societal conditions, the education system faces a number of fundamentally new challenges shaped by political, socio-economic, ideological, and other factors. Among these, particular importance is placed on the necessity to improve the quality and accessibility of education, expand academic mobility, integrate into the international scientific and educational community, develop economically efficient educational systems, strengthen university corporate culture, and enhance connections across various levels of education. One of the promising approaches to addressing these challenges is the informatization of the educational sector.

The advancement of technical communication tools has led to significant breakthroughs in information exchange. The introduction of modern information technologies, associated with progress in the fields of computer systems and telecommunication networks, has enabled the creation of a qualitatively new

informational and educational environment, which has become the foundation for modernizing and improving educational systems. Information and communication technologies play a pivotal role at every stage of the functioning of the educational system. In cognitive activities, scientific research, and practical applications, information and communication technologies simultaneously serve as both tools and objects of knowledge.

Innovations in information and communication technologies not only facilitate the rapid development of technology itself but also influence scientific and technological progress across all areas of societal activity. These technologies belong to the category of innovations as they ensure accelerated accumulation of intellectual and economic potential—strategic resources that guarantee sustainable societal development.

In the field of education, innovative technologies involve the implementation of fundamentally new approaches to organizing the educational process, enabling outcomes such as the assimilation of a significant volume of knowledge, stimulation of creative activity, and the development of a broad spectrum of practical skills and competencies.

The uniqueness of information and communication technologies lies in their universality, as they are applicable across all fields of knowledge: humanities, natural sciences, socio-economic disciplines, and others. The innovative development of information and communication technologies directly influences the formation of young specialists' worldviews, the enhancement of didactic and methodological approaches, the improvement of their ability to comprehend and generate knowledge, and contributes to the comprehensive development of individuals.

Educational innovations can be defined as a targeted process of partial changes concerning the goals, content, methods, and forms of teaching and upbringing, ensuring the adaptation of the educational process to new socio-economic conditions. In contemporary realities, these changes serve as a prerequisite for the successful professional activities of future specialists [3]. The effectiveness of learning is enhanced by employing the principle of visualization (tables, diagrams, etc.), which can be implemented through computer technologies. This approach allows educators to diversify and optimize the educational process, fostering students' sense of responsibility for their own learning, cognitive activity, and communication skills.

Key aspects of innovation in higher education include organizing research and methodological work, disseminating best practices from domestic and international experience, and conducting conferences, seminars, and training sessions dedicated to cutting-edge teaching methodologies. The widespread adoption of rating systems for assessing students' knowledge in higher education institutions in Ukraine contributes to improving the quality of education by activating independent work and encouraging healthy competition. Innovative approaches in pedagogy reflect general

societal development trends, addressing the challenges of globalization and modernization.

One of the most developed approaches to the application of information technologies in education was proposed by P. Obraztsov [1], who outlined the key principles for using Internet technologies in higher education institutions.

The use of information and communication technologies [2; 3] provides unique opportunities for significantly accelerating the processes of information search and transmission, transforming the nature of intellectual activity, and automating human labor. Numerous studies demonstrate that the level of development and integration of information and communication technologies in production processes determines the competitiveness and success of any organization.

According to O. Kobylanskyi and S. Dembitska, "Internet technologies in education represent a global, universal complex of modern telecommunication tools, unified software and methodological support, and an integrated information environment that encompasses vast volumes of global information resources, providing the educational process with an unprecedented amount of data, both in volume and accessibility for immediate use" [2].

The field of innovation is often focused on solving issues such as increasing motivation for educational activities, expanding the volume of learning material, accelerating the pace of knowledge acquisition, and optimizing the use of time. The implementation of active learning methods, modern technologies, and innovative approaches to organizing the educational process is based on new insights into the patterns of human development and offers unique theoretical and practical solutions for achieving high results.

The transition to interactive teaching methods and the implementation of real-time technologies require extensive telecommunication resources capable of ensuring effective interaction between participants in the educational process. The need to support multiservice technologies, high-performance telecommunication equipment, and increased network bandwidth are key requirements of modern educational infrastructure.

The foundation of information and communication technologies consists of information and telecommunication systems built on computer technologies. These systems include informational resources and hardware-software solutions that enable the storage, processing, and transmission of information over distances. Advances in computer technology and telecommunications expand the range of technical solutions for building such systems. The effectiveness of an organization's operations largely depends on the appropriate selection of technical solutions that consider its production profile, management structure, and specific operational tasks.

For information and communication technologies systems oriented toward education, the following characteristics are typical: multi-level telecommunication infrastructure; integration of the educational information environment; distributed

educational processes; multimedia educational resources; and the use of real-time technologies.

Considering these characteristics, the technical provision of educational programs requires fundamentally different approaches to constructing information and telecommunication systems in educational institutions. Specifically, interactive teaching methods and real-time technologies demand resources that ensure continuous connectivity among participants, high equipment performance, and substantial network bandwidth.

Referenses:

1. Кобилянський О. В., Дембіцька С. В. Педагогічні умови використання інтернет-технологій у процесі вивчення безпеки життєдіяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. №38. С. 310–315.
2. Кобилянський О. В., Дембіцька С. В. Використання інтернет-технологій у процесі вивчення безпеки життєдіяльності. Педагогічні науки : наукові записки. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. №132. С. 61–65.
3. Дембіцька С. В. Застосування дистанційного навчання під час викладання охорони праці. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. №41. С. 287–291.

СОЛОВЕЙ Галина Сергіївна

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ ЗБРОЙНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У БАКАЛАВРСЬКОМУ КУРСІ З МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022

Збройне врегулювання конфліктів міжнародною спільнотою є альтернативним шляхом від насильства до миру і застосовується виключно після того як усі дипломатичні методи врегулювання зазнали невдачі. В університетському бакалаврському курсі з міжнародної безпеки та аналізу конфліктів збройне врегулювання міжнародних та внутрішньодержавних конфліктів силами миротворчих місій постає не як панацея, а як іще одна проблема, що породжує пошук подолання нового витка насильства. І якщо після завершення Холодної війни 1990 і до початку російського повномасштабного вторгнення в Україну 2024 миротворчі місії розглядалися як досить суперечливий, але дієвий механізм припинення насильства, що

застосовується у постколоніальних державах і в жодному випадку не несе загрози «довгому миру», яким насолоджуються демократії після завершення II Світової Війни, то безпосередня близькість військових дій до держав-членів НАТО та ЄС і потужність агресора ставлять під сумнів ефективність застосування цього механізму для завершення російсько-української війни.

Основні англо-американські підручники з аналізу конфліктів та розбудови миру що є теоретико-практичною основою курсів з міжнародної безпеки та аналізу конфліктів і були написані до російського повномасштабного вторгнення такі як «Сучасні безпекові студії» (Collins, 2022) «Дослідження конфлікту та розбудова миру», (Webel & Barash, 2022), а також більш ранні видання спираються на ствердження ефективності дій ООН в рамках проведення миротворчих операцій. Оновлене, третє видання підручника «Міжнародна організація та глобальне врядування» (Weiss & Wilkinson, 2023) містить розлогий розділ з критикою діяльності міжнародних організацій, зокрема ООН у врегулюванні конфліктів сьогодення, що вказує на трансформацію розуміння ролі міжнародного врегулювання збройних конфліктів у системі міжнародних відносин, що переживає крах попередньо встановленого світового порядку. Однак, попри задекларований деколоніальний підхід, критика міжнародних організацій здійснюється з «позиції сили», тобто враховує точку зору творців системи міжнародного порядку.

Після завершення II Світової війни у 1945 році, переможна коаліція на чолі зі Сполученими Штатами Америки розбудовує новий світовий порядок, що базується на міжнародному праві, закріпленому у Статуті ООН та інших багатосторонніх документах. Згідно до цього порядку, що має на меті попередження III Світової Війни, усі держави-члени ООН є суверенними і рівноправними. Це означає, що кожна держава має повне право провадити незалежну внутрішню і зовнішню політику без стороннього втручання. Мирне співіснування суверенних держав має бути забезпечене шляхом колективної співпраці і підтримки миру на планеті. Перевага надається попередженню насильства та дозволу застосовувати військову силу лише у виключних випадках. Зокрема, у Преамбулі до Статуту ООН йдеться, що завданням ООН є «...забезпечити прийняттям принципів і встановленням методів, щоб збройні сили використовувалися не інакше, як у спільних інтересах...» (Статут Організації Об'єднаних Націй, 2008, с. 6) Узгодження «спільного інтересу», а саме – мирного співіснування у кожному конкретному випадку має бути легітимізоване шляхом обговорення і колективного ухвалення рішень.

Порушення кордонів будь-якої з держав є порушенням базового принципу міжнародного права, а збройне втручання третіх сторін у конфлікти має бути легітимізоване через Раду Безпеки ООН, за умови, якщо 5 постійних її членів (США, Велика Британія, Франція, Китайська Республіка і Російська

Федерація, яка є спадкоємицею СРСР) не скористаються своїм правом вето. Відповідальність за підтримання миру, зокрема і збройним шляхом, покладається на Раду Безпеки ООН, яка діє від імені всіх держав-членів, котрі, у свою чергу, мають беззаперечно підкорятися усім рішенням Радбезу, які є обов'язковими для виконання (Статут Організації Об'єднаних Націй, 2008, с. 21). На відміну від рішень Генеральної Асамблеї, котрі приймаються колективно усіма державами-членами і носять рекомендаційний характер (Статут Організації Об'єднаних Націй, 2008, с. 18).

У період протистояння супердержав США та Радянського Союзу під час Холодної війни ці дві держави ініціювали збройне «миротворче» втручання індивідуально, не очікуючи на схвалення Радбезу. Ця можливість нерівності держав перед нормами міжнародного права, виокремлення кількох «наддержав», що можуть не підкорятися загальним нормам, стала лише посилюватися після завершення Холодної війни.

Наявність «особливих прав», а саме права вето і «вирішального слова» щодо того чи є та чи інша конфліктна ситуація такою, що створює загрозу миру і потребує міжнародного збройного втручання у п'ятірки постійних членів Радбезу ООН, що також володіють ядерною зброєю, від першого дня обговорення драфтів статуту ООН викликала стійкий спротив країн-членів, що цих особливих прав позбавлені. «Велика п'ятірка» від самого моменту створення сучасної безпекової архітектури отримала значні переваги по-перше, у потрактуванні безпекових ситуацій на свою користь, коли міжнародні сили можуть бути застосовані в інтересах держав «п'ятірки» і не застосовані у тому випадку, коли конфлікт є вигідним одній із держав п'ятірки. По-друге, держави «п'ятірки» мають привілей «індивідуального» миротворчого зусилля, котре, навіть попри колективний осуд, не зможе бути збалансоване відповіддю міжнародної спільноти, схваленою Радбезом ООН, щодо використання миротворчих сил проти однієї з цих п'яти держав. Варто згадати хоча б «миротворчі місії» Російської Федерації у Придністров'ї, Нагірному Карабаху, в Грузії чи Україні або так звану «превентивну агресію» США та союзників проти Іраку. Цікавим є кейс бомбардування Белграда військами НАТО, не схвалений Радою Безпеки ООН через суперечність інтересам Росії, але схвалений міжнародною спільнотою як ефективний у припиненні конфлікту на Балканах.

Збройне втручання міжнародного контингенту за рішенням Радбезу ООН, згідно до норм міжнародного права після II Світової Війни, можливе у відповідь на прохання уряду держави, яка просить про допомогу. З 2005 року, коли до міжнародного права вводиться принцип Responsibility to Protect (R2P) або принцип відповідальності (міжнародного співтовариства) захищати таке базове право людини як право на життя, інтернаціональні війська миротворців ООН можуть бути застосовані на території суверенної держави, якщо злочини

проти людства, такі як геноцид, здійснює сам уряд держави проти власного народу за етнічною, релігійною чи іншою ознакою. Принцип відповідальності захищати базується на тому, що легітимний уряд будь-якої держави є відповідальним за захист власного населення (BELLAMY, 2008). У тому випадку, якщо уряд держави здійснює злочин проти власного населення, використовуючи асиметричну перевагу в силі й знищуючи частину народу, то міжнародне співтовариство має не право, але відповідальність втрутитися і захистити мирне населення. Отже, після 2005 року, варто довести факт скоєння геноциду власного народу урядом суверенної держави для того, щоб міжнародні війська були введені на територію цієї держави без погодження з її легітимним урядом.

Норма «відповідальності захищати» має два основні проблемні моменти. Першим є неможливість привести до відповідальності та покарати за порушення прав людини уряди держав-постійних членів Ради Безпеки ООН. Уряди «великої п'ятірки», особливо такі дві авторитарні держави як Російська Федерація та КНР можуть здійснювати геноцид та інші злочини проти людяності зі своїм народом за етнічною та релігійною ознакою (Чеченські війни, геноцид уйгурів у провінції Сіндзянь), але схвалення мандату міжнародної місії для захисту цих народів від геноциду через Радбез не є можливим. З іншого боку, ці авторитарні держави, що порушують права власних громадян, залюбки використовують риторику захисту прав людини для легітимації збройного втручання. Для прикладу, Російська Федерація, виправдовуючи повномасштабне вторгнення в Україну, легітимізувала агресію, зокрема захистом російськомовного населення, проти якого уряд України здійснював геноцид. Путін, де-факто оголошуючи війну, називає вторгнення «спеціальною військовою операцією»: «Мною прийнято рішення про проведення спеціальної військової операції. Її мета — захист людей, які протягом восьми років зазнають знущань, геноциду з боку київського режиму. І для цього ми будемо прагнути демілітаризації та денацифікації України. А також суд над тими, хто вчинив численні криваві злочини проти мирних жителів, зокрема й громадян Російської Федерації» (Путін оголосив Україні війну: відео звернення, б. д.). У висловленні Путіна відбувається легітимація агресії через зловживання принципом «відповідальності захищати», де сфабрикований пропагандою «восьмирічний геноцид» українського уряду проти власного населення виправдовує вторгнення, яке подається як «спеціальна військова операція» з метою денацифікації України.

Розгляд миротворчих операцій у бакалаврських курсах, зважаючи на історію розвитку питання та сучасні виклики світовому порядку, не може залишати поза увагою односторонні «миротворчі операції» Російської Федерації, що є частиною гібридної війни, необхідними супутніми елементами якої є багаторічна дезінформація і пропаганда, спрямована як на власне

населення, так і на міжнародну спільноту. Студенти-міжнародники як в Україні так і за кордоном мають бути обізнані із кейсами застосування збройного втручання Росії в конфлікти після завершення Холодної Війни, такі як Придністров'я, що дестабілізує безпекову ситуацію і гальмує розвиток Молдови, постійне підігрівання етнічного конфлікту між Азербайджаном і Вірменією в Нагірному Карабаху, створення невизнаних «народних республік» Абхазії та Осетії в Грузії та ЛДНР в Україні. По-суті, одна з країн «великої п'ятірки», що мала б стояти на захисті миру, використовуючи миротворчу риторичку ООН, не залагоджує, а розпалює конфлікти, не лише руйнуючи безпеку в регіоні, але і підважуючи засадничі принципи світової безпекової архітектури.

Список використаних джерел

1. Путін оголосив Україні війну: відео звернення. (б. д.). War Telegraf. <https://war.telegraf.com.ua/ukr/ukraine/2022-02-24/5697279-putin-ogolosiv-ukraini-viynu-video-zvernennya>
2. Статут Організації Об'єднаних Націй. (2008). Департамент громадської інформації ООН.
3. BELLAMY, A. J. (2008). The Responsibility to Protect and the problem of military intervention. *International Affairs*, 84(4), 615–639. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2008.00729.x>
4. Collins, A. (Ред.). (2022). *Contemporary Security Studies*. Oxford University Press.
5. Webel, C. P., & Barash, D. P. (2021). *Peace and Conflict Studies*. SAGE Publications, Incorporated.
6. Weiss, T. G., & Wilkinson, R. (2023). *International Organization and Global Governance* (3-тє вид.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003266365>

СПІРІДОНОВА Наталія Георгіївна

ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Сьогодні в нашій країні багато актуальних проблем, які виникли ще за часів розповсюдження вірусу Covid-19 та посилилися з введенням військового стану в Україні. Це значною мірою вплинуло на стан сучасної освіти та навчального процесу, зокрема вищої, оскільки більшість часу протягом останніх років навчання студентів здійснюється у дистанційній або змішаній формі, а це вимагає певних навичок володіння сучасними комп'ютерними технологіями як студентів, так і викладачів. Постає необхідність отримання

знань та умінь в означеній галузі для всіх учасників освітнього процесу, які повинні опановувати нові платформи, мобільні додатки та технології.

Актуальність таких знань в галузі освітніх технологій спонукає всіх учасників освітнього процесу щодо цифрового навчання, яке здійснюється з використанням комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій та підсилює класичні підходи до навчання, даючи нові можливості заохотити студентів до співпраці, надати якісні знання та здійснити контроль отриманих знань в сучасній формі.

Значний внесок у розробку інформаційних технологій в галузі освіти зроблено сучасними педагогами: В. Андрущенко, С. Архангельським, В. Безпалько, І. Дичківською, М. Кларіним, В. Кременем, І. Криловим, В. Курило, Б. Лихачовим, В. Луговим, М. Михальченко, В. Монаховим, С. Ніколаєнко, А. Нісімчук, І. Прокопенко, О. Савченко, М. Степко, Г. Селевко. І. Зязюн.

Визначення ролі сучасних інформаційних технологій у сучасному освітньому процесі важливий, оскільки сучасний світ не вперше зазнає значних трансформацій в сфері навчання та педагогічних практик, а також під час професійного навчання.

Інформаційні технології є могутнім багатофункціональним інструментом для навчання, що сприяє інтеграції студентів в інформаційному середовищі та розвитку інформаційної культури. В сучасному освітньому контексті викладачі повинні впроваджувати нові методи подачі знань для ефективного навчання сучасної молоді.

Застосування комп'ютерних мереж, онлайн інструментів та мобільних додатків дозволяє освітнім установам персоналізувати навчальний процес, адаптувати матеріали до індивідуальних потреб кожного студента та створювати умови для активного залучення до навчання. Організація навчального процесу з використанням інформаційних технологій сприяє активній участі здобувачів у процесі навчання, стимулює їх зацікавленість та мотивацію до вивчення матеріалу, покращує педагогічну майстерність викладачів. Комбінування традиційних педагогічних методів та інформаційних технологій, зокрема комп'ютерних, дозволяє зробити навчання більш мобільним, індивідуалізованим та диференційованим [3]. Інтеграція сучасних інформаційних технологій може допомогти вирішити важливі завдання, що стоять перед освітою сьогодні.

Комп'ютерні програми, онлайн-платформи та мобільні додатки, розроблені спеціально для освітніх цілей, дозволяють створювати інтерактивне та інноваційне середовище для вивчення різних аспектів природничих, соціальних та технічних наук. Вони відкривають широкий спектр можливостей для ефективного усвідомлення матеріалу, розвитку критичного мислення,

аналітичних навичок та творчого потенціалу студентів та застосування системного підходу до викладання означених дисциплін.

Інформаційні технології можуть мати різноманітні функції, спрямовані на підвищення рівню освітнього процесу, навчання та гармонійного розвитку студентів, покращення академічних результатів, а також забезпечення доступу до навчальних матеріалів та ресурсів у будь-який час та з будь-якого місця. Такі технології можуть включати електронні підручники, відеоуроки, інтерактивні завдання та ігри, тести та оцінювання, а також інші засоби для підтримки навчального процесу та залучення студентів.

Розвиток інформаційних технологій та поширення мобільних пристроїв змінили спосіб, яким людина сприймає, вивчає та обробляє інформацію. Відомо, що сучасні мобільні додатки, навчальні онлайн-платформи перетворили смартфони та планшети на потужні навчальні інструменти, які доступні учням незалежно від часу та місця [1]. Використання онлайн-платформ, мобільних додатків та інших інформаційних технологій надають доступ до великої кількості навчального контенту, окрім цього допомагають сучасному викладачу створювати інтерактивні та захопливі лекції, практичні, які стимулюють активну участь студентів у навчальному процесі.

Зараз існує багато онлайн-платформ, освітніх сайтів, мобільних додатків, які пропонують вже готові презентації, лекції, опитування, окрім цього багато програм пропонують широкий спектр шаблонів та інструментів для створення викладачем своїх унікальних продуктів для якісної освіти студентів.

Для освітнього процесу студентів технічного профілю варто використовувати розвиваючі веб-сайти «LearningApps», «WordArt», дошка «Padlet», вікторини «Kahoot» тощо, для використання яких не потрібне потужне програмне забезпечення комп'ютера.

Використання «Google for Education» стало великим проривом в освіті, організації процесу навчання й виховання. Це дозволяє використовувати різні додатки: «Classroom», «Meet», «Hangouts», «Jambord», «Forms», документи, презентації тощо. Прогресивною стала платформа «Labster» для використання віртуальних класних лабораторій.

Звичайно, це лише невелика частина тих новітніх інформаційних інструментів, які варто використовувати під час навчання студентів технічного профілю, є велика кількість платного контенту та більш вузького профілю, проте найголовнішим є використання сучасних інформаційних технологій в сучасному освітньому процесі, адже без цього не можлива сучасна якісна підготовка майбутніх фахівців в статусі молодших бакалаврів.

Список використаних джерел

1. Інтеграція цифрових технологій в освітній процес: виклики та перспективи: монографія/Саєнко, Н.С., Голуб, Т.П., Лавриш, Ю.Е., Лук'яненко, В.В., Литовченко, І.М.- Київ: Вид-во «Центр учбової літератури» б 2022.-220с.

2. Розвиток науково-методичної компетентності педагогів професійної освіти в умовах сучасних освітніх викликів та трансформацій: збірник електронних MADE IN BINPO 112 навчальних курсів / упорядкування А.Б. Єрмоленко. Біла Церква: БІНПО, 2022. 218 с.

3. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія / Т. А. Васильєва та ін. ; за заг. ред. д-ри екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, д-ра екон. наук, проф. Ю. М. Петрушенка. Суми : Сумський державний університет, 2022. 150 с.

ТЕМЧЕНКО Ольга Василівна

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Згідно з Конвенцією ООН про права інвалідів та її ратифікацією, Україна повинна забезпечувати інклюзивну освіту на всіх рівнях, починаючи від дошкільної, загальної середньої, вищої освіти, професійного навчання, освіти для дорослих і до навчання протягом усього життя без дискримінації та нарівні з іншими, визнання та ствердження права осіб з особливостями психофізичного розвитку на повноцінну участь у суспільному житті, усвідомлення необхідності створення умов для реалізації цього права.

Аналіз джерел дозволяє стверджувати, що проблема інтеграції дітей з обмеженими можливостями в загальноосвітній простір актуальна та багатогранна, що зумовлює необхідність її подальшої розробки, зокрема щодо формування та розвитку інклюзивного середовища в закладах загальної середньої освіти.

Саме поняття «Інклюзивна освіта» (далі – ІО) розглядається науковцями з одного боку, як комплекс освітніх послуг, що забезпечує реалізацію базового права кожної дитини на отримання освіти, а також надає можливість здобувати освіту безпосередньо за місцем проживання; забезпечує право кожної дитини, незалежно від своїх особливих освітніх потреб, навчатися разом з іншими дітьми в загальноосвітньому закладі; а з іншого – як концепція спрямована на подолання дискримінації та ізоляції, створення умов для максимального розвитку кожної дитини в середовищі, що відповідає її потребам, такому середовищі, в якому забезпечується рівний доступ до освіти для всіх здобувачів, не зважаючи на їхні особливості (фізичні, інтелектуальні, соціальні, емоційні).

Нормативно поняття «Інклюзивне навчання» (далі – ІН) та «Інклюзивне освітнє середовище» (далі – ІОС) визначені у ст. 1, п.п. 11 і 12 та ст. 20 Закону України «Про освіту» [1].

Сьогодні інклюзивна освіта в Україні продовжує розвиватися, але цей процес є неоднорідним і залежить від багатьох факторів: регіону, типу закладу освіти, рівня підготовки педагогів тощо.

На даний час Україна рухається у напрямку ІО, що відповідає світовим тенденціям, зростає кількість інклюзивних класів та шкіл.

Незважаючи на досягнення, ІО в Україні має низку проблем, зокрема, це:

- низький рівень фінансового забезпечення;
- недостатня кількість спеціалістів у даній сфері;
- стереотипи та упередження в суспільстві щодо дітей з особливими освітніми потребами (далі – ДООП);
- відсутність доступності ЗЗСО для ДООП;
- порівняно з деякими європейськими країнами, ІО в Україні розвивається повільніше.

Отже, ІО в Україні є процесом, що має бути постійно підтримуваним, і до якого слід ставитися дуже уважно. Незважаючи на досягнуті результати, існує ще багато роботи, яку необхідно зробити. Але є й позитивні зміни. Все більше шкіл впроваджують ІН, розробляються індивідуальні навчальні плани для ДООП, проводять тренінги для вчителів.

Подальший розвиток ІО в Україні науковці [3; 4] узагальнено вбачають у таких напрямках, як: продовження підвищення обізнаності суспільства про інклюзію; забезпечення достатнього фінансування інклюзивних програм; проведення систематичної підготовки педагогічних кадрів; створення сприятливих умов для навчання ДООП в ЗЗСО.

Дійсно, як показують теоретичні напрацювання (А. Колупаєва, П. Таланчук О. Таранченко та інші) [9-12] й практичний досвід роботи ЗЗСО з ДООП, багато вчителів не мають достатніх знань і навичок для роботи з такими дітьми; часто школи не мають достатніх матеріально-технічних ресурсів для забезпечення ІН; у суспільстві все ще існують стереотипи щодо ДООП, що ускладнює їхню інклюзію.

Для зміни ситуації на краще, виходячи із зазначеного вище, керівник має організувати в ЗЗСО роботу щодо підготовки вчителів з питань ІН; активної співпраці з батьками, інформування їх про особливості ІН; залучення до роботи з ДООП психологів, логопедів, дефектологів та інших фахівців; обладнання заклади освіти необхідним обладнанням; адаптування навчальних програм; проведення інформаційних кампаній для формування позитивного ставлення до ДООП тощо.

Таким чином, завдання управління ЗЗСО полягає у створенні такого освітнього середовища, в якому комфортно почувались би і діти загальноосвітніх класів, і ДООП – інклюзивне середовище (далі – ІС).

ІС ЗЗСО – це не проста система окремих елементів, що взаємодіють між собою, це, насправді, концепція, яка підтримує індивідуальні потреби всіх

дітей, ДООП в тому числі. Як зазначають дослідники ІС, його основною метою є створення такого навчального простору, де всі учні відчуються бажаними, відчують підтримку і мають рівні права на освіту [7].

Виходячи зі складності проблеми впровадження ІО в ЗЗСО, зазначимо, що й ІС ЗЗСО не може бути простим утворенням. Аналізуючи наукові напрацювання [2; 5; 6; 8] з даного питання, ми дійшли висновку, що ІС є складною, багаторівневою системою, до якої інтегровано включають і педагогічну підтримку, і фізичне середовище, і соціальне оточення, і навчальні матеріали та ресурси, і управління.

На основі цього нами розроблена факторно-критеріальна модель ІС ЗЗСО (розміщена в табл. 1.). Вона складається з різних факторів, критеріїв (конкретних показників, за якими оцінюється кожен фактор) та показників критеріїв. Окрім того модель може бути використаною для визначення сильних і слабких сторін інклюзивного процесу, для розроблення плану щодо вдосконалення ІС, для проведення моніторингу стану ІС, відстеження прогресу у розвитку інклюзії з часом.

Таблиця 1

Факторно-критеріальна модель ІС ЗЗСО

Фактор	Критерії	Показники
Фізичне середовище	Доступність приміщень для ДООП	Відповідність інфраструктури нормам державних будівельних, створення доступу до всіх навчальних приміщень.
	Наявність спеціального обладнання	Наявність тактильних схем, візуальних підказок, слухових систем, зручних меблів
	Забезпечення безпеки	
Педагогічний склад	Підготовка педагогів в ІС	Кількість та тривалість підготовки до роботи з ДООП
	Наявність асистентів вчителів	Ефективність міждисциплінарної команди, регулярність супроводу ДООП
	Використання інклюзивних методик	
Навчальний процес	Індивідуалізація навчання	Відповідність ІНП освітнім потребам учнів, регулярність корекції планів, участь у їх складанні команди фахівців (психологи, корекційні педагоги, логопеди).
	Доступність навчальних матеріалів	
	Співпраця з батьками	
Психологічний та соціальний клімат	Толерантність і прийняття різноманіття	Рівень міжособистісних відносин
	Психологічна підтримка ДООП	Наявність психологічних консультацій для учнів, батьків, вчителів

	Попередження булінгу та створення безпечного середовища	Атмосфера толерантності, взаємоповаги, відсутність дискримінації
Управління інклюзією	Наявність інклюзивної політики в ЗО	Чіткість інклюзивної стратегії, обсяг впровадження політики інклюзії.
	Координація інклюзивного процесу	Регулярність звітів, планів, наявність відповідних зв'язків
	Фінансування та ресурсне забезпечення інклюзії	Кількість та якість навчальних матеріалів
	Система моніторингу	Наявність діагностичних методик для проведення моніторингу ІС, результатів попередніх вимірювань
	Залучення всіх учасників ОП	Ефективність міждисциплінарної команди, регулярність супроводу ДООП
Результативність ІС	Академічний прогрес ДООП	Рівень академічних знань, участь у конкурсах, змаганнях та інших активностях
	Соціалізація ДООП	Рівень інтеграції учнів з ООП у колектив класу та школи

Якість розвитку ІС в ЗЗСО визначається, як бачимо з табл. 1 рівнем професійної підготовки педагогів до роботи з ДООП, підтримкою керівництва ЗЗСО реалізації ІО (виділення ресурсів, підтримка педагогічного персоналу), включенням батьків, учнів та інших членів громади в процес розвитку ІС, що сприяє створенню позитивного і відкритого середовища, забезпеченням достатніх фінансових та матеріальних ресурсів для підтримки ІС, включаючи спеціалізоване обладнання та професійні послуги, розвитком законодавства, що сприяє впровадженню ІО та захищає права ДООП.

Дана модель може бути використаною для проведення моніторингу стану ІС в ЗЗСО,

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
2. Інклюзивна освіта URL: https://ispukr.org.ua/?page_id=331 (дата звернення: 13. 11. 2024).
3. Інклюзивна освіта – вимога часу. URL: <https://chop-osvita.gov.ua/inkluzivna-osvita-09-39-30-01-03-2019/> (дата звернення: 13. 11. 2024).
4. Інклюзивна освіта в Україні <https://www.clarisverbis.com.ua/blogpost/inkluzivna-osvita-v-ukraini/> (дата звернення: 13. 11. 2024).
5. Інклюзивна освіта: досягнення освіти для всіх, включаючи людей з обмеженими можливостями та особливими освітніми потребами (англійською

мовою). URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/614161468325299263/inclusive-education-achieving-education-for-all-by-including-those-with-disabilities-and-special-education-needs> (дата звернення: 12. 11. 2024).

6. Інклюзивна освіта; українські реалії. URL: https://osvita.ua/school/method/1492/#google_vignette (дата звернення: 13. 11. 2024).

7. Інклюзивне навчання. URL: <https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&type=all&tag=inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 13. 11. 2024).

8. Інклюзія в освіті. URL: https://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=48 (дата звернення: 13. 11. 2024).

9. Коломоець А.О., Луценко Л.М., Кульбіда С.В., Спіцина О.В. Виховна робота осіб з особливими освітніми потребами в умовах нової української школи: навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2020. 322 с.

10. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики : моног. Київ : Атопол, 2016. 152 с.

11. Колупаєва А. А. Методологічні та стратегічні виміри освіти дітей з особливими потребами у контексті освітнього реформування. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018. № 1(85). С. 7.

12. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посіб. Харків : Ранок, 2019. 304 с.

ТУМБРУКАКІ Алла Валеріївна

ЗАЛУЧЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТА В ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Тенденції розвитку сучасної освіти тісно пов'язані із інноваціями сьогодення. Технологічні досягнення із використанням можливостей штучного інтелекту (ШІ) здійснюють суттєвий вплив на різноманітні аспекти життя, зокрема освіти. Інструментарій ШІ впливає на трансформацію різних освітніх напрямів, що зумовлює необхідність опанування освітянами необхідних навичок для адаптації до сучасного світу. Згідно з Концепцією розвитку ШІ в Україні, одним із ключових завдань національної системи освіти в контексті розвитку ШІ є підготовка висококваліфікованих фахівців для цієї галузі. У зв'язку з цим, водночас з удосконаленням навчально-методичної бази в середній та вищій школі, сучасна середня школа потребує вчителів,

компетентних у сфері ІІІ та здатних ефективно залучати учнів до використання відповідних інформаційних технологій у навчальному процесі [1].

Реалізація основних ідей НУІІ передбачає підготовку сучасних фахівців у галузі математичної освіти, коло інтересів яких, зокрема, включає опанування сучасних ІІ-технологій та цифрових інструментів навчання на основі ІІІ. Це сприятиме творенню відповідного навчального середовища, в якому навчання, здебільшого, проходить через дослідження та інтегроване навчання, відбувається формування та розвиток критичного мислення, підвищується мотивація навчання. Вище зазначене вимагає професійної трансформації вчителя, зокрема підвищення рівня його методичної компетентності, оскільки саме її високий рівень виступає запорукою потенційних змін в сучасній освіті.

В контексті вищесказаного, інструментарій ІІІ відкриває нові можливості для реалізації персоналізованих підходів у вищій освіті. Його інтеграція в освітній процес сприяє адаптації змісту навчання, формату подачі матеріалів і темпів опанування знань відповідно до індивідуальних потреб і здібностей здобувачів вищої та середньої освіти. За результатами вивчення проблеми, створення відповідного освітнього середовища для здобувачів вищої освіти може бути забезпечено шляхом використання сучасних інструментів, перелік яких динамічно оновлюється та розширюється, що забезпечує відповідність сучасним освітнім викликам та індивідуальним потребам здобувачів освіти. На даному етапі активно залучені у процес навчання такі застосунки:

- онлайн-тести, які можуть бути розроблені з використанням Google Форм або спеціалізованих платформ, таких як Classtime; застосування тестів із автоматизованою системою перевірки сприяє підвищенню ефективності оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу здобувачами освіти, з подальшими рекомендаціями щодо побудови персонального плану навчання;
- платформа LearningApps (<https://learningapps.org/>) є одним із найбільш доступних інструментів для створення практичних завдань; вебсайт Formative (<https://goformative.com/>) орієнтований на забезпечення формувального зворотного зв'язку, що сприяє інтерактивній взаємодії з учнями; ресурси StudyStack (<https://www.studystack.com/>) та Quizlet (<https://quizlet.com/>) надають цікаві можливості для розробки різноманітних інтерактивних вправ, заснованих на флеш-картках, що сприяє активному та ефективному засвоєнню знань;
- спеціалізовані платформи для обміну відеоконтентом, через які учні мають можливість завантажувати відеовідповіді, залишати коментарі, брати участь у дискусіях; Flipgrid (<https://info.flipgrid.com/>) є прикладом однієї з таких платформ;
- онлайн-сервіси для проведення миттєвих опитувань є Kahoot (<https://kahoot.com/>), Mentimeter (<https://www.mentimeter.com/>) та Poll Everywhere (<https://www.poll.everywhere.com/>), залучення яких до навчання

сприяє інтерактивній взаємодії з аудиторією, швидко збирати відповіді та аналізувати результати в режимі реального часу

Формування методичної компетентності майбутніх учителів тісно переплітається із розвитком інформаційно-цифрової та оцінювально-аналітичної компетентностей. Реалізація формування вищезазначених компетентностей можлива в процесі опрацювання студентами завдань, які пов'язані з виявленням та аналізом неправильних результатів, які було згенеровано моделями ШІ. Перспективним, в контексті підготовки здобувачів вищої педагогічної освіти до формувального оцінювання результатів навчання, є використання явища, відомого як «галюцинація системи штучного інтелекту» (англ. AI Hallucination). Отримані при цьому помилки можуть виникати через низку причин, включаючи обмежений обсяг навчальних даних, некоректні припущення моделі або упередженість у використаних даних. Також завдання студентів полягатиме як у виявленні та аналізі цих помилок, так і у розробці шляхів їх виправлення, що сприятиме формуванню їх критичного мислення та професійних компетентностей. До вказаного виду завдань можна віднести, наприклад, таке завдання для студентів [2]:

1. Запропонуйте ChatGPT та Microsoft Copilot розробити покроковий алгоритм створення паперової моделі куба.
2. Знайдіть помилки, розробках, запропонованих ChatGPT та Microsoft Copilot (якщо такі є).
3. Відкоригуйте (там де є неточності або помилки) текст інструкції.
4. Підготуйте інструкцію до використання учнями (Потрібно розробити інструкції з різними рівнями підтримки учня в залежності від рівня їх математичної підготовки, наприклад, зразок шаблону розгортки куба, який можна використовувати для створення власної паперової моделі учень може зобразити власноруч на аркуші паперу або роздрукувати).
5. Зробіть порівняльний аналіз отриманих інструкцій.

Використання потенціалу штучного інтелекту в процесі навчання математики має низку переваг, але разом з цим і певні ризики, серед яких: залежність від технологій; заміна живої взаємодії; етичні дилеми; нерівний доступ; ризик помилкових рекомендацій. Проте, використання інструментів на основі штучного інтелекту відкриває перед викладачами та вчителями широкі перспективи щодо створення привабливого інтерактивного навчального середовища, яке відповідає унікальним вимогам і потребам кожного здобувача освіти.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Розпорядження Кабінет Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.

2. Тумбрукакі А. В. Використання можливостей штучного інтелекту в контексті реалізації проєктного навчання майбутніх учителів математики // Global science: prospects and innovations. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2024. Pp. 336-343.

3. Штучний інтелект в освітніх галузях (мовно-літературна та математична освітні галузі). Навчально-методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівнів вищої педагогічної освіти, науково-педагогічних працівників закладів вищої педагогічної освіти та педагогічних кадрів закладів загальної середньої освіти/ Укладачі: Собченко Т.М., Доценко С.О., Боярська-Хоменко А.В. 2023. Харків. ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 76 с.

УЛЬЯНОВА Тетяна Юріївна

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Система освіти повинна сприяти гармонійному розвитку людини, розкривати весь її творчий потенціал, ставати фундаментом актуалізованої особистості і фахівця, оскільки вона формує базу для розвитку інтелектуальних, моральних, емоційних і фізичних якостей людини. Гармонійний розвиток людини включає не лише здобуття знань, але й формування здорових звичок, розвитку критичного мислення, соціальних навичок, емоційного інтелекту та особистої відповідальності. Задача системи освіти – забезпечити ці аспекти та допомогти людині стати збалансованою, адаптованою до змінного світу особистістю. Окрім формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, під час навчання з використанням сучасних методів та інструментів у здобувачів вищої освіти формуються і розвиваються гнучкі навички (soft skills), такі як: навички командної роботи та ведення переговорів, креативного та критичного мислення, цифрові та комунікаційні навички, навички прийняття рішень тощо [5].

Для цього сучасна освіта широко використовує тренінг як ефективний метод навчання, який активно застосовується в різних освітніх контекстах для розвитку конкретних навичок, здібностей і поведінкових патернів. Цей інтерактивний підхід передбачає активну участь учасників через практичні завдання, рольові ігри, дискусії, вправи та інші методи, що сприяють глибокому засвоєнню матеріалу [1].

Це повідомлення направлено на висвітлення переваг застосування психологічного тренінгу під час підготовки майбутніх психологів – здобувачів

другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія ОПП «Прикладна і практична психологія» соціально-гуманітарного факультету Університету Ушинського в межах дисципліни «Психологічний тренінг як метод практичної психології».

Вивчення дисципліни допоможе здобувачам освіти сформувати практичні навички роботи з групою та розвинути якості особисті, необхідні в роботі психолога-практика.

Метою навчальної дисципліни є створення умов для здобуття магістрантами практичних навичок в галузі організації та проведення психологічного тренінгу, розробки, організації та реалізації власної тренінгової програми. Завданнями навчальної дисципліни є формування у магістрантів уявлення про наукові методи застосування технік групової психологічної роботи, засвоєння знань про структуру та процедури психологічного тренінгу, розвиток навичок планування та розробки програм тренінгів, а також практичного розв'язання завдань, пов'язаних із проведенням психологічних тренінгів. Крім того, дисципліна має на меті закріплення практичних знань щодо організації та проведення психологічного тренінгу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має засвоїти методологічні та теоретичні засади групової психологічної роботи, розуміти етапи розвитку тренінгових груп, особливості їхньої динаміки та основні методи психологічного тренінгу. Магістрант повинен вміти аналізувати, синтезувати, осмислювати та систематизувати інформацію з різних джерел для впровадження сучасних наукових підходів у практику групової роботи. Окрім цього, здобувач освіти має бути здатним самостійно створювати програми та детальні сценарії психологічних тренінгів, оцінювати фактори й умови, що впливають на ефективність роботи групи, а також цілеспрямовано здобувати знання, необхідні для розвитку творчих і професійних якостей керівника тренінгової групи.

Поняття «тренінг» застосовується для досить широкого кола явищ в навчально-виховному процесі, таких як педагогічні ігри, тренінги умінь, соціальні, організаційні тренінги. Крім того існують тренінг-семінари, іноді в традиційних практичних заняттях викоористовуються окремі елементи, прийоми тренінгової роботи [1].

Психологічні тренінги є важливим інструментом для розвитку особистості, вдосконалення навичок і вирішення психологічних проблем. Їх унікальність полягає в поєднанні активних методів роботи, інтерактивності та конкретної спрямованості. Тренінги, їх ще називають «навчальні ігри» поєднують в собі навчальну й ігрову діяльність, що проходять в умовах моделювання різних ігрових ситуацій. Розширення меж використання цього поняття пов'язано, перш за все, зі збільшенням діапазону цілей, значно ширших порівняно з раніше поставленими цілями. Так, цілями спеціально організованих

тренінгів можуть стати особистісне зростання, навчання новим психологічним технологіям або відпрацювання нових поведінкових патернів.

Тренінги мають характерні особливості, які вирізняють їх серед інших методів практичної психології. До таких рис належать: дотримання ключових принципів групової роботи; спрямованість на психологічну допомогу учасникам у процесі їхнього саморозвитку, причому ця допомога походить не лише, а іноді й переважно не від тренера, а від самих учасників; наявність стабільного складу групи, яка регулярно збирається на заняття; особлива організація простору, так бажано щоб робота проходила у комфортному ізольованому приміщенні, де учасники здебільшого сидять у колі; увага до взаємин між учасниками, що розвиваються й аналізуються у форматі актуального часу; використання активних методів групової взаємодії; рефлексія; створення атмосфери відкритості, свободи спілкування та психологічної безпеки [2, 5].

Будучи формою практичної психологічної роботи, тренінги завжди базуються на певній парадигмі, яка відображає підхід і погляди тренера, що проводить заняття. Можна виділити кілька таких парадигм. Наприклад, тренінг може розглядатися як форма впливу, за допомогою якої через позитивне підкріплення закріплюються необхідні поведінкові моделі, а через негативне – усуваються небажані; як процес тренування, що сприяє розвитку та вдосконаленню навичок ефективної поведінки; або як метод створення умов для саморозкриття учасників і їхнього самостійного пошуку рішень своїх психологічних труднощів [3].

Розглянемо ключові особливості психологічних тренінгів. На відміну від традиційних навчальних методів, тренінги передбачають активну участь усіх учасників. Це не лише теоретичне навчання, а й практична робота через рольові ігри, дискусії, творчі завдання та вправи на розслаблення. Такий підхід дозволяє засвоювати нові знання та навички у процесі взаємодії [3].

Тренінги можуть бути груповими або індивідуальними. Групова форма сприяє розвитку комунікації, створенню атмосфери підтримки та взаєморозуміння. Водночас індивідуальний формат забезпечує максимальну увагу до потреб конкретної особи, дозволяючи глибше опрацьовувати психологічні питання. Кожен тренінг має чітко визначену мету. Це може бути робота з емоційними проблемами, подолання стресу, розвиток лідерських якостей, підвищення мотивації або зміна певних аспектів поведінки. Завдяки цьому учасники отримують результати, які мають практичне значення для їхнього життя [3].

Однією з ключових переваг тренінгів є їх інтерактивний характер. Учасники не лише слухають, а й активно взаємодіють один з одним. Такий формат дозволяє обмінюватися досвідом, отримувати зворотний зв'язок і розвивати важливі соціальні навички, як-от емпатія, активне слухання,

асертивна поведінка та ефективна комунікація. У тренінгах використовуються численні психологічні підходи, адаптовані до потреб учасників. Серед них когнітивно-поведінкова, тілесно орієнтована, нарративна, арт-терапія, психодрама, медитація та інші методики. Ця різноманітність забезпечує ефективність роботи та дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожного учасника [3, 6].

Тренінги відрізняються гнучкістю у тривалості. Вони можуть тривати від кількох годин до кількох місяців. Залежно від поставлених завдань, тренінги можуть бути одноразовими або проводитися у вигляді серії занять. Це дає змогу глибше опрацьовувати питання та досягати стійких результатів.

Психологічні тренінги сприяють розвитку ключових аспектів особистості, таких як підвищення самооцінки та впевненості в собі, самоусвідомлення – усвідомлення власних цінностей, переконань і моделей поведінки, виявлення зон для особистісного зростання, збільшення розуміння своїх потреб і бажань, емоційний інтелект, лідерські якості, комунікативні навички – активне слухання, ведення конструктивних переговорів і вирішення конфліктів. Розвиваються такі якості, як довіра, взаєморозуміння, повага до себе і інших, зменшення почуття ізоляції та тривоги. Спостерігається збільшення продуктивності та мотивації до навчання і роботи, удосконалення навичок управління часом і пріоритизації завдань, спільне вирішення задач в команді, групі, колективі. Ці навички є критичними для успішної взаємодії як у професійному, так і в особистісному контекстах [7].

Тренінгові програми орієнтовані на покращення здатності осіб усвідомлювати свої емоції, ефективно їх контролювати та виражати, формувати емоційну стійкість, а також взаємодіяти з іншими людьми на більш високому рівні. Під час тренінгу завдяки груповому процесу у навчанні спостерігається розвиток мотивації та самооцінки, гнучкості у сприйнятті змін та нових обставин, трансформація та інтеграція стратегій подолання складних ситуацій, формування нового досвіду і можливість відразу застосовувати нові знання та навички на практиці, використовуючи реальні життєві ситуації для навчання. Завдяки застосуванню психологічного тренінгу формуються навички саморефлексії та аналізу власної поведінки, позитивного ставлення, толерантності до невизначеності і фрустрації [3, 4].

Завданням деяких психологічних тренінгів є корекція деструктивних або неефективних патернів поведінки. Це включає роботу з такими проблемами, як страх та бар'єри публічних виступів або агресивна поведінка. Такі тренінги дозволяють замінити шкідливі звички на більш адаптивні, що позитивно впливає на соціальну та професійну інтеграцію особи. Можуть включати вправи для покращення стресостійкості та розвитку самоконтролю. Методики релаксації, дихальні техніки та медитація допомагають знижувати рівень стресу

та покращувати емоційний баланс, що дозволяє учасникам ефективніше справлятися з життєвими труднощами [6].

У навчанні є декілька способів застосування тренінгів. По-перше, тренінги широко використовуються для освоєння практичних навичок, які важко вивчити лише через теорію, наприклад, комунікаційні, лідерські, управлінські, технічні та професійні навички. Тренінги сприяють підвищенню зацікавленості здобувачів освіти завдяки інтерактивним методам, таким як групові обговорення, рольові ігри та дискусії. Це дозволяє учасникам глибше взаємодіяти з навчальним матеріалом, що покращує запам'ятовування і засвоєння знань через моделювання реальних ситуацій. За допомогою моделювання учасники можуть вирішувати проблеми в безпечному навчальному середовищі, здобувати більшого обсягу знань за короткий термін [7].

Через розвиток інтернет-технологій тренінги все частіше проводяться в онлайн-форматі. Це дозволяє учасникам взаємодіяти та виконувати практичні завдання, знаходячись у будь-якій точці світу через відеоконференції чи спеціалізовані онлайн-платформи. Онлайн-тренінги популярні для навчання працівників, магістрів та учнів у різних сферах, таких як корпоративне навчання, підготовка фахівців з освіти, психології, менеджменту. Сучасні тренінги дедалі більше орієнтуються на індивідуальні потреби учасників, дозволяючи адаптувати навчальний процес до рівня знань, інтересів і темпу засвоєння кожного здобувача освіти. Використання мобільних додатків, онлайн-курсів та платформ дає змогу створювати персоналізовані навчальні маршрути, що робить навчання більш ефективним.

Таким чином, застосування психологічного тренінгу є корисним, і позитивно впливає як на особистісний розвиток, так і на комунікативні навички і професійну діяльність, що сприяє ефективній взаємодії внутрішнього світу людини із зовнішнім середовищем.

Список використаних джерел:

1. Білова М.Е. Спецпрактикум з соціально-психологічного тренінгу. [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія». Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2024. 30 с.

URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/fpsr/navchalni_materialy/metodychne_zabezpechenya/053_bakalavr/mr_spetspraktikum_spt.pdf

2.Карпенко Є.В. Основи психотренінгу: навчальний посібник. Дрогобич: Просвіт, 2015. 78 с.

3. Особистісно-професійне зростання: психологічні тренінги: навчально

методичний посібник. За ред. проф. Л.В. Долинської, проф. О.В. Темрук. Київ: Каравела, 2017. 560 с.

4. Пилипенко Н. Методичні основи тренінгової діяльності практичного психолога закладу вищої освіти. *Вісник Національного університету оборони України*, 66(2), 2022. 98–106.

<https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-66-2-98-106>.

5. Синишина В. Особливості використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх психологів. *Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. № 3(14) 2018. С. 500-510.

6. Терлецька Л. Г. Тілесно-орієнтований тренінг: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 104 с

7. Тітаренко І. І. Упровадження конфліктологічного тренінгу як способу формування конфліктологічної компетентності майбутніх фахівців з реклами та зв'язків із громадськістю. Том 3 № 74 (2016): *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Секція: сучасні педагогічні технології. С. 204-208.

ФЕДОСОВ Сергій Никифорович

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ В ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ

У період 2022–2024 років в Україні було опубліковано декілька наукових статей, присвячених викладанню фізики та інших дисциплін в умовах війни [1–6]. Дослідники аналізували вплив воєнних дій на освітній процес, адаптацію навчальних програм та впровадження дистанційного навчання.

Сучасна система освіти України зазнала значних змін у зв'язку з початком воєнних дій у 2022 році. Війна не лише вплинула на життя громадян, але й поставила нові виклики перед освітніми закладами, особливо в контексті технічної освіти. Технічні вищі навчальні заклади (ВНЗ), які забезпечують підготовку спеціалістів для наукоємних галузей економіки, зіткнулися з проблемами збереження якості навчання та адаптації до нових умов. Це питання є надзвичайно актуальним, оскільки підготовка кваліфікованих інженерів, фізиків, технологів та інших фахівців є стратегічно важливою для майбутнього відновлення економіки та інфраструктури країни.

Одним з найбільш фундаментальних предметів, що викладаються в технічних ВНЗ, є фізика. Вона є основою для багатьох інженерних і технічних спеціальностей, закладаючи ключові знання і навички, необхідні для професійної діяльності студентів у подальшому. Однак, в умовах війни

викладання фізики зазнало серйозних змін через обмежений доступ до матеріально-технічної бази, нестабільний зв'язок, постійні відключення електроенергії, психологічний тиск та інші фактори. Ці зміни зумовили необхідність розробки нових підходів та методик викладання, адаптованих до кризових умов, аби забезпечити ефективність навчального процесу та збереження високих стандартів освіти.

Головною метою даного дослідження є аналіз особливостей викладання фізики у технічних вузах України під час війни в період 2022-2024 років. Основними завданнями є вивчення впливу війни на доступність та ефективність освітніх ресурсів, адаптація навчальних методик до дистанційного та змішаного форматів, аналіз психологічного стану студентів та викладачів, а також вивчення ролі технологій у забезпеченні безперервності навчання.

Методологія дослідження охоплює комплексний підхід, спрямований на глибоке розуміння впливу воєнних дій на викладання фізики у технічних вузах України. Для досягнення мети дослідження було обрано декілька основних методів:

1. Аналіз освітніх практик та навчальних програм, які використовуються у технічних вузах України під час війни.
2. Опитування студентів і викладачів для отримання даних щодо викликів і адаптаційних стратегій. Основною метою опитування було з'ясувати, які труднощі вони відчують під час навчання та викладання. Опитування також включало питання про психоемоційний стан студентів і викладачів, що дозволило оцінити вплив війни на мотивацію та ефективність навчання.
3. Спостереження за навчальним процесом (за онлайн-лекціями та практичними заняттями з фізики), щоб оцінити, як викладачі адаптуються до технічних і ресурсних обмежень.

Війна створила низку обмежень та викликів для викладання фізики у технічних вузах, серед яких особливо вагомі такі:

1. Аналіз обмежень доступу до матеріально-технічної бази та лабораторного обладнання. В багатьох університетах фізичне обладнання, що використовується для лабораторних робіт, було переміщено або частково зруйновано. Це призвело до необхідності шукати альтернативні рішення, такі як віртуальні лабораторії та симуляції, що дозволяють студентам отримати досвід роботи з фізичними явищами дистанційно.

2. Вплив нестабільного зв'язку, відключень електроенергії та відсутності безпечного освітнього середовища. Під час війни нестабільність електропостачання та зв'язку стали постійними перешкодами для викладання. Студенти та викладачі часто стикаються з відсутністю інтернет-зв'язку або електроенергії під час занять, що унеможливорює безперервність навчального процесу. Також часті повітряні тривоги та загроза обстрілів змушують

студентів і викладачів переривати заняття, що створює психологічний тиск і знижує концентрацію на навчанні.

3. Відсутність безпечного освітнього середовища. Багато студентів та викладачів змушені були покинути свої домівки або переміститися в інші регіони країни чи навіть за кордон, що створює додаткові труднощі у організації освітнього процесу.

Таким чином, вплив війни на викладання фізики в технічних вузах України є багатограним і включає як технічні, так і психологічні аспекти, що вимагають розробки нових адаптивних методик для забезпечення якісного навчання в умовах кризової ситуації. Впровадження дистанційного навчання, цифрових технологій і нових методик викладання дозволили забезпечити безперервність навчання у складних умовах.

Перехід на дистанційне навчання був вимушеним і пов'язаний з низкою викликів як для студентів, так і для викладачів. Одна з головних проблем – недостатня технічна готовність як студентів, так і викладачів. Не всі студенти мали доступ до стабільного інтернету чи необхідного обладнання (ноутбуки, планшети, смартфони), що вплинуло на їхню здатність повноцінно брати участь у навчальному процесі. Викладачі, в свою чергу, стикалися з труднощами через необхідність швидкого освоєння нових технологій та платформ, таких як Zoom, Google Classroom, Moodle та інші інструменти для онлайн-навчання. Крім того, навчання в домашніх умовах позбавлене структури звичного навчального процесу, що негативно впливає на мотивацію студентів.

У процесі адаптації навчання було впроваджено ряд цифрових інструментів та ресурсів, які допомогли частково компенсувати відсутність очного викладання. Викладачі почали активніше використовувати інтерактивні платформи для комунікації та управління навчальним процесом, наприклад, Google Meet, Microsoft Teams, Zoom тощо. Крім того, інтеграція освітніх платформ, таких як Coursera, EdX, Prometheus, дозволила студентам отримувати додаткові знання з фізики та суміжних дисциплін.

Важливою частиною процесу стала адаптація навчальних ресурсів для онлайн-викладання. Викладачі почали створювати цифрові матеріали, включаючи відеолекції, презентації та інтерактивні вправи, які студенти могли переглядати у зручний для них час. Такий підхід сприяв гнучкості навчання і дозволив студентам освоювати матеріал у своєму темпі, що особливо важливо в умовах нестабільного розкладу через війну.

У зв'язку з обмеженнями, навчальні програми з фізики та методики викладання зазнали модифікації для кращого пристосування до дистанційного формату. Зокрема, було змінено порядок подачі матеріалу, деякі практичні заняття були замінені на симуляційні модулі, що дозволило студентам хоча б частково відтворити лабораторний досвід.

Викладачі також почали більше уваги приділяти теоретичним аспектам, розбиваючи складні теми на більш короткі та доступні для онлайн-засвоєння частини. Такий підхід дозволив зменшити когнітивне навантаження на студентів під час дистанційного навчання та допоміг у кращому засвоєнні складного матеріалу.

Одним з найефективніших рішень стало впровадження інтерактивних платформ для обговорення матеріалу, обміну ідеями та спільного вирішення завдань. Застосування таких інструментів, як Kahoot, Quizlet та Google Forms, допомогло викладачам створювати короткі тестування та опитування під час лекцій. Це дозволило викладачам отримувати зворотний зв'язок від студентів в реальному часі і краще оцінювати їх розуміння матеріалу.

Для компенсування обмеженого доступу до лабораторій викладачі фізики почали активно використовувати віртуальні лабораторії та симуляції, що дозволяють студентам відтворювати експерименти у віртуальному середовищі. Такі платформи, як PhET Interactive Simulations, Virtual Physics Lab та інші, забезпечують інтерактивний досвід, що є схожим на проведення реальних лабораторних робіт. Ці інструменти дозволяють студентам здійснювати дослідження фізичних явищ, вимірювати результати, аналізувати дані та робити висновки.

Симуляції також дозволили викладачам адаптувати навчальні завдання, що раніше вимагали присутності в лабораторії. Наприклад, студенти можуть самостійно спостерігати за різними фізичними явищами, змінюючи параметри в симуляції, що допомагає глибше зрозуміти досліджувані закони та принципи. Це не тільки замінює частину практичних занять, але й сприяє розвитку навичок самоорганізації, адже студенти мають змогу самостійно планувати і виконувати експерименти.

Таким чином, адаптація навчального процесу в умовах війни змусила освітян шукати нові підходи до викладання фізики. Використання інтерактивних методик, цифрових технологій та віртуальних лабораторій дозволило зберегти якість навчання і забезпечити залученість студентів, попри обмеження і виклики, які спричинені війною.

Війна створила надзвичайно складні психоемоційні умови для всіх учасників освітнього процесу, особливо для студентів та викладачів, які стикаються з емоційними та психологічними викликами, що суттєво впливають на їхню мотивацію, продуктивність та загальне самопочуття.

Основні психологічні виклики, з якими стикаються студенти та викладачі, включають тривогу, стрес, страх та невизначеність майбутнього. Студенти, які навчаються в умовах постійної загрози, відчують високий рівень тривоги через можливість обстрілів, необхідність переривати заняття під час повітряних тривог, а також через загальну нестабільність. Викладачі також знаходяться у постійному стресі, оскільки відчувають відповідальність за організацію

якісного навчального процесу попри складні обставини. Цей стрес впливає на продуктивність, підвищує ризик емоційного вигорання та знижує здатність підтримувати високий рівень залученості студентів.

З огляду на виклики, пов'язані з викладанням фізики в умовах війни, важливо окреслити перспективи розвитку освітніх підходів у кризових ситуаціях та надати рекомендації для підтримки якості освіти в технічних вузах України.

Важливим напрямом розвитку є подальша цифровізація навчального процесу, зокрема впровадження більшого числа онлайн-ресурсів та інтерактивних платформ, які можуть замінити деякі елементи фізичних лабораторій.

Ще один перспективний напрям – адаптація навчальних планів для підвищення гнучкості, зокрема шляхом інтеграції асинхронних завдань, щоб студенти могли навчатися у зручний для них час. Це дозволить забезпечити більш стабільне навчання, оскільки вони зможуть виконувати завдання тоді, коли мають доступ до ресурсів та часу.

Аналізуючи ситуацію, можна сформулювати деякі рекомендації для покращення навчального процесу та підтримки якості освіти в технічних вузах України. Для технічних вузів рекомендується розробити кризові плани навчання, які містять інструкції щодо переходу на дистанційне навчання, використання альтернативних освітніх ресурсів та забезпечення підтримки студентів і викладачів. Необхідно проводити тренінги для викладачів з освоєння нових цифрових платформ, методик дистанційного викладання та онлайн-оціночних інструментів. Це дозволить їм більш впевнено працювати у кризових умовах та ефективніше взаємодіяти зі студентами. Для підтримки мотивації студентів у дистанційному навчанні важливо використовувати гейміфікацію, інтерактивні тести та завдання, що заохочують студентів до активної участі у навчанні. Це сприятиме підвищенню їхньої залученості та ефективності у засвоєнні матеріалу.

Варто організувати на базі університетів служби психологічної допомоги або забезпечити доступ до психологів, які можуть консультувати студентів та викладачів. Психологічна підтримка допоможе знизити рівень стресу, підтримати ментальне здоров'я та створити більш стійке освітнє середовище. Застосування цих рекомендацій та розвиток нових підходів до викладання фізики дозволить зберегти високу якість освіти в умовах кризи, допоможе підтримати студентів та викладачів психологічно, а також сприятиме ефективному освоєнню складних технічних дисциплін.

Висновки. Аналіз результатів дозволяє виділити основні аспекти та пропозиції, які можуть сприяти збереженню якості навчання, а також підготувати освітні установи до майбутніх кризових ситуацій. Одним з головних висновків є те, що в умовах війни ефективне викладання фізики

вимагає гнучкості та адаптивності. Важливу роль у цьому процесі відіграють віртуальні лабораторії та симуляції, які значно полегшують засвоєння практичних аспектів фізики.

Психоемоційний стан студентів і викладачів є критичним фактором, що впливає на навчальний процес. Це вимагає впровадження системи психологічної підтримки, яка б дозволила стабілізувати емоційний стан учасників освітнього процесу та підвищити їхню стійкість до стресу.

Результати цього дослідження мають потенціал для майбутнього розвитку освітньої системи України в умовах криз. Виявлені методи адаптації навчального процесу та рекомендації можуть стати основою для розробки кризових стратегій. Ефективне використання цифрових технологій та гейміфікаційних елементів у викладанні може значно підвищити мотивацію студентів та рівень їхньої залученості. Загалом, дослідження робить внесок у розуміння особливостей освітнього процесу в умовах кризової ситуації та пропонує практичні рекомендації, які можуть бути використані як у короткостроковій перспективі, так і для стратегічного планування розвитку технічної освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Маятіна, Н. Інноваційні методики викладання фізико-математичних дисциплін у ЗВО в умовах воєнного стану // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору, 91((II) 1), с.117-130, 2023.
2. Вплив війни на вищу освіту в Україні: (2022) <https://cedos.org.ua/events/vplyv-vijny-na-vyshhu-osvitu-v-ukrayiny-vyklyky-ta-perspektyvy/>
3. Соколенко О.Л., Вища освіта крізь призму війни // Юридичний науковий електронний журнал, №7, с. 562-564, 2023
4. Шевчук І.Б., Шевчук А.В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України // Економіка та суспільство № 39, с. 1420-1428, 2022 <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>
5. Балан О.В. "Лабораторні роботи з фізики під час дистанційного навчання" // <https://vseosvita.ua/library/metodychna-rozrobka-laboratorni-roboty-z-fizyky-pid-chas-dystantsiinoho-navchannia-643596.html>, 22 с., 2022
6. Васильєва Д. Стан дистанційного навчання математики під час війни в Україні // Український педагогічний журнал, № 2 с. 38-47, 2022

ФОГЕЛЬ Тетяна Миколаївна

COGNITIVE AND PROGMATIC ASPECTS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODS: ASSESSMENT FOR LEARNING IN THE REMOTE CLASSROOM

The term ‘assessment’ can be confusing because it can have multiple meanings depending on the context.

There are two main approaches: assessment of learning (summative assesement) and assessment for learning (formative assessment).

Traditional approaches to assessment are usually based on assessment of learning (summative assesement) carried out at the end of a course or school year in the form of an exam or test to which grades are given. The results are then reported.

Assessment for learning (formative assessment) happens throughout the learning process. Learners are actively involved in the process, so they learn lifelong learning skills, as they learn how to learn [4].

In this article we will focus on assessment for learning or formative assessment.

According to research, assessment for learning is one of the most powerful ways to improve learning and raise standards [2]. Assessment for learning is sensitive and constructive, recognizes all educational achievement, fosters motivation, promotes understanding of goals and criteria.

There are some benefits of assessment for learning (formative assessment), namely: it can be used to identify where students are in their learning and what they need to improve; it is central to classroom practice; it is a key professional skill; it is a part of effective planning.

Teachers should bear in mind that assessment for learning (formative assessment) should

- be part of a teacher’s effective planning;
 - focus on how students learn;
 - be a central feature of classroom practice;
 - be seen as a key professional skill for all teachers;
 - be viewed as a sensitive and constructive process;
 - never underestimate the importance of students’ motivation;
 - encourage a shared understanding of the criteria by which learning goals are assessed;
- learning;
- ensure learners receive constructive guidance on how to improve their
 - develop the learners’ capacity for self-assessment;
 - recognise the full range of educational achievement [1].

The key principles for the teacher include that teachers: communicate confidence that every learner can improve, empower learners to take an active part in their own learning, develop learners' confidence by including them in the learning process by conducting peer and self-assessments.

Teachers can do this by collecting information about individual learners to better understand their needs, adjusting their teaching in response to observations or assessment results, sharing learning outcomes with learners, sharing marking criteria with learners, using questioning, giving specific and useful feedback, introducing peer feedback, introducing self-assessment.

When a teacher takes an assessment for learning approach, they ensure they are following a learner-centred approach where the learner is at the centre of what they do.

The learners will understand their progress because they will have seen the marking criteria and will have been involved in self-assessment.

Any activity teachers are using in the classroom or remotely for teaching can be used as an assessment activity provided that all assessment activities are ones that learners have already experienced.

These are examples of individual listening tasks that are part of a larger assessment.

Assessment task 1:

Learning outcome (Purpose): can listen and recognize items of vocabulary

Product: Learners work individually. They listen to an audio of a presentation and identify images.

Process: Learners listen to an audio e.g. a person describing specific food. They look at a multiple choice with 3 images in a row and select the correct row.

Marking criteria (evaluation of the product)

Resource: audio of one person talking, multiple choice activity using an app, e.g. Mentimeter or SurveyMonkey.

Integrated skills: Learners listen and match visuals to text of vocabulary items (listening and reading). Learners listen and type in words (listening and writing) [3].

Assessment task 2:

Learning outcome (Purpose): can listen and understand specific information

Product: Learners work individually. They listen to an audio of a presentation and identify images of specific items.

Process: Learners listen to an audio of a person talking about their hobby. They look at visuals of items used in the hobby, e.g. stamp collecting and tick (V) or cross (X) for true or false next to the image, e.g. True: = stamp collecting book, loose postage stamps, magnifying glass, sponge, tweezers, envelopes with stamps on them; False = fiction book, envelope with no stamp on it, rubber stamp.

Marking criteria (evaluation of the product):

1 point for each correct answer

Resource: audio of a male or female talking about their hobby, true or false activity using an app, e.g. Mentimeter or Opinionstage.

Integrated skills: Learners listen and read vocabulary items and circle the correct ones (listening and reading). Learners listen and write the words under each correct item (listening and writing) [3].

Assessment task 3:

Learning outcome (Purpose): can listen and sequence a story.

Product: Learners work individually. They listen to a video clip and sequence screen shots of the clips. Learners work in pairs to check their answers and modify.

Process: Learners listen to a video clip of a story, e.g. a cartoon. They listen to look at screen shots of the cartoon and sequence them. Peer assessment can be included here, where learners check their answers with each other and when they are satisfied, they have got the right order they can submit their answers.

Marking criteria (evaluation of the product):

1 point for each correct audio clip in order.

1 point for collaboration.

Resource: video clip with sound and dialogue of a cartoon; audio clips from the cartoon to be sequenced on an app like Google quiz; screen shots from the cartoon to be sequenced.

Integrated skills: Learners listen and read captions to sequence them (listening and reading). Learners listen and write number or letter of the screen shot (listening and writing) [3].

Assessment task 4.

Learning outcome (Purpose): can listen and draw a picture

Product: Learners work individually. They listen to the teacher synchronously session and draw/colour what they hear. Learners work in pairs to check their answers and modify.

Process: Learners listen to the teacher describe an animal, draw and colour, a story, e.g. a cartoon. Peer assessment can be included here, where learners show each other their drawings and check with each other. They can ask for a repetition and when they are satisfied, they have got the right shapes and colours they can submit their answers by showing their drawings to the teacher on camera.

Marking criteria (evaluation of the product):

1 point for each correct part of the animal drawn

1 point for each correct colour used

1 point for collaboration.

Resource: Transcript of the story 'Oscar is an elephant. He is a very clumsy elephant. First, he bumped into a big red tin of paint. His trunk turned bright red! Then he fell sideways into a green pond, now his ears are all green. Because he was eating bananas, his tusks turned yellow. Finally, he fell in a dirty pond, so his tail and bottom are all black!'

Integrated skills: Learners listen and read instructions to draw and colour what they hear (listening and reading). Learners listen and write the name of the animal they have drawn. They write the colours they have used (listening and writing). Learners show their answers to the teacher on camera [3].

The goal of assessment for learning (formative assessment) is improvement and it allows both teachers and students to identify areas for improvement and target their efforts accordingly.

References:

1. Assessment Reform Group (1999). *Assessment for Learning: Beyond the Black Box*
2. Black, P. and Wiliam, D. (1998). *Inside the Black Box*
3. <https://teachercommunity.teachingenglish.org.uk>
4. Mary Spratt, Alan Pulverness, Melanie Williams, 2011. *The TKT Course Modules 1, 2, 3, CUP*

ХЛЄБНІКОВА Таліна Миколаївна

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ

Управління трудовими ресурсами (УТР) ми розглядаємо як політику та внутрішню функцію підприємства, спрямовану на підбір, організацію та координацію діяльності працівників в межах організації. Усі процеси та програми, пов'язані з трудовою діяльністю, є невід'ємною частиною системи управління людськими ресурсами підприємства.

УТР – одна з ключових складових управлінської діяльності, яка зазвичай ґрунтується на певній концепції. Вона передбачає систему теоретико-методологічних підходів, які визначають основні аспекти управління персоналом: його сутність, зміст, цілі, завдання, критерії, принципи, методи, а також організаційно-практичні механізми реалізації цих підходів в конкретних умовах функціонування організацій. У сучасній науковій літературі з менеджменту й управління персоналом науковці [3] традиційно виділяють концепції управління персоналом, які формувалися на основі трьох основних управлінських підходів:

- Концепція трудових ресурсів зосереджувалася на функції працівника – праці, що оцінювалася через витрати робочого часу і заробітну плату. У цьому підході людина розглядалася крізь призму її формальної ролі – посади, а управління здійснювалося адміністративними механізмами (принципами, методами, функціями, повноваженнями).

- Концепція управління людськими ресурсами розширила цей

погляд, розглядаючи працівника як елемент соціальної організації, що включає три основні компоненти: трудову функцію, соціальні відносини та стан працівника.

– Концепція управління людиною – ґрунтується на тому, що працівник це особливий об'єкт управління і він є не лише ресурсом, а вимагає уваги до соціокультурних аспектів його діяльності та функціонування.

У сучасних умовах досягнення основних цілей організації в економічному середовищі значною мірою залежить від правильної побудови та ефективної роботи системи управління персоналом. Основу цієї системи становить управлінський механізм, який охоплює принципи, функції, методи управління та стиль керівництва.

Управління персоналом є однією із складових УТР.

Важливо розуміти різницю між управлінням персоналу та управлінням трудовими ресурсами. Управління персоналом включає аналіз поточної укомплектованості персоналу, забезпечення професійними фахівцями, порівняння показників плинності персоналу в динаміці, проведення оцінки та тестування на предмет відповідності співробітниками компетенціям і функціональним вимогам за посадовими інструкціями. Поняття УТР ширше, до нього входить аналіз ринку праці, підвищення ефективності роботи власного персоналу, аналіз продуктивності та вироблення, оптимізація використання фонду оплати праці, організація робочого місця.

У науковій літературі управління персоналом розглядається як сукупність управлінських, організаційних, економічних та правових заходів, які забезпечують відповідність кількісних і якісних характеристик працівників цілям і завданням організації, а також спрямовують їхню трудову поведінку. Хоча такий підхід не претендує на повне висвітлення змісту поняття, він акцентує ключову особливість управління персоналом у межах підприємства – його функціональну орієнтацію.

Д. Мак Грегор і його послідовники, зосереджують свою увагу на тому, що управління персоналом є окремим видом діяльності менеджерів, спрямованим на підвищення продуктивності, творчої віддачі й активності працівників. Вона включає скорочення частки виробничих і управлінських кадрів, формування й реалізацію політики підбору та розстановки персоналу, а також вирішення питань, пов'язаних із навчанням і підвищенням кваліфікації співробітників.

Цей підхід спирається на ключові функції управління персоналом, а його головна перевага – чіткість і конкретність у визначенні основних завдань роботи з кадрами.

То що означає ефективне управління людськими ресурсами? Насамперед, це конкурентна перевага організації, яку найважче скопіювати. Це досягнення організаційної мети за оптимальних витрат. Чисельність персоналу організації, витрати на його утримання та робочий час – складові ключового показника

ефективності персоналу та продуктивності праці.

Від успішної побудови системи управління персоналом організації та ефективності роботи залежить досягнення головних цілей функціонування організації в економічному просторі. Основою системи управління персоналом підприємства є механізм управління, що включає принципи, функції, методи управління і стиль керівництва.

В умовах кризи, спричиненої військовим вторгненням агресора на територію України, ефективне управління персоналом організації значною мірою залежить від впливу різноманітних факторів.

Розглянемо основні з них.

1. Мотивація персоналу.

Мотивування як тактика вирішення проблем є орієнтацією на фактичну структуру ціннісних орієнтацій та інтересів працівників організації, на більш повну реалізацію наявного трудового потенціалу. Мотивацію персоналу можна представити як процес спонукання особистості до діяльності, що передбачає застосування мотивів поведінки індивіда з метою досягнення власного результату чи результату компанії.

Цілями створення та введення системи мотивації персоналу є:

- підвищення якості надання товарів/послуг організації;
- зростання зацікавленості працівників організації в успішній діяльності;
- підтримка на необхідному рівні зацікавленості співробітника в успішному досягненні потенційних змін;
- спонукання до ефективного функціонування;
- відбір та збереження висококваліфікованих кадрів;
- розвиток таких якостей кадрів, як лояльність, ініціатива та відданість компанії.

Науковці визначають, що спочатку процес мотивування був спрямований переважно на підвищення продуктивності праці, а згодом акцент зміщується на підвищення її якості, розвиток творчої активності, ініціативності та забезпечення утримання працівників в організації [2, с. 7].

Мотивування трудової діяльності ґрунтується на низці принципів, визначених у роботах В. Андрієнко та В. Данюка. До них належать [2, с. 13]:

- доступність – умови мотивування повинні бути демократичними та зрозумілими для працівників;
- відчутність – кожен стимул має певний поріг ефективності, який суттєво відрізняється залежно від колективу;
- поступовість – матеріальні стимули слід коригувати поступово, з урахуванням необхідності підвищення; різке зростання винагороди без підтвердження може призвести до демотивації;
- мінімізація розриву між результатами праці та їх оплатою;

- поєднання моральних і матеріальних стимулів, враховуючи їхній комплексний вплив на ефективність трудової діяльності;
- використання позитивних і негативних стимулів для досягнення бажаних результатів.

2. Адаптація персоналу.

Адаптація персоналу – це процес пристосування нових співробітників до умов зовнішнього та внутрішнього середовища організації, ознайомлення їх із принципами трудової діяльності, особливостями корпоративної культури, а також впровадження їх як елементів бізнес-процесів та загального операційного процесу у компанії [1].

Проблеми, пов'язані з високою плинністю кадрів, незадоволеністю працівників своєю роботою та низьким рівнем мотивації, можна пояснити тим, що більшість зусиль керівництва у сфері управління персоналом зосереджуються на підборі, підготовці та навчанні кадрів. Натомість адаптація нових або чинних працівників до змін у робочих умовах, нових посад чи робочих місць отримує недостатньо уваги, часу та фінансування. Отже, постає нагальна потреба в оптимізації та вдосконаленні процесу адаптації персоналу.

Основними елементами системи управління адаптацією персоналу в сучасних організаціях виступають цілі та завдання системи адаптації персоналу, об'єкт та суб'єкт оцінки ефективності системи управління адаптації, методи та інструменти адаптації персоналу, технології адаптації персоналу, програма адаптації нового співробітника, система наставництва, атестація за підсумками програми адаптації нового співробітника. Спираючись на етапи адаптації, визначені різними авторами [1], можна виділити такі ключові стадії: оцінювання рівня підготовленості нових працівників чи співробітників, орієнтація в організаційних процесах, активна участь новачків чи співробітників із забезпеченням їх підтримки, а також перехід до стабільного виконання робочих обов'язків.

Їх наявність забезпечує повноцінну роботу адаптаційного механізму в організації, дозволяючи ефективно адаптувати співробітників у трудовий колектив та стимулювати зростання ефективності та продуктивності праці.

3. Розвиток та навчання.

Розвиток та навчання – має важливу практичну роль у розвитку трудового капіталу, формує конкурентоспроможність організації. Для співробітників професійне навчання – це можливість підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку праці, що дозволяє збільшити якість життя.

Впровадження ефективного управління персоналом і продуктивністю праці дозволяє організації йти шляхом розвитку та в умовах економічної кризи та забезпечити собі перевагу перед конкурентами, які не використовують такі технології або не надають їх впровадженню належної уваги. Створення конкурентної переваги організації з допомогою скорочення витрат і

підвищення віддачі співробітників – ключова компетенція управлінців.

Отже, управління трудовими ресурсами організації в умовах кризи стає невід'ємною складовою стратегії розвитку організації. Завдяки цьому процесу забезпечується професійний розвиток персоналу, підвищується ефективність трудової діяльності, а також реалізуються завдання, передбачені кадровою політикою підприємства.

Список використаних джерел:

1. Миронова О. М. Основні проблеми адаптації персоналу та методи їх вирішення на підприємствах. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/101.pdf (дата звернення 10.11.2024).
2. Назарова Г. В., Степанова Е. Р. Мотивування трудової діяльності: регіональні та галузеві аспекти : монографія Харків : Вид. ХНЕУ, 2014. 185 с.
3. Управління персоналом у ХХІ столітті: кадрова політика, мотивація, оплата праці : монографія /Т. А. Костишина та ін.; за ред. проф. Т. А. Костишиної Полтава : Полтавський літератор, 2010. 497 с.

ХМЕЛЮК Альона Василівна

ІННОВАЦІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТВОРЕННІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасні умови цифрової трансформації суспільства вимагають оновлення методів і підходів до вищої освіти, зокрема у сфері наукових досліджень. Штучний інтелект (ШІ) стає невід'ємною частиною інноваційних процесів, пропонуючи потужні інструменти для аналізу, систематизації даних та генерації нових знань.

Вважаємо, що використання ШІ у створенні наукових робіт дозволяє здобувачам не лише підвищувати якість виконаних робіт, але й опановувати нові компетенції. Однак широке впровадження ШІ в наукову діяльність супроводжує низьку викликів, такі як питання академічної доброчесності, забезпечення етичного використання технологій та об'єднання зв'язків з автоматизованими рішеннями.

Дослідження ролі ШІ у створенні наукових робіт має на меті сприяти формуванню нової освітньої парадигми, яка враховує інтеграцію сучасних технологій у навчальний процес. Це особливо важливо в контексті адаптації систем вищої освіти до глобальних викликів, пов'язаних із цифровізацією та потребою забезпечення сталого розвитку науки та освіти.

Глибоко переконані, що в умовах цифрової трансформації вищої освіти штучний інтелект (ШІ) стає потужним чинником підвищення ефективності, доступності та якості наукових досліджень. крім того, розвиток ШІ-технологій

сприяє оперативному доступу до великого обсягу даних, їхньому аналітичному опрацюванню та моделюванню, що дозволяє забезпечити більш обґрунтований вибір тем, джерел та методів дослідження, зокрема мова йде про підготовку кваліфікаційних робіт [1].

Звичайно, в умовах зростання вимог до академічної доброчесності та поширення практики відкритої науки інтеграція ІІІ-інструментів у процес підготовки кваліфікаційних робіт формує нові підходи до перевірки достовірності даних, оригінальності авторського тексту й аналітичних висновків. Це, своєю чергою, підвищення вдосконалення методологічної культури здобувачів, розвиток критичного мислення, підвищення конкурентоспроможності випускників та формування сучасного науково-освітнього простору.

Згідно з ОПП «Облік і оподаткування» здобувачі виконують кваліфікаційну роботу, яка складається з трьох розділів: теоретичного; обліково-аналітичного та проектно-аналітичного (аудит та аналіз) [2].

Вважаємо, що штучний інтелект (ІІІ) може стати потужним інструментом допомоги здобувачам у написанні кваліфікаційних робіт, зокрема за спеціальністю 071 "Облік і оподаткування", без порушення принципів академічної доброчесності. Зокрема, ІІІ може бути корисним на кожному етапі написання таких робіт:

1) теоретичний розділ:

- пошук джерел: інструменти ІІІ, такі як академічні пошукові системи (Semantic Scholar, Scopus AI-аналізатори), допомагають знайти релевантну літературу, забезпечуючи доступ до актуальних публікацій і стандартів;
- систематизація інформації: ІІІ може аналізувати великі обсяги текстів, виокремлювати ключові поняття, теорії та їх еволюцію;
- реферування: генерація коротких оглядів літератури за допомогою ІІІ дозволяє здобувачам швидше сформувати основу теоретичного розділу, залишаючи простір для критичного осмислення.

2) обліковий розділ:

- стандарти та регулювання: ІІІ можна швидко розмістити актуальні міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку (IFRS, GAAP), допомагаючи інтегрувати їх у роботу;
- моделювання облікових процедур: ІІІ-алгоритми можуть допомогти моделювати облікові операції на прикладі підприємства, спрощуючи опис процесів;
- тестування рішень: використання ІІІ для оцінки правильності проведених розрахунків чи відповідності облікових процедур чинному законодавству;

3) аналітичний (аналіз та аудит) розділ:

- обробка даних: ШІ може обробляти великі масиви фінансових даних, виявляти закономірності, тенденції та відхилення. Наприклад, Python-бібліотеки з аналітики даних;

- візуалізація результатів: Інструменти ШІ (Tableau, Power BI) сприяють створенню якісних графіків, таблиць та діаграм для демонстрації результатів аналізу;

- аудиторський аналіз: Інструменти ШІ можуть виявляти ризикові області у фінансових документах, оцінювати ймовірність помилок чи шахрайства, використовуючи методи машинного навчання.

Зважаючи на викладене, вважаємо, що доцільно здійснювати забезпечення академічної доброчесності через наступні кроки:

- контроль плагіату: технічна перевірка такими інструментами як StrikaPlagiarism або Unicheck, допомагають перевірити унікальність тексту;

- етичне використання: ШІ використовується як допоміжний інструмент, а не як заміник інтелектуальної праці студента. Здобувачі мають результати ШІ лише для підготовки, а не копіювати згенерований текст;

- підвищення якості тексту: інструменти редагування тексту (Grammarly, LanguageTool) допомагають виправити стилістичні й граматичні помилки, не впливаючи на зміст;

- навчання: інтеграція ШІ сприяння розвитку критичного мислення, коли здобувачі аналізують, вдосконалюють і адаптують згенеровані результати до своїх досліджень.

Отже, ШІ лише при таких методологічних підходах не лише спрощує рутинну роботу, а й досліджує якість, залишаючи головну роль за здобувачем — формування нових знань та ідей.

Таким чином, штучний інтелект став невід'ємною частиною нашого життя, впливаючи на всі сфери діяльності, зокрема на освітній процес. Його інтеграція відкриває широкі можливості для здобувачів вищої освіти, зокрема у підготовці та написанні кваліфікаційних робіт. Проте цей технологічний прорив вимагає не лише адаптації освітніх програм, а й готовність викладачів опановувати й ефективно використовувати ці інструменти.

Сьогодні здобувачі часто значно швидше опановують новітні технології, включаючи інструменти штучного інтелекту. У такій ситуації виникає ризик системних проявів академічної недоброчесності через невміння або небажання викладачів активно інтегрувати ці технології в освітній процес. Щоб уникнути цього, необхідно забезпечити належну підготовку викладачів, підвищити їхню цифрову грамотність і сформувати відповідне ставлення до використання ШІ [3].

Замість протистояння інноваціям, освітня спільнота має взяти на себе лідерство у формуванні культури етичного й відповідного застосування

штучного інтелекту. Це дозволить зробити ШІ не загрозою, а потужним інструментом для підвищення якості освіти та розвитку наукових досліджень.

Дане дослідження інноваційних дій щодо можливого застосування ШІ у створенні наукових робіт у вищій освіті є успішним і своєчасним, остаточно дозволяє зрозуміти й оптимізувати шляхи покращення якісних параметрів освітнього процесу та сприяти значному розвитку науково-дослідницької діяльності університетів.

Список використаних джерел:

1. Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти URL: https://www.dstu.dp.ua/uni/downloads/opp_oa_bak_24.pdf

2. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційних робіт для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»/ Укл. Будько О.В., Хмелюк А.В. Кам'янське: ДДТУ, 2021. 40 стор. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-mzp71.pdf>

3. Khmeliuk A.V., Okhrimchuk O.V. Using artificial intelligence when writing a thesis. The XV International Scientific and Practical Conference "Distance learning: problems, ways of development and the latest technologies", December 25-27 2023, Munich, Germany. P.27-31.

ХОЛТОБІНА Олександра Устинівна

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема збереження здоров'я педагогів дошкільної освіти є важливим та актуальним напрямом діяльності. Відповідно до Конституції та Законів України, Конвенції про права дитини, інших нормативних документів здоров'я людини є національним багатством. Професія вихователя досить чудова, гарна, творча, гуманна, відповідальна. Вона вимагає багато власних зусиль, постійної роботи стосовно професійного удосконалення, тому збереження здоров'я є важливим для кожної людини з інтелектуальними видами праці [1, с. 13].

Ми бачимо, як зростають вимоги до професії вихователя з боку суспільства. Сучасний вихователь має бути освіченою, культурною, творчою особистістю з гідною професійною освітою. Під час навчання майбутні вихователі продовжують отримувати знання з різних наукових дисциплін. Особливого значення набувають знання про здоров'я, використання здоров'язбережувальних технологій та основ фізичного виховання, організації здоров'язбережувального освітнього середовища, тому зростають вимоги до

професії вихователя. Основами сучасного життя має стати прагнення до вдосконалення людиною здоров'я.

Спеціалісти мають розуміти необхідність ретельно ставитися до здоров'я дошкільників. При організації власної праці необхідно створити здоров'язбережувальне середовище, яке може сприяти зміцненню функціональних систем організму. Таке середовище має бути наповнене турботою, ласкою, любов'ю, доброзичливим ставленням [2].

Спортивні заняття мають бути основною формою життєдіяльності людини. Це також стосується фізичної праці, суспільного життя, побуту та дозвілля. Режим дня для людини складається з різних біоритмів: чергування сну, трудової діяльності та відпочинку. Слід зазначити, що важливо правильно ставитися до окремих пауз протягом робочого дня, організовувати розподіл праці, дотримуватися режимного ритму, якості харчування.

Особисту власну культуру вихователі спрямовують на організацію в роботі з дітьми. Особлива увага звертається на потребу кожного дня виконувати ранкову гімнастику, проводити заняття з фізичної культури на свіжому повітрі. За умов правильної організації режиму дитина відпочиває та набирається нових сил. Для затишного внутрішнього стану у процесі організації денного сну співаються колискові, прослуховується тиха, мелодійна класична музика, читання казок, оповідань, віршів тощо [3].

На жаль, в останні роки збільшується кількість захворювань серед населення України. Це викликано несприятливим екологічним станом, пандемією COVID-19, війною з 2022 року, яка продовжується (дистанційне навчання, постійне використання гаджетів тощо) призводять до погіршення здоров'я [3].

Культура та професія вихователя потребує зусиль щодо здобуття спеціальних знань. Видатні педагоги вважають, що освітньо-виховний процес має будуватися на принципах індивідуалізації навчання. Для спеціалістів урахування індивідуальної специфіки є ключовим фактором необхідним і потрібним для оптимальної організації роботи. Досвід та знання з анатомії, валеології, психології, основ безпеки життєдіяльності людини, дошкільної педагогіки збагачують компетентності майбутніх вихователів.

Ми впевнені, що фізичне виховання покликане зробити людину здоровою. Заняття фізичною культурою має бути обов'язковим елементом упродовж навчання дітей. Заняття є корисними, важливими для розвитку, навчання та виховання дітей. На заняттях фізичною культурою діти виконують різноманітні вправи з гімнастики, грають у рухливі та спортивні ігри. Такі заняття може проводити вихователь, інструктор з фізичної культури. Заняття з фізичної культури можуть проводитися на відкритому майданчику або в залі залежно від кліматичних зон. Особливу увагу слід звертати на одяг, взуття дітей, спостерігати за станом здоров'я [2].

Під час проведення заняття доцільно використовувати ігрові методи на заняттях з фізичної культури. Ігрові методи спонукають до активізації рухових навичок дітей. Така організація освітнього процесу сприяє зміцненню здоров'я дітей.

Важливого значення набуває робота педагога з батьками. Вихователі мають проводити бесіди, батьківські збори, консультації, створення пам'яток для батьків щодо проблем збереження здоров'я. На нашу думку, дуже корисним є публікація матеріалів на сайтах закладів дошкільної освіти щодо даної проблематики. Батьки можуть заходити на сайти та знайомитися з інформацією. Ця інформація має бути викладена простою мовою. Бажано використовувати не тільки текстовий матеріал, а фото, відео. Під час підготовки матеріалів вихователі можуть використовувати прислів'я, приказки стосовно теми здоров'я. Слід наголосити на цих зборах, що батьки є тією ланкою суспільства, на які спирається дитина. Дитина має бачити здорових батьків, які підтримують прагнення до усвідомленого збереження та зміцнення свого здоров'я. Дуже корисним, на наш погляд, є проведення вільного часу з батьками. Діти разом з батьками грають у рухливі, спортивні ігри, проводять вільний час, займаючись малюванням, кресленням, ліпленням, співами, танцями тощо [1, с. 15].

Як підсумок, слід зазначити, що на вихователя покладаються надії, діяльність якого виходить на якісно новий рівень осмислення, формування усвідомленої потреби у фізичному самовдосконаленні, щодо здійснення здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Бережна, Т. І. Основні підходи та принципи формування здоров'язбережувального середовища закладу освіти. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: педагогіка та психологія, (1). 2023. С. 11–16. URL: <https://reicst.com.ua/pmtp/article/view/2023-1-01-02/2023-1-01-02>
2. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія [за заг. ред. Л.М. Рибалко]. Тернопіль : Осадца В.М., 2019. 400 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%97%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%8F%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%962019.pdf>
3. Психолого-педагогічні аспекти формування здорового способу життя. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/psykholoho-pedahohichni-aspekty-formuvannia-zdorovoho-sposobu-zhyttia-567494.html>

ЧЕРНЯВСЬКА Ірина Михайлівна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ

Економічні умови та тенденції становлення нашої держави спонукають майбутніх фахівців до оволодіння вміннями й навичками дослідницької діяльності. Підготовка бакалаврів менеджменту в Дніпровському державному технічному університеті відбувається, перш за все, для потреб міста та регіону, для запобігання ризику втрати кадрового потенціалу. Велику роль відіграє співпраця з підприємствами, організаціями та установами міста та регіону, які є практичною та інформаційною базою для формування та розвитку дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти.

Серед основних мотивів, які відображають спрямованість майбутнього менеджера на дослідницьку діяльність, можна виділити допитливість, інтерес до вирішення проблеми, необхідність аналізування великого обсягу інформації тощо.

На нашу думку, для формування дослідницьких умінь у майбутніх менеджерів необхідно розвивати здатність знаходити альтернативні варіанти розв'язання практичної проблеми, самостійного пошуку відповідної інформації, формулювання запитань до експертів для отримання необхідної інформації. Не менш важливим є формування та розвиток комунікативних та презентаційних компетентностей. Серед яких виокремимо відстоювання власної точки зору, вміння домовлятися та знаходити компроміс, уміння швидко знаходити відповіді на «несподівані», «незручні» запитання.

Спираючись на аналіз вітчизняних освітньо-професійних програм «Менеджмент» першого (бакалаврського) рівня, ми можемо стверджувати про наявність об'єктивного протиріччя між необхідністю формування дослідницьких умінь на відповідному рівні та відсутністю обов'язкових освітніх компонент, які б забезпечували здобуття здатності до проведення та виконання досліджень на відповідному рівні.

Оволодіння навичками абстрактного мислення та синтезу, навичками пошуку, збирання та аналізу інформації, вміння виконувати індивідуальні чи групові дослідження створює основу для діяльності менеджера, розвиває загальні та професійні компетентності.

Формування дослідницьких умінь майбутнього бакалавра менеджменту в університеті відбувається шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти. До переліку обов'язкових компонент освітньої програми циклу загальної підготовки введено навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень». Її метою є формування у здобувачів комплексу теоретичних знань

щодо специфіки науково-дослідної діяльності, вмінь та практичних навичок необхідних для проведення наукових досліджень, оформлення результатів наукових досліджень, прийняття збалансованих рішень при дослідженні актуальних проблем у сфері економіки та менеджменту. Опановуючи навчальний матеріал, здобувачі навчаються володіти інструментарієм та методами наукового дослідження сучасних економічних та управлінських проблем, виробляють навички самостійного написання наукових публікацій, курсових та кваліфікаційних робіт.

Взагалі, в процесі реалізації освітньо-професійної програми «Менеджмент» першого (бакалаврського) рівня забезпечується поєднання освітньої та дослідницької діяльності. Дослідна робота бакалаврів здійснюється за такими напрямками:

- виконання завдань під час проходження виробничої та переддипломної практики;
- підготовка і захист курсових робіт;
- написання і захист кваліфікаційної роботи.

Зауважимо, що результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти університету. Це мотивує здобувачів вищої освіти приймати участь у різних заходах, які мають наукове, професійне та соціокультурне спрямування. Бакалаври-менеджери активно приймають участь у наукових і науково-практичних конференціях, проходять курси на освітніх онлайн платформах та стажування. Проте, участь бакалаврів у науковій та науково-методичній роботі кафедри потребує особливої уваги та активізації. Оскільки, саме у взаємодії з науково-педагогічними працівниками кафедри, здобувачі мають можливість розвивати власні пізнавальні потреби, задовольняти пізнавальний інтерес, усвідомлювати професійну значущість оволодіння дослідницькими вміннями, розробляти творчі завдання, накопичувати досвід щодо вивчення та аналізу наукової, методичної, нормативної літератури.

Вивчення стану дослідницьких умінь здобувачів вищої освіти освітньої програми «Менеджмент» першого (бакалаврського) рівня університету підтвердило доцільність обраної проблеми дослідження. Аналіз результатів анкетування респондентів засвідчив, що: більшій кількості подобаються заняття пошукового характеру (70,1%); багатьох захоплюють завдання дослідницького характеру (79,4%); більшій кількості здобувачів подобаються заняття, які розвивають творчі здібності та мають пошуковий характер (80,2%). Також, анкетування здобувачів виявило проблемні факти. А саме, значна кількість здобувачів (68,5%) недостатньо обізнані щодо питання формування дослідницьких умінь.

У висновку зауважимо, що формування дослідницьких умінь у бакалаврів-менеджерів має здійснюватися шляхом як формальної так і

неформальної та/або інформальної освіти. Найповнішому формуванню дослідницьких умінь сприяють опанування навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень», участь у науковій та науково-методичній роботі кафедри, науково-практичні конференції, тематичні екскурсії, курси на освітніх платформах та стажування, самостійна навчально-дослідницька робота.

ШПАЛЯРЕНКО Юлія Анатоліївна

ГЕЙМІФІКАЦІЯ У НАВЧАННІ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКЛАДАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У сучасних умовах реформування освіти особлива увага приділяється підготовці висококваліфікованих педагогів, здатних ефективно працювати в умовах Нової української школи. Серед ключових компетентностей майбутніх учителів початкової школи виділяється креативність, здатність мотивувати учнів та створювати сприятливе навчальне середовище.

Гейміфікація, тобто використання ігрових елементів у навчальних процесах, стає ефективним інструментом формування цих компетентностей. Її застосування у підготовці педагогів дозволяє зробити навчання більш цікавим, інтерактивним і практико-орієнтованим, що є важливим для розвитку професійних навичок майбутніх учителів.

Дослідження гейміфікації в освітніх процесах набуває все більшої популярності серед науковців. Зокрема, Д. К. Марков виділяє основні ігрові механіки, які сприяють підвищенню мотивації студентів, включаючи систему балів, рейтинги, нагороди тощо [1, с. 22].

А. В. Соколова зазначає, що гейміфікація сприяє розвитку критичного мислення та навичок командної роботи [3, с. 56].

У контексті підготовки педагогів М. І. Петренко наголошує на важливості використання цифрових платформ, які дозволяють інтегрувати ігрові елементи в навчальний процес [2, с. 48]. Водночас недостатньо досліджено, як саме гейміфікація може впливати на формування методичних і професійних компетентностей майбутніх учителів початкової школи.

Загалом у багатьох дослідженнях наголошується на міждисциплінарному потенціалі гейміфікації, що сприяє її адаптації до різних рівнів та форматів освіти. Так, Л. М. Іваненко акцентує на необхідності поєднання гейміфікаційних підходів з традиційними методами викладання, підкреслюючи їхній взаємодоповнювальний характер. Водночас О. П. Кравченко досліджує вплив ігрових технологій на формування емоційної стійкості студентів, наголошуючи, що саме емоційний компонент є ключовим у підготовці майбутніх педагогів.

Крім того, Г. А. Лещенко розглядає використання гейміфікації у контексті інклюзивної освіти, де ігрові елементи допомагають враховувати індивідуальні потреби учасників освітнього процесу. За словами автора, це дозволяє підвищити рівень залученості студентів і формує їхню готовність до роботи в умовах різноманіття.

Таким чином, аналіз сучасних досліджень свідчить, що гейміфікація є інноваційним і перспективним підходом у підготовці педагогів, однак вимагає ретельної інтеграції у навчальний процес, враховуючи специфіку професійної діяльності.

Метою статті є дослідження ролі гейміфікації у підготовці майбутніх учителів початкової школи, визначення ефективних підходів до її впровадження в освітній процес та аналіз її впливу на професійний розвиток педагогів.

Гейміфікація у навчанні базується на використанні ігрових механік, які підвищують зацікавленість і мотивацію студентів. У процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи доцільно використовувати такі елементи гейміфікації, як:

- Система балів і нагород: студенти отримують бали за виконання завдань, участь у дискусіях і проєктах. Це дозволяє формувати навички оцінювання, що є важливим у роботі з учнями.

- Рейтингові таблиці: створення списків лідерів стимулює здорову конкуренцію серед студентів та заохочує їх до кращих результатів.

- Навчальні квести: інтерактивні завдання або сценарії, які моделюють реальні педагогічні ситуації, сприяють розвитку практичних умінь і творчого підходу до вирішення проблем.

- Цифрові платформи та додатки: використання платформ Kahoot!, Classcraft, Quizizz допомагає студентам інтерактивно засвоювати знання та розвивати інформаційно-цифрову компетентність [4, с. 87].

Додаткові приклади гейміфікації у навчанні:

1. Створення ігрового портфоліо: студенти протягом курсу створюють портфоліо, виконуючи певні місії або проєкти, які оцінюються як «досягнення» (наприклад, значки «Майстер презентації» за підготовку уроку, «Креативний підхід» за інноваційний метод навчання).

2. Дидактичні карткові ігри: використання авторських ігор, таких як «Педагогічне лото» або «Технології в освіті», для вивчення педагогічних методик. Наприклад, картки можуть містити педагогічні терміни, методи навчання, реальні проблеми, які потрібно вирішити.

3. «Симуляційні ігри»: імітація реального навчального процесу в класі, де студенти виконують роль вчителів, а їхні однокласники або програма - роль учнів. Цей підхід дає можливість проаналізувати педагогічні стратегії та вдосконалити їх.

4. «Онлайн-платформи з ігровими елементами»: впровадження Edmodo або Classcraft, де навчальні завдання перетворюються в квести з нагородами. Наприклад, за виконання додаткових завдань студенти отримують «золоті монети» для розблокування освітніх ресурсів.

Деталізація викладу основного матеріалу:

1. Роль гейміфікації у формуванні професійної компетентності:

Гейміфікація сприяє розвитку практичних навичок, які необхідні для роботи з молодшими школярами, таких як управління навчальним процесом, комунікація, адаптація уроків для різних типів учнів. Наприклад, в ігрових симуляціях студенти вчаться справлятися з проблемною поведінкою дітей або організовувати групову роботу.

2. Інтеграція цифрових технологій:

Майбутні педагоги оволодівають використанням інтерактивних платформ, таких як Kahoot! для створення вікторин, або Plickers для моментальної оцінки знань. Це дозволяє створювати динамічні уроки, які заохочують учнів до активного навчання.

3. Формування мотивації через ігрові підходи:

Гейміфікація активізує внутрішню мотивацію студентів до навчання, оскільки ігрові завдання додають елементи змагань та задоволення. Наприклад, використання «лідербордів» (рейтингів) стимулює здорову конкуренцію серед студентів і заохочує до кращих результатів.

4. Підвищення креативності студентів:

Завдяки ігровим методам майбутні вчителі розробляють власні навчальні сценарії, які можуть бути використані в реальних класах. Наприклад, створення настільної гри для вивчення таблиці множення або гри-квесту з природознавства.

Гейміфікація у навчанні сприяє формуванню у майбутніх педагогів здатності не лише ефективно викладати матеріал, але й створювати цікаве й мотивуюче навчальне середовище для молодших школярів.

Під час експериментального навчання у педагогічному університеті було впроваджено навчальний курс із гейміфікаційними елементами. Результати показали, що 85% студентів вважають використання гейміфікації мотивуючим, а 72% відзначили покращення розуміння теоретичного матеріалу.

Гейміфікація є ефективним засобом підготовки майбутніх педагогів до викладання у початковій школі. Її застосування сприяє підвищенню мотивації студентів, розвитку їхньої креативності, критичного мислення та професійних компетентностей. Інтеграція гейміфікаційних елементів у підготовку вчителів початкової школи є перспективним напрямом, який вимагає подальших досліджень і розробок.

Список використаних джерел:

1. Марков Д. К. Гейміфікація у вищій освіті: теоретичні засади та практичний досвід. *Наукові записки*. 2021. №3. С. 20–25.
2. Петренко М. І. Використання цифрових платформ у гейміфікованому навчанні. *Освітній простір*. 2022. №1. С. 45–50.
3. Соколова А. В. Ігрові механіки як інструмент педагогічної мотивації. *Інноваційні технології навчання*. 2020. №2. С. 50–60.
4. Смирнова Т. О. Інноваційні підходи до підготовки педагогів: цифрові інструменти. *Сучасна педагогіка*. 2023. №4. С. 80–90.

**ШУГАЙ Алла Юріївна,
ХАРЧЕНКО Оксана Олександрівна,
ЩЕНЯВСЬКА Алла Володимирівна**

INTEGRATION OF TECHNOLOGY IN EDUCATION: TRANSFORMING LEARNING FOR THE DIGITAL ERA

Integrating technology in education is changing the traditional learning environment and how students access and interact with information. As technology becomes increasingly in demand in everyday life, its impact on education is becoming stronger. Interactive, tailored, and personalised learning with the help of technology prepares students as future workers for digital demands. In this work, we review the benefits, challenges, and potential of integrating technology into education, focusing on its role in increasing engagement, accessibility, and skill development.

Benefits of technology in education

1. Enhanced engagement and interaction: The research on integrating technology in education is focused on its role in promoting student engagement and creating an interactive learning environment. According to Selwyn (2016), technology allows students to participate more actively in lecture-based learning than traditional teaching. Such tools as interactive whiteboards, digital simulations, and gamified learning platforms enable learners to apply knowledge in real time and can increase students' motivation to learn. Hew and Cheung (2014) emphasise that these technologies offer multi-sensory experiences that can improve students' critical thinking and problem-solving skills. In their work, Yannier et al. (2021) showcase that these hands-on experiences encourage students to learn through direct application instead of passive absorption of information.

2. Personalised learning: Technology also allows better personalisation in education, with adaptive learning platforms that adjust learning content based on the progress and needs of each student (Kovanović et al., 2015). Platforms such as Khan

Academy and Coursera have developed adaptive learning systems that help learners master complex concepts and progress at their own pace. This personalised approach benefits students with varying learning abilities by promoting a fine-tuned educational experience that allows each learner to reach their full potential (Kem, 2022).

3. Greater accessibility and flexibility: Besides engagement and personalisation, technology has expanded access to education for students in remote or under-resourced areas. Online learning platforms and digital resources help bridge the gap between students who might not have access to quality education the other way. For example, during the COVID-19 pandemic, despite physical closures, educational institutions could continue providing educational services with technology to support distance learning (Bozkurt & Sharma, 2020). Means et al. (2014) found that students who participated in online courses or blended learning environments performed as well as or better than students in traditional classrooms, showcasing improvement in educational equity.

4. Collaboration and global connectivity: Technology also allows students and faculty to connect and collaborate globally through video conferencing, document sharing, and online discussion boards. This connectivity expands cultural knowledge and facilitates projects that would otherwise be difficult in a traditional classroom.

5. Developing skills for the future workforce: Technology integration develops in students such skills as digital literacy, problem-solving, and self-directed learning, preparing them for a technology-savvy workforce. Familiarity with digital tools and platforms increases academic achievement and improves employability.

Challenges in Technology Integration

Despite its potential, integrating technology into education has its challenges.

1. One of the main issues discussed in the literature refers to the inequality in access to technology across different socio-economic groups. According to a study by Warschauer and Matuchniak (2010), low-income students often have limited access to devices and high-speed Internet, which affects their ability to use technology more widely in education.

2. Training and professional development: Another challenge is educators' need for training and professional development. Many educators need more confidence and skills to effectively implement technology in education (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010). A study by Kopcha (2012) indicates the importance of ongoing professional development in increasing educators' confidence and competence in using technology.

3. Privacy and data security: With the increase in student data collection for adaptive learning and personalised teaching, issues of privacy and data security are also important for educational technology to protect student information. Selwyn (2016) notes that ethical issues need to be considered, especially regarding data collection, storage, and obtaining consent for such collection.

4. Technology dependency: Overreliance on technology can impact essential non-digital skills, such as face-to-face communication and critical thinking. A balanced approach that integrates technology without detracting from traditional learning is core for a holistic education.

Future trends in educational technology

Integrating new technologies leads to transforming education, offering innovative approaches to learning and assessment.

1. Artificial Intelligence (AI) and Adaptive Learning: AI is a cutting-edge tool that personalises education through algorithms that adapt content based on student responses. As Bessen et al. (2019) point out, these technologies create student-centred environments, fostering autonomy and improving learning outcomes. Such platforms as Khan Academy and Coursera fine-tune lessons based on each student's progress, providing a more person-tailed learning experience.

2. Virtual and Augmented Reality: Virtual reality (VR) and augmented reality (AR) create engaging environments that bring lessons to life. That helps understand complex fields such as STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) to promote critical thinking, problem-solving, innovation, and collaboration. Research by Papanastasiou et al. (2019) showcases their value in visualising abstract concepts and transforming educational experiences into hands-on learning, real-world applications, and interdisciplinary projects. Research by Papanastasiou et al. (2019) showcases their value in visualising abstract concepts and transforming educational experiences into hands-on learning, real-world applications, and interdisciplinary projects.

3. Gamification of learning: Gamification is about the use of game elements such as rewards and points, to increase motivation and engagement. Sailer et al. (2017) found that such an approach promotes active learning and can be applied to various subjects, making it an adaptable tool in teaching. Applications such as Kahoot! and Quizlet incorporates gamification into tests and exercises, making learning more enjoyable and rewarding.

4. Blockchain for Identity: Blockchain technology provides secure storage of academic credentials, enhanced verification, and fraud protection. This technology can improve the college application process by making educational and professional achievements accessible and verifiable. As Sharples and Domingue (2015) suggest, this technology increases transparency and security, which is beneficial for both students and institutions.

Conclusion

Technology integration into education has enormous potential to reconsider teaching and learning, making education more interactive, inclusive, and perspective. Institutions can create more equitable and effective learning environments by using these digital benefits and addressing their challenges. The future of education lies in combining the best of traditional teaching methods with innovative technologies,

preparing students to succeed academically and thrive in a rapidly changing world. As the educational landscape evolves, educators and policymakers must work together to apply technology's full potential while maintaining the learning experience's integrity and inclusiveness.

References:

1. Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a global crisis due to the COVID-19 pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1–6. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3778083>
2. Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255-284.
3. Hew, K. F., & Cheung, W. S. (2014). *Using blended learning: Evidence-based practices* (Vol. 20). Singapore: Springer.
4. Kem, D. (n.d.). (2022). Personalized and adaptive learning: Emerging learning platforms in the era of digital and smart learning. *International Journal of Social Science and Human Research*, 5(2). <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v5-i2-02>
5. Kopcha, T. J. (2012). Teachers' perceptions of the barriers to technology integration and practices with technology under situated professional development. *Computers & Education*, 59(4), 1109-1121. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.05.014>
6. Kovanović, V., Joksimović, S., Gašević, D., Siemens, G., & Hatala, M. (2015). What public media reveals about MOOCs: A systematic analysis of news reports. *British Journal of Educational Technology*, 46(3), 510-527. <https://doi.org/10.1111/bjet.12277>
7. Means, B., Bakia, M., & Murphy, R. (2014). **Learning online: What research tells us about whether, when, and how**. Routledge.
8. Selwyn, N. (2016). *Education and technology: Key issues and debates* (2nd ed.). Bloomsbury Academic.
9. Warschauer, M., & Matuchniak, T. (2010). New Technology and Digital Worlds: Analyzing Evidence of Equity in Access, Use, and Outcomes. *Review of Research in Education*, 34(1), 179-225. <https://doi.org/10.3102/0091732X09349791>
10. Yannier, N., Hudson, S. E., Koedinger, K. R., Hirsh-Pasek, K., Michnick Golinkoff, R., Munakata, Y., ... & Brownell, S. E. (2021). Active learning: "Hands-on" meets "minds-on". *Science*, 374(6563), 26. <https://doi.org/10.1126/science.abj9957>

БАБЧУК Олена Григорівна

FEATURES OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PERSONAL DEVELOPMENT

The analysis of the stated topic determines, first of all, the need to define innovative technologies, and then answer the question of which innovative educational technologies initiate the professional development of the personality of students.

The basic definition of technology is as a set of knowledge about the methods and means of carrying out any processes, and in psychological and pedagogical literature and educational practice, various concepts are used: educational, pedagogical, psychological technologies of teaching, upbringing and development, personally oriented and developmental technologies. The relationship between these concepts is not clearly differentiated. The most general, meaningful concept is «educational technology» - a set of methods, techniques, exercises, procedures that ensure productive interaction of subjects of the educational process and are aimed at achieving the planned result [4]. Since we are talking about subjects of activity, they equally include both learners and teachers. Types of activity can be training and education, as well as activities to change the personality, develop its structural components: focus, education, experience, cognitive abilities, socially and professionally important qualities, psychophysical properties.

Innovations in education are novelties, innovations that ensure the receipt of a new educational effect. The following indicators serve as criteria for educational innovations: novelty - the presence of a new feature or a new combination of features known in education; usefulness - the presence of a positive educational effect; reproducibility - the possibility of obtaining a positive result by any competent teacher [2].

Based on these initial provisions, innovative educational technologies can be defined as follows: it is an ordered set of actions, operations and procedures aimed at the development of the individual, instrumentally ensuring the achievement of a diagnosed and predicted result in professional and pedagogical situations, forming an integrative unity of forms and methods of teaching in the interaction of students and teachers in the process of developing an individual style of activity.

This definition emphasizes the important aspects of innovative technologies of professional education: target orientation towards personal development; integrated unity of forms, methods and means of teaching; facilitative interaction of students and teachers; individual style of pedagogical activity [3].

Innovative technologies are aimed at achieving the following goals: actualization of the professional and personal potential of educational subjects; development of a professionally mobile personality; construction of individual

educational routes for learners; formation of a project culture; ensuring facilitation interaction of subjects of professional education.

In order to determine the structure and composition of innovative technologies of professional development, it is necessary to clarify what we mean by professional development. This is a change in the psyche in the process of mastering and performing educational and professional, professional and work activities [8].

Depending on the predominant forms of implementation of these types of activities, three models of education of specialists can be distinguished [5, 6]:

- adaptation model - aimed at training specialists to perform specific professional functions. It is implemented at the reproductive level mainly by traditional, established cognitive and activity-oriented educational technologies;

- a model of professional mobility aimed at training "universal" specialists capable of performing a wide range of social and professional functions. It is implemented at the heuristic level, mainly by contextual-competence educational technologies;

- a model of personal and professional self-development aimed at developing value-semantic activity, which determines the alternativeness and variability of individual educational routes in the developing professional and educational space. It is implemented at a creative level mainly by personally developing educational technologies.

It is obvious that all three models of professional training initiate professional development of the individual, and are implemented by a wide range of educational technologies. All their diversity can be organized as follows:

Information and communication technologies are training based on the use of electronic means: computers, visual aids, hypertexts, hypermedia [1]. These tools mediate the influence of teachers and students, provide interactive dialogue, the ability to individualize the learning process, access to information channels and networks. Information and communication technologies include: distance learning, educational programs, multimedia technologies, etc.

Technologies of developmental education are aimed at actualization of professional and personal potential, social and professional development of the individual, formation of metaprofessional didactic units: generalized knowledge, skills, competencies, competences, ensuring subject-subject interaction of all participants of the professional and educational process. These include developmental diagnostics, development and creativity trainings, project method, analysis of non-standard situations, etc [2].

Self-regulated learning is aimed at developing students' abilities to independently acquire competencies in self-management, organization, reflection, and self-control. The development of students' competencies through self-regulated learning is carried out on the basis of an analysis of professional activity. This

educational technology includes dialogue methods, the case-study method, positional discussions, reflexive games, etc.

Technologies of social and professional education are a set of methods, procedures and ways of solving the problems of moral and professional development of a specialist in a professional school and at work. Education technologies presuppose a special educational environment, the organization of educational interactions of subjects of joint activity and communication, the establishment of emotionally positive relationships. Social and professional education technologies include methods of persuasion, exercise, encouragement and punishment, coercion, etc [7].

The forms and methods of implementing the listed technologies are varied: problem lectures, lecture-discussions, diagnostic seminars, trainings, visualized workshops, practical discussions, interactive dialogue, programmed learning, preparation of abstracts, annotation of literature, multimedia technologies, diagnostics, supervisory consultation, diploma or course projects, analysis of situations, development and creativity trainings, corporate training, role-playing games, criteria-based testing, etc.

Thus, when choosing innovative technologies for professional development of an individual, one should be guided by the following requirements: 1. Technologies should promote self-activity, self-development and self-actualization of learners. 2. Technologies should ensure the involvement of students in various types of project, creative and research activities. 3. Technologies should ensure group interaction of participants in the professional and educational process. 4. Technologies must ensure the formation of universal competencies - which are the basis for the professional mobility of specialists. 5. Technologies should facilitate openness of training to the professional future of teachers.

Referenses:

1. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.

2. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 143 с.

3. Кулішов В.С. Інноваційні технології в роботі педагога закладу професійної освіти: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. 51 с.

4. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

5. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи: підручник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.

6. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. 2-е вид., доповн. та переробл. Донецьк, 2015. 102 с.

7. Сушик Н. С. Технології соціального виховання особистості: метод. рек. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 36 с.

8. Сивогракова З.А., Алексеєнко Н.В. Психологія розвитку та професійного становлення особистості: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 60 с.

БЕРЕЗОВСЬКА Людмила Іванівна

GAME TECHNOLOGIES AS A MEANS OF FORMING THE READYNESS OF FUTURE EDUCATORS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

In modern conditions, the education system of Ukraine is focused on optimizing the professional training of future specialists and integrating innovative technologies into the educational process. Higher education institutions face the task of preparing competitive specialists who are ready to work in the unstable conditions of today, respond to socio-economic and political challenges. This also applies to future educators of preschool education institutions (hereinafter referred to as PEIs), whose success depends on effective interaction with children, parents, and the teaching staff, their ability to work in a team, establish and maintain professional relationships with representatives of various institutions and organizations, plan and organize activities for children, utilize appropriate methodological techniques and strategies, and enhance their professional competence.

The increasing demands on the professional training of future educators require the renewal of the content of professional education, the selection of modern methods, tools, and teaching technologies. Effective technologies in the process of training future educators in higher education institutions include the implementation of game-based technologies.

The issue of using game-based technologies in the educational process has been reflected in the scientific works of I. Dychkivska, O. Dubaseniuk, N. Kichuk, O. Komar, M. Marko, O. Pometun, H. Selevko, S. Sysoieva, M. Chepil, and others.

Game-based technologies in higher education are considered professionally oriented pedagogical technologies. In the context of this study, it is important to clarify the essence of the concept of "educational game-based technologies." To achieve this, we will explore the meanings of the terms "game" and "game-based technology."

In dictionary sources, the term "game" is defined as an action associated with playing or engaging in play; an activity for children [4, p. 473]; a type of non-

productive activity whose motive lies not in its outcomes but in the process itself. In the Encyclopedia of Education, a game is described as a type of creative human activity in which methods of interacting with objects, relationships between people, norms of social life, and cultural achievements of humanity that characterize the historically attained level of societal development are reproduced in an imaginary form [1, p. 138]. Thus, a game can be defined as an activity carried out under specially created conditions resembling real-life situations, aimed at reproducing and acquiring social experience and reinforcing practical methods of action.

The phenomenon of "game-based technology" is analyzed by N. Machynska as a system of structured actions designed to form, develop, expand, and generalize knowledge during the learning process. The scholar emphasizes that the use of pedagogically directed games in the educational process fosters positive motivation for learning, stimulates students' curiosity in solving professional tasks, and develops practical skills essential for their future professional activities [3, p. 20]. M. Marko defines game-based technology as a set of methods, techniques, and tools for organizing the educational process using various didactic games tailored to the objectives, specific tasks, and anticipated results. These technologies are characterized by their active cognitive and educational focus [2, p. 40].

Thus, the primary goal of game-based technologies in the training of future educators of preschool education institutions (PEIs) is to create professionally oriented situations through which students acquire practical interaction skills with children, forming the foundation of their professional activity. An important feature of simulated game situations is that they can be repeatedly practiced, reinforced, and improved through step-by-step action refinement. These situations serve as a learning tool whose main content and purpose are to teach future educators to act effectively in real-life situations.

Every game-based technology has its own characteristics, objectives, and goals, the understanding of which helps educators organize the learning process, create a positive mindset, and maintain a relaxed atmosphere. The use of game-based technologies allows educators to address various tasks by simulating professional situations, correcting and eliminating deficiencies, developing practical skills, and fostering professional self-improvement.

Modeling professionally oriented situations during the practical training of students in the specialty 012 Preschool Education is aimed at:

- developing a conscious attitude toward the future profession, encompassing value orientations, functional responsibilities, readiness to perform professional tasks, responsibility, empathy, tolerance, and humanity;
- professional competence, which includes mastering a comprehensive set of specialized knowledge, skills, and professional actions (e.g., analyzing simulated situations, designing and evaluating them, engaging in reflection and self-assessment);

- professional orientation, emphasizing the search for effective means of communication, proficiency in modern communication technologies and techniques, and the application of information and communication technologies in their work.

The effectiveness of students' mastery of theoretical material, game outcomes, and task execution depends on the purpose and objectives, selected material, and the content of professional situations when solving various problems, as well as a positive attitude toward learning. Professional activity modeling is associated with business and role-playing games, analysis of pedagogical situations, project methods, and more [3, p. 18].

Using the principles of role-playing games, the instructor has the opportunity to immerse students in their future profession and, by modeling professional situations, develop professional competence, enrich their vocabulary with specialized terminology, and foster readiness for practical challenges.

An illustrative example is the participation of third-year students specializing in 012 Preschool Education in the business game "I Can Achieve Success."

Objective: To help students understand the motivations behind potential obstacles on their path to achieving professional goals.

Procedure: Students were divided into groups and asked to select a card with a problem scenario. Each group discussed their problem, identified ways and strategies to overcome it, and filled out their findings on a shared sheet. During the presentation phase, participants took turns presenting the challenges they identified, proposed solutions, and discussed methods for overcoming and preventing failures. They also focused on developing skills necessary during their educational journey.

The game concluded with the exercise "Microphone." Participants were encouraged to complete sentences such as:

- "I can work as an educator because..."
- "I will succeed in my professional activities because..."
- "The level of professional competence of an educator depends on..."

The use of such interactive forms of learning created optimal conditions for students to assimilate theoretical material, stimulate critical thinking, develop speech and creative abilities, and gain teamwork skills. Furthermore, it allowed them to acquire self-presentation experience, crucial for their professional growth.

This approach highlights how business games not only contribute to enhancing professional competencies but also ensure that future educators are better prepared to tackle real-world challenges with confidence and creativity.

References:

1. Entsyklopediia osvity / Hol. red. V. H. Kremen. Acad. ped. nauk Ukrainy. (2008). [Encyclopedia of Education]. Kyiv: Yurinkom Inter, 1040 p. [in Ukrainian].
2. Marko, M. (2018). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do zastosuvannia navchalno-ihrovykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti [Formation of Readiness of Future Primary School Teachers to Apply

Educational-Game Technologies in Professional Activities]. Extended abstract of candidate's thesis. Mukachevo, 272 p. [in Ukrainian]

3. Machynska, N. I. (2011). Vprovadzhennia ihrovkykh tekhnolohii navchannia u praktyku pidhotovky maibutnikh mahistriv [Implementation of Game Learning Technologies in the Training Practice of Future Masters]. Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia". Seriia: Pedahohika, Vol. 158, Iss. 146, pp. 18–22. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2011_158_146_5 [in Ukrainian].

4. Novyi tlumachnyi slovnyk ukrains'koi movy: u 3 t. [New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language: in 3 vols.] / compiled by V. Yaremenko, O. Slipushko. Kyiv: "Akonit", 2006. Vol. 1. 926 p. [in Ukrainian].

БУЛГАКОВА Олена Юрївна

SOCIAL INTERACTION IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION AS A FACT OF STUDENTS' SUBJECTIVE REALITY

The main thesis of our study is the statement about social interaction within a social institution as a determinant of psychological readiness for it. In sociology, social interaction is usually interpreted as consisting of individual social actions. It is characterized by reference to such concepts as status (a range of rights and responsibilities), roles, social relations, symbols, and meanings [6]. The concept of social status indicates a certain position in the social structure related to other positions and contains a sign of rights and obligations. It is emphasized that each member of society in his or her life acts as a carrier of a certain “status set”, which includes the leading status (determines the style and way of life, circle of acquaintances, manner of behavior). There are such concepts as social status (the position of a person in society), personal status (the position of an individual in a small group), ascribed status (status by birth), and achieved status (obtained as a result of free choice and personal effort) [6].

Interaction, which is usually interpreted as an “exchange of actions,” includes such important features as: a) inducement (primary stimulus-responses to communication), clarification of the situation (perception of the other person, situation and information), direct action, completion; b) subjective meaning of actions, attitude to the actions of others and actions in response; c) a complex system of exchanges of actions, consisting of ways to balance rewards and costs; d) interpersonal interactions formed by single actions, in which such components as the actor, the object of action, norms of interaction organization, values of participants, and the situation of action are distinguished; e) contacts - spatial, mental (mutual

interest), social (joint activity), the desire to receive a response from the partner, the realization of social relations through a system of interdependent actions; f) phenomena related to the sphere of emotions (solidarity, tension relief, agreement/demonstration of antagonism, creation of tension, disagreement), the sphere of problem formulation/solving (request for information, expression of opinion, etc; g) social situation (official events, formal contacts at work and in the service sector, asymmetric situations of teaching and leadership, conflicts, negotiations, discussions, interaction with close people and occasional episodic meetings with acquaintances), which includes such features as people, place, time, nature of action [7; 8].

If we adhere to the thesis that students' participation in the processes of social interaction at the university is the main determinant of their psychological readiness for it, then it (psychological readiness) should be, according to the above, readiness for consent, conflict, exchange, impression management, etc. Since social interaction has many more features that stem from the content of the concepts denoting its components, psychological readiness for it reproduces all the features that were the object of the actor's orientation.

Social interaction in its interpretation by P. Sorokin [8] has such components as: a) the presence of at least two individuals; b) the performance of certain actions by them; c) the presence of certain channels of influence.

In the exchange theory of J. Homans, social interaction has such components as: action, behavior, reward (remuneration), success, punishment, value, stimulus-response, deprivation, costs, result of action, income, approval, aggression, rationality. According to J. Homans, social relations, which are determined by the desire of their participants for certain rewards, are carried out precisely as a process of exchanging them by obtaining the greatest benefit at the lowest cost [6].

Using the concepts of social approval, mutual reward, mutual expectation, and aggression as a sanction for unfulfilled expectations, J. Homans depicts the main space of social interaction.

This idea was further developed in the theory of exchange by P. M. Blau [5; 6], in which social interaction, although considered in terms of market transactions, also has a psychological component regarding the expectations of participants regarding the return of services provided.

The psychological component in the interpretation of the concept of social interaction is very noticeable in the so-called “understanding sociology” of M. Weber, which takes into account the subjectivity of participants in social activity in terms of their personality [5; 6].

The psychological component in the interpretation of the concept of social interaction is also present in the theory of rational choice [5; 6], which emphasizes the importance of the processes of coordination of actions necessary to achieve a certain goal.

A similar judgment regarding the consideration of the psychological component in social interaction is also possible in the theories of justice by J. Rawls [5; 6], J. S. Adams [5; 6].

The general theoretical description of social interaction would be incomplete if we ignore its understanding in symbolic interactionism, in which attention was focused primarily on the symbolic content of the language of dialogue between the participants of interaction as the main symbolic means in interaction [5; 6]. According to G. Bloomer, the meaning of actions towards objects is determined by their significance for the subject, which are formed in social interaction, and the possibility of mutual adaptation of lines of individual behavior.

Social interaction is a self-organizing process whenever a situation arises that requires interaction. When we consider social interaction as a self-regulating system, we additionally “equip” our main concept with new attributes - complex, purposeful, self-regulated, interactive, etc. - that begin to reflect exactly those aspects of social interaction that are indicated by one or another attribute we have chosen.

If we take into account the fact that self-regulation has a complex structure, which includes: a) the goal of activity adopted by the subject; b) a model of significant conditions of activity; c) a program of executive actions; d) criteria for assessing success; e) information about the result; f) evaluation of results by the success criterion; g) a decision on the need and nature of correction, then when considering issues related to the problem of social interaction, it is clearly not enough to point out its emergence and appeal to the phenomena of bifurcation, the subordination of subsystems to a single system according to their order parameters [1; 2; 5; 6].

In the context of the systemic approach, it is important to determine: a) the ways of generating mental formations; b) the patterns of their transformations and partial restructuring; c) the ratio of actual and potential in mental development. It is the idea of generation, emergence that performs a methodological function and requires recourse to the genetic logic of psychological cognition [5].

According to our theoretical position, which goes back to the preliminary study of the relevant literature, it is fundamentally important to make a generalized judgment about social interaction as the interaction of I-subjects and their transformation into a We-subject within the framework of a task regulated by the social and role relations of a social institution and relations between social institutions.

Thus, psychological readiness for social interaction is, in fact, the readiness to move to the position of the We-subject, based on the formed or emerging personal qualities.

The most significant features of social interaction are that it is a subject-subject interaction, the content aspect of which is regulated by social and status-role

relations, and the procedural and dynamic aspect - by the level of their competence, influence, strategies and tactics, ideas about the proper and desirable.

The essence of social interaction lies in the procedural and substantive features of its primary structure “subject1 - subject2”. The concept of “subject” as a component of this structure and, therefore, as a psychological formation, serves as an indication of the source of any activity, provided that circumstances prompt it to this activity.

The “subject1-subject2” structure is described in various versions of the so-called dyadic interaction theory [5; 6]. For example, the doctrine of the “economic man” emphasizes the dependence of human behavior in interaction on the reward he receives from the result of interaction. According to D. Thibault and G. Kelly, the participants of interaction depend on each other for the possibility of obtaining positive results. Interactions are determined by the possibilities of mutual control, the ability to influence the results of another with the help of such levers as rewards, payments, reinforcement, and utility. The products of interdependent relationships are norms, roles, and power [5; 7].

The psychological analysis of social interaction should be preceded by the definition of the initial thesis about its procedural and substantive features of the primary structure. According to the procedural feature, such a unit should be the system “subject1 - subject2” as the basic psychological space in which the interaction actually takes place. The substantive features of social interaction are reflected in the feature of reciprocity, the absence of which turns interaction into an alternating “exchange of actions” behind which lie individual goals that both participants in interactive relationships and relations strive for. In this aspect, it is important to identify the features that serve the purpose of combining and transforming individual I-subjects into a We-subject. The connections between subjects within a situational task arise spontaneously, obeying its logic, but this obedience is a certain reflection of the psychological characteristics of each of the subjects.

When we consider the problem of social interaction from this perspective, we necessarily come to the conclusion that in every situation there is something stable, constant, typical, on the one hand, and on the other hand, something that emerges as something unique, one-time, situational.

Social interaction can be interpreted not only as the interaction of at least two people (bearers of certain roles, generalized patterns of behavior) who use a certain system of symbols in their communication, but also as the construction of social order or management of impressions during social meetings [2].

Social interaction, which takes place in a certain social context, is a condition for the formation of the “social character” inherent in a particular society [7].

As we can see, the concept of social interaction, which by its feature of “being an element of the social context” belongs to the conceptual apparatus of sociology and social psychology, also has the feature of subjectivity of its participants, which,

in turn, is associated with the concept of subjective reality, within which there is a construction of own tactics of interactive relationships with others based on their own experience, enshrined in the relevant structures of individual consciousness, which as established schemes indicate strategic features in the organization of their own.

It should be noted that, first, an interactive act is accompanied by a mental categorization of the situation and its individual elements in terms of its logical subject (“what is it about?”) and logical predicate (“what is happening?”) in accordance with its objective meaning and intended result. Understanding (awareness) and its corresponding categorization depends on the degree of competence of the person interacting in a particular issue related to the interaction situation.

Secondly, an interactive act is usually a speech act with the manifestation by each of the participants of their “speech personality” (Y.M. Karaulov), the course of which indicates the process of creating a common speech thesaurus as a prerequisite for mutual understanding regarding the assessment of the situation.

Thirdly, the interactive act in its most general features indicates its belonging to a certain set of similar acts, which each participant interprets within the individual system of situational concepts with access to his own conceptual system, which is the basis for understanding the subject-predicative structure of the “logic of the situation”.

Fourthly, the interactive act as part of a certain life continuum is connected by the actor with the idea of its significance for his or her own system of values and meanings.

Since interaction as such is a functional property of a subject-subject system, it should reproduce the essential features of the system of which it is a function. In this case, it will be enough for us to describe with the help of special literature everything that concerns the content (curricula and programs) and functional issues (teaching methods) of a particular system (e.g., pedagogical system, educational system, etc.) in the form of instructions for status-role relations in order to get a reflection of the existing official views on the essence of interaction in terms of its structure, patterns, dependencies, etc.

Considering, however, social interaction as the interaction of specific individuals - bearers of “individual consciousness”, we necessarily come to the conclusion that social interaction is “social interpersonal interaction” (the social-role subordinates the interpersonal) or “interpersonal social interaction” (the interpersonal subordinates the social-role). Depending on the respective emphasis in interactive relations on the social and role or on the interpersonal, the “interactive text” is constructed accordingly. In the first case, it is a “socio-role text” with a certain “interpersonal subtext”, and in the second case, it turns into an “interpersonal text”, to which a “socio-role subtext” is added.

Data on the internal “conscious” connotation can be obtained by referring to the established (textbook) views on its functions: cognitive, distinguishing between subject and object, goal-setting and attitude functions. In this way, we get a functional model of consciousness, in the light of which the “program” and “control” blocks of interaction appear as the following functional blocks a) competence and cognitive (the levels of development of the cognitive and competence spheres of the participants are located from min to max); b) subject-object, which is expressed not so much in the “literal” distinction between subject and object, “I” and “Not-I”, but rather in the person's experience of his or her subjectivity (effectiveness, influence) in relation to the objective conditions of life (levels from min to max of self-esteem) c) target, which indicates a system of long-term (strategic) and short-term (tactical) goals as a reflection of the person's value-semantic preferences and orientation as a person (levels from min to max); d) manifestation and expression of attitude, which indicates the person's idea of the proper and desirable as an indirect implicit value-semantic characteristic of the person (levels from min to max) (“attitudinal” block).

Thus, conceptually, the idea of social interaction is reproduced in sociological theories with the help of such concepts as culture, social context, action, influence, reward, provision of services and expectation of reward for them, use of a certain system of symbols by participants of interaction, adaptation of lines of individual behavior, etc.

By virtue of procedural nature, the unit of social interaction should be the system “subject1-subject2” as the corresponding basic psychological space. On the basis of reciprocity, social interaction appears as a combination and transformation of individual I-subjects into a We-subject. Therefore, psychological readiness for social interaction ensures the individual's transition from his or her own (individual) to collective (joint) subjectivity on the basis of psychological mechanisms and personal properties formed in previous experience.

In characterizing social interaction, signs of systematic performance of actions, their focus on the partner in order to elicit the desired response are indicated [1]. The signs of social interaction include the presence of other actors and the social situation. The notion of social interaction also emphasizes the sign of influence, due to which participants in the interaction influence other participants through their behavior, which causes certain reactions in response.

In any interaction, each participant pursues his or her own goals. Thus, social interaction, in which each participant acts as a carrier of a particular activity, is mediated by their personal goals [5].

In different concepts, the leading features of social interaction are: a) consent; b) conflict; c) exchange; d) impression management; e) typification in creating one's own world; f) reality construction; g) social communication; h) social practices; i) understanding of the partner; and j) typical cognitive structures [3].

Referenses:

1. Ібрагімова К. О. Модель формування готовності до соціальної взаємодії бакалаврі інженерно-технічного профілю при вивченні психолого-педагогічних дисциплін. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць. 2025. Вип. 18. С. 248-253.
2. Максименка С. Д. Диференційна психологія : підручник 2-ге, перероб. і допов. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 572 с.
3. Марков С. Основні принципи творчої випереджальної вищої освіти.: *Педагогіка та психологія* : науковий вісник Чернівецького університету. Чернівці : Рута, 2003. Вип. 185. С. 44-53.
4. Левченко Т. І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності : монографія. Київ : Нова книга, 2011. 448 с.
5. Максименко С. Д., Слюсаревський М. М. Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. статей АПН України, Ін-т соціальної та політичної психолгії. Київ : ТОВ «Вид-во Сталь», 2002. Вип. 5 (8). 208 с.
6. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
7. Пилаєва Т. В. Формування професійної культури майбутнього педагога. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Т. 4. С. 287-295.
8. Lawrence T. Nichols. Science, politics and moral activism: Sorokin's integralism reconsidered. *International Kondratieff foundation*. 2001. P. 217—237.

КОВИЛІНА Вероніка Геннадіївна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 012 «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»

Актуальність теми. Запит на зміни в сучасному освітньому процесі пов'язаний із впровадженням інноваційних технологій. Глобальні зміни в освіті та суспільстві зумовлюють потребу у перегляді традиційних підходів до навчання та виховання [1]. Цифровізація та розширення комунікаційних технологій вимагають від майбутніх дошкільних педагогів не лише знання технічних засобів, а й гнучких методичних підходів, що стимулюють розвиток дитини в сучасних умовах [3]. Володіння інноваційними методами є необхідною умовою для формування конкурентоспроможної особистості на ринку праці. Такі методи сприяють створенню інклюзивного середовища, розвитку творчих здібностей, емоційного інтелекту та адаптації освітнього процесу до індивідуальних потреб кожної дитини. Впровадження інноваційних

технологій підвищує якість освіти, сприяє самореалізації майбутніх педагогів і відкриває нові перспективи для розвитку дошкільної освіти [2].

1. Сутність інноваційних технологій у дошкільній освіті

Інноваційні технології — це нові підходи, методи та засоби, що змінюють традиційний освітній процес. Вони включають такі інструменти, як кейс-технології, створення віртуальних лабораторій, QR-коди та гейміфікація. Ці технології сприяють активізації навчального процесу, розвитку творчості, критичного мислення та навичок співпраці. Вони зосереджують увагу на інтерактивності, індивідуальному підході до кожної дитини та залученні її до навчання як активного учасника. Прикладами таких технологій є:

- Кейс-технології, що допомагають дітям аналізувати ситуації та розвивати вміння вирішувати проблеми.
- Віртуальні лабораторії, що дають можливість досліджувати явища та проводити експерименти в безпечному середовищі.
- QR-коди, які забезпечують доступ до інтерактивних матеріалів та сприяють розвитку інформаційної грамотності.
- Гейміфікація, що перетворює навчання в захопливу гру, стимулюючи інтерес дітей до пізнання.

Інноваційні технології не лише оновлюють освітній процес, а й сприяють розвитку ключових компетентностей, необхідних для особистісного розвитку дітей.

2. Вплив інновацій на особистісний розвиток майбутніх педагогів

Інноваційні технології значно впливають на формування сучасного педагога, стимулюючи його професійний та особистісний розвиток:

- Формування критичного мислення та творчої самосвідомості. Інноваційні методи навчання спонукають педагогів до нестандартного мислення, аналізу інформації та впровадження оригінальних рішень.
- Розвиток соціальних та професійних компетентностей. Використання інновацій вимагає від педагогів вміння ефективно співпрацювати, демонструвати лідерські якості та комунікувати.
- Використання цифрових інструментів для самостійного навчання та саморозвитку. Освітні платформи та інтерактивні курси дозволяють педагогам постійно вдосконалювати свої знання та професійні навички.

Таким чином, інноваційні технології сприяють розвитку важливих професійних та особистісних характеристик педагогів, необхідних для успішної роботи в умовах сучасного освітнього простору.

3. Особливості впровадження інновацій у підготовці здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

- Створення інноваційно орієнтованого навчального середовища. Використання сучасних технологій, що моделюють реальні педагогічні ситуації, підвищує ефективність навчання.

- Міждисциплінарний підхід до навчання. Інтеграція знань з різних галузей дозволяє формувати цілісне уявлення про сучасні педагогічні завдання.

- Впровадження інтерактивних методів навчання. Методи проєктів, повчальних ігор та роботи в малих групах сприяють розвитку креативності, ініціативності та відповідальності у майбутніх педагогів.

Впровадження інновацій у підготовку педагогів дозволяє забезпечити високий рівень професійної компетентності, адаптивності до змін та готовності до саморозвитку.

4. Перспективи та виклики використання інновацій

- Постійне оновлення навчальних програм та підвищення кваліфікації викладачів. Розвиток технологій вимагає від викладачів постійного навчання та адаптації до нових викликів.

- Забезпечення доступу до сучасних технічних засобів. Потреба в обладнанні та програмному забезпеченні є важливим аспектом успішного впровадження інновацій.

- Подолання загроз, пов'язаних з цифровими технологіями. Необхідно впроваджувати стратегії цифрової безпеки та медіаграмотності для уникнення негативних наслідків, таких як інформаційне перевантаження та ризики для конфіденційності даних.

Висновки: Інноваційні технології в дошкільній освіті є важливим інструментом розвитку сучасної освіти, сприяючи персоналізованому підходу, розвитку творчих і критичних здібностей дітей. Вони також значно впливають на професійний розвиток майбутніх педагогів, формуючи їхні ключові компетентності, включаючи критичне мислення, соціальні та професійні навички, а також здатність до саморозвитку. Використання інновацій у підготовці педагогів дозволяє створювати ефективне та інклюзивне навчальне середовище, що відповідає вимогам сучасного освітнього процесу. Однак для успішного впровадження інновацій необхідно постійно оновлювати навчальні програми, підвищувати кваліфікацію викладачів та забезпечувати доступ до необхідних технічних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Островська М. Інноваційне середовище в початковій школі. Наукове видання (монографія) Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці. Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ – ТОВ «РІК-У», 2021. – 288 с.

2. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій: навчальний посібник / Івашев Є.В., Сахно О.В., Грядуща В.В., Денисова А.В., Лукіянчук А.М., Удовик С.І. Біла Церква: БІНПО, 2021. 258 с.

3. Цифровізація вищої освіти та цифрова грамотність: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 29 січня – 10 березня 2024 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 332 с.

КРИМОВА Наталія Олексіївна

MODELING THE EDUCATIONAL PROCESS IN A REFLECTIVE ENVIRONMENT: MODERN APPROACHES AND METHODS

The system of higher education is currently in a state of dynamic changes, which is caused by both global challenges and the need to adapt to the rapid development of information technologies and social demands. One of the key tasks of the educational process is to form in students not only professional competencies, but also critical thinking skills, reflection and the ability to self-analysis. A reflective environment is becoming an important component of modern education, as it contributes to a deeper understanding of the educational material, the development of self-regulation skills and the integration of knowledge into practical activities. Modeling the educational process in such an environment allows you to create effective conditions for learning, where students become active participants in the educational process, able to adapt to real life challenges.

A reflective environment involves creating conditions where students have the opportunity to: analyze their own actions and thoughts; form their own experience through critical reflection of the material; use reflection to solve practical problems. Studies show that a reflective environment contributes to the formation of learning and develops self-regulation skills. Also, a reflective environment provides a balance between requirements and resources, which prevents emotional burnout of students [4]. Reflection of education seekers is manifested in the ability to build constructive feedback between the teacher and the student, which is based on trust and mutual understanding, and also includes the ability to analyze and take into account the interests and needs of all participants in the educational process, taking into account their personal values and meanings. In addition, an important aspect is the mastery of self-reflection skills, which help students evaluate the effectiveness of their educational activities, recognize their own strengths and weaknesses, as well as form and argue their point of view. Emotional intelligence and self-awareness are key components of reflective learning, allowing students to adequately evaluate their actions and reactions to learning difficulties.

Thus, a reflective environment in the educational process contributes to the development of critical thinking, self-analysis and self-development of students. Modeling such a process allows not only to ensure interactivity and involvement, but

also to increase the effectiveness of learning through the use of innovative approaches and digital tools.

The implementation of modern strategies and methods for modeling a reflective environment, such as: project-based learning, interactive technologies, design thinking, as well as digital tools, is of particular relevance. They help not only to ensure high-quality interaction between teachers and students, but also form the competencies necessary for professional activity in future specialists. Interactive methods contribute to the involvement of students in active interaction, creating an interesting and dynamic learning atmosphere. Educational programs with an emphasis on creativity reduce emotional education, experts believe [5]. The «flipped classroom» method involves studying the material before classes independently by students, and during classes they perform practical tasks or discuss topics in groups. Game mechanics (Gamification) allow you to introduce interactive quests or game elements into the educational process – competitions and awards stimulate students' interest. It is working in teams that increases social interaction, reduces student isolation, and solving problems together helps reduce stress.

One of the modern approaches in higher education is the acquisition of theoretical knowledge through practical classes. In this context, STEM education (science, technology, engineering, mathematics) plays an important role. By means of the STEM methodology, the emphasis is placed on solving specific practical problems, which allows students to learn to find solutions through experimentation and practical experience. N. V. Maiborodina, V. P. Gerasimenko emphasize that the learning process in higher education institutions should be focused on the development of students' creative abilities, as well as creative thinking [2, pp. 178-181]. Creative thinking consists in identifying new and original ways of solving problems. In this process, the intellectual abilities of the individual and his creative potential are most clearly manifested. Creativity is manifested in the rapid assimilation of knowledge, in the ability to apply them in new conditions and in their independent use. This approach promotes the development of critical thinking, teamwork skills, the ability to see the whole picture of the world and apply the acquired knowledge to solve real problems. STEM education promotes professional self-determination and self-actualization of the individual at different stages of learning. Therefore, a reflective environment can strengthen the results of STEM education, since students who develop reflective skills are better aware of their learning strategy, can analyze the results of their projects and actively seek new knowledge. The introduction of a reflective environment in STEM education can significantly increase the effectiveness of learning, since students become active participants in their learning process.

Taking into account the light evidence of digitalization of great illumination, Ukrainian universities face the following challenges: advancement of digital technologies in internal processes and services of universities; The creation of a digital platform for the interaction of depositors and educationalists, which will ensure the

analysis of the initial achievements of students, the accumulation of ratings, the organization of the return link, as well as Their views are based on the illumination process and the proposition for correction; formation of a digital lighting environment with the integration of interactive and multimedia content; development of competencies among competencies for modeling possible initial situations in an online format, as well as enhancing their psychological readiness for the demands of distance learning and more [1, p. 48-58]. Thus, digitalization is expanding into all areas of everyday life, and it is important to understand how digitalization comprehensively affects various aspects of modern education – such as the formation of digital competencies among students, investors and university staff until the digital infrastructure of the capital is developed. I. E. Potyuk means: digital technologies play a key role in the process of student learning, the effectiveness of mastering the material, the development of skills in solving initial tasks and the autonomy of students. This is important for developing the professional competencies of future specialists and preparing them for an active life in the digital world [3]. Digital technologies make it possible to adapt initial content to the needs and learning styles of the surrounding students, making the process more focused and intense. Digital platforms do no less than encourage the initial process, but also actively encourage the development of reflection, critical thinking and self-understanding.

The advantages of modeling the enlightened reflexive middle can include: increased motivation of students; development of skills in critical thinking, self-organization and decision-making; formation of a culture of self-reflection and professional competence. And the use of interactive and creative teaching methods leads to increased student learning in the initial process, reduced levels of stress and anxiety, development of creativity and self-realization.

Therefore, modeling the educational process in a reflective environment is based on the use of modern approaches (flipped classroom, design thinking, etc.) and tools (digital platforms, e-portfolios, etc.). This contributes to the integration of theoretical knowledge with practical skills, which is key to training competitive specialists. Research into modern approaches to modeling the educational process in a reflective environment is timely and necessary for the development of an innovative education system capable of responding to the challenges of modernity.

Referenses:

1. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика : монографія / [Калашнікова С., Базелюк Н., Базелюк О. та ін.] ; за наук. ред. С. Калашнікової. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 255 с.

2. Майбородіна Н. В., Герасименко В. П. STEM-освіта для підготовки бакалаврів. *«STEAM-освіта: від теорії до практики» : матеріали конференції* (Київ, 12-14 червня 2024 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. 406 с.

3. Потюк І. Є. Використання цифрових технологій в навчальному середовищі закладів вищої освіти: офлайн та онлайн формати. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11(79). С. 219-221.

4. Bakker A. B., Demerouti E. Job Demands–Resources Theory: Taking Stock and Looking Forward. *Journal of Occupational Health Psychology*, 2017. 22(3). P. 273-285.

5. Bishop J. L., Verleger M. A. The Flipped Classroom: A Survey of the Research. *ASEE National Conference Proceedings*, Atlanta, USA. June 23-26, 2013.

КУДРЯВЦЕВА Олена Альбертівна

СУЧАСНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Критичне мислення починає формуватися з дитинства, коли діти розмірковують над ситуаціями і словами дорослих та однолітків. Проте найактивніший розвиток критичного мислення відбувається у студентські роки, оскільки у закладах вищої освіти надається багато цінної інформації, яка потрібна для освоєння майбутньої професії.

Кожна дитина унікальна, тому майбутній вихователь повинен знаходити індивідуальні підходи до виховання, навчання та взаємодії з нею. Критичне мислення допомагає враховувати особливості дітей, адаптувати існуючі методи навчання до їх потреб.

Критичне мислення необхідне майбутнім вихователям, оскільки їхня робота потребує професійного аналізу, прийняття зважених рішень та створення сприятливого і гармонійного розвиваючого середовища для дітей дошкільного віку. Критичне мислення є основою професійної діяльності майбутнього вихователя, дозволяючи йому як бути ефективним педагогом, а й виховувати покоління мислячих критично дітей.

Дослідниками розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти є: О. В. Байрамова, Р. С. Бердо, Г. В. Беленька, В. Г. Бондар, Т. Ю. Бортнюк, Г. О. Вернидуб, Н. Я. Вовчаста, Н. В. Дегтярьова, Д. В. Колонтай, К. Г. Корсікова та інші.

Л. В. Куземко розглядає критичне мислення як процес аналізу, синтезування й обґрунтування оцінки достовірності (цінності) інформації; властивість сприймати ситуацію глобально, знаходити причини і альтернативи; здатність генерувати чи змінювати свою позицію на основі фактів й аргументів, коректно застосовувати отримані результати до проблем і приймати зважені рішення [2, с. 418].

Роздивимось сучасні методи, які використовують вітчизняні дослідники з метою розвитку критичного мислення здобувачів освіти та відобразимо їх реалізацію під час підготовки майбутніх вихователів у закладі вищої освіти.

І. Г. Головська, І. Р. Талабішка пропонують використовувати у педагогічній діяльності метод «Шість капелюшків». Його сутність полягає у розділенні процесу мислення на 6 різних режимів, що представлені як метафоричні капелюшки відповідних кольорів. Особливістю методу є навчання здобувачів оперувати різноманітними аспектами мислення по черзі, метою якого є збір інформації та колективне усвідомлення повноцінного висновку. Він передбачає наявність паралельного мислення, тобто конструктивного мислення, що обумовлює співіснування різноманітних точок зору чи підходів [1].

Розкриємо реалізацію методу «Шести капелюшків» під час освітнього процесу здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Спочатку викладачу необхідно сформувати 6 груп, яким потім надається 6 капелюшків різного кольору. Капелюшки у цьому випадку відповідають певному режиму мислення. Студенти починають виконувати завдання, яке полягає у обговоренні ключових проблем дошкільної освіти з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дошкільної освіти та управління її якістю».

Білий капелюшок, що представляє вченого: студенти, що належать до цієї групи, спрямовують увагу на пошук релевантної інформації, обґрунтовують відповіді спираючись на факти, виявляють джерела, з яких можна отримати невистачаючу інформацію з обраної проблематики. Жовтий капелюшок уособлює оптиміста: тобто потребує спрямування уваги на позитивні аспекти, прогнози та переваги певної ідеї чи ситуації. Чорний капелюшок представляє критика: тобто студенти цієї групи виявляють недоліки, загрози та ризики; дають критичні оцінки ситуації.

Червоний капелюшок уособлює художника: фокус на емоції, тобто здобувачі цієї групи висловлюють інтуїтивні здогадки стосовно шляхів рішення певної обраної проблеми дошкільної освіти, що обговорюється, але вони не пояснюють, чому так вважають. Зелений капелюшок представляє креативну людину: фокус – творчість, тобто студенти цієї групи пропонують альтернативні рішення, займаються генерацією ідей, удосконаленням існуючих підходів до рішення проблем дошкільної освіти.

Синій капелюшок уособлює керівника: тобто здобувачі цієї групи керують процесом дискусії, узагальнюють досягнуте та роблять підсумки, сприяють дотриманню реалізації ідей всіх шести груп. Реалізація цього методу сприяла розвитку критичного мислення студентів, підвищенню ефективності засвоєння матеріалу, сприятливій та захоплюючій атмосфері на практичному занятті, підвищенню інтересу до навчальної дисципліни, саморозвитку та самовдосконаленню професійних умінь майбутніх педагогів.

В. І. Степаненко, В. В. Степаненко аргументують, що соціальні мережі як засіб формування критичного мислення здобувачів вищої освіти є інструментом неформальних практик у сучасних умовах інформатизації суспільства, який становить своєрідну форму творчого індивідуального та колективного самовираження, просування й реалізації соціальних, культурних і просвітницьких проєктів, дає можливість висловити й аргументувати власну думку, розвинути соціальний інтелект, інформаційно-психологічну культуру користувачів, ураховуючи запити студентської аудиторії [3].

Розкриємо використання соціальних мереж у розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Під час вивчення навчальної дисципліни «Загальна та дошкільна педагогіка» студентам було запропоновано відвідати сторінки закладів дошкільної освіти у соціальних мережах (Facebook, YouTube, Instagram та інших) та проаналізувати розміщену там інформацію.

Наприклад, передивитись відео з організації освітнього процесу у закладі дошкільної освіти (форма організації – за вибором студента: заняття, гра, екскурсія, свято, розвага та ін.), проаналізувати дотримання вимог до їх організації, взаємодію вихователя з дітьми (моделі та стилі організації освітнього процесу), доцільність використання методів, прийомів та засобів, освітніх технологій; наповнення розвивального середовища вікової групи. Також можна ставити навідні питання: Як би ви організували освітній процес у цьому закладі дошкільної освіти?, Як досягти оптимального ефекту?, Чи бачите ви якісь недоліки або помилки у діях вихователів, помічників вихователів?, Які цінності мають бути реалізовані під час керівництва закладом дошкільної освіти?, Які ключові компетентності мають бути у вихователя?, Що не припустимо під час взаємодії з дітьми дошкільного віку?, Чому мені ще треба навчитися?, Що я можу порадити студентам молодших курсів? та інші.

Аналізувати також можна сторінки закладів дошкільної освіти: змістовність і доречність їх наповнення, інформативність, наочність, оформлення, сприйняття сторінки з позиції різних зацікавлених осіб (батьків дітей дошкільного віку, співробітників закладу дошкільної освіти, колег з інших закладів дошкільної освіти, суспільства та інших) і т. п. Практичне заняття сприяло розвитку критичного мислення, розширенню знань із фаху, підвищило мотивацію студентів займатися професійною діяльністю у майбутньому.

Таким чином, можна зазначити, що критичне мислення студентів педагогічних закладів вищої освіти відіграє ключову роль в освітньому процесі та їх подальшій професійній діяльності. Студенти з розвиненим критичним мисленням можуть добре аналізувати інформацію, виділяти ключові аспекти проблеми та знаходити ефективні рішення. Це особливо важливо за умов невизначеності та коли потрібно працювати з великим обсягом інформації.

Критичне мислення дозволяє формувати аргументовані висновки, що допомагає студентам відстоювати свої ідеї та переконання на основі логіки та доказів. Вміння критично оцінювати різні погляди допомагає студентам приймати усвідомлені рішення, що корисно як у навчанні, так і в житті.

У світі, що швидко змінюється, навички критичного мислення допомагають адаптуватися до нових умов, фільтрувати непотрібну інформацію і знаходити нові підходи до вирішення завдань. Роботодавці цінують співробітників, які здатні самостійно мислити, аналізувати складні ситуації та приймати ефективні та доцільні рішення. Критичне мислення робить студентів конкурентоспроможними на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Головська І. Г., Талабішка І. Р. Упровадження стратегій критичного мислення на уроках англійської мови. *Наука і освіта*. 2014. № 2. С. 72–77.
2. Куземко Л. В. Проблема формування у майбутніх педагогів критичного мислення та здатності вирішувати проблеми. *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С. 417–421.
3. Степаненко В. І., Степаненко В. В. Використання потенціалу соціальних мереж у формуванні критичного мислення здобувачів вищої освіти. *Освіта та педагогічна наука*. 2022. № 1 (179). С. 71–80.

**ЛИСТОПАД Олексій Анатолійович,
ЛИСТОПАД Наталія**

DEVELOPMENT OF SOFT SKILLS AND META SKILLS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The modern labor market requires not only professional knowledge, but also competencies such as communication, adaptability, critical thinking, leadership, and emotional intelligence. The ability to effectively communicate ideas, actively listen, and collaborate with others is essential for teamwork, project management, and customer relations. Ability to quickly adapt to changes, learn new tools and techniques, and respond to unforeseen circumstances. Ability to analyze information, evaluate alternatives, make informed decisions, and solve complex problems. Even if a person does not hold a managerial position, the ability to motivate others, take responsibility and lead a team to results is of great importance. The ability to understand one's own emotions and those of others, to manage them, and to maintain harmonious team relationships.

These competencies are universal and highly valued in various fields of activity, as they contribute to creating an effective work environment and achieving business goals. The development of such skills helps not only to be competitive in the

labor market but also to enjoy professional activities. Meta skills (skills for managing your own learning and self-development) are becoming key to long-term professional success. With the development of artificial intelligence and automation, many technical skills are becoming obsolete, and the ability to learn and adapt quickly is becoming crucial. In many fields, including education, management, medicine, and business, interpersonal skills play a key role in achieving success. Soft skills facilitate effective teamwork and ensure successful communication.

Education is increasingly focused on a competency-based approach, which involves the development of not only knowledge but also skills and attitudes. Soft skills and meta skills are being integrated into educational programs as an integral part of developing a competitive specialist. The ability to resolve conflicts, work in a multicultural environment, make ethical decisions, and empathize with others are important for social harmony and sustainable development of society.

The development of soft skills and meta skills in students is an important aspect of the modern educational process. In a world where changes are rapid and professions are constantly transforming, soft skills and meta skills help students adapt to new challenges, be competitive in the labor market and succeed in life. The analysis of scientific literature [1; 2; 3] allows us to conclude that there is a need to develop soft skills and meta skills in students as a necessary component of their professional competence.

Soft skills are interpersonal and emotional skills that help you work effectively in a team, communicate, resolve conflicts, and make decisions. Meta skills are broader abilities that help people learn, adapt and create new things. Therefore, education of the future should not only be about the transfer of knowledge, but also about the formation of individuals who are able to think, adapt and influence the world.

Soft skills include interpersonal and communication skills that help a person interact effectively with others and adapt to changing conditions. In many contexts, soft skills are equated or used as complete synonyms for such concepts as employability skills; people skills; non-professional skills; key skills; skills for social progress; life skills.

Different approaches to the interpretation of the concept under consideration and its classifications are caused by the contextual approaches of researchers. The most universal definition of soft skills is a set of non-professional skills, qualities and attributes of a person in demand in the labor market for the effective implementation of professional competencies. As professions and labor markets change, soft skills are becoming universal tools that can be used in various fields of activity. For example, the ability to work effectively in a team, manage projects, or resolve conflicts is important in any industry.

Soft skills include: communication – the ability to express oneself clearly, listen to others and adapt one's communication style to the situation; teamwork – the

ability to work effectively in a group, cooperate with colleagues and contribute to the achievement of common goals; critical thinking – the ability to analyze information, evaluate different points of view and make informed decisions; emotional intelligence – the ability to recognize, understand and manage one's emotions and those of others; time management – the ability to effectively manage one's time to achieve maximum results. Soft skills, such as empathy and the ability to communicate constructively, help to establish effective relationships with other people, which contributes to social harmony and development.

Meta skills are more global and include skills that help students adapt to change and learn new things quickly. Meta skills include: lifelong learning – the ability to constantly develop and acquire new knowledge and skills; flexibility – the ability to adapt to new conditions and situations; creativity – the ability to generate new ideas and solve problems in unconventional ways; initiative – the ability to start new projects on your own and take responsibility for their implementation; self-awareness – understanding your strengths and weaknesses, as well as the ability to develop your skills and knowledge. The development of meta skills, such as systems thinking and the ability to see the “big picture” contributes to the formation of an innovative approach to problem solving, which is especially relevant in the context of global challenges such as climate change, technological shifts, or social inequalities.

Ways to develop soft skills and meta skills: project activities – working on real projects in groups allows students to develop teamwork, communication and critical thinking skills; game techniques and simulations – using role-playing games and simulations to train soft skills in realistic conditions; interactive lectures and seminars – engaging students in active participation in the learning process through discussions, brainstorming and case studies; mentoring and coaching – providing students with individual support and feedback to develop their skills; self-study and self-reflection systems – encouraging students to learn new topics on their own and regularly assess their progress.

The development of soft skills and meta skills helps students become more successful and adaptable in a rapidly changing world, making them more competitive in the labor market and increasing their ability to succeed in their personal and professional lives. The integration of soft skills and meta skills into the educational process creates the basis for the formation of harmonious, successful individuals who are able to succeed in any life circumstances. Summarizing the above, we can draw the following conclusions: soft skills soft skills and meta skills are the most important skills, and the need for their development is beyond doubt; to develop skills and meta skills, it is necessary to involve the latest information technologies, as well as leading experts in various fields; the problem of developing skills and meta skills is poorly understood and promising for further research.

The development of soft skills and meta skills is a prerequisite for preparing students for life in a constantly changing environment, ensuring their professional

mobility and successful integration into modern society, which also contributes to the formation of individuals capable of innovative thinking and active participation in solving global problems. Thus, the modern world is characterized by rapid changes in technology, economy, and society. Soft skills, such as critical thinking, communication, and emotional intelligence, allow individuals to adapt more easily to new conditions. Meta skills, such as learning ability, self-reflection, and creativity, help in continuous self-development. Ways to develop soft skills and meta skills include: implementing project-based learning – involving students in real projects that require an interdisciplinary approach; developing emotional intelligence – organizing trainings on communication, emotion management, and conflict resolution; creating conditions for self-reflection – motivating students to keep success diaries, reflect on mistakes and achievements; interactive teaching methods – using games, debates, simulations to develop critical thinking and collaboration skills.

References:

1. Amran, M., Kutty, F., Surat, S. (2019). Creative problem-solving (CPS) skills among university students. *Creativ. Educ.* № 10, pp. 3049–3058.
2. Boonyaprapun, B. (2020). Development of manual for Self-awareness of undergraduate students. *FAA J.* № 13 (1), pp. 75–85.
3. Senova, M. (2020). Meta skills are the key to human potential. *BESS.* № 2 (1), pp. 133–137.

ЛИТОВЧЕНКО Ольга Василівна

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що мовлення є основою соціалізації і навчання, і логопеди відіграють ключову роль у його відновленні, особливо у дітей із труднощами навчання та дорослих, які втратили мовленнєві функції. В останні роки відзначається зростання кількості осіб з порушеннями мовлення, що вимагає від логопедів не лише ґрунтовних теоретичних знань, але й високої мовленнєвої культури, що передбачає досконале володіння всіма засобами мови та мовлення.

Вдосконалення мовленнєвої компетентності майбутніх логопедів є важливим аспектом їх професійної підготовки, оскільки це дозволяє їм ефективно працювати з дітьми, які мають порушення мовлення.

Компетентність визначається як інтегративна характеристика, що об'єднує знання, навички, досвід та особистісні якості, необхідні для ефективного виконання професійних завдань. Компетентнісний підхід у

навчанні зосереджується на практичній спрямованості освіти, розвитку здатності до прийняття рішень, адаптації до змін і відповідальної діяльності.

За Б. Грудиніним, компетентнісний підхід модернізує вищу освіту, зміщуючи акцент із формального засвоєння знань на практичну готовність до професійної діяльності. Це особливо важливо для логопедів, які мають ефективно співпрацювати з командами та надавати психолого-педагогічний супровід дітям із особливими освітніми потребами [2].

О. Мартинчук зазначає, що компетентнісний підхід реалізується через інтеграцію теорії та практики, розвиток мотивації та особистісних якостей майбутніх фахівців. Він орієнтований на досягнення практичних результатів навчання, комплексне оцінювання й постійний зворотний зв'язок [3].

Сучасні технології розширюють можливості корекції мовлення, тому майбутні логопеди повинні опановувати цифрові інструменти, методики онлайн-терапії та інноваційні підходи до роботи з дітьми зі складними мовленнєвими порушеннями. Освітні програми мають відповідати сучасним викликам, інтегруючи інноваційні, міждисциплінарні й міжнародні методики.

Підготовка логопедів базується на поєднанні традиційних педагогічних методів і новітніх технологій, що забезпечує якісну професійну підготовку та адаптацію до потреб сучасного суспільства, до них можна віднести: інтерактивні методи навчання, використання цифрових технологій, методи аудіовізуального аналізу, психолінгвістичні методики, практику з реальними кейсами, міждисциплінарні підходи і рефлексивні методи [1], [4].

Інтерактивні методи навчання, такі як тренінги та рольові ігри дають можливість майбутнім логопедам моделювати ситуації з дітьми, вдосконалюючи комунікативні навички; дискусії та дебати, які розвивають критичне мислення і здатність швидко реагувати на різні мовленнєві ситуації.

Використання цифрових технологій зумовлено використанням мультимедійних спеціалізованих програм, додатків, онлайн-платформ для комунікації, аналізу, корекції та тренування мовлення. Використання симуляторів віртуальної реальності (VR) дозволяє створювати імітаційні вправи у різних умовах, у яких діти з порушеннями мовлення та логопеди можуть взаємодіяти. Наприклад, імітація уроку в класі, розмови в магазині або публічного виступу. Набуває популярності залучення VR для тренування соціальних і комунікативних навичок для дітей з РАС чи іншими порушеннями, що впливають на мовлення і комунікацію. VR дає можливість створення індивідуальних сценаріїв для відпрацювання специфічних ситуацій.

До методів аудіовізуального аналізу належить цілеспрямована робота з аудіо- та відеозаписами, яка використовується для різних цілей, зокрема, вдосконалення професійних навичок і практичної підготовки спеціалістів у галузі логопедії. Ці методи дозволяють аналізувати як власне мовлення, так і мовлення інших осіб, зокрема дітей із мовленнєвими порушеннями.

Наприклад, аудіо- та відеозаписи мовлення дітей із різними порушеннями (фонетичними, фонологічними, просодичними) виконують такі завдання, як визначення специфічних помилок у звукоутворенні, порушень інтонації, темпу або ритму мовлення; практичне використання реальних прикладів допомагає здобувачам вищої освіти розпізнавати типові прояви мовленнєвих розладів; аналіз записів дозволяє створити індивідуальний підхід до кожної дитини, враховуючи особливості її мовлення. Цей метод забезпечує інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками.

Популярності набувають сучасні психолінгвістичні методики, серед яких значне місце займає нейролінгвістичне програмування (НЛП). Ця методика спрямована на розвиток усвідомленого підходу до використання мовленнєвих засобів, формування ефективних мовленнєвих стратегій і стимулювання когнітивних процесів. Її застосування включає комплекс когнітивно-орієнтованих вправ, що акцентують увагу на розвитку мислення, структуруванні мовлення та формуванні чітких комунікативних навичок.

Практична складова психолінгвістичних досліджень базується на роботі з реальними кейсами, що передбачає безпосередню взаємодію з дітьми, які мають мовленнєві порушення. Такі заняття проводяться під керівництвом досвідчених логопедів і включають детальний аналіз клінічних випадків. Це дозволяє майбутнім фахівцям здобути не лише теоретичні знання, а й цінний практичний досвід, необхідний для роботи з дітьми, які потребують корекції мовлення.

Міждисциплінарний підхід у логопедії є важливим інструментом для ефективної корекції мовленнєвих порушень. Він ґрунтується на тісній співпраці логопедів з фахівцями інших галузей, такими як психологи, дефектологи та педагоги. Така взаємодія дозволяє розробляти комплексні програми корекції, які враховують не лише мовленнєві особливості дитини, але й її психоемоційний стан, соціальні навички та когнітивні потреби. Крім того, вивчення основ неврології є невід'ємною складовою підготовки логопедів. Це дає змогу глибше розуміти фізіологічні механізми, що лежать в основі мовлення, і підбирати методики, які максимально відповідають індивідуальним потребам дитини.

Рефлексивні методи є ключовими для професійного розвитку майбутніх логопедів. Самоаналіз дозволяє усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, аналізувати власні дії під час роботи з дітьми та формувати ефективні стратегії вдосконалення. Зворотний зв'язок від викладачів та колег надає об'єктивну оцінку професійних досягнень, допомагає виявляти та усувати недоліки. Ведення щоденника рефлексій є ефективним способом фіксації думок, аналізу ситуацій, що виникали під час практики, і планування подальших кроків у професійному розвитку. Такий підхід сприяє формуванню усвідомленого ставлення до професії та глибшому розумінню її специфіки.

Висновки. Вдосконалення мовленнєвої компетентності майбутніх логопедів є важливою частиною їх підготовки. Компетентнісний підхід поєднує теорію та практику, розвиваючи навички прийняття рішень. Сучасні технології, такі як онлайн-терапія, цифрові інструменти та VR-симулятори, розширюють можливості корекції мовлення, а методи аудіовізуального аналізу та психолінгвістичні техніки, як НЛП, удосконалюють мовленнєві стратегії. Міждисциплінарний підхід, інноваційні та рефлексивні методи забезпечують професійний розвиток логопедів та допомагають формувати ключові компетенції для ефективної практики.

Список використаних джерел:

1. Горопаха Н. Інтерактивні методи формування фахових компетентностей майбутніх дефектологів-логопедів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2019, № 3 (87). С. 49-62.
2. Грудинін Б. Компетентнісний підхід – сутності висхідних понять та положень. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2015. Вип. 7. Ч. 2. С. 140–146.
3. Мартинчук О. В. Компетентнісний підхід як концептуальна основа оновлення змісту підготовки майбутніх логопедів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 139–144.
4. Черніченко Л. А. Підготовка майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної дошкільної освіти : дис. ... д-ра філософії : 011. Умань, 2020. 330 с.

**МАРДАРОВА Ірина Костянтинівна,
ГУДАНІЧ Наталія Миколаївна**

INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS A TOOL FOR TRAINING FUTURE TEACHERS

Innovative technologies play a key role in the training of future teachers, in particular in the field of preschool education, contributing to the formation of most of the professional competences of teachers, improving the quality of education and adapting to the modern educational environment. This is due to the need to meet modern challenges, change approaches to the organisational educational process, and train teachers who are able to work with digital tools and applications. Today, future teachers need an innovative style of scientific and pedagogical thinking, alternative, purposeful actions, professional and personal self-improvement, the formation of an active life position, and, as a result, lifelong learning. Therefore, the current state of

professional training of future teachers is impossible without digitalisation and digitalisation of education and the use of innovative resources to ensure such conditions in the educational process that will form their innovative and digital competence.

The issue of introducing innovative technologies in the process of training future teachers was considered by: I. Bekh, L. Burkova, V. Vakulenko, V. Horodyska, P. Dziuba, Z. Drobinska, V. Kamyshanska, V. Kulishov, S. Kutova, P. Luzan, O. Romanovskyi, V. Khymynets and others. The peculiarities of digitalisation and digitalisation of the educational process are the subject of scientific research: I. Adamova, V. Bykov, N. Vasylenko, S. Virotchenko, I. Hevko, K. Gorska, O. Dubaseniuk, N. Zaslotska, A. Zueva, T. Koicheva, V. Kremen, O. Labenko, N. Listopad, O. Malykhin, M. Shyshkina and others.

We consider innovative technologies in the training of future teachers as new, advanced technologies that are implemented to improve the educational process and provide quality educational services.

Based on studies [1-4], we note that modern innovative technologies for training future preschool teachers, which play an important role in improving the quality of education, increasing the motivation of higher education students and developing their special (professional) competencies, are

- Digital technologies (use of productivity platforms and online learning (Moodle, Google Classroom, Microsoft 365, etc.), which may include various applications and smart cloud services (Google Drive, OneDrive) and advanced security features; use of multimedia tools (educational videos, presentations, electronic manuals and encyclopedias, virtual tours of preschool education institutions, audio books, etc.).
- Virtual and augmented reality (VR/AR) technologies allow creating interactive educational environments where future preschool teachers can practice in real-life educational situations in the preschool education institution to practice hard and soft skills.
- Artificial intelligence (AI) (allows teachers to analyse the progress of higher education students and offer an individual educational trajectory that meets their needs and level of training. Developing recommendations for educational materials, subjects or resources that may be useful for future early childhood educators. Analysing data on the performance of higher education students, which allows us to identify problems in time and offer solutions to improve the educational process. Assistance in the development of programmes and applications that use AI for the development of preschool children in various areas (mathematics, language, social and civic skills).
- Hybrid learning (combining elements of traditional learning with online formats to create a more flexible educational environment that meets the needs of higher education students. It allows you to combine classroom learning, practical

training in preschool education institutions and online learning. Recording webinars and video lectures, watching open classes of preschool education practitioners, setting up access and viewing at a convenient time for students. Adaptation of educational materials and assignments to the needs and level of training of each student. Developing group projects in mixed teams by combining online collaboration tools (e.g. Google Docs) and face-to-face meetings. Use of forums and chats to discuss professional, pedagogical and educational situations).

- Gamification (introduction of game elements in the educational process, which increases the motivation of future preschool teachers and makes learning more interesting and effective; development of own author's computer games for preschool children).

- Social networks, platforms, online courses and MOOCs for collaboration (use of tools such as Google Classroom, Zoom, Google Meet, Slack or Microsoft Teams, Facebook for communication and collaboration between higher education students and teachers. It allows you to organise the educational process, provide access to materials, assessment and quick feedback, set up access to educational information from leading universities and experts in preschool education, exchange of opinions and innovations. This promotes independent work and the development of innovative and critical thinking of future preschool teachers).

- E-portfolios (development of your own e-portfolio to demonstrate your achievements and development during your studies).

Thus, innovative technologies are an effective tool for the quality training of future preschool teachers, which contribute to the optimisation of ways and mechanisms for the formation of their pedagogical orientation, ensure a high level of their methodological and digital culture, adaptation to rapid changes in the field of preschool education, professional responsibility, development of an innovative and creative approach to the organisation of the educational process, interaction with children, parents, colleagues, public services and organisations.

References:

1. Bykov, V. Y., Hrytsenchuk, O. O. & Zhuk, Yu. O. (2005). *Dystantsiynе navchannya v krayinakh Yevropy ta SSHA i perspektyvy dlya Ukrainy* [Distance learning in Europe and the United States and prospects for Ukraine]. Kyiv: Atika, 77-140 [in Ukrainian].

2. Dychkivska, I. & Ulyukayeva, I. (2021) Innovatsiyni tendentsiyi profesiynoyi pidhotovkymaybutnikh fakhivtsiv doshkil'noyi osvity: vitchyznyanyyta yevropeys'kyy dosvid. [Innovative trends in professional training of future preschool education specialists: domestic and European experience]. *Ukrayins'ka profesiyna osvita. – Ukrainian professional education*. (9-10), 103–112. [in Ukrainian].

3. Hevko, I. V. (2018). *Vykorystannia suchasnykh informatsiynykh tekhnolohii – osnova profesiinoho zrostannia pedahoha* [The use of modern information technology – the basis of professional growth of teachers]. *Visnyk*

Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. T. H. Shevchenka/ – Herald of the Chernihiv National Pedagogical University named after T. G. Shevchenko, 151 (2), 10-14 [in Ukrainian].

4. Timofeieva, I. B. (2017) Formuvannya informatsiyno-komunikatsiynoyi kompetentnosti maybutnikh vykhovateliv doshkil'nykh navchal'nykh zakladiv [Formation of information and communication competence of future specialists in preschool education] (Candidate's thesis). Kyiv, 267. [in Ukrainian].

ПОСТОЯН Тетяна Григорівна

ПРОЄКТНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Проектна технологія навчання – це сучасний педагогічний підхід, що передбачає організацію освітнього процесу на засадах самостійної діяльності здобувачів вищої освіти у вирішенні конкретних завдань. Вона надає можливість здобувачам вищої освіти засвоювати знання у практичній діяльності, розвиваючи творчі, дослідницькі та комунікативні навички.

У США, Великій Британії, Бельгії, Ізраїлі, Фінляндії, Німеччині, Італії, Бразилії, Нідерландах та багатьох інших країнах світу ідеї гуманістичного підходу до освіти Дж. Дьюї, його метод проєктів знайшли широке поширення і набули велику популярність [1]. Причин поширення проєктної технології у системах освіти різних країн світу декілька, і коріння цього лежить не тільки у дидактиці, а головним чином, у сфері формування соціальних навичок, серед яких:

- набуття комунікативних навичок та умінь, умінь працювати у різноманітних групах (командах), виконуючи різні соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника та інших.);
- актуальність широких людських контактів, знайомство з різними культурами, різними поглядами;
- значущість для розвитку людини вміння користуватися дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, факти, вміти їх аналізувати з різних позицій, висувати гіпотези, робити висновки;
- навчання самостійно здобувати необхідні знання, вміти користуватися набутими знаннями для вирішення нових пізнавальних і практичних завдань.

Якщо майбутній педагог набуває зазначених навичок та умінь, він стає готовим до виконання професійних функцій та здатним адаптуватися до умов, що змінюються, орієнтуватися в різноманітних ситуаціях, працювати в різних колективах.

Сьогодні в Україні проектна технологія навчання широко використовується в закладах вищої освіти. Ця технологія передбачає роз'язання певної проблеми, що з одного боку потребує використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчих галузей, що визначає тип проекту. До типологічних ознак проекту належать:

1. Панівна у проекті діяльність. Дослідницька, пошукова, творча, рольова, прикладна (практико зорієнтована), ознайомлювально-орієнтаційна та ін. Це проекти: дослідні, творчі, рольові, ігрові, ознайомлювально-орієнтаційні (інформаційні), практико зорієнтовані (прикладні)
2. Предметно-змістова галузь. Монопроект (в межах однієї галузі знань). Це проекти: літературно-творчі, природничо-наукові, екологічні, мовні (лінгвістичні), культурознавчі, спортивні, географічні (дослідницькі, пригодницькі), історичні, музичні, педагогічні. Міжпредметний проект. Це невеликі проекти, що стосуються двох-трьох навчальних дисциплін, або великі, тривалі проекти, що передбачають розв'язання складної проблеми, значущої для всіх учасників проекту.
3. Характер координації проекту. Безпосередній (жорсткий, гнучкий); прихований (неявний учасник проекту).
4. Характер контактів. Серед учасників одного закладу вищої освіти, академічної групи, міста, регіону, країни, різних країн світу, завдяки академічній мобільності здобувачів вищої освіти.
5. Кількість учасників проекту. Особистісні (між двома партнерами, що у різних закладах вищої освіти); парні (між парами учасників); групові (між групами учасників).
6. Тривалість виконання проекту. Короткострокові (для розв'язання невеликої проблеми або частини великої проблеми), що можуть бути розроблені на декількох практичних заняттях за програмою однієї навчальної дисципліни або як міждисциплінарні; середньої тривалості (від тижня до місяця); довгострокові (від місяця до кількох місяців)

На практиці найчастіше реалізуються проекти змішаного типу, з ознаками дослідницьких і творчих проектів (наприклад, одночасно практико зорієнтований і дослідницький). Кожен тип проекту характеризується видом координації, термінами виконання, етапністю, кількістю учасників. Тому, при розробці проекту, треба враховувати ознаки та характерні особливості кожного з них.

Реалізація проектної технології призводить до зміни позиції викладача, – з носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Змінюється і психологічний клімат в академічній групі, оскільки викладач переорієнтує освітній процес на

різноманітні види самостійної діяльності, на пріоритет діяльності дослідницького, пошукового та творчого характеру [2].

Проектна технологія навчання є ефективною для професійної підготовки майбутніх педагогів, тому що забезпечує:

1. Розвиток практичних навичок: здобувачі вищої освіти мають можливість застосовувати теоретичні знання на практиці, моделюючи реальні професійні ситуації. Відбувається формування професійних компетентностей, необхідних для виконання майбутніх професійних функцій.
2. Стимулювання творчого мислення: проектна діяльність вимагає від здобувачів вищої освіти креативного підходу до вирішення завдань, пошуку нестандартних рішень. Розвиваються такі особистісні якості майбутнього педагога, як ініціативність, самостійність, здатність до самоорганізації.
3. Формування навичок дослідження: здобувачі вищої освіти вчаться збирати, аналізувати та систематизувати інформацію, робити висновки. Розвивається критичне мислення та вміння приймати обґрунтовані рішення.
4. Розвиток комунікативних навичок: проектна діяльність передбачає роботу в команді, що сприяє розвитку комунікативних навичок, умінь працювати у колективі. Здобувачі вищої освіти вчаться презентувати результати своєї роботи, відстоювати власну думку.
5. Підвищення мотивації до професійного навчання: проекти роблять освітній процес більш цікавим і захоплюючим. Здобувачі вищої освіти бачать практичну значущість отриманих знань.
6. Підготовка до професійного життя: проектна діяльність моделює реальні професійні ситуації, що дозволяє здобувачам вищої освіти адаптуватися до вимог сучасного ринку праці.

Висновок. Проектна технологія навчання є потужним інструментом для формування компетентних майбутніх педагогів, готових до роботи в сучасному динамічному світі. Ця технологія дозволяє не тільки передати здобувачам вищої освіти знання, але й розвивати такі важливі особистісні якості майбутнього педагога, як креативність, самостійність, відповідальність, комунікабельність. Тому використання проектної технології є однією з важливих умов ефективної професійної підготовки майбутніх педагогів.

Список використаних джерел:

1. Asbjornsen D. J. The Development of Innovation Skills through Project Based Learning. *International Dialogues on Education: past and present IDE-Online Journal*. URL: <http://www.ide-journal.org> (дата звернення: 10.11.2024).
2. Project Based Learning in Higher Education. URL: <http://www.shsu.edu/centers/projectbased-learning/higher-education.html> (дата звернення: 10.11.2024).

Інформація про авторів

1.	АНДРУШКО Алла Володимирівна	кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового, земельного та господарського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
2.	БАБЧУК Олена Григорівна	кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
3.	БАЛАКІРЄВА Вікторія Анатоліївна	доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
4.	БАРТЄНЄВА Ірина Олександрівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
5.	БЕРЕЖНИЙ Сергій Дмитрович	кандидат наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
6.	БЕРЕЗОВСЬКА Людмила Іванівна	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
7.	БОНДАРЕНКО Ольга Вадимівна	кандидат біологічних наук, доцент, доценту кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств Державного закладу

		«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
8.	БУЗДУГАН Олена Анатоліївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри германських і східних мов та методики їх навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
9.	БУЛГАКОВА Олена Юріївна	доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
10.	ГРАМАТОВИЧ Юлія Василівна	старший викладач кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
11.	ГРЕЧАНИК Олена Євгенівна	кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачу кафедри менеджменту та економіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
12.	ГУДАНІЧ Наталія Миколаївна	викладач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
13.	ГУСАР Мальвіна Вікторівна	кандидат філологічних наук, доцент, доценту кафедри англійської Національного університету «Києво-Могилянська академія»
14.	ДІХТЯРЕНКО Станіслава Вадимівна	викладач-стажистукафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
15.	ЗАДОРІНА Ольга Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її навчання

		Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
16.	ІВАНОВА Світлана Володимирівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
17.	КАЛЮЖНА Юлія Іванівна	кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
18.	КИНЄВА Поліна Петрівна	асистент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
19.	КОВИЛІНА Вероніка Геннадіївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
20.	КОЛБІНА Людмила Анатоліївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
21.	КОРГУН Лариса Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
22.	КОСТЯШКІН Іван	доктор юридичних наук, професор,

	Олександрович	завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
23.	КРАВЕЦЬ Ірина Михайлівна	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціального забезпечення Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
24.	КРИМОВА Наталія Олексіївна	кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
25.	КУДРЯВЦЕВА Олена Альбертівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
26.	КУЧЕРУК Олег Олексійович	кандидат філософських наук, викладач Відокремленого структурного підрозділу «Фахового коледжу морського транспорту національного університету «Одеська морська академія»
27.	ЛЕОНОВА Вероніка Іванівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
28.	ЛИСИЧЕНКО Микола Леонідович	доктор технічних наук, професор, професор кафедри електромеханіки, робототехніки, біомедичної інженерії та електротехніки Державного біотехнологічного університету
29.	ЛИСТОПАД Наталя Леонідівна	кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін Комунальної

		установи «Одеський педагогічний фаховий коледж»
30.	ЛИСТОПАД Олексій Анатолійович	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
31.	ЛИТВИНЕНКО Ірина Леонідівна	кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
32.	ЛИТОВЧЕНКО Ольга Василівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
33.	МАРДАРОВА Ірина Костянтинівна	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
34.	МЕЛЬНИЧЕНКО Віталій Григорович	старший викладач Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
35.	МЕЛЬНИЧЕНКО Марина Василівна	викладач – методист, КЗПСО МШ №13 м. Одеси
36.	МУЛИК Катерина Олександрівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доценту кафедри германських і східних мов та методики їх навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
37.	НЕПОМНЯЩА Ірина Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної

		освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
38.	НОЗДРОВА Оксана Павлівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
39.	ПЛАХОТНІК Олена Олександрівна	доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту Дніпровського державного технічного університету
40.	ПОСТОЯН Тетяна Григорівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
41.	РЕТЬМАН Михайло Сергійович	кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник, завідувач відділу Інституту водних проблем і меліорації НААН України, м. Київ
42.	РУЧКІНА Маріанна Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
43.	САВЧЕНКОВА Марія Вікторівна	асистент кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
44.	СОЛОВЕЙ Галина Сергіївна	кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Національного університету «Києво-Могилянська Академія»

45.	СПРІДОНОВА Наталія Георгіївна	викладач Фахового коледжу нафтогазових технологій, інженерії та інфраструктури сервісу
46.	ТЕМЧЕНКО Ольга Василівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та економіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
47.	ТУМБРУКАКІ Алла Валеріївна	старший викладач кафедри математики і методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
48.	УЛЬЯНОВА Тетяна Юріївна	кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та диференціальної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
49.	ФЕДОСОВ Сергій Никифорович	доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри фізико-математичних наук Одеського національного технологічного університету
50.	ФОГЕЛЬ Тетяна Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
51.	ХАРЧЕНКО Оксана Олександрівна	старший викладач Національного університету «Києво-Могилянська Академія»
52.	ХЛІБНІКОВА Таліна Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і економіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
53.	ХМЕЛЮК Альона	кандидат економічних наук, доцент,

	Василівна	доценту кафедри фінансів та обліку Дніпровського державного технічного університету
54.	ХОЛТОБІНА Олександра Устинівна	кандидат педагогічних наук, доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
55.	ЧЕРНЯВСЬКА Ірина Михайлівна	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Дніпровського державного технічного університету
56.	ШПАЛЯРЕНКО Юлія Анатоліївна	кандидат педагогічних наук, доцент, викладач Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
57.	ШУГАЙ Алла Юріївна	старший викладач Національного університету «Києво-Могилянська академія»
58.	ЩЕНЯВСЬКА Алла Володимирівна	провідний спеціаліст кафедри англійської мови факультету гуманітарних наук Києво Могилянської академії

ЗМІСТ

АНДРУШКО Алла Володимирівна Конституційні аспекти основоположних засад трудового права України	3
БАБЧУК Олена Григоріївна Distance learning as one of the innovative approaches	5
БАЛАКІРЄВА Вікторія Анатоліївна Особливості формування медіаграмотності майбутніх учителів початкової школи	8
БАРТЄНЄВА Ірина Олександрівна Використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти	10
БЕРЕЖНИЙ Сергій Дмитрович Особливості санкції ч. 2 ст. 115 КК України	15
БЕРЕЗОВСЬКА Людмила Іванівна Formation of information and communication competence of future educators in pre-school educational institution	17
БОНДАРЕНКО Ольга Вадимівна, БОНДАРЕНКО Оксана Андріївна Особливості тренування гімнасток у групах початкової підготовки	21
БУЗДУГАН Олена Анатоліївна До проблеми підготовки майбутніх учителів східних мов	25
БУЛГАКОВА Олена Юріївна Factors of successful implantation of innovative teaching approaches in higher education	28
ГРАМАТОВИЧ Юлія Василівна, ШАПІНКО Віктор Олександрович Практичні інструменти формування команди як запорука успіху	31
ГРЕЧАНИК Олена Євгенівна Управління розвитком педагогічної культури класного керівника	34
ГУСАР Мальвіна Вікторівна Використання платформи Microsoft Teams як інструменту навчання англійської мови у вищому навчальному закладі	38
ДІХТЯРЕНКО Станіслава Вадимівна Освітні технології як провідний чинник у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до дослідно-експериментальної роботи	41
ЗАДОРІНА Ольга Миколаївна Автоматичне створення тестів та завдань з методики навчання математики за допомогою штучного інтелекту	46
ІВАНОВА Світлана Володимирівна Використання технології	50

штучного інтелекту під час проєктування вибіркового навчальних дисциплін	
КАЛЮЖНА Юлія Іванівна Інноваційні підходи до викладання політології: досвід проєктного навчання	53
КИНСЬКА Поліна Петрівна Особливості використання сучасних методів навчання при підготовці фахівців з фізичного виховання	56
КОВИЛІНА Вероніка Геннадіївна Transforming education through distance learning approaches	59
КОЛБІНА Людмила Анатоліївна Формування ціннісного ставлення молодших школярів у процесі спілкування в інклюзивному освітньому середовищі	62
КОРГУН Лариса Миколаївна Професійна підготовка здобувачів з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти України	65
КОСТЯШКІН Іван Олександрович Сучасні форми та методи навчання при викладанні курсу «Земельне право»	70
КРАВЕЦЬ Ірина Михайлівна Цінність здобуття вищої освіти, її особливості та сучасні виклики	72
КРИМОВА Наталія Олексіївна Reflective environment as a basis for the implementation of innovative teaching methods in higher education institutions	75
КУЧЕРУК Олег Олексійович К питанню про викладання дисципліни «Історія морського судноплавства» в навчальних закладах України	79
ЛЕОНОВА Вероніка Іванівна Організація соціально-педагогічного тренінгу	82
ЛИСИЧЕНКО Микола Леонідович Зміна навчальних планів підготовки фахівців з енергетичних спеціальностей	84
ЛИТВИНЕНКО Ірина Леонідівна До питання про поняття конституційного права України як галузі права та освітнього компонента	86
МЕЛЬНИЧЕНКО Марина Василівна, МЕЛЬНИЧЕНКО Віталій Григорович Стосовно учбового репертуару здобувачів-піаністів бакалаврату	89
МУЛИК Катерина Олександрівна Психолого-педагогічні аспекти іншомовної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти	95
НЕПОМНЯЩА Ірина Миколаївна Інноваційні технології як	99

інструменти розвитку педагогічної творчості майбутніх вихователів	
НОЗДРОВА Оксана Павлівна Проєктна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх вчителів у закладах вищої освіти	103
ПЛАХОТНИК Олена Олександрівна Симптоми емоційного вигорання науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та рекомендації щодо його подолання	106
РЕТЬМАН Михайло Сергійович Методи аграрної освіти України у воєнний період	108
РУЧКІНА Маріанна Миколаївна Сучасні підходи до експертизи в освіті	111
САВЧЕНКОВА Марія Вікторівна Innovative technologies in education	114
СОЛОВЕЙ Галина Сергіївна Переосмислення легітимності збройного врегулювання конфліктів у бакалаврському курсі з міжнародної безпеки після 24 лютого 2022	117
СПРІДОНОВА Наталія Георгіївна Потенціал використання сучасних інформаційних технологій в системі підготовки молодших бакалаврів технічного профілю	121
ТЕМЧЕНКО Ольга Василівна Управління розвитком інклюзивного середовища в закладі освіти	124
ТУМБРУКАКІ Алла Валеріївна Залучення можливостей штучного інтелекта в процес формування методичної компетентності майбутніх учителів математики	128
УЛЬЯНОВА Тетяна Юріївна Переваги застосування психологічного тренінгу під час підготовки майбутніх психологів	131
ФЕДОСОВ Сергій Никифорович Особливості викладання фізики в технічних університетах під час повномасштабної війни проти України	136
ФОГЕЛЬ Тетяна Миколаївна Cognitive and progmatic aspects of foreign language teaching methods: assessment for learning in the remote classroom	142
ХЛЄБНИКОВА Таліна Миколаївна Фактори впливу на ефективність управління трудовими ресурсами	145
ХМЕЛЮК Альона Василівна Інновації у вищій освіті: роль штучного інтелекту у створенні наукових досліджень	149
ХОЛТОБІНА Олександра Устинівна Формування здорового способу життя у майбутніх вихователів дошкільної освіти	152

ЧЕРНЯВСЬКА Ірина Михайлівна Актуальні проблеми формування дослідницьких умінь здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня	155
ШПАЛЯРЕНКО Юлія Анатоліївна Гейміфікація у навчанні як засіб підготовки майбутніх педагогів до викладання у початковій школі	157
ШУГАЙ Алла Юріївна, ХАРЧЕНКО Оксана Олександрівна, ЩЕНЯВСЬКА Алла Володимирівна Integration of technology in education: transforming learning for the digital era	160
БАБЧУК Олена Григорівна Features of innovative technologies in personal development	164
БЕРЕЗОВСЬКА Людмила Іванівна Game technologies as a means of forming the readiness of future educators for professional activity	167
БУЛГАКОВА Олена Юріївна Social interaction in a higher education institution as a fact of students' subjective reality	170
КОВИЛІНА Вероніка Геннадіївна Інноваційні технології як інструмент особистісного розвитку здобувачів вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта»	176
КРИМОВА Наталія Олексіївна Modeling the educational process in a reflective environment: modern approaches and methods	179
КУДРЯВЦЕВА Олена Альбертівна Сучасні методи розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти	182
ЛИСТОПАД Олексій Анатолійович, ЛИСТОПАД Наталя Леонідівна Development of soft skills and meta skills in the process of professional training	185
ЛІТОВЧЕНКО Ольга Василівна Інноваційні методи вдосконалення мовленнєвої компетентності майбутніх логопедів	188
МАРДАРОВА Ірина Костянтинівна, ГУДАНІЧ Наталя Миколаївна Innovative technologies as a tool for training future teachers	191
ПОСТОЯН Тетяна Григорівна Проектна технологія навчання як умова ефективної професійної підготовки майбутніх педагогів	194